

باوہریا
تہو حیدئ

باوهرى يا تەوھىدى

سەيدايى دكتور

صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان

ئەندامى دەستەكا مەزنە زانايان

وەرگىرانا

تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

- پەرتووك : باوهرىيا تەوھىدى (كتاب عقيدة التوحيد) .
- دانان : سەيدايى دكتور صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان .
- وەرگېران : تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى .
- بەرگ : عصام حجى طاهر .
- چاپا ئىكى ، چاپخانا زانا - دھوك .
- ۱۴۲۵ مشەختى ۲۰۰۵ زايىنى .
- ژمارا سپارتى : ۱۷۷

پیشگوئن

حمد وسو پاسی بو خودایی همی چیکری یان بن ، وسلاف ل پیغمبهری وی بی راستگو ودهسپاک بن پیغمبهری مه موحه ممدی وهه قال ودویکه فتی بین وی همی یان .

ئه فقه پهرتو که که د علمی ته وحیدی دا من دانایه ، وبهری من تیدا ل هندی بوویه یا کورت و ب ساناهی بت ، ومن نهو ژ گهلهک ژندهران وهرگرتی یه ژ پهرتو کین زانایین مه بین مهزن ، و ب تایه تی پهرتو کین (شیخ الإسلام ابن تیمیه) ی ، و پهرتو کین (ابن القیم) ی ، و پهرتو کین (شیخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب) ی ، وفهقی بین وی ژ ئیمامین گازی یا پیروز ، وتشتی گومان تیدا نه نهوه کو علمی عه قیده یا ئیسلامی نهو علمی سهره کی یه بی پیفتی یه بو فیربون ونیشادان و کاریکرنی پویته بی بیته کرن ، چونکی ب ریکا وی کار و کریار راست دبن و ل نک خودی دئینه قه بویلکرن ومفا ژی دگه هته خودانان ، و ب تایه تی چونکی نه م ل ده مه کی دژین پیلین سهر دا چوونی تیدا دمشه نه : پینا بی دینی بی ، و پینا صوفیاتی وره به ناتی بی ، و پینا گورپه پسی بی ، و پینا وان بیدعه بین دژی ریبازا پیغمبهری - سلاف لی بن - ، ونه وه می پیل جهی ترسینه نه گهر هات وموسلمان بهرانه ر وان ب چه کی عه قیده یا دورست بی چه کدار نه بت ، نهو عه قیده یا وهرگرتی ژ کیتاب وسوننه تی وریبازا پیشی بین

ئوممەتى ، ھىنگى جھى ھىندى يە ئە و پىل وى د گەل خۆ بىسەن ووى بەرزە كەن ،
وئەقە ھىندى دخوازت پويئە يە كى تمام ب نىشادانا عە قىدە يا دورست بۆ كورپىن
موسلمانان ژ ژىدەرپىن دورست بىتە كرن ..
وسلاڧىن خودى ل پىغە مېرى مە موحە مەدى وھە قال ودويكە فتى بىن
وى بن .

دانەر

دەرگه هی ئیکى

دەرگه ههک بو فهکولینا عه قیدین

و ژ فان ناقبران پیک دئیت :

ناقبرا نیکن : رامانا عه قیدی وئاشکه را کرنا گرنگی یا وی ، کوئه وه
بناخه یی دین ل سه ر دئینه ئا فاکرن .

ناقبرا دووهن : ژیده ریئن عه قیده یا دورست ، وریبازا پیششی یان
د پیشخستنا وی دا .

ناقبرا سسیین : لادان ژ عه قیدی ، وریکیئن خو پاراستنا ژ وی
لادانی .

ناٺبرا ئيڪي

پامانا عهقيدين وناشڪه راڪرنا گرنگريا وس

ڪو نه وه بناخهين دين ل سهر دنيتنه ناٺاڪرن

ڙ لايي زماني ڦه پھيڻا (عهقيده) ڙ گريڪا تشت پي دئيتنه گريدان هاتي به
وه گرتن ، وعقيدا من ب فلان تشتي ههيه ، يه عني : من دل ووژدانا خو پيڻه
گريدايه ، وعقيده : نهو تشتي پي مروڦي باوهري پي ههيه ، دئيتنه گوتن : فلاني
عهقيدهيه ڪا باش ههيه ، يه عني : عهقيدهيه ڪا ساخلمه ڙ گوماني ، وعهقيده
ڪاره ڪي دلي به ، ونه باوهري يا دلي به ب تشتي .

و د شريعتي دا عهقيده باوهري ئينانا ب خودي به ، و ب ملياڪت وڪيڻب
ويغهمبهرين وي ، و ب روڙا دويمهيه پي ، و ب قهدهري باشي و خرابي يا وي ،
و ديٻيڙنه فان ستوينين باوهري پي .

و شريعت ل سهر دو پشڪان دئيتنه ليڪفه ڪرن : پشڪا باوهري يان ، و پشڪا
ڪرياران ، و پشڪا باوهري يان : نهوه يا ب چاواني يا ڪرياران ڦه نه هاتي به
گريدان ، وه ڪي باوهري يا ب خودايني يا خودي ، وفه ربوونا پهريستا وي ،
وباوهري يا ب ستوينين دي بين باوهري پي بين ڙيگوتي ، ونه پشڪهيه ديٻيڙني
بناخه . و پشڪا ڪرياران : نهوه يا پهيوهندي ب چاواني يا ڪرني ڦه ههيه ، وه ڪي
نقيري وزه ڪاتي وروڙي پي وڪارين دي ههيه ، ونه پشڪه چهق و طايه ،
چونڪي ڙ لايي دورستي ونه دورستي پي ڦه ل سهر يا دي دئيتنه ناٺاڪرن .^(۱)

(۱) شرح العقيدة السفارينية (۱ / ۴) ، ودهمي ديٻيڙت : (ل سهر يا دي) مبهست پي
پشڪا باوهري يانه .

مه‌عنا عه‌قيدا دورست نه‌و بناخديه يي دين ل سه‌ر دئيه راکرن وکريار
 د گهل دورست دبن ، وه‌کي خودايي مه‌زن دبيت : ﴿ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ
 رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا - فَيَجَا هه‌چي يي ژ عه‌زبا
 خودايي خو بت‌رست ودلي خو بيه‌ته خيرا وي ل رۆژا ديدارا وي ، بلا
 کاره‌کي چاک بو خودايي خو بکه‌ت ، وچو شريکان د په‌رستني دا بو وي
 نه‌دانت ﴿ (الکهف : ۱۱۰) .

ودبيت : ﴿ وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ
 عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - و ب راستي وه‌حي بو ته نه‌ي موحه‌مه‌د و بو
 پيغه‌مبه‌رين به‌ري ته ژي هاتي يه : کو نه‌گه‌ر تو شريکه‌کي بو خودي بداني
 کاري ته دي پويچ بت ، وتو دي ژ وان بي بين تي دچن ودنيا وئاخه‌ره‌تا خو
 ب زيان ددهن ﴿ (الزمر : ۶۵) .

ودبيت : ﴿ فَاعْبُدْ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ . أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ - فَيَجَا تو
 په‌رستنا خودي ب تني بکه ، وتو د هه‌مي ديني خو دا ئيخلاصي بو وي بکه .
 ني گوه‌دانا ساخلم وپاراستي ژ شرکي بو خودي ب تني يه ﴿ (الزمر :
 ۲-۳) .

فَيَجَا نه‌ف نايه‌ته وگه‌له‌ک نايه‌تين دي بين وه‌کي وان هندي دگه‌هين کو
 کريار ژ مروفي نايه‌ته قه‌بويلکرن نه‌گه‌ر ژ شرکي دپاراستي نه‌بن ، له‌و
 پيغه‌مبه‌ران - سلاف لي بن - ژ هه‌ر تشته‌کي پتر پويته ددا چاککرنا
 باوه‌ري يي ، وتشتي وان ل سه‌ري به‌ري ملله‌تي خو دايي په‌رستنا خودي
 ب تني بوو وخودويرکرنا ژ په‌رستنا هه‌ر ئيکي دي ژبلي وي ، وه‌کي خودي
 گوتي : ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ -
 و ب راستي د ناف هه‌ر ملله‌ته‌کي بوري دا مه پيغه‌مبه‌ره‌ک هنارتبوو دا فه‌رمانی

ب پەرستنا خودی و گوهداری یا وی ل وان بکەت و وان ژ پەرستنا شەیتانی
و صدنەم و مری بان بدەتە پاش ﴿ (النحل : ۳۶) .

و ھەر پیغەمبەرەك ل سەری دیبۆتە مللەتی خو : ﴿ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ
غَيْرُهُ - عەبدینی یا خودی ، و گوهداری یا وی ب تنی بکەن ، چونکی ژ وی
پیغەتر ھەو ھەو چو خودایین دی نین ھیژای پەرستی بن ﴿ (الأعراف : ۵۹ ،
۶۵ ، ۷۳ ، ۸۵) نووحی و ھوودی و صالحی و شوعیبی و ھەمی پیغەمبەری
دی ئەف چەندە گۆتوو مللەتین خو .

و پیغەمبەری - سلاف لی بن - سیژدە سالان ل مەکەھی پشتی ھاتی بە
ھنارتن خەلك بو تەو حیدی گازی دکر ، و کار بو چاکرنا عەقیدی دکر ،
چونکی ئەو ھەو بناخەیی ئافاھی بی دین خو ل سەر دگرت ، و گازی کەرین دینی
و مروفتین چاکخواز ل ھەمی دەمان ل سەر ریکا پیغەمبەران ھاتینە ، و ژ گازی یا
تەو حیدی و چاکرنا عەقیدی دەست بی کرینە ، پاشی پشتی وی وان بەری خو
دایە فەرمانا ب فەرمانین دی یین دینی .

ناقبرا دووی

ژیدهرین عهقیدهیا دورست

وړیبازا پیشیایان د پیشخستنا وین دا

عهقیده کاره کی (توقیفی) یه ، بی دهلیله کی شرعی نهو بنهجه نابت ، وجهی بیر و بوچوون و خووهستاندنې تپدا نینه ، لهو ژیدهرین وی ب تنی نهون یین د کتاب وسوننه تی دا هاتین ، چونکی کهس ژ خودی چیتیر نزانن کانې چ تشت هیژایی وی یه ، وچ تشت نه بابه تی وی یه ، وپشتی خودی کهس ژ پیغمبه ری خودی - سلاف لی بن - چیتیر خودی نانیاست ، ژ بهر فی چهندي رپازا پیشی یین چاکین فی نوممه تی وهه چی بی دویکه فتنا وان کری د هرگرتنا عهقیدی دا ب کتاب وسوننه تی ب تنی فه یا گریدای بوو ، و تشتی د هر حقه خودی دا د کتاب وسوننه تی دا هاتی وان باوهری بی ئینا ، و تشتی د کتابا خودی وسوننه تا پیغمبه ری وی دا نه هاتبت وان قه بویل نه کر و باوهری بی نه ئینا ، ژ بهر فی چهندي نهو د عهقیدی دا د ناقبره را خو دا ب هه فرکی نه چوون وژیک جودا نه بوون ، بهلکی عهقیده یا وان ئیک بوو ، چونکی خودی که فالهت دایه وان کهسه کین خو ب کتابا وی وسوننه تا پیغمبه ری وی فه گریدهن کو دئیکگرتی بن ، و ل سهر باوهری یا راست بن و خودان ئیک مه نه هج بن ، خودی دبیژت : ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ - وهوین خو ب کتابا خودایی خو وسوننه تا پیغمبه ری وی فه بگرن ، ووی تشتی دبتنه نه گهرا ژیکفه بوونا هه وه هوین نه کهن ﴿ (آل عمران : ۱۰۳) .

ودبیرت : ﴿ فَاِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلَّ وَلَا يُشَقِّقَ -
 فَيُجَاوِزْهُمَا فَكَانَ مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴾ وناشكهر اكر نهك ژ من بو هه وه هات هه چي بي دويكه فتننا
 رينيشادان وناشكهر اكرنا من كر و كار پي كر نهو د دنيايي دا دي نيته سه ر
 ري ، ودي ب هيدا بهت كهفت ، و ل ناخره تي ژي نهو ب عه زابا خودي
 دل نه خو ش نابت ﴿ (طه : ۱۲۳) .

و ژ بهر في چه ندي نافي وان بوو دهسته كا رزگار بووي ، چونكي پيغه مبهري
 - سلاف لي بن - شاهده بي ب رزگار بووني بو وان دا به دهسي به حسي ژيك
 جودابوونا نوممه تي ل سه ر حه فتی و سي دهسته كان كرى ، كو نهو هه مي
 د ناگري دانه نيك تي نه بت ، ودهمي پسيارا وي دهسته كي ژي هاتي به كرن
 وي گوت : ﴿ هي ما كان على مثل ما أنا عليه اليوم وأصحابي - نهو نهو هه
 ل سه ر وي بت يا نهز و صه حابي بين خو نه قرول سه ر ﴾ .^(۱)

وراستي يا وي چيوو يا پيغه مبهري - سلاف لي بن - به حس ژي كرى ،
 ده مي هندهك مرؤفان باوهري يا خو دوير ژ كيتاب وسوننه تي ل سه ر علمي
 كه لامى و پيكي مهنطقى - بين ژ فهيله سووفين يوناني هاتينه فه گيران - نافاكري
 لادان وژيك جودابوونا د باوهري بي دا پهيدا بوو تشتي بوويه نه گهرا ژيكفه بوونا
 كومي و كهلاشتنا ناهاهي بي جفا كا موسلمانان .

(۱) نيمام نه حمده في حه ديسي فه دگو هيرت .

ناشر اسی سی

لادان ژ عہ قیدیں

وہیکین خوپاراستنا ژ وہن لادانیں

لادانا ژ عہ قیدہیا دورست خودانی تی دبہت و بہرزہ دکہت ، چونکی عہ قیدہیا دورستہ ئہو پالدهری ب ہیژی یی کو بہری مرؤفی ددہتہ کاری ب مفا ، و مرؤفی بی عہ قیدہ کا دورست دی تویشی وان گومان و دودلیان بت یین کو نہ دویرہ ل نک وی بکہفنه سہریک وئیکا ہند ژ وی چی بکہت ئہو رپکین ژینا بہختہ و ہر نہ بینت ، وژینا وی ب رہنگہ کی و ہسا لی تہنگ بیت کو ئہو بہر گہریانی بکہت خو ژ فی تہنگی یی خلاص بکہت تہ گہر خو ب رپکا خو کوشتنی ژ ی بت ، و ہ کی تہم دبین ل نک گہلہک ژ وان کہسان چی دبہت یین عہ قیدہیا دورست ژ دہست دای . وئہو جفاکا عہ قیدہ بہ کا دورست لی دہسہ لاتدار نہ بت جفاکہ کا مرؤقان نابت وچو پیتھی یین ژینا بہختہ و ہر ژ ی د ناف دا نابن ، تہ گہر خو گہلہک پیتھی یین ژینا ماددی د ناف ہہ بن ژ ی ، ئہو پیتھی یین کو گہلہک جارن ویران کرنی د دویف خو دا دینن ، و ہ کی د جفاکین کافران دا دینتہ دیتن ، چونکی فان پیتھی یین ماددی ہہ وجہی ب سہرراستکرن ورتیشادانی ہہیہ ، دا فایدہی بو خو ژ سالوختہ و مفا یین خو بینت ، وژبلی عہ قیدہیا دورست چو تشت نینن فی سہرراستکرنی بکہن ، خودایی مہزن دیبژت : ﴿ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً - ئەہی گہلی پیغہ مہران ہوین ژ رزقی پاقر و حلال بخون ، و کریارین چاک بکن ﴾ (المؤمنون : ۵۱) .

وديتت : ﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَلْنَا لَهُ
 الْحَدِيدَ . أَنْ اْعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
 بَصِيرٌ . وَلَسْلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمَنْ
 الْجِنُّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ
 السَّعِيرِ . يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ
 رَاسِيَاتٍ اْعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ . وَبِ رَاسْتِي مَه
 پيغمبريني وکتاب وزانين دابوو داوودي ، ومه گوټوو چيا وتهيران :
 تهسيحاتان د گهل وي فه گيړن ، ومه ناسن بو وي نهرم کربوو ، فيجا نهو
 د دهستی دا وه کی هه فيري لي هاتوو وي چاوا دڅيا وه لي دکر . کو تو
 - نهی داوود - کومزری بين بهر فرهه و تمام چي بکه ، وخه له کين وان موکم
 بيخه بهر ټک ، ووهسا بچويک چي نه که کو نهو کومزری ب کير بهره فاني بي
 نه ټيټ ، ووهسا مه زن ژي چي نه که کو خودان نه شيټ بکه ته بهر خو ، وتو
 وبنه مالا خو - نهی داوود - گوهداری يا خودی بکه ن ، هندي نهزم نهز
 ب کاری هوين دکهن بي بينهرم تشتهک ژي ل بهر من بهرزه نابت . ومه با بو
 سوله يمانی موسه خخه رکر (بن دهستی وي کر) نهو با ژ سپیدی حه تا نيفرو
 قويناغا هه يقه کی دچوو ، و ژ نيفرو حه تا ئيقاری قويناغا هه يقه کی ژ رېقه چوونا
 عدهتی ، ومه سفر وه کی ئافي بو وي روڼ کربوو ، تشتی وي قيا با وي ژي
 چي دکر ، ومه نه جنه ژي بن دهستی وي کربوون ب نانه هی يا خودی ل بهر
 دهستی وي بوون کاری وي قيا با وان بو دکر ، وهه چي بي ژ وان خو ژ وي
 فهرمانی لا بدهت يا مه لي کری کو گوهداری يا سوله يمانی به نه ژ عه زابا
 ناگري هه لکری دی ب وي دهينه تامکرن . هه تشته کی سوله يمانی بڅيټ
 ژ ئافا کرنا مزگه فتان بو عياده تی ، و ژ چي کرنا په يکه ران ژ شويشه ی

وسفری ، وجهین مهزن وهکی برکین ئافی ، ودیز وقازانین ژ بهر مهزنی یا وان نهئینه لقاندن ، نهجنان بو وی چی دکرن ، ومه گۆته بنه مالا داوودی : هویسن شوکرا خودی بکهن سهرا وی تشتی وی دایه ههوه ، کو گوهداری یا وی بکهن ، وکیم ژبهنی یسن من هه نه گه لهک شوکرا خودی بکهن ، وداوود وبنه مالا وی ژ وان کیمان بوون ﴿ (سبأ : ۱۰-۱۳) .

مهعنا : چی نابت هیزا باوهری یی ژ هیزا ماددی فهبت ، وههر جاره کا ئه و ژی فهبوو و خودانی بهر ب عه قیده یین نه حهق لادا ، هنگی هیزا ماددی دی بته ئامویره تی ویرانکرنی ، وهکی ئه فرۆ ل وان دهوله تین کافران دئیه دیتن یین مادده هه ی بهلی چو عه قیده یین دورست د دهستان دا نه هه ی .

وهندهک ئه گهر بو لادانا ژ عه قیده یا دورست هه نه دقیت یینه زانین ، و یین ژ هه می یان گرن گتر ئه فه نه :

۱ - نه زانینا عه قیده یا دورست ، ژ بهر خو دویر کرنا ژ زانینا وی ، یان نه پویته پیکرنا بی ، هه تا دهسته که کا مرو فین نه زان ب عه قیده یا دورست مه زن بن ، یین نه عه قیده یا دورست بناسن ونه وان بیس و باوه ران ژی بناسن یین دژی عه قیده یا دورست ، فیجا حهقی ل بهر وان نه حهقی بت ونه حهقی حهقی بت ، وهکی عومه ری کوری خه ططابی - خودی ژی رازی بت - گۆتی : « هه ما هنگی وه ریزی ئیسلامی داڤ داڤ فه دبت ئه گهر د ناف موسلمانان دا ئه و پهیدا بوون یین جاهلییه تی نه ناسن » .

۲ - ته عوصوب بو وی تشتی باب وباییر ل سه ر ئه گهر خو ئه و تشسته نه حهقی ژی بت ، وخو دویر کرنا ژ تشتی ئه و نه ل سه ر ئه گهر خو حهقی ژی بت ، وهکی خودی گۆتی : ﴿ وَاِذَا قِيلَ لَهُمِ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ - وَئِهِ گهر خودان

باوهران ب شیره تکاری فہ گۆتہ سەرداچوویان : دویچوونا وی بکەن یا خودی ئینایە خواری ژ قورئانی ورینیشادانی ، ئەو ل سەر چاقلیکرنا پیشی بین خوۆ بین بوتپەریس رژدی بی دکەن و دبیزن : ئەم دویکەفتنا دینی هەوہ ناکەین ، بەلکی دی دویکەفتنا وی کەین یا مە باب و باپیرین خوۆ ل سەر دیتین . ئەری ئەو دویکەفتنا بابین خوۆ دکەن ئە گەر خوۆ ئەو چوۆ ژ خودی نەزانن ژی ، و راستی بی نە گەهن ژی ؟ ﴿ البقرة : ۱۷۰ ﴾ .

۳ - چاقلیکرنا کۆرە بوۆ گۆتین خەلکی د عەقیدە بی دا بی زانینا دەلیلین وان ، وکانی ئەو دەلیل ددورستن یان نە ، وەکی ل نک وان دەستەکان دئیتە دیتن بین موخالەفا سوننەتی دکەن وەکی جەهەمی و موعتەزلی و ئەشعەری و صووفی یان ، ئەوین چاقل ل سەرۆکین سەرداچوویین بەری خوۆ دکەن ، فیجنا ری بەرزە بووین و ژ باوهری یا دورست لاداین .

۴ - زیدە بلندکرنا وەلی و چاکان ب رەنگەکی وەسا کو ئەو ژ توخووییین وان بین دورست بینە بلندکرن ، ویتە هزرکرن کو ئەو وی دکەن یا ژ خودی پیفەتر کەس نەشیت بکەت وەکی گەهاندا مفا یان پاشقەبرنا زیانی ، یان کو ئەو د ناقبەرا خودی وچیکری بین وی دا بینە بەردەسک هەوجە بی بین وان ب جە بینن و بەرسقا دوغایین وان بدەن ، وقوریان و سەر و نەزر بوۆ وان و مەزارین وان بینە پیشکیشکرن ، وداخووازا هاریکاری بی ژ وان بیتە کرن ، وەکی مللەتی نووخی د دەر حەقا چاکین خوۆ دا کری دەمی گۆتی : ﴿ وقالوا لا تذرنا آلهتکم ولا تذرنا ودا ولا سواعا ولا یغووث و یعوق و نسرا - هوین پەرستنا خودا وەندین خوۆ نەهیلن دا عیبادهتی خودایە کی ب تی بکەن ، و هوین وەددی و سواعی و یەغووثی و یەعووقی و نەسری نەهیلن ﴾ (نوح : ۲۳) و وەکی گۆرپەریس ئەقرۆ ل گەلەک وەلاتان دکەن .

۵ - بی ناگه‌هی یا ژ هزر کرنا د نیشانیین خودی د گهر دوونی دا ،
 و د نایه‌تین خودی د قورنانی دا ، و حییه‌تی یا ب فه‌ریژا شارستانی یا ماددی ،
 حه‌تا وه‌سا هزر کوری کو‌ئو د شیانا مروّقی ب تنی دایه ، فیجا مروّف مه‌زن
 کری ، وئەف فه‌ریژه هه‌می بو شیان و نافراندنا وی هاتی‌یه پالقه‌دان ، وه‌کی
 به‌ری قاروونی گو‌تی : ﴿ قال إنما أوتيته على علم عندي - هه‌ما ژ به‌ر وی زانین
 و شیانا من هدی ئەف هه‌می گه‌نجینه بین بو من هاتینه دان ﴾ (القصص : ۷۸)
 ووه‌کی مروّف دبیژت : ﴿ هذا لي - چونکی ئەز یی ژ هه‌ژیمه له‌و ئەفه
 گه‌هشته من ﴾ (فصلت : ۵۰) ، ﴿ إنما أوتيته على علم - هندی ئەوه یا بو
 من هاتی‌یه دان هه‌ما ژ به‌ر هندی‌یه چونکی خودی دزانت ئەز یی هه‌ژیمه ﴾
 (الزمر : ۴۹) ، ووان هزرا خو د مه‌زنی یا وی دا نه‌کری یی ئەف چیکری‌یه
 داین وئەف سالۆخه‌تین عه‌جیب دایینی ، و مروّف نافراندی و شیان دایی کو‌ئو
 فان سالۆخه‌تان ژی بینته‌ده‌ر ، و مفای ژی ببینت : ﴿ واللّه خلقکم وما تعملون
 - و خودی‌یه هویین و کریارین هه‌وه نافراندین ﴾ (الصافات : ۹۶) ، ﴿ أولم
 ينظروا في ملكوت السموات والأرض وما خلق الله من شيء - ئەری ما ئەفان
 بین دره‌و ب نایه‌تین خودی کری به‌ری خو نه‌دایه ملکوی خودی یی مه‌زن
 وده‌سه‌ه‌لاتا وی یا بی توخویب ل عه‌سمانان و عه‌ردی ، و هه‌ر تشته‌کی خودایی
 مه‌زن د ناف هه‌ر دووان دا نافراندی ؟ ﴾ (الأعراف : ۱۸۵) ، ﴿ الله الذي
 خلق السموات والأرض وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم
 وسخر لكم الفلك لتجري في البحر بأمره وسخر لكم الأنهار . وسخر لكم
 الشمس والقمر دائبين وسخر لكم الليل والنهار . وآتاكم من كل ما سألتموه
 وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها إن الإنسان لظلوم كفار - خودایی مه‌زن ئەوه یی
 عه‌سمان و عه‌رد ژ چونه‌یی نافراندین ، و باران ژ عه‌وری ئینا خواری فیجا وی

عەرد پشەتی مری پی شینکره فه ، و رزقی ههوه ژى ئینادەر ، و گهمی وپاپۆر بن دهستی ههوه کرن ، دا ئەو ب فهرمانا وی وپۆ مفایی ههوه د دهریایی دا بچن ، ووی رویار بو ههوه بن دهست کرن دا ههوه وحهیوان وداروباری ههوه پی ئاف بدەت . ووی رۆژ وههیف بو ههوه بن دهست کرن ههردو د زقرینا خو دا دبهردهوامن ، دا مهصلحهتا ههوه پی بقهتیبت ، ووی شهف بو رحهتی وتهناهی یا ههوه دا ، وروژ بو ژیار و بهرگهیریانا ههوه دا . و ژ ههه تشتهکی هوین بخوازن وی بی دایه ههوه ، و نه گهه هوین قهنجی بین خودی ل سهه خو بهژمیرن هوین نهشین ههمی یان بهژمیرن ، چونکی ئەو گهله کن . هندی مرۆشه گهلهك زۆرداری بی ل خو دکەت ، و گهلهك قهنجی بین خودایی خو قه د شیرت ﴿ (ابراهیم : ۳۲-۳۴) .

۶ - پتری یا مالان ژ رینیشادانا ساخلهم دقالانه ، و پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیرت : ﴿ کل مولود یولد علی الفطره ، فأبواه یهودانه أو ینصرانه أو یمجسانه - ههه ئیکی دبت ل سهه خورستی بی دبت ، فیجا دهیباین وی وی دکه نه جوھی ، یان فهله ، یان مه جووسی ﴿ (بوخاری وموسلم قهه دگوهیزن) مهعنا : دهیبابان دهوره کی مهزن د سههراستکرنا بهریخو دانا زارۆکی دا ههیه .

۷ - خو پاشقه لیدانا دهز گههین فییر کرن وراگه هاندنی ل پتری یا جیهانا ئیسلامی ژ گه هاندنا وی کاری ل سهه وان پیتفی ، ونوکه بهرنامه بین فییر کرنی پترین جارن پویتهیه کی مهزن ب لایی دینی ناکه ن ، یان هه ما ئیکجار پویتهی بی ناکه ن ، و دهز گههین راگه هاندنی ژی ل پترین ده مان بین بووینه ئامویره تی خراب کرن و دسهه ردا برنی ، یان پویتهی ب تشتین ماددی و موژیلاهی بی دکه ن ، و خه می ژ لایی دورستکرنا نه خلاقی ناخۆن ، و لی ناگه رین عه قیدا دورست به لاف کهن و بهر سنگی پیلین سهه ردا چووی بگرن ، دا جیله کی دهست گریدای

بهرانبهر لهشكهرى ئيلحادى پەيدا كەن ، وريكين خۆياراستنا ژ ڤى لادانى
د ڤان خالان دا دئينه كورتكرن :

۱ - زڤرينا ل كيتابا خودى وسوننه تا پيغه مبهري وى - سلاف لى بن -
پيخه ممت وەرگرتنا باوهرى يا دورست ژ وان هەر دووان ، وهكى كو پيشى يان
ئەڤ چەندە دكر ، وتشتهك دويماهى يا ڤى ئوممەتى چاك ناكەت ئەگەر ئەو نەبت
يى بهراهى يا وى چاك كرى ، د گەل خۆ ئاگه هدار كرنا ب باوهرى بين
دهسته كين سەرداچووى ، وزانينا هيجه تين ئەو بۆ خۆ دگرن بۆ هندی دا بەرسقا
وان بيته دان وخەلك لى بينه هشير كرن ، چونكى ئەوى خرابى يى نەناست
نيزيكه تووش بيتى .

۲ - خەمخوارنا ژ گۆرتنا عەقيدا دورست - عەقيدا سەله فى - ل هەمى
قويناغين خواندنى ، ودانانا هند دەرسين كو تيرا بکەن د ناف مەننه جى دا بۆ
ڤى بابەتى ، وپويته دانا مەزن ب تاقىكرنا وى .

۳ - كو كتيبىن عەقيدا سەله فى يا خورى بۆ مەننه جى بينه دانان ، وكتيبين
دهسته كين سەرداچووى وهكى صوفى ويده چى وجهەمى وموعتەزلى
وئەشعەرى وماتوريدى يان بينه دوير كرن ، بۆ هندی نەبت كو ئەو تىشتى تيدا
هەى بيته زانين دا رەد ل سەر بيته كرن .

۴ - رابوونا هندەك زانايين چاك كەر ب نوپكرنه ڤەيا عەقيدا سەله فى بۆ
مرۆڤان ، وبەرسقدا نال سەر گۆرتين وان كەسين ژ ڤى عەقيدى لادى و دسەردا
چووین .

دهرگه‌هی دووی

رامان وره‌نگین ته‌وحیدس

ته‌وحید : ئه‌وه ئافراندن وریشه‌برن یا خودی ب تنی بت ، وپه‌رستن ژ دل بۆ وی بیته‌کرن ، وپه‌رستنا هه‌ر ئیکی دی ژبلی وی بیته‌هیلان ، وئهو باشناف وبلنده سالۆخت بۆ وی بیته‌ده‌سنیشانکرن بین وی هه‌ین ، وئهو ژ هه‌ر عه‌یب وکیماسی‌یه‌کی بیته‌پاککرن ، و ب فی چه‌ندی هه‌ر سی ره‌نگین ته‌وحیدی دکه‌فنه د بن دا ، و ب فی ره‌نگی :

۱ - ته‌وحیدا خوداینسی (روه‌ووبیه‌تی)

وئه‌ف هه‌ر سی ناقبر دکه‌فنه د بن دا :

ناقبرا ئیکس : ئاشکه‌راکرا نا رامانا ته‌وحیدا خوداینسی ، وکو ئهو خورستی‌یه‌ و بوتپه‌ریسان باوه‌ری بی هه‌بوو .

ناقبرا دووی : ئاشکه‌راکرا نا رامانا په‌یفا (الرب - خودا) د قورئان وسوننه‌تی دا ، ودیتنا ملله‌تین سه‌رداچووی بۆ مه‌سه‌لا خوداینسی ، وره‌دل سه‌ر وان .

ناقبرا سسی : ئاشکه‌راکرا نا خوۆ ب ده‌ستفه‌به‌ردان وگوه‌داری یا گه‌ردوونی بۆ خودی .

ناقبرا چاری : ئاشکه‌راکرا نا ریبازا قورئانی د بنه‌جه‌کرا ئیکینی یا خودی د ئافراندن ورزقدانی وتشتین دی دا .

ناقبرا پینجس : ئاشکه‌راکرا نا کو ته‌وحیدا خوداینسی (روه‌ووبیه‌تی) ته‌وحیدا په‌رستنی (ئولووه‌یه‌تی) دخوازت .

ناٺبرا ئيڪي

ناشڪه راڪرنا رامانا ته وحيدا خوداينسي ،

وڪو نهو خورستسيه وبوتپهريسان باوهري سي هه بوو

ته وحيد : ب رامانا خو يا گشتي باوهري نينانه ڪو خودايني يا خودي
ب تني به ، وپه رستن دقيت خوري بو وي بيته ڪرن ، وناٺ و سالوخته تين وي بو
بينه بنه جهڪرن ، مهعنا نهو سي رهنگه :

ته وحيدا خوداينسي ي (روبرو بيهه تي) ، ته وحيدا په رستني
(ٺولو هيهه تي) ، ته وحيدا ناٺ و سالوخته تان ، وهه رهنگه ڪي رامانه ڪ بو
هه به دقيت بيته ناشڪه راڪرن ، دا جوداهي يا فان هه سي رهنگان ناشڪه را
بيت .

فيجا ته وحيدا خودايني ي (يا روبرو بيهه تي) نهوه باوهري بيته نينان ڪو
خودي ب تني ڪريارين خو ڪرينه ، وڪو نهو نافراندري هه مي چيڪري يانه :
﴿ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ - خودي به نافراندري هه مي تشتان ﴾ (الزمر : ٦٢)
ونهوه رزقي دده ته هه مي مروٺ و حيوانه تان : ﴿ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا
عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا - خودي به ڙ قهنجي يا خو رزقي هه تشته ڪي ل سهه عه ردي
ب ريفه دچت ددهت ﴾ (هود : ٦) ، ونهوه خوداني ملڪي ، ي ڪو دنيا ي
هه مي ي ب ريفه دبهت ، هنده ڪان رادڪهت وهنده ڪان ددانته ، ل سهه هه
تشته ڪي ي خودان شيانه ، خوداني شهف ورڙانه ، ڙيني ومرنسي ددهت :
﴿ قُلْ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ
مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ . تُولِجُ اللَّيْلَ فِي

النَّهَارَ وَتَوْلِجُ النَّهَارِ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ - تو نهی موحدهمه د دوعایی ژ خودایی خو بکه و بیژه : نهی خودانی ملکی هه می بی ، تویی بی ته بقیث ژ به نی بین خو تو ملکی ومالی ومه زنی بی د عهردی دا دده بی ، وتو ملکی ژ وی دستینی بی ته بقیث ، و بی ته بقیث تول دنیا بی وئاخره تی سهر فراه دکه ی ، و بی ته بقیث تو ره زیل دکه ی ، خیر د دهستی ته دایه ، هندی تویی توب تنی ل سهر ههر تشته کی بی خودان شیانی . و ژ نیشانی شیانا تهیه تو شه فی تیکه لی رژی دکه ی ، و رژی تیکه لی شه فی دکه ی ، فیجا نه فه در یژ دبت و یا دی کورت دبت ، وتو بی زیندی ژ بی مری دئینه دهر ، و بی مری ژ بی زیندی دئینه دهر ، وه چی بی ته بقیث ژ به نی بین خو بی هژمار تو رزقی دده بی ﴿ آل عمران : ۲۶ و ۲۷ ﴾ .

و خودایی مه زن ناشکرا دکه ت کو وی چو شریک یان پشته فان د ملکی دا نین ، کا چاوا وی چو شریک د نافراندن ورزقدانی دا نین ، خودی دیبژت : ﴿ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ - وهه تشته کی هوین دینن چیکری بی خودی یه ، فیجا هوین گه لی بوتپه ریسان نیشا من بدهن : کانی نهو خوداوه ندین هوین ژلی خودی په رستی بو دکن چ نافراندی یه ؟ ﴿ لقمان : ۱۱ ﴾ ، و دیبژت : ﴿ اَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ اِنْ اَمْسَكَ رِزْقَهُ - یان نهو کی یه رزقی دده ته هه وه نه گهر خودی رزقی خو ژ هه وه گرت ونه دا هه وه ؟ ﴿ الملك : ۲۱ ﴾ .

ههر وه سا خودی را گه هاندینه کو خودایی یال سهر هه می چیکری یان یا وی ب تنی یه ده می دیبژت : ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - هه مد هه می بو خودی بت خودایی هه می چیکری یان ﴿ الفاتحة : ۲ ﴾ ، و دیبژت : ﴿ اِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُعْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ
يَطْلُبُهُ حَيْثُهَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ
اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - هندی خودایی ههوهیه نهو خودایه یی عهسمان وعهرد
ژ چونهیی د شهش رۆژان دا ئافراندین ، پاشی ئستیوال سهر عهرشی کر ، نهو
شهقی ب سهر رۆژی دا دئیت ، ههتا د ناف دا دپیچت ورۆناهی یا وی
دبهت ، ورۆژی ب سهر شهقی دا دئیت فبجا تاری یا وی دبهت ، وهدر ئیک
ژ وان ههردهم ب لهز ب دویف یا دی دا دئیت ، ونهوه یی رۆژ وههیف
وستیر ئافراندین وئیخستینه بن فهرمانا خو وهکی وی دقیت نهو وان
ب ریفهدهت ، ونهو ژ ئایهتین وی یین مهزنن . نی ئافراندن ههمی وفهرمان
ههمی یا وی یه ، وخودی خودایی ههمی چیکریان یی پاک وبلند ومهزن
بت ﴿ (الأعراف : ۵۴) .

وخودی ههمی چیکری وهسا داینه کو باوهری یی ب خودایی یا وی بینن ،
خو نهو بوتیه ریسین شریک بو خودی د پهرستی دا داناین وان ژ ی باوهری
ئینایه کو خودایی یا خودی ب تنی یه ، وهکی خودی گوتی : ﴿ قُلْ مَنْ رَبُّ
السَّمَوَاتِ السَّعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ . سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ . قُلْ مَنْ يَدِهِ
مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ . سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ
فَأَنَّا نُسَخِّرُونَ - تو بیژه : کی به خودایی ههفت عهسمانان وخودایی عهرشی
مهزن ؟ مسوگهر نهو دی بیژن : خودی یه ، تو بیژه وان : نهری ما هوین
ژ عهزبا وی ناترسن کو هوین پهرستنا ئیکی ژبلی وی بکهن ؟ بیژه :
کی به خودانی ههر تشته کی یی خزینه یین ههمی تشتان د دهستی وی دا ، ونهو
د هاوارا وی دچت یی هاوارین خو بگههینتی ، وکس نینه بشیت د ههوارا وی
بچت یی وی بقیت نهو تی ببهت ، یان وی خرابی یی ژی بدهته پاش یا وی بو

نقیسی ، ئەگەر ھوین وی چەندی دزانن ؟ ئەو دی بەرسقی دەن ویژن : ئەو ھەمی یین خودینە ، تو بیژە وان : چاوا عەقلى ھەوہ ژ ھەوہ ھاتی یە ستاندىن و ھوین ھاتینە خاپاندىن ، فێجا ھوین بەرى خو ژ تەوحیدی و باوہری ئینانا ب رابوونا پشتی مرنی نائینن ؟ ﴿ (المؤمنون : ۸۶-۸۹) .

فێجا چو دەستە کین بەرنیاس ژ مروّفان دژی قى تەوحیدی رانەوہستاینە ، بەلکی دل ب خورستی یا خو باوہری یی پتر ب وی دئینن ژ ھەر تشتە کى دی ، وەکی پیغەمبەران گۆتی ھەر وەکی خودی ژ زار دەقى وان فەدگپرت : ﴿ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ - پیغەمبەرین وان گۆتە وان : ئەرى گومانەك دەبوون و پەرستنا خودی - ب تنی - دا ھەیە ، و ئافراندهرى عەسمانان و عەردى ئەوہ ، یی کو ئەو ژ چونەیی وی وینە چیکیرن ؟ ﴿ (ابراهيم : ۱۰) .

وی ژ ھەمی یان نافدارتر کو خو ب نەباوہری ئینانا ب خودی ئینایەدەر فیرەون بوو ، و ئەوی ب خو ژى د دل دا باوہری یی ھەبوو ، وەکی موسای گۆتی یی : ﴿ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ - موسای گۆتە فیرەونى : ب راستی تە زانی یە کو ژبلی خودایی عەرد و عەسمانان کەسى ئەف ئایەتە نەئیناینە خواری ، دا ئەو بو خودان دیتنان بینە دەلیل سەر تەوحیدا خودی ﴿ (الإسراء : ۱۰۲) ، و بەحسی وی و مللەتى وی کر و گۆت : ﴿ وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا - و وان باوہری ب وان موعجزەیین ناشکەرا یین کو راستی یا موسای بەرچاڤ دکەن نەئینا ، و وان ب دەقى خو ناشکەرا کر کو ئەو باوہر ناکەن ئەف موعجزە ژ نك خودی بن ، و وان د دل دا دزانى کو ئەو ژ نك خودینە ﴿ (النمل : ۱۴) .

وهەر وەسا ئەوین ئەفرۆ باوەری یی ب خودی نائینن ژ شیوعی یان ، ئەو
 ژ دفن بلندی - هەما ب سەر قە - حاشاتی یا وی دکەن ، ووه کی دی ئەو -
 د دل دا - دزانن هەر تشته کی هاتی یه چیکرن دقیت چیکەرەك بۆ هەبت ،
 وه کی خودی دبیزت : ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ . اَمْ خَلَقُوا
 السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ - ما ئەف بوتپەرێسه بی ئافراندەرەك هاتینه
 ئافراندن ، یان وان خو ئافراندی یه ؟ یان وان عەسمان و عەرد ب قی رەنگی
 جوان ئافراندینه ؟ بەلکی ئەو باوەری یه کا باوەری ب عەزابا خودی نائینن ﴿
 (الطور : ۳۵-۳۶) .

بەری خو بدە جیهانی هەمی یی بلندی یی و نزمی یی ، ب هەمی پشکین وی
 قە ، دی بیسی ئەو شاهده ل سەر هەبوونا چیکەر و ئافراندەر و خودانی خو ،
 و د عەقلی و خوړستی یی دا مەتەلا وی یی باوەری یی ب هەبوونا ئافراندەری
 گەردوونی نەئیت و ه کی مەتەلا وی یه یی باوەری یی ب علم و زانیی نەئیت ،
 چو جوداهی د ناڤهرا وان دا نینن ^(۱) ، و حاشاتی یا هەبوونا خودی یا شیوعیەت
 ئەفرۆ قە دجویت هەما دفن بلندی یه کا ژ قەستایه و قەید کر نه که بۆ بەرهەمی
 عەقلی و هزر و بیرین دورست ، و ئەوی ب قی رەنگی بت ئەوی عەقلی خو یی
 ژ کار ئیخستی و خو یی کری یه پیترانکی مرۆفان ، شاعرەك دبیزت :

کیف یعضی الإله ویجحدە الجاحد
 وفي کل شیء له آیه تدل علی أنه واحد

(چاوا گوهداری یا خودی نائیتە کرن ، و کافر باوەری یی بی نائیت ،
 و د هەر تشته کی دا نیشانەك هەیه کو ئەو خودایه کی ب تنی یه ؟) .

(۱) چونکی علمی دورست هەبوونا ئافراندەری بنهجم دکەت .

ناقبراً دووی

ناشکھرا کرنا رامانا په یقا (الرب - خودا) د قورئان وسوننه تی دا
ودیتنا ملله تین سهر د اچووی بو مه سلا خوداینسین

۱ - رامانا په یقا (الرب - خودا) د قورئان وسوننه تی دا :

(الرب - خودا یان خودان) د زمانی عه ره بان دا ژیده ره که بو هندی دئیته
گوتن ده می تشتهک ژ حاله کی بو حاله کی تمام تر دئیته ب خودان کرن
وپهروه رده کرن ، وپه یقا (رب) ژیده ره که بو بکه ری دئیته ب کارئینان ،
وئد ف په یقه ب په نگه کی بهردای ژبلی وی خودایی یی وی تشتی چاکی یا
چیکری یان تیدا هدی بو که سی دی نائیته ب کارئینان ، وه کی خودی گوتی :
﴿ رَبُّ الْعَالَمِينَ - خودایی هدی چیکری یان ﴾ (الفاتحة : ۲) ، ﴿ رَبُّكُمْ وَرَبُّ
آبَائِكُمُ الْأُولِينَ - خودایی هه وه و خودایی باین هه وه یین نیکی ﴾ (الشعراء :
۲۶) .

وپه یقا (رب) بو که سی ژبلی وی نائیته گوتن نه گهر نه ئیته پالقه دان
وتو خوب بو نه ئیته دانان ، وه کی : (رب الدار) و (رب الفرس) یه عنی :
خودانی وان ، و ژ فی په نگه یه ده می خودی ژ زار ده فی یوسفی دبیژت :
﴿ اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ - به حسی من ل نک خودانی خو
مدلکی بکه و بیژت نه ز بی گوننه یی هاتیمه گرتن ، ئینا شهیتانی ژ بیرا وی
زه لامی بر کو نه و به حسی یوسفی بو خودانی خو بکه ت ﴾ (یوسف : ۴۲)
و دبیژت : ﴿ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ - بزقره نک خودانی خو ﴾ (یوسف :
۵۰) ، و دبیژت : ﴿ أَمَا أَحَدُكُمْ فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا - هندی نه وه یی د خه ونی

دا تری دگفاشت نه و دی ژ گرتیخانهدی دهر کهفت و بنه مهگیری خودانی خو
 مهلکی ﴿ (یوسف : ۴۱ ، و گوتنا پیغمبهری - سلاف لی بن - د دهر حهقا
 حیشترا بهرزه دا : ﴿ حتی یجدها ربها - حهتا خودانی وی وی دینت ﴿ .^(۱)
 ژ فی ناشکهر دبت : کو پهیفا (الرب - خودا) چ بیته پالفهدان یان نه ،
 بو خودی دئیته ب کارئینان وه کسی : (الرب - خودا) ، و (رب العالمین -
 خودایی چیکری یان) ، و (رب الناس - خودایی مروّفان) ، وئهو بو کهسی
 ژبلی خودی نائیته ب کارئینان نه گهر نهئیته پالفهدان ، وه کی : (رب السدار -
 خودانی خانی) ، و (رب المنزل - خودانی مالی) ، و (رب الإبل - خودانی
 حیشران) .

و (رب العالمین) ب رامانا نافراندهر و خودانی ههمی چیکری یان دئیت ، بی
 کو کاری وان چی دکهت و ب قهنجی یا خو و هنارتنا پیغمبهترین خو وئینانه
 خوارا کتیبین خو وان پهرورده دکهت ، و جزایی وان سهرا کاری وان
 ددهتی ، (ابن القیم) ی زانا - خودی رهچی بی بهت - دیبژت : « خودایی
 هندی دخوازت نهو فهرمانی ل عهبدان بکهت و وان پاشقهببهت ، و قهنجی وان
 ب قهنجی یا وی جزا بدهت ، و خرابی وان ب خرابی یا وی » .^(۲)

ئهفه راستی یا خودایی بی (روبرو بییهتی) یه .

۲ - رامانا پهیفا (الرب - خودا) د دینتین مللهتین سهرداچووی دا :

خودی مروّف ل سهر تهو حیدی و ناسینا خودایی نافراندهر نافراندینه ، وه کی
 خودایی مهزن دیبژت : ﴿ فأقم وجهك للدين حنيفا فطرة الله التي فطر الناس
 علیها لا تبدل لخلق الله - فیجا تو ئهی موحه محمد و ههچی بی دوپکهفتنا ته کری

(۱) بوخاری و موسلم فی هه دیسی فه دگو هیزن .

(۲) بهری خو بده (۱ / ۸) ژ کتیبیا (مدارج السالکین) .

بهري خو راست بده وي ديني يي خودي بو ته داناي ، كو ئيسلامه ،
 وبه رده وام ل سهر بمينه ، چونكي نهو د گهل خو رستي يا مرو فسي ري دكه فت ،
 ومانا هه وه ل سهر في ديني خو يي فقه گريدانه ب وي خو رستي يي فقه يا خودي
 مرو ف ل سهر چي كرى ، گوهورين بو چي كرى يي خودي وديني وي نينه ﴿
 (الروم : ۳۰) ، وديبژت : ﴿ واذا أخذ ربك من بني آدم من ظهورهم ذريتهم
 وأشهدهم على أنفسهم ألست بربكم قالوا بلى شهدنا - وتو ئه ي مو حمه مد
 به حسي هندي بكه ده مي خودايي ته دو ونده ها ناده مي ژ پشتين بابين وان
 ئينايينه ده ر ، ووي نهو ل سهر گو تونا ب ته وحيدا خو كرينه شاهد ،
 و د خو رستي يا وان دا بنه جهكرى كو نهو خودايي وانه ونا فرانده ري وانه ، ئينا
 وان شاهده يي ب وي چهندي دا ﴿ (الأعراف : ۱۷۲) .

مه عنا : باوه ري ئينانا ب خوداييني يا خودي تشته كي خو رستي به ل نك
 مرو فسي ، وشرك تشته كي نه عده تي ب سهر دا هاتي ، ويغه مبه ر - سلاف لسي
 بن - ديبژت : ﴿ كل مولود يولد على الفطرة ، فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو
 يمجسانه - ههر ئيكي دبت ل سهر خو رستي يي دبت ، فيجا ده يابين وي وي
 دكه نه جو هي ، يان فه له ، يان مه جو سي ﴿ ^(۱) وئه گهر مرو ف و خو رستي يا وي
 بينه هيلان نهو دي قه ستا ته وحيدي كه ت ووي گازي يا بيغه مبه ران قه بويل كه ت
 يا بيغه مبه ر پسي هاتين و د كيتابان دا هاتي به خواري ، وئايه تين گهر دووني
 به رچاف كرى ، به لي په روه رده كرنا خراب وژينگه ها بي باوه ره به ري زارو كي
 وه رديگيرت ، وئه و پشتي هنگي چاف ل بابين خو د سهر دا چوون وبه رزه بووني
 دا دكه ن .

(۱) بوخاري وموسلم في حه ديسي فه دگو هيزن .

خودایی مهزن د هدیسا قودسی دا دییژت : ﴿ خلقت عبادي حنفاء ، فاجتالتهم الشياطين ﴾^(۱) ، یه عنی : من بهری وان ژ صهنه م پهریسی یی وه رگیرا بوو ، بهلی ئه و که فتنه د بهرزه بوون وسه رداچوونی دا ، و د ناقبه را خو دا ب هه فرکی چوون وژیک جودا بوون ، هه ر ئیکی خودایه کی جودا ژ خودایی یی دی بو خو دانا و پهرستنا وی کر ، وئه فه ژ بهر هندی بوو چونکی ده می وان خودایی حه ق هیلا ی ئه و ب پهرستنا خوداییین ژ قه ستا هاتنه جه ربان دن ، وه کی خودی گوتی : ﴿ فدلکم الله ربکم الحق فماداً بعد الحق إلا الضلال - فیججا ئه و (ئه للاه) خودایی هه وه یی ب حه قه ، یی هیژا کو پهرستنا وی ب تنی بیته کرن ، فیججا ما ژ حه قی یی ده رکه فت ژبلی نه حه قی یی تشته کی دی هه یه ؟ ﴾ (یونس : ۳۲) ، ونه حه قی و بهرزه بوونی چو توخویب و دویماهی بو نین ، وئه و دئیتته ریکا هه ر که سه کی پشت بده خودایی حه ق ، خودایی مهزن دییژت : ﴿ أرباب متفرقون خیر أم الله الواحد القهار . ما تعبدون من دونه إلا أسماء سمیتموها أنتم وآبائکم ما أنزل الله بها من سلطان - ئه ری پهرستنا وان خودا وه ندین هاتینه چی کرن و جودا جودا چیتره یان پهرستنا خودایه کی تنی یی ب سه رقه هاتی ؟ هه ما هوین ژبلی خودی پهرستنا هنده ک ناقان دکهن چو رمان د پشت را نین ، هه وه و بابین هه وه ژ نه زانین وسه رداچوون ئه و بو خو یین کرینه خودا ، خودی چو هیجه ت و ده لیل ل سه ر راستی یا وان نه ئیناینه خواری ﴾ (یوسف : ۳۹ و ۴۰) .

وشرکا د خودایی یی دا ، کو مروث بیژت : دو نافرانده رین وه کی ئیک د سالو خه ت و کریاران دا هه نه ، تشته که عه قل قه بو یل ناکه ت ، وه ما هنده ک بو تپه ریس بو هندی دچوون کو ئه و خوداییین وان پهرستنا وان دکر هنده ک

(۱) نه حه د و موسلم فی حه دیسی فه دگو هیزن .

تشت د گەردوونی دا ب ریفه دبرن ، وشهیتانا د پەرستنا فسان خوداوەندان دا یاری بۆ خۆ ب وان دکرن ، ووان یاری بۆ خۆ ب هەر مللەتەکی ل دویف عەقلى وان دکرن ، ھندەك ژ وان - وەکی مللەتی نووحي - ب ریکا مەزنکرنا مرییان د سەردابرن ، دەمی بەری وان دایە چیکرنا صەنەمین وان مرییان ، وھندەکان صەنەم ل سەر وینەیی ستیران بۆ خۆ چیکرن وھزرکر ئەو کاری د جیھانی دا دکن ، فیجا ھندەك پەرستگەھ بۆ ئافاکرن ، وئەو د پەرستنا فسان ستیران دا ب ھەفرکی چوون : ھندەکا رۆژ پەریسی ، وھندەکان ھەیف ، وھندەکان ھندەك ستیرین دی پەریسین ، وھەر ئیکی پەرستگەھە کا تاییەت بۆ خودایی خۆ ئافاکر ، وھندەکان ئاگر پەریسی ، وەکی مەجووسییان ، وھندەکان چیل پەریسی ، وەکی ھندۆسییان ، وھندەك پەرستنا ملیاکەتان کر ، وھندەکان دار و بەر پەریسین ، وھندەکان گۆر و مەزار .. وئەقە ھەمی ژ بەر ھندی بوو چونکی وان ھندەك سالۆختین خودایینی یی دابوونە فسان تشتین وان پەرستن بۆ دکر .

ھندەك ژ وان ھزر دکر ئەف صەنەمە جھیی ھندەك تشتین نەبەرچاف دگرن ، (ابن القیم) دبیژت : « دانانا صەنەمی - د ھیقین دا - ل سەر شکلی ئیکی نەبەرچاف بوو یی پەرستن بۆ دئیتە کرن ، وان صەنەم ل سەر رەنگ وروی یی وی دانابوو دا ل جھیی وی بمینت وشوینا وی بگرت ، ئەگەر نە یا ئاشکەرایە کو مرۆقەکی خودان عەقل تشتەکی ب دەستی خۆ چی ناکەت پاشی ھزر بکەت ئەو خودایی وی یە یی پەرستن بۆ دئیتە کرن » .^(۱)

وگۆرپەیس ژ یین کەفن و یین نوی ژ ی ھزر دکن ئەف مری بە مەھدەری دی بۆ وان کەن ، وپیخەمەت ب جھینانا ھەوجەیی یین وان ئەو دەسکاتی یی بۆ

(۱) إغاثة اللہفان : (۲ / ۲۲۰) .

وان ل نك خودى دى كەن ، ودييژن : ﴿ ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى - ئەم پەرستنا وان ناكهين ئەگەر بۆ ھىندى نەبت كۆ ئەو مەھدەرى بۆ مە ل نك خودى بىكەن ، ومە نيزىكى وى بىكەن ﴾ (الزمر : ۳) ، ﴿ ويعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم ويقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله - ئەف بۆتپەرىسە ژبلى خودى پەرستنا وى تشىتى دىكەن يى نە ب تشىتىكى زىيانى دىگەھىنتە وان ، ونە ل دىيائى ونە ل ئاخىرتى مفايەكى دىگەھىنتى ، ونە و دىيژن : ھەما ئەم پەرستنا ئەوين ھە دىكەن دا ئەو مەھدەرى بۆ مە ل نك خودى بىكەن ﴾ (يونس : ۱۸) .

ھەر وەكى ھىندەك بۆتپەرىسىن عەرەب وفەلان ژى ھىزر دىكەر خوداۋەندىن وان زارۆكىن خودىنە ، وھىندى بۆتپەرىسىن عەرەبان بوون پەرستنا مىلىكەتان دىكەر ودىگۆتن : ئەو كىچىن خودىنە ، وفەلان پەرستنا مەسىھى - سىلاڧ لى بن - كر وگۆتن : ئەو كورى خودىيە .

۳ - پەرسىدانان ل سەر قان دىتتىن نەحق :

خودايى مەزىن بەرسىڧ ل سەر قان ھەمى ھىزر ودىتتىن نەحق ب قى رەنگى دايە :

أ - وى بەرسىڧا سەنەم پەرىسان ب قى رەنگى دا : ﴿ أفرايتم اللات والعزى . ومنوة الثالثة الأخرى ﴾ (النجم : ۱۹ و ۲۰) ورامانا قى ئايەتى وەكى قورطى دىيژت ئەو : ئەرى ھەو ئەف خوداۋەندە دىتتىنە يىن ھوین پەرستنى بۆ دىكەن ! ئەرى وان مفايەك يان زىانەك گەھاندىيە ھەو دا ئەو بۆ خودى بىنە شرىك ؟ يان وان بەرەقانىيەك ژ خوۆ كر دەمى پىغەمبەرى - سىلاڧ لى بن - وصەحابىيىن وى - خودى ژى رازى بت - ئەو پەلخاندىن ، وخودى دىيژت : ﴿ واتل عليهم نبأ إبراهيم . إذ قال لأبيه وقومه ما تعبدون . قالوا نعبد

أصناما فنظف لها عاكفين . قال هل يسمعونكم إذ تدعون . أو ينفعونكم أو يضرون . قالوا بل وجدنا آباءنا كذلك يفعلون - وتو ئهى موحه ممد به حسى ئبراهيمى بو كافران بكه دهى وى گوتى به بابى خو و ملله تى خو : هوين په رستنا چ دكه ن ؟ وان گوت : ئهم په رستنا هنده ك صه نه مان دكه ين ، وئهم ل سهر په رستنا وان دميين . ئبراهيمى بو ديار كرنا نه حقه قى يا بوچوونا وان گوت : ئه رى وان گوھل دو عايين هه وه دبن دهى هوين گازى وان دكه ن ، يان ئه و مفايه كى دگه هيننه هه وه دهى هوين وان دپه ريسن ، يان رى ئه و زيانه كى دگه هيننه هه وه ئه گهر هه وه په رستنا وان هيا ؟ ﴿ الشعراء : ٦٩ - ٧٤ ﴾ وئهو هاتنه سهر گوتنا وى كو فان صه نه مان گوھل گازى يان نابت ، وئهو نه مفاى دگه هينن نه زيانى ، به لى پا وه ك چاف ليكرن بو باب وباپيران وان په رستنا وان دكر ، وچا قليكرن هيجه ته كا ژ قه ستايه .

ب - و خودى به رسفا ستير په ريس ورؤژ په ريس وهه يقه ريسان ب فى رهنگى دا : ﴿ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ - وئهو وه يى رؤژ وهه يقه وستير ئافراندين وئىحستينه بن فه مانا خو وه كى وى دقيت ئه و وان ب ريقه دهت ، وئهو ژ ئايه تين وى يين مه زنن ﴿ الأعراف : ٥٤ ﴾ و ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ - و ل دويقىك هاتنا شهف ورؤژان ، ورؤژىك جودابوونا رؤژ وهه يقى ژ ئايه تين خودى ونيشانين ئيكينى وشيانا وينه ، وى ئه و بن دهستى خو كرينه . هوين نه بو رؤژى ونه بو وه يقى نه چنه سوجدى - چونكى ئه و دچيكرينه - وبو وى خودايى هه رنه سوجدى يى ئه و ئافراندين ، ئه گهر هوين وى ب تنى دپه ريسن ﴿ فصلت : ٣٧ ﴾ .

ج - ووی بهرسقا وان یین ملیاکهتان ومهسیحی - سلاف لی بن - دپهریسن
 ودبیترت : نهو زاروکیین خودینه ، ب فی رهنگی دا : ﴿ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ -
 خودی چو زارو بو خو نه داناینه ﴾ (المؤمنون : ۹۲) ، وگوت : ﴿ أَنَّى
 يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً - چاوا وی زارویهك دی ههبت ووی چو
 ههفال (ژن) نه بوینه ؟ ﴾ (الأنعام : ۱۰۱) ، وگوت : ﴿ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ .
 وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ - نه وی چو زاروڪ ههنه ، ونه دایباب ، ونه ژن . ونه
 وی چو ههفکویف هه بوینه ، نه د نافیین وی دا ، نه د سالوخذت وکریاران
 دا ، یی پاك وپروژ بت ﴾ (الإخلاص : ۳ و ۴) .

ناشبرا سییی

گهر دوون و خو پستییا وین

د خو ب دهستنه بهردان و گوه دار یین دا بو خودی

گهر دوون ههمی ب عهسمان و عهرد و ستیر فه ، و ب خودان رح و دار و بهر
وتهراتی و هشکاتی فه ، و ب ملیاکهت و نهجنه و مرؤف فه ، د بن دهستی
خودینه ، و د فهرمانا وی یا گهر دوونی دانه ، خودایی مهزن دیبژت : ﴿ وَ لَهُ
أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا - وَ هَهُر تَشْتَه كِي ل عهسمانان
و ل عهردی خو ب دهست خودی فه بهردایه ژ دل - وه کی خودان باوهران -
یان ب کوته کی - وه کی کافران - ل دهمی وان چو ریکیین دی نهبن ﴿ (آل
عمران : ۸۳) ، و خودی دیبژت : ﴿ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ
قَانِتُونَ - بهلکی ههر نیکی ل عهسمانان و عهردی ملک و بهنی بی وی یه ، و نهو
ههمی ل بهر وی دجه میاینه ، و ل ژیر فهرمانا وینه ﴿ (البقرة : ۱۱۶) ،
﴿ وَ لَهُ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا
يَسْتَكْبِرُونَ - وهه تشته کی ل عهسمانان وهه تشته کی ل عهردی ژ وان یین
ب ریفه دچن بو خودی ب تنی دچنه سوجدی ، و ملیاکهت سوجدی بو
خودی دبهن ، و نهو خو د سهه په رستنا وی را ناینن و خو مهزن ناکهن ﴿
(النحل : ۴۹) ، ﴿ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ -
نهری ما تو دزانی نهی موحه ممدد کو هه تشته کی ل عهسمانان ژ فریشته یان ،
وهه تشته کی ل عهردی ژ چیکری یان و رورژ و هه یف و ستیر و چیا و دار و بار

وحەيوان ب ٲازيبوونا خو ٲو خودى دچنه سوجدى ؟ وگەلەك مرؤف ژی
 ب ٲازيبوونا خو ٲو خودى دچنه سوجدى ﴿ (الحج : ١٨) ، ﴿ وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ
 مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظُلُمًا لَهُم بِالْعُذُورِ وَالْأَصَالِ - وهەر
 تشتهكى ل عەسمانان وعەردى خو ٲ دەست خودى فه بەردايه ، فيجا
 خودان باوهر ژ دل خو ٲو وي دچەمينن ، وكافر ب كوتەكى وي چەندى
 دكەن ، وسيبەرا چيكرىيان خو ٲ دەست وي فه بەرددەت ، و ٲ فەرمانا
 وي ل سپيدە وئيفاران دلقلقت ﴿ (الرعد : ١٥) .

فيجا ئەف هەمى چيكرىيە دبن دەستى خوديتە و ل بەر فەرمانا وي
 دچەمياينه ، وچو ژ وان ل بەر وي ناسى نابن ، ئەو ب كارين خو ٲرادبن ،
 و ل دويىف رژیمة كا بنه جه ئەنجامين خو ٲ جه دئينن ، وخودايى خو ٲو عەيب
 وكيماسىيان پاك دكەن ، خودى ديوت : ﴿ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ
 وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ - هەر
 حەفت عەسمان وعەرد ، وهەر تشتهكى د نائف وان دا ژ چيكرىيان تەسييحا
 وي دكەن ، وهەر تشتهكى هەمى خودى پاك دكەت ومەدحين وي دكەت ،
 بەلى هوين - گەلى مرؤقان - د وي چەندى ناگەهن ﴿ (الإسراء : ٤٤) .
 وئەف چيكرىيە بين بى ئەزمان ژى ويين ب ئەزمان ، بين زيندى ويين مرى ،
 د فەرمان خودى يا گەردوونى دانه ، وهەمى ب زمان حالى خو ٲيان ژى
 ب زمانى گوتنى خودى ژ عەيب وكيماسىيان پاك دكەن ، وهەر جاره كا مرؤفى
 خودان عەقل هزرا خو ٲ د فان چيكرىيان دا كر دى زان كو ئەو ب حەقىيى
 وٲو حەقىيى بين هاتينه ئافراندن ، وكو ئەو نەشين خو ٲ ريفه ببن
 ونەشين خو ٲ بەر فەرمانا ريفه بەرى خو ٲ ناسى بکەن ، وئەو هەمى ب خورستى يا
 خو ٲ باوهرىيى ب ئافراندهرى خو ٲ دئينن .

(شيخ الإسلام ابن تيميه) - خودی ره حمی بی بهت - دیبژت :
« ژ گلهك لایان فه نهو خوؤ ب دهست خودی فه بهر ددهن و گوهرداری یا
فهرمانا وی دکهن ، ژ وان لایان :

چونکی نهو دزانن کو نهو دههوجهی وینه .

و چونکی نهو بهرانبر قهدهر و فیانا وی د بی دهسه لاتن .

و چونکی ل دهمی تهنگافی بی نهو ههوارین خوؤ دگههیننه وی .

و خودان باوهر ژ دل فهرمانا خودایی خوؤ ب جه دئینت ، و ب قهدهرا وی
رازی دبست ، ووی صهبری دکیشیت یا فهرمان پی لی هاتینه کرن ، لهو نهو
ژ دل خوؤ ب دهست خودی فه بهر ددهت و گوهرداری یا وی دکهن ، و کافر خوؤ
ب دهست فهرمانا خودایی خوؤ یا گهر دوونی فه بهر ددهت ، و مهخسه د
ب سوجوودا چیکری یان خوؤ ب دهست فه بهر ددهت ، و سوجوودا ههر تشته کی
یا ب سهر و یقهیه ، سوجوودا بابته تی وی یه یا خوشکاندنا بوؤ خودی تیدا بت ،
وتهسبیحا ههر تشته کی ب راستی ب سهر و یقهیه . (۱)

و د دهر حهقا گوتنا خودی دا : ﴿ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبِغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾ (آل عمران : ۸۳) (شيخ
الإسلام ابن تيميه) ديپژت : « خودایی مهزن به حسی خوؤ ب دهستفه بهر دانا
چیکری یان دکهن ژ دل یان ب کوته کی ، چونکی ههمی چیکری ب تمامی
پهرستنی بوؤ وی دکهن ، چ ئعترافی ب وی چهندی بکهن یان نه ، و نهو
ههمی ل بن نهمر وریقه برنا وینه ، فیجا نهو د تهسلیمی وینه بقیت یان نه قیت ،
و چو چیکری نه شین ژ بن وی تشتی دهر که فن بی فیان و قهدهرا وی ل سهر
بت ، و کهسی بیی وی ژ وان چو هیژ وشیان نینن ، نهو خودایی ههمی

(۱) مجموع الفتاوی : (۱ / ۴۵) .

چيڪري يانه و خوداني وانه ، چاوا وي دقيت نهو وهسا وان ب ريقه دبهت ، نهو
نافراندهر وچيڪهر ووينه كيشي وانه ، وژبلي وي ههر تشته كي هه يي
چيڪري يه ، يي فه قير وموحتاج وبن دهسته ، نهوه ئيكي ب سهر فه هاتي
ونافراندهر وداهينه ر ووينه كيش)) .^(۱)

(۱) مجموع الفتاوى : (۱۰ / ۲۰) .

نافرانا چاری

رېبازا قورناني د بڼه جهکړنا

هه بوون ونيکينس يا خودايي نافراندەر دا

رېبازا قورناني د بڼه جهکړنا هه بوون ونيکينس يا خودايي نافراندەر دا ، نهو رېبازه يا د گهل خورستي يا راست وعه قلين ساخلم ري دکهفت ، چونکي وان دهليلين دورست دئنت بين عقل پي قانع دبن ، وهه قړک پي ته سلیم دبن ، و ژ وان دهليلان :

۱ - هه چيکري به کي چيکهرهک بو دقئت :

وئفه مهسهله کا زیده بهرچافه وب خورستي پي دئنته زانين ، خو بو زاروکان ژي ، نه گهر کهسه کي دانا زاروکه کي ، بي نهو وي بيئت ژي دي بيئت : نهو کي بوو دانايه من ؟ وئه گهر نيک بيئتي : کهسي نه دانايه ته ، عه قلي وي قه بويل ناکهت کو ئهف ليئدانه بي ليئدهرهک پهيدا ببت ، وئه گهر بيئتي : فلان کهس بوو دانايه ته دي که ته گري هه تا تولا وي نه ئيته فه کرن ، ژ بهر قي چه ندي خودي ديئت : ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمْ الْخَالِقُونَ - ما نهو بي نافراندەر هاتينه نافراندن ، يان وان خو نافراندی به ؟ ﴾ (الطور : ۳۵) .

مهعنا نيک ژ دووانه ، خودي ب رهنگي پسياري ديئت ، دا ناشکهرا بکهت کو ئهفه دهسيکه کا دياره حاشاتي يا وي نائيه کرن ، ديئت : ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ ﴾ يهعني : ما نهو هاتينه نافراندن بي نافراندهره کي نهو نافراند بن ، يان ژي وان ب خو خو نافراندی به ؟ وئهف ههردوه نابن ، مهعنا : دهقئت وان نافراندهرهک ههبت ، کو خودايي مهزنه وژبلي وي چو

ئافراندهرین دی نین ، خودی دبیزت : ﴿ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ - ئەفئ هوین دبین چیکری بی خودی به فیجا هوین گهلی بوتپه ریسان نیشا من بدن : کانی ئەو خوداوه ندین هوین ژبلی خودی په رستی بو دکهن چ ئافراندى به ؟ ﴾ (لقمان : ۱۱) . ﴿ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ - نیشا من بدن کانی وان چ ژ عهردی ئافراندى به ﴾ (الأحقاف : ۴) . ﴿ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ - یان ئەو خودایین وان بو خودی کرینه هه فیشک ئافرانده کا وه کی یا خودی دکهن ، فیجا ئافراندا وان هه فیشکان ل بهر وان تیکه لی ئافراندا خودی بوویه ، فیجا وان هزرکری به کو ئەو خوداوه ند ژى هیژای په رستیینه ؟ تو - ئەی موحه مده - بیژه وان : خودی به ئافرانده ری هه می تشتان ژ چوننه یی ، و ئەو ب تنی به یی هیژای په رستی ، و ئەوه ئیکى ب سهرقه هاتی یی هیژای خودایینی و په رستی ﴾ (الرعد : ۱۶) . ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ - هندی ئەو صه نه من بین هوین ژبلی خودی په رستی بو دکهن ئە گهر هه می پیکفه کوم بن نه شین میشه کا ب تنی بنا فرین ﴾ (الحج : ۷۳) . ﴿ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ - و ئەو خوداوه ندین بوتپه ریس په رستی بو دکهن تشته کی خو بی بچویک ژى ناا فرین ، و ئەو ب خو کافران ب ده ستین خو ئەو یین ئافران دین ، فیجا چاوا ئەو وان دپه ریسن ؟ ﴾ (النحل : ۲۰) . ﴿ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَدَّكَّرُونَ - ئەری فیجا ئەوی ئەف هه می تشته ئافران دین وه کی وان خوداوه ندانه یین چو تشته نه ئافران دین ؟ ئەری ما هوین بیرا خو ل مه زنی یا خودی نائین ؟ ﴾ (النحل : ۱۷) .

و د گهل فی قه بخوازی یا گهلهك جار ان هاتی په دوباره کرن کهسه کی ژبلی
خودی نه گوتی په وی تشته کی نافراندی ، ههما بهس گوتن ، ژ فی بنه جه دبت
کو خودی ب تنی نافراندیره وی بی شریکه .

۲ - ریک ویکی یا سه روبه ری جیهانی :

مهزنترین نیشانه ل سه ر ئیکینی یا وی خودایی جیهانی ب ریقه دبهت ، و کو
ئهو خودایه کی بی شریک وهفرکه ، خودی دبیژت : ﴿ ما اتخذ الله من ولد
وما كان معه من إله إذا لذهب كل إله بما خلق ولعلا بعضهم على بعض -
خودی چو زارو بو خو چی نه کرینه ، وچو خودایین دی د گهل وی نه بووینه ،
چونکی نه گهر پتر ژ خودایه کی هه بان دا هه ر ئیک ژ وان چیکری بین خو
بهت ، ووه کی مهزنین دنیایی ههفرکی دا د نابقهرا وان دا پهیدا بت ، فیجا
گهر دوون دا تیکچت ﴿ (المؤمنون : ۹۱) .

و خودایی ب حق دقیت نافراندیره خودان کار بت ، و نه گهر خودایه کی
دی د گهل وی هه با پشکداری یا وی د ملکی وی دا کر با - بی پاک خودی
ژ وی چهنندی - نهوی ژی کار و نافراندن دا هه بت ، وهنگی وی شریکاتی یا
خودایی دی قه بویل نه دکر ، بهلکی نه گهر شیا با شریکی خو بیزار بکته و ملک
بو وی ب تنی بمینت ، نهو دا وی کته ، و نه گهر نه شیا با وی چهنندی بکته
نهو ژی وه کی مهلك و مهزنین دنیایی دا پشک و بارا خو بو خو هیلت ، وهنگی
نهو دا ژیک جودا بن ، مهعنا ئیک ژ سی تشتان دقیت هه بت :

أ - یان ئیک ژ وان بی دی بیزار بکته و ملک بو وی ب تنی بمینت .

ب - یان ژی هه ر ئیک ژ وان ملکی خو ببهت و خو ژ بی دی جودا
بکته ، وهنگی پارچه کرن دی پهیدا بت .

ج - یان ژی ئەو هەردو دی د بن حوکمی مەلکە کی ب تنی فە بن ، وکا چاوا وی دقیت ئەو وەسا دی ب ریفە بەت ، وھنگی ئەو ب تنی دی خودایسی حەق بست ویسن دی دی بەنی بین وی بن ، وواقع ئەفەیه ، چونکی مادەم پارچەبوون وستی نە کەفتی یە جیھانی مەعنا ریفە بەری وی ئیکە ، چو هەفرک وی نین ، و خودانی وی ئیکە چو شریک وی نین .

۳ - بن دەستکرنا چیکری یان کو هەر ئیک ب کاری خو رابیت :

چو چیکری د فی گەردوونی دا نینن خو ناسی کەن و ب کاری خو رانەبن ، وئەفە بوو یا مووسای - سلاف لی بن - بو خو کری یە دەلیل دەمی فیرەوونی پسار ژی کری : ﴿ قال فمن ربکما یاموسی - ئەی مووسا خودایسی تە وھاروونی کی یە ؟ ﴾ (طه : ۴۹) ، مووسای بەرسفە کا تمام دا وگۆت : ﴿ قال ربنا الذي أعطی کل شیء خلقه ثم ھدی - مووسای گۆتە وی : خودایی مە ئەو یە ئافراندنا ھەر تشتە کی ب رەنگە کی جوان وھیژا دایی ، پاشی بەری ھەر تشتە کی دا وی ریکی یا ئەو مفای بو خو ژی وەر بگرت ﴿ (طه : ۵۰) . یە عنی : خودایی مە ئەو یە ھەمی چیکری داین ، وھەر چیکری یە ک ب رەنگە کی بابەتی وی بت دورستکر ، ژ لایی لەش و سالۆخە تان فە ، پاشی وی بەری ھەر چیکری یە کی دا وی تشتی یی ئەو بو هاتی یە ئافراندن ، وئەف رینیشادانە رینیشادانا ب ریکا ئیلھامی یە ، وئەو رینیشادانە کا تمامە و ل نک ھەمی چیکری یان دئیتە دیتن ، ھەر چیکری یە ک لی دگەریت وی تشتی ب دەست خو فە بینت یی مفایی وی تیدا ، ووی تشتی ژ خو بدەتە پاش یی زیانا وی تیدا ، دا کاری خو د ژینی دا بکەت ، وئەفە وەکی گۆتە خودی یە : ﴿ الذي أحسن کل شیء خلقه - خودی یە یی ئافراندنا ھەر تشتە کی موکم چیکری ﴿ (السجدة : ۷) .

ڦيجا ٺهوي همي چيڪري ٺافراندين ، ورهنگ وروي يهڪي وي بي جوان
 - بي ڙي جوانتر نهبت - دائي ، وبهري وان دا وي تشتي مفايي وان تيدا ،
 ٺهوه خودايي ب راستي ، ونهباوهري ٺينانا ب وي نهباوهري ٺينانه ب مهزنترين
 تشتي هه ، وٺه و خومهنڪرنه وٺاشڪهراڪرنا درهوي يه ، و خودي د دنيايي دا
 هه چيڪري يهڪي ٺه و تشتي دائي بي وي هه وجهي بي ههبت ، پاشي بهري وي
 دا وي ريڪي يا ٺه و مفاي بي ڙي بيبت ، وي گومان هه توحهڪي وي رهنگ
 وروي بي بابهتي وي بت دائي ، وهه ر نير ومي يهڪي وي ٺه رهنگي ڙ هه ڙي
 نفشي وي بت دائي ، وهه ر ٺه ندامهڪي شڪلي وي بي ب کير بيت دائي دا ٺه و
 مفا ڙي بيته ديتن بي ٻو هاتي يه دان ، ونيشانين بنبر د ڦي چهندي دا ههنه
 ڪو خودي خودايي همي تشتانه ، وٺه و بت تني بي هيڙاي په رستني ..

وفي كل شيء له آية تدل على أنه الواحد

و تشتي گومان تيدا نه ٺهوه ڪو مه خسه د ڙ بنه جهڪرنا خودايني يا خودي
 ٺهوه : ٺه ڦ چهنده بيته دهليل ل سهر هندي ڪو يا فهره په رستن ٻو وي بت تني
 بيته ڪرن ، ٺهوا دبيڙني : ته وحيدا په رستني ، چونڪي ٺه گهر مرڙڦ باوهري بي
 ب ته وحيدا خودايني بي بيبت بهلي باوهري بي ب ته وحيدا په رستني نه ٺه ٺينت ،
 يان ب رهنگهڪي دورست بي رانهبت ، ٺه و موسلمان نابت ، و (موه حد) ڙي
 نابت ، بهلڪي دي ڪافر بت ، وٺه ڦي د ناقبر ا بيت دا - ٺه گهر خودي هه ز
 بڪهت - دي به حس ڙي ڪهين .

ناشکرا پینجی

ناشکرا کرن کو تهوحیدا خوداینیسی (روبروویبیه تی)

تهوحیدا پهرستنسی (نولووهییه تی) دخوازت

ومهعنا وی نهوه ههر کهسه کی باوهری بی ب خوداینی یا خودی بینت ،
وباوهر بکهت کو ژ وی پیفته تر چو ئافراندهر ورزقدهه وریشه بهر بو گهر دوونی
نینن ، دقیت نهو باوهری بی بینت کو ژ خودی پیفته تر کهسه کی هیژای هندی
نینه کو پهرستن ب ههمی رهنگین ویشه بو بیته کرن ، ونه فیه تهوحیدا
نولووهییه تی ، چونکی نولووهییه ت پهرستنه ، ورامانا (ئیلاھ) نهوه بی
پهرستن بو دئیته کرن ، فیجا ژ خودی پیفته تر دوعا ژ کهسی نائیته کرن ، وژبلی
وی هوار ژ کهسی دی نائیته خواستن ، و خو ب هیقی یا وی ب تنی فه دئیته
هیلان ، وژبلی وی قوربان ونهزر بو کهسی دی نائیته دان ، وههمی رهنگین
پهرستن بو وی ب تنی دئینه پیشکیشکرن ، وتهوحیدا خوداینی بی نیشانا
فهربوونا تهوحیدا پهرستن یه ، و ژ بهر فی چهندی یه گلهک جاران خودایی
مهزن تهوحیدا خوداینی بی دکهته هیجهت ل سهر وان بین باوهری بی
ب تهوحیدا پهرستن نهئین وه کی دبیژت : ﴿ یا ایها الناس اعبدوا ربکم الذی
خلقکم والذین من قبلکم لعلکم تتقون . الذی جعل لکم الأرض فراشا والسماء
بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لکم فلا تجعلوا لله أندادا
وأنتم تعلمون - گهلی مروقان خودایی خو بی هوین ب قهنجی بین خو
پهروهرده کرین پهریسن ، وژی بترسن و دویچوونا دینی وی بکن ، چونکی
نهوی هوین وین بهری ههوه ژی ژ چونه بی ئافراندینه ، دا بهلکی هوین بینه

ژ ته قواداران يين خودی ژ وان رازی سووی وئو ژ وی رازی بووین .
 خودایی هه وه ئه وی عهد بو هه وه کری به جه ، دا ژینا هه وه ل سهر
 ب ساناهی بکه فت ، وعه سمان موکم ئا فاکری ، وباران ژ عه وری باراندی قیجا
 هه می ره نگین فیقی وشینکاتی بو هه وه ژی دابن ، قیجا هوین چو هه فال
 وهوگران بو خودی د پهرستی دا چی نه کهن ، و هوین د زانن کو ئه و
 د ئافراندن ورزقدانی دا بی بی هه فیشکه ﴿ (البقرة : ۲۱ ، ۲۲) .

خودی فه رمان ب ته وحیدا پهرستی کر ، وته وحیدا خودایی بی ل سهر وان
 کره هیجه ت ، کو وی مرؤف هه می وعهد وعه سمان وتشتی د ناقبه ری دا ژی
 ئافرانیدن ، وبا ئیخستی به د خیرا وان دا وباران باراندی ، وشینکاتی
 شینکری ، وئو به ره هه می بو به نی یا دبتنه رزق ژی دا ، قیجا نه بابته تی وانسه ئه و
 شریکه کی بو وی د پهرستی دا بدانن ژ وان یین ئه و ب خو دزانن کو وان
 تشتتک ژ فی یا بو ری نه کری به ، قیجا ریکا خو رست بو بنه جه کرنا ته وحیدا
 پهرستی ئه وه : ته وحیدا خودایی بی ل سهر ببتنه ده لیل ونیشان ، چونکی مرؤف
 ئیکه مین جاران ب ژیده ری ئافراندا خو وزیان ومفاگه هینی خو فه دئیتنه
 گریدان ، پاشی وان ریکان ب کار دئینت یین وی نیزیکی وی دکه ت ،
 ورازیبوونا وی بی ب ده ست خو فه دئینت ، وپه یوه ندی یان د ناقبه ری دا موکم
 دکه ت ، مه عنا ته وحیدا خودایی بی ده رگه هه که بو ته وحیدا پهرستی ، له و
 خودی ب فی ریکی ده لیلی ل سهر بو تپه ريسان دئینت ، و ژ پیغه مبه ری خو
 دخوازت ئه و وی ل سهر وان بگه ته هیجه ت ، ده می دیبژت : ﴿ قل لمن
 الأرض ومن فیها إن کنتم تعلمون . سيقولون لله قل أفلا تذکرون . قل من رب
 السموات السبع ورب العرش العظيم . سيقولون لله قل أفلا تتقون . قل من بیده
 ملکوت کل شیء وهو یجیر ولا یجار علیه إن کنتم تعلمون . سيقولون لله قل

فأنا تسحرون - تو ئه‌ی موحه‌مه‌د بیژه وان بوته‌ریسان : ئه‌ف عه‌رده وه‌ر
تشته‌کی تیدا بی کی‌یه ئه‌گه‌ر هه‌وه زانینه‌ک هه‌یه ؟ مسۆگه‌ر ئه‌و دی ئه‌تراهی
که‌ن و بیژن : ئه‌و بین خودینه ، وی ئه‌و ئافران‌دینه و ئه‌وه خودانی وان ، تو بیژه
وان : ئه‌ری ما ئه‌ف چه‌نده بیره هه‌وه ل هندی نائینت کو هوین بزانه‌و
ل سه‌ر راکرنا پشتی مرنی بی خودان شیانه ؟ تو بیژه : کی‌یه خودایی حه‌فت
عه‌سمانه‌ن و خودایی عه‌رشه‌ی مه‌زن ؟ مسۆگه‌ر ئه‌و دی بیژن : خودی‌یه ، تو بیژه
وان : ئه‌ری ما هوین ژ عه‌زابا وی ناترسن کو هوین په‌رستنا ئیکی ژبلی وی
بکه‌ن ؟ بیژه : کی‌یه خودانی هه‌ر تشته‌کی بی خزینه‌بین هه‌می تشته‌ن د ده‌ستی
وی دا ، و ئه‌و د هاوارا وی دچت بی هاوارین خو بگه‌هینتی ، و که‌س نینه
بشیت د هه‌وارا وی بچت بی وی بقیته‌و وی تی به‌ت ، یان وی خرابی‌یی
ژی بده‌ته پاش یا وی بو نقیسی ، ئه‌گه‌ر هوین وی چه‌ندی دزانن ؟ ئه‌و دی
به‌رسقی ده‌ن و بیژن : ئه‌و هه‌می بین خودینه ، تو بیژه وان : چاوا عه‌قلی هه‌وه
ژ هه‌وه هاتی‌یه ستان‌دن وه‌وین هاتینه‌خاپان‌دن ، فیجا هوین به‌ری خو
ژ ته‌وحیدی و باوه‌ری ئینانا ب رابوونا پشتی مرنی نائینن ؟ ﴿ المؤمنون :
۸۴-۸۹ 〉 .

و خودی دبیژت : ﴿ ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو خالق کل شیء فاعبدوه -
ئه‌و خودایی هه‌وه‌یه ، ژ وی بیقه‌تر چو خودا بین ب حه‌ق نینن ، ئافران‌ده‌ری
هه‌می تشته‌نه فیجا ب عیاده‌تی و گوه‌دانی هوین خو بو وی بچه‌مینن ﴿
(الأنعام : ۱۰۲) ، مه‌عنا وی ئیکینی یا خو د خودایی‌یی دا کره هیجه‌ت کو
ئه‌و بی هیژای په‌رستنی‌یه ، و ژ به‌ر ته‌وحیدا په‌رستنی خودی مرۆف و ئه‌جنه
ئافران‌دینه ، وه‌کی دبیژت : ﴿ وما خلقت الجن والانس إلا ليعبدن - ومن نه‌جنه
ومرۆف نه‌ئافران‌دینه ئه‌گه‌ر بو هندی نه‌بت کو ئه‌و په‌رستنا من ب تنی بکه‌ن ﴿

(الذاریات : ۵۶) ، و مرؤف ژ وان نائیته هژمارتن یین ب دورستی باوهری ب تهو حیدا خودی هه ی نه گهر وی باوهری ب تهو حیدا خودایی بی ب تنی ئینا ، بهلکی دقیت نهو باوهری بی ب تهو حیدا په رستی ژی بینت ، و پی رابست ، نه گهر نه .. بوتپه ریسان ب خو ژی باوهری ب تهو حیدا خودایی بی هه بوو ، و د گهل هندی ژی فی باوهری بی نهو نه ئینانه د ئیسلامی دا ، و پیغه مبهری - سلاف لی بن - شه ری وان کر ووان باوهری هه بوو کو خودی نافراندهری رزقه هه ، بی ژینی و مرنی ددهت ، وه کی خودی گوئی : ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ - وَئِهْ گهر توئی موحه ممه د پسیاری ژ بوتپه ریسین ملله تی خو بکه ی : کی نهو نافراندینه ؟ مسو گهر نهو دی بیژن : خودی نه نافراندینه ، نه ری فیجا چاوا نهو روی بی خو ژ عیاده تی خودی وهر دگیرن ، و شریکان بو وی چی دکهن ؟ ﴿ (الزخرف : ۸۷) ، ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ - وَئِهْ گهر ته نهی موحه ممه د پسیارا فان بوتپه ریسین ملله تی خو کر با کانی کی عه سمان و عهر د نافراندینه ؟ مسو گهر نهو دا بیژن : وی خودایی زال نهو نافراندینه بی کهس نه شیئی ، بی پرزانا ب وان ووی تشتی د ناف وان دا هه ی ﴿ (الزخرف : ۹) ، ﴿ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدْبِرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ - تو نهی موحه ممه د بیژه فان بوتپه ریسان : نهو کی یه ژ عه سمایی رزقی ددهته هه وه ، ده می بارانی ژی دبارینت ، و ژ عه ردی ده می شینکاتی ژی دهر دئخت فیجا هوین و حه یوانین خو ژی دخون ؟ و نهو گوه و چاقین هوین بهیستن و دینتی بی دکهن و خوشی بی پی دهن د دهستی کی دانه ؟ و نهو کی یه مرن وژین د گهر دونی هه می بی دا ب دهستی وی ،

فِيْجَا يِيْن زِيْنْدَى ژ يِيْن مَرَى دِيْنْتَه دَهْر ژ وَاَنْ چِيْكَرِيْ يِيْن هَوِيْن تَشْتَه كِي ژِيْ
دَزَانِن ، وَيِيْن هَوِيْن چَو ژِيْ نَه زَانِن ؟ وَئَه وَكِي يَه يِيْ كَارِيْ عَهْرْد وَعَه سَمَانِيْ
ب رِيْئَه دَهْت ، وَكَارِيْ هَه وَه وَيِيْ هَه مِيْ چِيْكَرِيْ يَان ؟ ئَه وَدِيْ بَهْرَسْفِيْ
دَه نَه تَه كَو ئَه وَيْ فَيْ هَه مِيْ يِيْ دَكَهْت خَوْدِيْ يَه ﴿ (يُونَس : ٣١) .

وَئَايَه تِيْن ب فَيْ رَهْنِگِيْ د قَوْرئَانِيْ دَا گَه لَه كِن ، فَيْجَا هَه چِيْ يِيْ هَزْر بَكَهْت
تَه وَحِيْد ئَه وَه مَرَوْفِيْ بَاوَهْرِيْ ب هَه بُوْنَا خَوْدِيْ هَهْت ، يَان بَاوَهْرِيْ هَهْت كَو
خَوْدِيْ نَاْفِرَانْدَهْرِيْ گَهْر دُوونِيْ يَه وَئَه وَه وَيْ ب رِيْئَه دَهْت ، وَبَهْس هَنْدَه ! ئَه وَيْ
ئَه وَتَه وَحِيْد نَه نَاسِيْ يَه يَا يِيْغَه مَبَهْرَان بَوَّ گَازِيْ كَرِيْ ، چَوْنَكِيْ ئَه وَيْ ل نَك
دَه لِيْلِيْ رَاوَه سَتَاي وَئَه وَتَشْتِيْ هِيْلَاي يِيْ دَه لِيْل مَرَوْفِيْ دَكَه هِيْنْتِيْ .

وَ (كَه مَالَا يِيْ تُوخُوْب) يَا ژ هَه مِيْ لَايَان فَه يَا كَو چَو كِيْمَسِيْ د گَهْل دَا
نَه بِن ژ سَالْوَحَه تِيْن (ئُوْلُوْ هِيْيَه تِيْ) يَه ، وَئَه فَه هَنْدِيْ دَخَوَاَزَت كَو پَهْرَسْتِن
هَه مِيْ بَو وَيْ ب تَنِيْ بَت ، وَمَهْزَنِيْ وَتَرَس وَدَوْعَا كَرِن وَهِيْفِيْ وَلسِيْ زَقْرِيْن ،
وَخَوَّ ب هِيْفِيْ يِيْ فَه هِيْلَان وَهَه وَارْخَوَاَسْتِن ، وَخَوَّ شَكَاَنْدَا فَيَان د گَهْل دَا ، ئَه فَه
هَه مِيْ - وَه كِيْ عَهْقَل وَشَرِيْعَهْت وَخَوْرِيْسْتِيْ فَهْر دَكَهْت - دَقِيْت بَوَّ خَوْدِيْ ب تَنِيْ
بَت ، وَعَهْقَل وَشَرِيْعَهْت وَخَوْرِيْسْتِيْ قَه بُوْيَل نَاكَهْن تَشْتَه ك ژ فَاَنْ بَوَّ يِيْ كِيْ دِيْ بَت
ژ بَلِيْ خَوْدِيْ .

۲ - تەوھىدا پەرسىنى

وقان ناھىران فەدگرت :

ناھىرا ئىكەن : رامانا تەوھىدا پەرسىنى ، و كوئەو گازیسا پىغەمبەران
بوو .

ناھىرا دوھون : شاھدەدان : رامانا وى - ستوینین وى - شەرەتین وى -
پىئىقىین وى - پىشكىپین وى .

ناھىرا دىسىپىن : شریعت دانان : حەلالکرن - حەرامکرن - حەقى
خودى .

ناھىرا چارى : پەرسىن : رامانا وى - رەنگین وى - بەرفرەھى یا وى .
ناھىرا پىئىجى : ئاشكەرا کرنا ھىندەك تىگەھشتىن خەلەت دەر حەقا
توخویدانا پەرسىنى دا (وەكى كىمکرن رامانا پەرسىنى یان
زىدە ب ناڤ فە چوونا تىدا) .

ناھىرا شەشى : ئاشكەرا کرنا بناخەیین پەرسىن دۇرست : قیان - ترس و خو
ب دەستفە بەردان - ھىقى .

نافبرا ئىكى

رامانا تەوھىدا پەرستىن ،

وگو ئەو گازىيا پىغەمبەران بوو

تەوھىدا ئولووھىيەتى : ئولووھىيەت پەرستىنە :

وتەوھىدا ئولووھىيەتى ئەو : بەنى پەرستىنە خودى ب تى ب وان كرىاران
بكەن بىن ئەو ب رەنگەكى شەرعى خو پى نىزىكى خودى دكەن ، وەكى
دوعاى وانا نەزر وقوربانان ، وھىقى وترس وخوسپارتن وقيان ونەقيان
ولسى زقپىن ، وئەف رەنگى تەوھىدى بە گازىيا ھەمى پىغەمبەران ژ بى ئىكى
وھەتا بى دویمایى ، خوداى مەزن دىبىرت : ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا
أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ - وَبِالْإِسْتِغْنَاءِ دَانَ هەر مللەتەكى بۆرى دا
مە پىغەمبەرەك ھنارتبوو دا فەرمانى ب پەرستىنە خودى وگوھدارى يا وى ل وان
بکەت ووان ژ پەرستىنە شەيتانى وھەنەم ومرىيان بەتە پاش ﴿ (النحل :
۳۶) ودىبىرت : ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنَا فَاعْبُدُونِ - وَمه بەرى تە ئەى موھەممەد پىغەمبەرەك نەھنارتى بە ئەگەر مە
وھى بۆ فرى نەكربت كو ژ خودى پىقەتر چو خودا بىن ب ھق نىن ،
قىجا ھوین ژ دل پەرستىنە وى ب تى بکەن ﴿ (الأنبياء : ۲۵) .

وھەر پىغەمبەرەك گازىيا خو بۆ مللەتى خو ب فەرمانا ب تەوھىدا
خودا بىنى بى دەست بى دكەت ، وەكى نووھى وھوودى وصالھى وشوعەبى
گوتى : ﴿ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ - ئەى مللەتى من عەبدىنى يا
خودى ، وگوھدارى يا وى ب تى بکەن ، چونكى ژ وى پىقەتر ھەوھ چو

خودايين دى نين هيڙاى پرستى بن ﴿ (الأعراف : ٥٦ ، ٦٥ ، ٧٣ ، ٨٥)
﴿ وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ - وَتَوَّاهِي مَوْحَمَهْد بهحسى
ئبراهيمى سلاف لى بن بكه دهمى وى گوتى يه ملله تى خو : پرستنا خودى
ب تنى بكن ﴿ (العنكبوت : ١٦) ، وبو موحمهدى هاته خواري : ﴿ قُلْ
إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ - تَوَّاهِي مَوْحَمَهْد بيڙه مروڤان :
هندي خودى يه فرمان ل من وهچى يى دويكه فتنا من بكت كرى يه كوئهم
ب ئيخلاص پرستنا خودى ب تنى بكن ﴿ (الزمر : ١١) .

ويغهمبهري - سلاف لى بن - گوت : ﴿ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ ، حَتَّى
يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله - فرمان ل من هاته كرن كوئهم
شهرى د گهل مروڤان بكم ، حه تانهو شاهده دهن كوڙ خودى بيڙه تر چو
خودايين هيڙاى پرستى نين ، وكو موحمهد بيغهمبهري خودى يه ﴿ .

ويكهمين تشتى ل سهر مروڤى (موكللف) واجب نهوه نهو شاهده
بدهت كو خودى ب تنى نهو خودايى حقه يى هيڙاى پرستى بت ، وكارى
ب فى شاهدى بكت ، خودى ديڙت : ﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَعْفِرُ
لِدُنْيَاكَ - فيجا تو بزانه نهى موحمهد كوڙ خودى بيڙه تر چو خودا يين حهق
نين ، وتو داخوازا ژيبرنا گونه هان بو خو بكه ﴿ (محمد : ١٩) .

ويكهمين فرمان ل وى كهسى دئيه كرن يى بقيت بيته د ئيسلامى دا نهوه
نهو شاهدى ب نه زمانى بدهت ، فيجا ژ فى ئاشكه را دبت كو ته وحيدا پرستى
نارمانجا گازى يا بيغهمبهران بوو ، وديڙته فى ته وحيدى : (ته وحيدا
ئولووهيه تى) چونكى (ئولووهيه ت) نهو سالوخه تى خودى يه يى كوڙ ناقى
وى (نه لاه) دئيه وه رگرتن ، ودهمى نهم ديڙين : خودى خوداى
ئولووهيه تى يه ، مهنا : نهوه يى دئيه پهرين . وديڙنى : (ته وحيدا

پەرستىنى) چونكى پەرىسەن سالۇخەتى بەنى يە ، ول سەر بەنى يا فەرە كو ئەو
 ژ دلە كى خورى خودى پەرىست ، چونكى ئەو بى ھەوجەبى خودا بى خۆيە .
 (شيخ الإسلام ابن تيمية) - خودى رەھى بى بېت - دىبىت : ((تو بزانه
 كو فەقىرى يا عەبدى بۆ خودى ئەو ئەو پەرستنا وى بکەت و چو شریکان بۆ
 وى نەدانست ، ووی چو ھەفکویف نینن قیاسا وى ل سەر بېتە کرن ، بەلى
 ژ ھندەك لا بان فە ئەو وەكى ھەوجەبى يا لەشى بە بۆ خوارن و فەخوارنى ،
 و د ناڧەرەرا وان دا گەلەك فەرقى ھەنە ، وھندى راستى يا عەبدى بە دلى وى
 ورحا وى يە ، و بى خودا بى خۆ بى كو ژ وى پېفەتر چو خودا بىن حدق نینن ئەو
 ب ئىكى دى چاك نابت ، و بى زكرى وى ئەو د دىبا بى دا ب چو تەنا نابت .
 و ئەگەر كەيف و خۆشى بەك بۆ عەبدى ب تىشتە كى ژبلى خودى چى بىت ژى ،
 ئەو كەيفە كا بەردەوام نابت ، بەلكى ئەو ژ رەنگە كى بۆ ئىكى دى
 و ژ كەسە كى بۆ ئىكى دى دىتتە فە گۇھاستن ، بەلى ل ھەر حالە كى ئەو بى
 ھەوجەبى خودا بى خۆيە ، و ھەر دەمەك و جھەكى ھەبت ئەو بى د گەل
 وى)) . (۱)

و ئەف رەنگى تەو حیدى بابەتى گازی يا پېغەمبەران بوو ، چونكى ئەو ئەو
 بناخە بى ھەمى كار ل سەر دىتتە ئاڧاكرن ، و بى وى چو كار دورست نابن ،
 قىجا ئەگەر ئەو تەو حید ب جھ نەھات ھەڧدژى وى كو شرکە دى ب جھ
 ئىت ، و خودى دىبىت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ - ھندى خودى بە ل وى
 نابۆرت و گونەھى بۆ ژى نابەت بى كەسە كى ژ چىكرى بىن وى بۆ وى بکەتە
 ھەڧىشك ﴿ (النساء : ۴۸ ، ۱۱۶) ، و دىبىت : ﴿ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبَطَ عَنْهُمْ
 مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - و ئەگەر وان شرىك بۆ خودى چىكرى بان كارى وان دا پويچ

(۱) مجموع الفتاوى : (۱ / ۲۴) .

بت ﴿ (الأنعام : ۸۸) ، وديبیزت : ﴿ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - نه گهر تو شریکه کی بو خودی بدانی کاری ته دی پویج بت ﴿ (الزمر : ۶۵) .

ونهف ته وحیده گازی یا پیغمبران بوو چونکی نهو ئیکه مین حقه ژ حه قین خودی بین واجب ل سهر به نی یان ، وه کی خودی دبیژت : ﴿ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا - وهوین په رستنا خودی ب تنی بکن وچو شریکان بو وی چی نه کهن ﴿ .. الآية (النساء : ۳۶) ، وديبیزت : ﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا - وخودایی ته فرمان دایه کو په رستنا وی ب تنی بیته کرن ، وفه رمان ب قه نجی یا د گهل باب وده یکی کری به ﴿ .. الآية (الإسراء : ۲۳) ، وديبیزت : ﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا - تو نهی موحه ممه د بیژه وان : وهرن دا نهز وی بو هه وه بخوینم یا خودی ل سهر هه وه حه رامکری : کو هوین د په رستنی دا تشته کی ژ چیکری بین وی بو وی نه کهنه هه قپشک ، وهوین هه می ره نگین په رستنی بو وی ب تنی پیشکیش بکن ، وقه نجی یی د گهل دایابان بکن ﴿ الآيات (الأنعام : ۱۵۱-۱۵۳) .

ناقبرا دووی

پامانا شاهده دانن وئو خه له تیبین که فتینه تییدا

وستوین وشه رت و بیئتقی و پیشکیئین وئ

ئیک : پامانا شاهده دانن :

پامانا شاهده دانان (لا إله إلا الله) باوهری ئینانا ب دلی وده فی یه کو ژبلی خودی که سهک یی هیژای په رستنی نینه ، وپیگیری وکارپیکرنا ب وی چهنندی ژی یه ، و (لا إله) هندی دگه هینت کو ژ خودی پیقه تر که سهک نینه یی هیژای په رستنی بت ، ئه و کهس کی بت کی نه بت ، و (إلا الله) مهعنا وی ئه وه خودی ب تنی یی هیژای په رستنی یه ، و پامانا فی پیقی ب کورتی ئه وه : چو خودایی ب حهق نینن په رستن بو بیته کرن ژ خودی پیقه تر ، و یا خه له ته د پامانا وی دا بیته گوتن : ژبلی خودی چو خودایی دی نینن ، چونکی واقع فی گوتنی ب نه وه یی دهر دئیخت ، ژ بهر کو ژبلی خودی گه لهک خودا وه ند هه نه په رستن بو دئیته کرن ، وئه گهر ئه ف پیقه ب فی رهنگی بیته مهعنا کرن دی ژی ئیته زانین کو په رستنا فان خودا وه ندان په رستنه بو خودایی ب حهق ، وئه ف نه حهقترین نه حهقی یه وئو بو چوونا خودانین (وحده الوجود) ی یه ، کو کافرترین خه لکی عهردی ئه ون .

وئه ف پیقه ب هژماره کا رامانین خه له ت یا هاتی یه شروقه کرن ، وه کی : (أ) ژبلی خودی کهس نینه په رستن بو بیته کرن ، وئه ف نه حهقی یه ، چونکی مهعنا وی ئه وه : ههر کهسه کی په رستن بو بیته کرن یی حهق بت یی نه حهق بت خودی یه ، وه کی ئاشکه را کرنا وی نوکه د گهل مه بوری .

(ب) ژبلی خودی چو ئافراندەر نین ، وئەفە پشکە کا رامانا فی پەیفی یە ، بەلی مەخسەد ل فیری ئەو نینە ، چونکی ئەو تەوحیدا (روبروییەتی) ب تنی بنەجە دکەت ، وئەو ب تنی بەس نینە ، چونکی ئەو تەوحیدا بو تپەریسانە .

(ج) ژبلی خودی حوکمداری یا کەسی نینە ، وئەفە ژی پشکە کە ژ رامانا فی پەیفی ، بەلی مەخسەد پی ل فیری ئەو نینە ، ژ بەر کو ئەو ب تنی بەس نینە ، چونکی ئەگەر کەسە کی تەوحیدا خودی د حوکمداری پی دا کر ودوعا بو خو ژ ئیکی دی ژبلی خودی کر ، یان ھندەک ژ پەرستنی بو وی پیشکیش کر ئەو ھنگی نابتە خودان باوەر ب تەوحیدی ..

وئەف تەفسیرە د نەحەقن یان دکیمن ، ومە ئیشارەت پی دا چونکی ئەو د ھندەک ژ وان کتیبان دا ھەنە بین نوکە ل بەر دەستین خەلکی .

وتەفسیرا دورست یا فی پەیفی ل نک پیشی وزانایان ئەو بەیتە گۆتن : ژبلی خودی چو خوداین ب حەق نین پەرستن بو بیتە کرن ، وەکی بۆری .

ورامانا شاھدەدانا (محمد رسول الله) باوەری ئینانا ئاشکەرا و د دل دا دایە کو موخەممەد عەبدی خودی وپیغەمبەری وی یە بو ھەمی مرۆفان ، و ب کارئینانا پیتقی بین فی باوەری یە ژی کو گوھداری یا وی بکەت و باوەری پی ب گۆتتا وی بینت ، و خو ژ وی تشتی بدەتە پاش یی وی ئەو ژی پاشقەلیدای و ل دویف شریعەتی ئەو پی ھاتی پەرستنا خودی بکەت .

دو : ستوینین شاھدەدانی :

شاھدەدانا (لا إله إلا الله) ی دو ستوین ھەنە : نەری (نەفی) وئەری (ئشبات) .

ستوینا ئیکی : نەری (لا إله) : شرکی ب ھەمی رەنگی وی قە لاددەت ، و کوفرا ب ھەر تشتە کی ژبلی خودی پەرستن بو دئیتە کرن واجب دکەت .

وستوينا دووی : نهری (إلا الله) : هندی بنهجه دکهت کو ژبلی خودی
 کهس بی هیژای پهرستنی نینه ، وکاری ب فی چندی واجب دکهت ، ورامانا
 فان هردو ستوینان د گهلهک نایهتان دا هاتی یه ، وهکی گوتنا خودی : ﴿ فمن
 یکفر بالطاغوت ویؤمن بالله فقد استمسک بالعروة الوثقی - فیجا ههچی بی
 کافری بی ب وان ههمی تشتان بکهت بین ژبلی خودی پهرستن بسو دئیتسه کرن
 وباوهری بی ب خودی بینت ، نهو ل سهر ریکا باشتر موکم وسهراست بوو ،
 ووی خو ب وهریسی نهئیتسه برین فه ژ دینی گرت ﴿ (البقرة : ۲۵۶) ، فیجا
 گوتنا وی : (فمن یکفر بالطاغوت) رامانا ستوینا ئیکیی (لا إله) ، وگوتنا
 وی : (ویؤمن بالله) رامانا ستوینا دووی یه (إلا الله) .

ههر وهسا گوتنا خودی ژ زار ده فی ئیبراهیمی - سلاف لی بن - : ﴿ إننی
 براء مما تعبدون . إلا الذی فطرنی - هندی نهزم نهزی بهریمه ژ وی تشتی هوین
 ژبلی خودی دپهریسن . نهو تی نهبت بی نهز نافراندیم ﴿ (الزخرف : ۲۶) ،
 ۲۷) ، فیجا گوتنا وی (إننی براء) رامانا نهری یه نهوا د ستوینا ئیکیی دا
 ههی ، وگوتنا وی : (إلا الذی فطرنی) رامانا نهری یه نهوا د ستوینا دووی دا
 ههی .

ستوینین شههدهدانا (محمد رسول الله) : فی شاهدهدانی ژی دو ستوین ههنه
 د فی گوتنا مه دانه : (عبده ورسوله) ونهو بهری مه ددهنه هندی کو ئهم نه
 ژ بهایی وی کیم بکهین ونه وی ژ دهرهجا وی بلندتر لی بکهین ، وموحدهمهده
 - سلاف لی بن - عهبدی خودی وییغه مبهری وی یه ، ونهو د فان ههردو
 سالوخهتین شهریف دا کاملترین چیکری یه ، ورامانا (عهبدی) ل فیری نهوه
 نهو ملکی خودی یه وخودی دپهریست ، یهعنی : نهو مروّفه که ژ وی یی
 هاتی یه نافراندن بی مروّف ژی هاتینه نافراندن ، ونهو ب سهر وی دا دئیت یی

ب سدر وان دا دئیت ، وه کی خودی دبیژت : ﴿ قل إنما أنا بشر مثلكم - تو
 ئەی موحەممەد بیژە وان : هەما ئەز ژێ وه کی هەوہ مرۆڤە کم ﴾ (الکھف :
 ۱۱۰) ، ووی - سلاف لی بن - ب دورستی حەقی عەبدینی بی دابوویی ،
 وخودایی وی مەدحین وی ب فئی چەندی دکەت ، وه کی دبیژت : ﴿ أليس
 الله بكاف عبده - ئەری ما خودی تیرا بەنی بی خوۆ موحەممەدی نینە کو
 گەف و گورین بوتپەریشان پویچ بکەت ونەهیلت ئەو نەخۆشی یە کی
 بگەهینی ؟ ﴾ (الزمر : ۳۶) ، ﴿ الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب -
 حەمد وسوایسی هەمی بوۆ خودایی بن ، ئەوی ژ کەرەما خوۆ قورئان بوۆ بەنی بی
 خوۆ موحەممەدی ئینایە خواری ﴾ (الکھف : ۱) ، ﴿ سبحان الذي أسرى
 بعبده ليلا من المسجد الحرام - بی پاک بت ئەو خودایی ب شەف بەنی بی خوۆ
 موحەممەد ژ مزگەفتا حەرام ل (مەکەھی) بری ﴾ (الإسراء : ۱) .

و (الرسول - پیغمبەر) ئەوہ بی بوۆ هەمی مرۆڤان هاتی یە هنارتن دا بەری
 خەلکی بدەتە خودی و مزگینی بی بدەتە وان ، و وان بترسینت .

ودەمی ئەم شاهدهی بی ب فان هەردو سالۆخەتان بوۆ وی ددەین مەعنا وی
 ئەوہ ئەم بەایی وی کیم ناکەین ووی ژ حەددی وی بی دورست بلندتر لی
 ناکەین ، چونکی گەلەک ژ وان بین کو هزر دکەن ئەو ژ ئومەتا وینە د دەر
 حەقا وی دا زیدە ب ناف فە چووینە و ئەو ژ حەددی وی بی دورست بلندتر
 لیکری یە حەتا پیکە کی وان ئەو ژ دەرەجا عەبدینی بی بلندتر لیکری یە
 و گەهانندی یە دەرەجە کی کو پەرستن بوۆ وی - ژبلی خودی - بیتە کرن ، فیجا
 ژبلی خودی هەوارین خوۆ دگەهیننە وی ، و داخوازا وی تشتی ژ وی دکەن بی
 بەس خودی دشیت بکەت . و هەندە کین دی باوهری ب پەیا ما وی نەئینا وسستی
 د دەر حەقا دویکەفتنا وی دا کر ، و دوویچوونا وان گۆتن و بیسر و بوچوونان

کر بین دژی ریکا وی ، ونه حقی د دهر حقا شروڅه کرنا حوکم ونه حکامین وی دا کر .

سی : شهرتین شاهدهدانی :

أ - شهرتین (لا إله إلا الله) :

حفت شهرت هه نه دڤیت د شاهدهدانا (لا إله إلا الله) دا هه بن ، وحه تا نهو هه می تیدا کۆم نه بن نهف شاهدهدانه چو مفای ناگه هینته خودانی ، ونه و هه ر حفت شهرت ب کورتی نه څه نه : ئیک : نهو زانینا نه زانینی نه هیلت ، دو : نهو باوه ری یا گومانی نه هیلت ، سی : نهو قه بویلکرنا نه قوبویلکرنی نه هیلت ، چار : نهو دو یکه فتنا هیلانی نه هیلت ، پینج : نهو ئیخلاصا شرکی نه هیلت ، شهش : نهو راستی یا دره وی نه هیلت ، حفت : نهو څیانا نه څیانی نه هیلت ، وبه رفره هکرنا فان شهرتان ب فی رهنگی به :

شهرتی ئیکی :

زانین : یه عنی زانینا وی رامانی یا کوژی دڤیته وهرگرتن ، وکانی نهو چ تشتی بنه جه دکهت و چ تشتی لاددهت ، نهو زانینا نه زانینی نه هیلت ، خودی دبیژت : ﴿إلا من شهد بالحق وهم يعلمون﴾ - نهو تی نه بت بی شاهده بی ب حقی بی دای ، وباوه ری ب ته وحیدا خودی و پیغه مبه رینی یا موحه مده دی سلاف لی بن ئینای ، ونه و راستی یا وی دزانن یا وان شاهده بی بی دای ﴿﴾ (الزخرف : ۸۶) .

یه عنی : شاهده بی یا (لا إله إلا الله) دای ، ونه و ب دلین خو وی دزانن یا نه زمانین وان شاهده بی بی دای ، مه عنا : نه گه ر نهو ب نه زمانی بیژت ومه عنا یا وی نه زانت نهو گۆتن چو مفایی ناگه هینتی ، چونکی نهو باوه ری بی ب وی تشتی نائینت بی ژی دڤیته وهرگرتن .

شهرتی دووی :

باوهری : کو خودانی باوهری یه کا باوهری ب وی رامانی ههبت یا ژ په یفا شاهدی دئیته وهر گرتن ، وئه گهر ئه و بی ژی ب گومان بت ئه و چو مفایی ناگه هینته وی ، خودی دبیزت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَأْتُوا بِاللَّهِ بِشَيْءٍ مِنْ دُونِ اللَّهِ يَخَوِّذُونَ أَلْفًا بِأَلْفٍ وَمِنْ دُونِ ذَلِكَ عِدَّةً كَثِيرَةً لِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴾ (الحجرات : ۱۵) .
وئه گهر ئه و بی دودل بت دی ژ منافقان ئیته هژمارتن ، وپیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ هَدَّيْتَهُ لِيُحِبَّ الْبَنِيَّاتِ وَهُوَ يَكْفُرُ بِاللَّهِ ﴾ (لا إله إلا الله) بدهت ودلی وی باوهری یه کا باوهری پی ههبت مزگینی بی ب به حه شتی بدی ﴿ (۱) ، وههچی بی دلی وی باوهری یه کا باوهری پی نه بت ئه و هیژای چوونا به حه شتی نابت .

شهرتی سی بی :

قه بویل کرنا وی یا ئه ف پیغه فهر دکهت ژ په رستنا خودی ب تنی و خو دویر کرنا ژ په رستنا ههر ئیکی ژبلی وی ، وههچی بی فی په یفی ب ده فی بیژت به لی وی قه بویل نه کهت و پیگیری بی پی نه کهت دی وه کی وان بت بین خودی د دهر حه فی دا گوتی : ﴿ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ . وَيَقُولُونَ أَأَنْتَ لَأَنْتَ كَوَّا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ - هندی ئه و بوت په ریس بوون ده می د دنیا بی دا بو وان هاتبا گوتن : ژ خودی پیغه تر چو خودا بین راست نین ، وئه و بو فی چه ندی هاتبانه گازی کرن ، ئه و دا خو ژ فی گازی بی و خودا بین وی مه زنتر لی کهن . ووان دگوت : ئه ری ژ بهر گوتنا زه لامه کی شاعر و دین ئه م دی په رستنا خودا و ه ندین خو هیلین ؟ ﴿

(۱) حه دیس د (صه حیجی) دا هاتی یه .

(الصافات : ۳۵ ، ۳۶) ، وحالی قان وه کی بی گورپه یسین نه فرۆیه ، نهو دیبژن : (لا إله إلا الله) بهلی پرستنا گوران ناهیلن ، نهقان مهعنا (لا إله إلا الله) قه بویل نه کری یه .

شهرتی چاری :

دویکه فتنای تشتی شاهده دان دخوازت ، خودی دیبژت : ﴿ ومن یسلم وجهه إلى الله وهو محسن فقد استمسك بالعروة الوثقی - وههچی بی ژ دل پرستنا خودی بکته وبهری خو ب نک وی فه وهرگیرت ، نهو د گوتنین خو دا بی قهنجیکار بت ، وکریارین خو باش بکت ، ب راستی وی خو ب موکترین وهیسی فه گرتی یه بی کو وی بگه هینته رازیبونا خودی وبه حه شتا وی ﴿ (لقمان : ۲۲) ، و (لا إله إلا الله) وهیسی موکمه .

شهرتی پینجی :

راستی : کو نهو فی په یقی بیژت و ژ دل باوهری بی ب راستی یا وی بینت ، نه گهر نهو وی ب نه زمانی بیژت و ب دلی باوهری بی ب راستی یا وی نه ئینت دی منافقه کی دره وین بت ، خودی دیبژت : ﴿ ومن الناس من یقول آمنا بالله وبالیوم الآخر وما هم بمؤمنین . یخادعون الله والذین آمنوا - و ژ مروقان دهسته که هدی د ناقه را خودان باوهر و کافران دا دودل مایه ، نهو دوروینه بین ب نه زمانین خو دبیزن : مه ساوهری ب خودی ورژا دویماهی بی ئینایه .. نهو د دل دا دره وینن وان باوهری نه ئینایه . ژ نه زانینا خو نهو هنزر دکهن کو نهو خودی و خودان باوهران دخاپینن ده می باوهری یا خو ئاشکه را دکهن و کوفرا خو فه دشیرن ﴿ هتا : ﴿ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلیمٌ بِمَا كَانُوا یكذبونَ - وعه زابه کا ب ئیش بو وان هدی ژ بهر درهوا وان دکر ﴿ (البقرة : ۸-۱۰) .

شهرتی شهشی :

نیخلاص : ومهخسه د پی نهوه کریار ژ همی رهنګین شرکی دپاقر بن ، کو مهخسه دا وی پی دنیا نهبت ، ویو ریمهتی ومه دحه نهبت ، ژ بهر هه دیسا (عوتبانی) یا دورست نهوا تیدا هاتی : ﴿خودی نهو کهس ل سهر ناگری حه رام کریه یی بیژت : (لا إله إلا الله) مهخسه دا وی پی کناری خودی بت ﴿ (بوخاری وموسلم فی هه دیسی فه دگو هیژن) .

شهرتی ههفتی :

قیانا فی په یقی ویا وی راما نا ژ فی په یقی دئیته وهر گرتن ، ویا وان کهسین کاری پی دکهن ، خودی دبیژت : ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَاداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ - وهندهك مروف هه نه ژبلی خودی صه نه مان بو وی دکهن ههفتنا ، وی قیان ومه زنی وگوهداری یی یا هیژای خودی ب تنی بت دده نه وان . وقیانا خودان باوهران بو خودی پتره ژ یا فان کافران بو خوداوه ندین وان ﴿ (البقرة : ۱۶۵) .

خودانین (لا إله إلا الله) خودی دقیت قیانه کا خوری ، وخودانین شرکی خودی دقیت و د گهل قیانا وی وان هنده کین دی ژی دقین ، ونهفه د گهل (لا إله إلا الله) ناگونجت .

ب - وشهرتین شاهده دانا (محمد رسول الله) نهفه نه :

۱ - ئعترافا ب په یاما وی ، وباوهری ئینانا ژ دل ب وی په یامی .

۲ - ناشکهر اکرن وگو تنی ئعترافی ب نه زمانی .

۳ - دویکهفتنا وی ، کو کاری ب وی حه قی بی بکهت یا نهو پی هاتی ،

وخو ژ وی نه حه قی بی ژی بده ته پاش یا وی خه لک ژی داینه پاش .

۴ - راست دهر پخستنا وی د وان تشنان دا یین وی به حس ژی کری
ژ تشتین نه بهر چاف یین بۆرین ویین هیشتا نه هاتین .

۵ - حه ژیکرنا وی پتر ژ نه فسی و مالی و عه یالی و مرو فان همی یان .

۶ - پیشخستنا گوتنا وی ل سهر گوتنا ههر که سه کی دی و کار کرنا
ب سونه تا وی .

چار : پیته یین شاهده دانی :

أ - بو شاهده دانا (لا إله إلا الله) دقیت مرو ف تشته کی ژبلی خودی
نه بهر یست و نه فهیه رامانا (لا إله) ، و مرو ف په رستنا خودی ب تنی بکه ت
و نه فهیه نهو رامانا ژ (إلا الله) دئینه و هر گرتن ، و گه له که سه فی شاهده یی
ددهن و د گه له هندی ژی هنده که په رستی بو هنده که چیکری یان ژ قه بر و مه زار
و مرو ف و دار و بهران پیشکیش دکه ت ، و نه فه هزر دکه ت ته و حید بیده عیه ،
و لومه یی وان دکه ت یین ئی خلاص د عیاده تی خودی دا کری .

ب - بو شاهده دانا (محمد رسول الله) دقیت مرو ف گوهداری یا وی
بکه ت ، و خو ژ وی تشتی بده ته پاش یی وی نهو ژی دایه پاش ، و کاری
ب سونه تا وی ب تنی بکه ت ، و خو ژ بیده عه یین دی بده ته پاش ، و گوتنا وی
ب پیش گوتنا ههر ئیکی دی بیخت .

پنج : پیشکین شاهده دانی :

و نهو ههر پیشکین نیسلامینه ، چونکی مرو ف ب شاهده دانی دئینه
د نیسلامی دا ، و شاهده دانا ب نه زمانی ئعترافه که ب وی رامانا ژی دئینه
و هر گرتن ، و خو ناماده کر نه بو ب کار ئینانا پیته یین وی ، قیجا ههر جاره کا وی
ئه ف چه نده نه کر مه عنا وی نهو سو ز ب جه نه ئینا یا وی په یمان پی دای ده می
شاهده دای .

ويشكيتين ئىسلامى گەلەكن ، فقھزانان دەرگەھەكى تايىبەت د كتيبن فقھى
 دا بۆ دانايەل بن نافى (باب الردة) ، ويين ژ ھەمىيان گرنگتر دەھن
 (شيخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب) ى - خودى رەھمى بى بىت -
 د گۆتنەكا خو دا كۆم كرينە ، ئەو ژى ئەقەنە :

۱ - شرکا د پەرستنا خودى دا ، خودايى مەزن ديئرت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا
 يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ - ھندى خودى بەل وى
 نابۆرت و گونەھى بۆ ژى نابەت يى كەسەكى ژ چيكرى يين وى بۆ وى
 بکەتە ھەفپشك ، يان ب ھەر رەنگەكى كوفرى كافر بيت ، و ھەر
 گونەھەكا دى يا ژ شركى كيمتر بت ئەو بۆ وى ژى دىبەت يى وى
 بقت ﴿ (النساء : ۴۸ و ۱۱۶) وديئرت : ﴿ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ
 اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ - ھەچى بى ھەفپشكەكى
 د گەل خودى د عەبدىنى بى دا بدانت ئەو خودى بەحەشت ل سەر وى حەرام
 كر وھى وى كرە ئاگر ، وچو پشتنەفانەك وى نابت وى ژى رزگار بکەت ﴿
 (المائدة : ۷۲) ، وقە كوشتنانە بۆ خودى بت ژ شركى بە ، وەكى وى بى
 قوربانەكى بۆ ئەجنەكى يان قەبرەكى پيشكيش بکەت .

۲ - ھەچى بى بۆ دەسكاتى بى د ناقبەرا خو و خودى دا كەسەكى دى بدانت
 دوعايان بۆ خو ژى بکەت ومەھدەرى ژى بخوازت وخو بهيلتە ب ھىقى سا وى
 قە ، ب گۆتنەھەمى زانايان ئەو دى كافر بت .

۳ - ھەچى بى بوتپەريسان كافر نەكەت ، يان د كوفرا وان دا بکەفتە
 گومانى ، يان ريبازا وان دورست بينت ، دى كافر بت .

۴ - ھەچى بى باوھرى بى بينت كورى وريبازا ئىكى دى ژ يا پيغەمبەرى
 - سلاف لى بن - تمامترە ، يان حوكمى ئىكى دى ژ حوكمى وى

باشتره ، وه کی وان یین حوکمی طاغوتی ب سهر حوکمی پیغمبهری
- سلاف لی بن - دئیخن ، یان حوکمی قانونان ب سهر حوکمی نیسلامی
دئیخن .

۵ - ههچی بی کهریین خو بهافیتته تشته کی ژ وان تشتین پیغمبههر - سلاف
لی بن - بی هاتی دی کافر بت ، نه گهر خو نهو کاری ب وی تشتی بکته
ژی دی کافر بت .

۶ - ههچی بی یاری وترانه یان بو خو ب تشته کی ژ دینی پیغمبهری بکته ،
یان ب خهلات وجهلاتی نهو بی هاتی ، دی کافر بت ، ودهلیل ل سهر فی
چهندی گوتنا خودی یه : ﴿ قُلْ اِلٰهٌۢ بِاللّٰهِ وَاٰیٰتِهٖ وَرَسُوْلِهٖ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُوْنَ . لَا
تَعْتَدِرُوْا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ - تو نهی موحه ممد بیژه وان : نهی هه وه
ب خودی ونایه تین وی پیغمبهری وی یاری دکرن ؟ هوین - نهی گه لی
دورویان - داخوازا لیبورینی نه کهن چو مفاد داخوازا هه وه دا نینه ،
چونکی هوین ب فی گوتنا خو یین کافر بوین ﴿ (التوبة : ۶۵-۶۶) .

۷ - سیره بهندی ، وره شکرنا ژنی ل بهر زهلامی وی ب ریکا نقشتی یان
ژ فی چهندی یه ، فیجا ههچی بی وی بکته یان بی رازی بیت دی کافر بت ،
ودهلیل ل سهر فی چهندی گوتنا خودی یه : ﴿ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰی يَقُوْلَا
اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ - نهو ههردو فریشته سیره بهندی بی نیشا ئیکی نادهن
ههتا وی شیرت نه کهن وو ان ژ خوفیر کرنا سیره بهندی بی پاشقه لی نه دهن
ونه بیژنی : ب خوفیر کرنا سیره بهندی بی و گوهرداری یا شهیتانان کافر نه به ﴿
(البقرة : ۱۰۲) .

۸ - پشتگیری یا بوتپه ریسان وپشته فانی وهاریکاری یا وان دژی
موسلمانان ، ودهلیل گوتنا خودی یه : ﴿ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ

لا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ - وههچي پي ژ ههوه وان بو خو بکته سهرکار ئهو دى ژ وان بت ، وحوکمي وي حوکمي وانه . هندى خودي يه وان زورداران بين کافران بو خو دکهنه سهرکار سهرراست ناکهت ﴿ (المائدة : ۵۱) .

۹ - ههچي پي باوهر بکته کو بو هندهک مرزقان ههيه ژ شريعتي موحه ممدى دهرکهفن وهکي بو خدرى چيپوي ژ شريعتي مووساي - سلاف لى بن - دهرکهفت ، ئهو دى کافر بت ، ئەز ديبژم : ووهکي وان صوفى بين زيده غلووى دکهن دهى هزر دکهن ئهو بين گههشتينه دهرجهکي ئيدى وان ههوجهي ب دويکهفتنا پيغه مبهري - سلاف لى بن - نينه .

۱۰ - پشتدانا ديني خودي ، کو نه خو فير بکته تي و نه کاري پي بکته ، ودهليل سهر قى چهندي گوتنا خودي يه : ﴿ وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ - وئووين کوفر ب ته و حيدا خودي کرى پشت ددهنه وي تشتي قورناني ئهو پي ترساندين ﴿ (الأحقاف : ۳) ، ﴿ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ - وکس ژ وي زوردارتر نينه پي ب نايه تين خودي شيرهت لى بينه کرن ، پاشى ئهو پشت بدهته وي ههمي پي ، ووجهکي بو خو ژى نه گرت ، وخو دفن بلند بکته ، هندى ئەمين ئەم تولى ژ وان تاو نباران دستينين بين پشت ددهنه نايهت ودهليلين خودي ، ومفای بو خو ژى وهرنه گرن ﴿ (السجدة : ۲۲) .

(شيخ محمد بن عبد الوهاب) - خودي رهحمي پي بيهت - ديبژت : ﴿ د فان ههمي پيشکيتان دا چو فهرق نينه د ناقبهرا وي کهسي دا پي ب يارى فه يان ب مجدى فه يان ژ ترسان دا بکته ، ئهو تي نهبت پي کوتهکي لى ديئته کرن ، وئه فه ههمي ئهون بين خهطهرا وان گهلهک يا مهزن وگهلهک روى ددهن ، قيچا يا فهره بو موسلمانى پي لى هشير بت وژى بترست ، ئەم

خۆب خودی دپاریزین ژ عهزایا وی و ژ وی تشتی غهزهبا وی فهر
دکته ((^(۱) .

(۱) مجموعة التوحيد النجدية : ص ۳۷-۳۹ .

ناٺبرا سى سى

شريعته دانان

دانانا شريعته تي حقه كه ڙ حقيبن خودى ، ومه خسه د ب دانانا شريعته تي نهو
رپبازه يا خودى بؤ به نى بين خو ئينا به خوارى دا نهو ل سهر ب ريقه بچن
د لايى بير وساوهر ومعاملى دا ، وحه لالكرن وحه رامكرن ڙ وييه ، وبؤ
كه سى نابت وي تشتي حه لال بكهت يى خودى حه رام كرى ، يان وي تشتي
حه رام بكهت يى خودى حه لال كرى ، خودى دبيڙت : ﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ
أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِيَتَفَتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ - وهوين گهلى
بوته ريسان نه بيڙنه وي درهوا هوين ب نه زمانى خو دبيڙن : نهفه حه لاله بو وي
تشتي خودى حه رام كرى ، ونهفه حه رامه بو وي تشتي خودى حه لال كرى ،
دا هوين ب رپكا فى حه لالكرن وحه رامكرنى درهوى ڙ كيسى خودى بكن ﴿
(النحل : ۱۱۶) ، وديڙت : ﴿ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ
مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ - تو نهى موحه مه د بيڙه
قان بين كوفرى ب وهى بي دكهن : بيڙنه من نهف رزقى خودى بو ههوه ئينا به
خوارى ڙ حه يوان وشينكاتى وخير وخيراتان فيجا ههوه هندهك بو خو
حه لالكرى وهندهك حه رامكرى ، نهري خودى دهستويى ب وي چهندي
دايه ههوه ، يان هوين بي بهختى ودرهوان ل سهر ناقي خودى دكهن ؟ ﴿
(يونس : ۵۹) .

مهعنا خودى نه م ڙ حه لالكرن وحه رامكرنا بي دهليلهك ڙ كيتابى وسونه تى
داينه پاش ، وراگه هاند كو كرنا وي چهندي درهو كرنا ڙ كيسى خودى په ، ههر

وہسا ئەو رادگەھینت کو ھەر کەسەکی ژ نك خوۆ وی دەلیل تشتە کی حەلال بکەت یان حەرام بکەت ، ئەو وی خوۆ کرە شریکی خودی د ئیک ژ تاییەتمەندی یین وی دا ، کو شریعت دانانە ، خودی دیبژت : ﴿ أم لهم شركاء شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله - یان ئەری ما قان بو تپەریسان ھندەك ھەفیشك ھەنە ئەو تشتی خودی دەستویری پی نەدای ژ دینی وشركی بو وان دانایە ؟ ﴾ (الشوری : ۲۱) .

و ھەر کەسی گوھداری یا وی بکەت یی شریعتەك ژ نك خوۆ دانای - ژبلی خودی - و ئەو پی بزانت ، و ب کاری وی رازی بت ، ئەو وی ئەو کرە شریکی خودی ، خودی دیبژت : ﴿ وإن أطعتموهم إنکم لمشركون - و ئەگەر ھوین گەلی موسلمانان گوھداری یا وان بکەن ئەو ھوین و ئەو د شرکی دا دی و ھەکی ئیک بن ﴾ (الأنعام : ۱۲۱) ، یەعنی : ھەچی پی گوھداری یا وان بکەت یین مراران حەلال د کەن ، دی ژ موشرکان بت ، ھەر و ھسا خودی ئاشکەرا د کەت کو ھەچی پی د حەلال کرنا حەرامی و حرام کرنا حەلالی دا گوھداری یا مرۆفین زانا و عیبادەت کەران بکەت ، ئەو وی ئەو ئینانە ریزا خودی ، خودی دیبژت : ﴿ اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله والمسیح ابن مریم وما أمروا إلا ليعبدوا إلها واحدا لا إله إلا هو سبحانه عما يشركون - وان زانا و عیبادەت کەرین خوۆ بو خوۆ کرە خودا و ھند شریعت بوۆ ددانان ، و وان پیگیری پی د کر و شریعتی خودی دەھیلا ، و وان عیسایی مەسیح کوری مەریەمی بوۆ خوۆ کرە خودی و پەرستن بوۆ کر ، و خودی فەرمان ب تەوحیدی ل وان ھەمی یان کر بوو کو ئەو پەرستنا خودایە کی ب تنی بکەن و ژ وی پیقەتر چو خودایین راست نین . یی پاک و پیروژ بت ژ وی تشتی موشرک و سەردا چووی د دەر حەقا وی دا دیبژن ﴾ (التوبة : ۳۱) .

وده می عهده یی کوری حاتهمی - خودی ژی رازی بت - گوھ ل فی نایه تی
 بووی گوټ : نهی پیغه مبهری خودی ، مه پرستنا وان نه دکر ، ئینا پیغه مبهری
 - سلاف لی بن - گوټی : ﴿ ما وان نهو تشت حهلا نه دکر یی خودی حهرام
 کری فیجا هه وه ژی نهو حهلال دکر ، وو ان نهو تشت حهرام دکر یی خودی
 حهلال کری وهه وه ژی نهو حهرام دکر ؟ ﴾ گوټ : بهلی ، پیغه مبهری
 - سلاف لی بن - گوټی : ﴿ نهها نهو پرستن بوو بو وان ﴾^(۱) .

(شیخ عبد الرحمن بن حسن) - خودی رهحمی بی بهت - دبیزت : « د فی
 حه دیسی دا نیشانهک ل سهر هندی هه یه کو گوهداری یا زانا وعیاده تکهران
 د بی نهمری یا خودی دا پرستنه بو وان ، و ژ وی شرکا مهز نه یا خودی ژی
 نه بهت ، ب نیشانا گوټنا خودی ل دویماهی یا نایه تی : ﴿ وما امرؤا إلا لیعبدوا
 إلهها واحدا لا إله إلا هو سبحانه عما یشرکون - وخودی فهرمان ب تهو حیدی
 ل وان هه می یان کر بوو کو نهو پرستنا خودایه کی ب تنی بکن و ژ وی پیغه تر
 چو خودایین راست نینن . یی پاک و پیروز بت ژ وی تشتی موشرک
 وسهر داچووی د دهرحهقا وی دا دبیزن ﴾ (التوبه : ۳۱) ، وهه کی فی گوټنا
 خودی یه : ﴿ ولا تأکلوا مما لم یذکر اسم الله علیه وإنه لفسق وإن الشیاطین
 لیوحون إلی أولیائهم لیجادلوکم وإن أطعتموهم إنکم لمشرکون - وهوین گهلی
 موسلمانان ژ وان فه کوشتی یان نهخون یین ل ده می فه کوشتی نا فی خودی
 ل سهر نههاتسته گوټن ، وهندی خوارنا ژ وان فه کوشتی یانه ده رکهفتنا
 ژ گوهداری یا خودی یه . وهندی سهر داچووین نه جنانه گومانان ل دؤر
 حهرامی یا مراری دئبخنه سهر دلی شهیتانین مروټان ، وفهرمانی ل وان دکهن
 کو نهو د هه فکر کی یا خو دا د گهل موسلمانان بیژنی : هوین ب خو پاشقه لیدانا

(۱) ترمذی فی حه دیسی فه دگو هیزت .

ژ خوارنا مراری وی ناخون یی خودی کوشتی ، بهلی هوین وی دخون یی
ههوه فه کوشتی ، ونه گهر هوین گهلی موسلمانان گوهداری یا وان د حه لالکرنا
مراری دا بکنه نهو هوین ونه د شرکی دا دی وه کی ئیک بن ﴿ (الأنعام :
۱۲۱) ، ونه فی گهلهک کهس بین که فتنه تیدا د گهل وان بین نهو چاف لی
دکن ، چونکی نهو ده لیلی ب چو فه ناگرن نه گهر وه کی گوئنا وی نه بت یی
نهو چاف لی دکن ، ونه ژ فی رهنگی شرکی به)) .
فیجا پیگیری یا ب شریعتی خودی ، وهیلانا شریعتی ههر ئیکی ژبلی
وی ژ پیشتی بین (لا إله إلا الله) ه ، وخودی به هاریکار .

ناھبىرا چارى

پەرستىن : رامانا وى ، بەرفرەھىيا وى

۱ - رامانا پەرستىنى :

بناخەبى پەرستىنى خۆشكاندن و خۆرەزىلكرنە .
و د شرىعەتى دا ب گەلەك رەنگان ھاتىيە ناسىن ، ورامانا وان ئىكە .
ژ وان : ھندى پەرستىنە گوھدارى يا مرۆفئىيە بۆ خودى ب پىگىرى يا وى
فەرمانى يا وى ل سەر ئەزمانى پىغەمبەرىن خۆ لى كرى .
و ژ وان : پەرستىن ئەو مرۆف ب ھەمى خۆشكاندننى فە خۆ بۆ خودى
پشكىنت د گەل ئىيانى ، وپىناسەيا كۆمكەر بۆ پەرستىنى ئەو بىژىن : پەرستىن
نافەكى كۆمكەرە بۆ ھەر تىشتەكى خودى ھەز ژى بكتە وپى رازى بىست ،
ژ گۆتن وكرىارىن ئاشكەرا و فەشارتى .
ئەو ل سەر دلى و ئەزمانى و ئەندامىن لەشى يا لىكفە كرىيە ، قىجا ترس
وھىقى ، و قىيان و خۆسپارتىن ، و دلچوون و نە قىيان : ئەفە پەرستىن ب دلىيە ،
و تەسبىح و زكر و ھەمد و سوپاسى : ئەفە پەرستىن ب ئەزمانى و دلىيە ، و نقىژ
و زەكات و ھەج و جىھاد : پەرستىن ب لەشى و دلىيە ، و وەكى قان گەلەك
رەنگىن دى بىن پەرستىنى بىن كو ب دلى و ئەزمانى و ئەندامىن لەشى دىنە كرن .
و بۆ پەرستىنى خودى چىكرى ئافراندىنە ، خودى دىبىرت : ﴿ وما خلقت
الجن والإنس إلا ليعبدون . ما أريد منهم من رزق وما أريد أن يطعمون . إن الله
هو الرزاق ذو القوة المتين - ومن ئەجنە و مرۆف نە ئافراندىنە ئە گەر ژ بەر
ئارمانجە كا مەزن نەبت ، كو ئەو پەرستىن ب تنى بكنە . من چو رزق ژ وان

نه‌فیت ومن نه‌فیت ئەو خواری بدهنه من ، هندی خودی‌یه ئەو ب تنی‌یه رزقی
دده‌ته خه‌لکی ، وقویتی بو وان په‌یدا دکه‌ت ، خودان هیزی موکمه ، بی که‌س
نه‌شیتی ، خودانی هیز وشیانی هه‌می‌یی ﴿ (الذاریات : ۵۶-۵۸) .

مه‌عنا خودی ئاشکه‌را کر کو حیکمه‌ت ژ ئافراندا مرۆف وئه‌جنان ئەوه :
ئەو په‌رستنا خودی بکه‌ن ، و خودی چو منه‌ت ب په‌رستنا وان نینه ، به‌لکی ئەو
ده‌وه‌جیه‌یی په‌رستینه ، چونکی ئەو فه‌قیرین به‌ر ده‌ری وینه ، فیجا د‌فیت ئەو
په‌رستنا خودی ل دویف شریعه‌تی وی بکه‌ن ، وه‌چی‌یی ل به‌ر نه‌ئیه‌ په‌رستنا
خودی بکه‌ت ئەو ژ خو‌مه‌زنکه‌رانه ، وه‌چی‌یی په‌رستنا وی بکه‌ت و په‌رستنا
ئیکی دی د گه‌ل وی بکه‌ت ، ئەو موشرکه ، وه‌چی‌یی په‌رستنا وی ب تنی
بکه‌ت به‌لی نه‌ ل دویف شریعه‌تی وی ئەو بیده‌چی‌یه ، وه‌چی‌یی په‌رستنا
وی ب تنی بکه‌ت و ل دویف شریعه‌تی وی ئەو خودان باوه‌ری
(موه‌حده) .

۲ - ره‌نگین په‌رستنی و به‌رفره‌هی یا وی :

په‌رستنی گه‌له‌ک ره‌نگ هه‌نه ، و ئەو هه‌می ره‌نگین عیاده‌تین ئاشکه‌را
فه‌دگرت بین کول سه‌ر ئەزمانی وئه‌ندامین له‌شی دیار دین ، و بین کو ژ دلی
ده‌ردکه‌فن ، وه‌کی زکری و ته‌سیحاتان ، وخواندنا قورئانی ، و نفیژ وزه‌کات
ورۆژی ، و حه‌ج ، و جهاد ، و فه‌رمانا ب باشی‌یی و پاشقه‌لیدانا ژ خرابی‌یی ،
وقه‌نجی یا د گه‌ل مرۆفین نیزیک وئیتیم وه‌ژار وریفنگان ، هه‌ر وه‌سا فیانا خودی
و پیغه‌مبه‌ری وی ، و ترسا ژ خودی وزفرینا ل وی ، وئیخلاصا د دینی دا بو
وی ، و سه‌برال سه‌ر حوکمی وی و رازیبوونا ب قه‌ده‌را وی ، و خو‌هیلا‌نا
ب هیقی‌یا وی فه ، و هیقی‌یا ره‌جا وی ، و ترسا ژ عه‌زابا وی ، مه‌عنا : په‌رستن
هه‌می کریارین خودان باوه‌ری فه‌دگرت ئە‌گه‌ر ئیه‌تا وی ب کرنا وان ئەو بت

ئەو خۆ نىزىكى خۇدى بىكەت ، خۆ عورف و عەدەت ژى عىيادەتن ، ئەگەر مەخسەدا وى پى ئەو بت ئەو بۆ عىيادەتى خۆ ب هيز بىخت ، وەكى نىستى و خوارن و قەخوارنى ، و كرىن و فرۆتنى ، و داخووزا رزقى و ژننىان ، ئەف عادەتە ژى د گەل ئىيەتا چاك دىنە عىيادەت ، و مرۆف پى خودان خىر دىت ، و عىيادەت و پەرستەن نە ب تى ئەو كرىارن بەرنىاسن .

ناٺبرا پينجي

ناشڪه راڪرنا هندڪ تيگه هشتين خهلهت

د دهر حهقا توخوييدانا په رستنس دا

په رستن تشته كي (ته وقيفي) يه : يه عني : بي دهليلهك ژ كيتابي وسونه تي
چو رهنگين په رستن نائينه دانان ، وئو تشتي ب دهليل نه هاتبته دانان
بيدعه يه كه ل خوداني دئيه زفراندن ، وهكي پيغه مبهري - سلاف لي بن -
گوتى : ﴿ ههچي بي كاره كي وهسا بكهت د ديني مه دا نه بت نهو يي
زفراندي يه ﴾^(۱) يه عني : كاري وي دي ل وي ئيته زفراندن وژي نائيه
قه بويلكرن ، بهلكي دي سهرا گونه هكار بت ، چونكي نهو گونه هكاري يه
نه كو گوهداري يه ، پشتي هنگي ريبازا ساخلم د كرنا عياده تين دورست دا
نهوه : مروف يي نافنجي بت د نابهرا سستي وبى خيره تي يي وتوندى
ودژواري يي دا بت ، خودي ديژت : ﴿ فاستقم كما امرت ومن تاب معك ولا
تطفوا - فيجا تو نهى موحه ممد ، وههچي بي د گهل ته توبه كرى ، وهسا خو
ل سهر ريكي راست بكهن وهكي خودايي ته فهرمان بي كرى ، وهوين بي
ل وان توخوييان نه دانن بين خودي بو ههوه دانان ﴾ (هود : ۱۱۲) .

د قى نايه تي دا رهنگي ريبازا ساخلم د كرنا عياده تان دا وهسا هاتي يه
نه خشاندن كو مروف ل سهر ريكا راست بچت وخو بگرت ، نهو ريكا نه
توندى تيدا ههى ونه سستي ل دويش شريعه تي (كما امرت - وهكي فهرمان
ل ته هاتي يه كرن) پاشي نهف چهنده پتر مسوگر كر ده مي گوتى : (ولا

(۱) بوخارى وموسلم فه دگوهين .

تطفوا - د سهر دا نه چن) وسهر دا چوون : بی لیدانا توخویبانه ب کرنا توندی
ودژواری بی ، ودهمی پیغمه مبری - سلاف لی بن - زانی سی هه قالین وی
بهحسی کریارین خو کر ، وئیکی گوت : نهز هه ری ب روژیمه وچو جارن
روژی یا خو ناخوم ، وی دی گوت : نهز ب شهف هه ر نفیثا دکهم وچو جارن
نانقم ، وی سی بی گوت : نهز ژنی نائینم ، پیغمه مبری - سلاف لی بن -
گوت : ﴿ بهلی نهز روژی بی دگرم و دخوم ، وژنان دئینم ، وههچی بی دل
د سوننه تا من نهبت نهو نه ژ منه ﴾ (۱) .

و فی کافی مرؤف د مهسلا عیادهتی دا دو دهسته کین بهرانهر وهه قدژن :
دهسته کا ئیکی : رامانا په رستنی کیم کری به ، وسستی د کرنا عیادهتی
کری به حه تا دهره جه کی گه له ک عیادهت ژ کار ئیخستینه ، وهزر کری به
عیادهت هنده ک کارین کیمن بهس ل مزگهفتی دئینه کرن ، وچو مه جالی
عیادهتی ل مال ونفیسینگه و دکان و جاده بی نینه ، وکو عیادهت د معاملی
وسیاسهت و حوکمداری بی ولاین دی بین ژینی دا نینه .

راسته مزگهفتی بها وسهراتی یا خو هه یه ، ودقیق هه ر پینج نفیث لی
بینه کرن ، بهلی عیادهت هه می ژینا موسلمانن فه دگرت ، ل مزگهفتی
ودهرقه ی مزگهفتی ژی .

دهسته کا دووی : دژواری د کرنا عیادهتی دا ب کارئینایه حه تا گه هشتینه
هددی توندی بی ، وکارین سوننهت بلند کرینه ریزا کارین واجب ، وهنده ک
تشتین حه لال حه رام کرینه ، وحوکم ب سهر دا چوون وخه له تی بی ل سهر هه ر
ئیکی نه وه کی وان دایه ، وباشترین ریک ریکا موحه مده دی به - سلاف لی
بن - وخرابترین کار کارین بیدعه نه .

(۱) بوخاری و موسلم فی حه دیسی فه دگوهیزن .

ناشبرا شهشی

ناشکھرا کرنا بناخهیین په رستنا دورست

هندي په رستنه ل سهر سی بناخهیین سهره کی خو دگرت : فیان وترس
وهیچی بی .

فیان د گهل خوشکاندنې ، وترس د گهل هیچی بی ، یا فهره نه فیه د په رستنی
دا پیکفه کوم بین ، خودی دبیژت : ﴿ بقوم یحیهم ویحبونه - و خودی پاشی
ملله ته کی ژ وان چیتر دی نینت نهو چه ز ژ وان دکهت نهو چه ز ژ وی
دکهن ﴾ (المائدة : ۵۴) ، ودبیژت : ﴿ والذین آمنوا أشد حبا لله - و فیانا
خودان باوه ران بو خودی پتره ژ یا فان کافران بو خوداوه نندین وان ﴿
(البقرة : ۱۶۵) .

و د دهر حهقا سالو خه تین پیغه مبه ران دا خودی دبیژت : ﴿ إنهم کانوا
یسارعون فی الخیرات ویدعوننا رغبا ورهبا وکانوا لنا خاشعین - هندي نهو
بوون نهوان له ز د هه می باشی بان دا دکر ، ووان دو عا ژ مه دکر ن ودلی خو
دبره وی یا ل نک مه هه ی ، و ژ عه زابا مه دترسان ، نهوان خو بو مه
دشکاند و گوهداری یا مه دکر ﴿ (الأنبياء : ۹۰) .

وهنده ک پیشی بان دگوت : هه چی بی ب فیانی ب تنی خودی په ریست نهو
زه ندیقه ، وهه چی بی ب هیچی بی ب تنی وی په ریست نهو (مهر چی یه) ،
وهه چی بی ب ترسی ب تنی وی په ریست نهو (چه رووری یه) ^(۱) ،
وهه چی بی ب فیان وترس وهیچی بی وی په ریست نهو خودان باوه ره کی

(۱) دهسته که کا خه وار جانه .

(موهحده) . (شيخ الإسلام) فسی چهندی د نامهیا خو (العبودیه) دا
 دبیژت ، ودبیژت : « دینی خودی : پهرستن و گوهدان و خوشکاندنه بو وی ،
 و بناخهیی رامانا پهرستنی : خوشکاندنه ، ودئیته گوتن : (طریق متعبد)
 یه عنی : نهو ریکا و هسا هاتی یه چیکرن کو بیته ییلیدان ، بهلی نهو عبادهتی
 فهرامان بی هاتی یه کرن رامانا خوشکاندنی ورامانا فیانی ژی تیدا ههیه ،
 خوشکاندنه کا خوشکاندن بو خودی تیدا ههیه ، د گهل فیانه کا فیان بو وی ،
 ونهوی خو بو مروقه کی بشکینت و حهز ژی نه کهت نهو نابته پهرستقانی وی ،
 ونه گهر نهو حهز ژ ئیکی بکهت و خو بو نه شکینت نهو ژی نابته پهرستقانی
 وی ، وه کی زهلامی کوری خو یان هه قالی خو دقیت ، لهو ئیک ژ وان
 ب تنی د پهرستنا خودی دا بهس نینه ، بهلکی دقیت خودی ل نک عهبدی
 ژ هه می تشتان یی خوشتقیترین بت ، و خودی ل نک وی ژ هه می تشتان
 مهز نتر ژی بت ، بهلکی ژ خودی پیقه تر کهس یی هیژای فیان و خوشکاندنا
 تمام نینه .. » (۱) .

نهفه بناخهیین پهرستنینه یین کو پهرستن خو ل سهر دگرت ، (ابن
 القيم) ی زانا د (التونیة) دا دبیژت :

وعبادة الرحمن غاية حبه

مع ذل عابده هما قطبان

وعليهما فلك العباداة دائر

ما دار حتى قامت القطبان

ومداره بالأمر أمر رسوله

لا باهوى والنفس والشيطان

(۱) بهری خو بده : مجموعه التوحید النجدیة ، پ ۵۴۹ .

ٺه و - خودى رهڄمى پى بيهٺ - زفرينا عيادهٺى ل سهر فيان و خوشڪانڊنا بو
خوشٺقى ، ڪو خودى يه ، وه ڪى زفرينا فهله ڪى ل سهر ههرڊو لايين وى لى
دڪهٺ ، وڊيٺٺ : هنڊى زفرينا فهله ڪا عيادهٺى يه ب فهرمانا پيغهمبهري
- سلاٺ لى بن - و شريعهٺى وى يه ، نه ب هه و ابي نه فسى و فهرمانا نه فسى
وشهيتانى يه ، ٺه و نه عيادهٺه . وٺه و ا پيغهمبهري - سلاٺ لى بن - داناي ٺه وه
فهله ڪا عيادهٺى دگيرٺ ، ويدهه و دلچرون و چاڦليڪرنا باب و باپيران وى
ناگيرٺ .

۳ - تەوھىدا نائف و سالۆخەتان

وقان ناڧرا ڧەدگرت :

ئىك : دەلىل ژ كىتاب و سوننەت و عەقلى ل سەر بنەجھى يا نائف و سالۆخەتان .

دو : رىبازا سونىيان د دەر حەقا نائف و سالۆخەتەين خودى .

سى : بەرسڧا وان يىن باوهرى يى ب نائف و سالۆخەتان نەئىنت ، يان باوهرى يى ب ھندەك ژ وان نەئىنت .

نیک

دهلیل ژ کیتاب وسوننه ت وعه قلی ل سهر بنه جهسی یا ناف و سالوخته تان

أ - دهلیل ژ کیتاب وسوننه تی :

بهری نوکه مه گوټبوو کو ته و حیدل سهر سی پشکان دئیه لیکفه کرن :
ته و حیدا خوداینی یی ، ته و حیدا په رستنی ، ته و حیدا ناف و سالوخته تان ،
وچند دهلیلکه ل سهر رهنگی ئیکی و دووی مه ئینان ، نوکه دهلیلین رهنگی
سی یی : ته و حیدا ناف و سالوخته تان ، دی ئینین .

۱ - ژ دهلیلین کیتابی : گوټنا خودی : ﴿ ولله الأسماء الحسنی فادعوه
بها وذروا الذین یلحدون فی أسمائه سیجزون ما کانوا یعملون - و خودایی پاک
وبلند باشناف هه نه ، فیجا تشتی هه وه بقیته هوین ب باشنافین وی داخوازی
ژی بکن ، وهوین وان بهیلن بین گوهورینی دئسخنه ناقین وی
چ ب کیمکرنی بت یان ب زیده کرنی بت یان ژی ب وهربادانا مهعنا وان
بت ، ئەفه ب وی کاری دی ئینه جزادان یی وان د دنیایی دا دکر ژ کوفرا
ب خودی ، ونه باوهری ئینانا ب ناقین وی ودرهوین دهریخستنا پیغه مبهری
وی ﴿ (الأعراف : ۱۸۰) .

د فی ئایه تی دا خودایی مهزن ناف بو خو ده سنیشانکرن ، وئاشکه راکر کو
ئه و ناف باشنافن ، وفهرمان ب دو عاکرنا ژ وی بیته کرن ، کو بیته گوټن : ئەی
ئه للاح ، ئەی رهحمان ، ئەی رهحیم ، ئەی حه ی ، ئەی قه بیووم ، ئەی ره بیی
عالمی ، وگه ف ل وان کرن بین ئیلحادی د ناقین وی دا دکهن ، یه عنی : وان

ژ حەقی بی وەر دگیرن ، چ بیژن : ئەو نه ناڤین خودینه ، یان ژ ی مه‌عنايه‌ کا نه یا دورست لی بدهن ، یان هەر رهنگه‌ کی دی بی ئیلحادی ، خودی گه‌فی ل وان دکه‌ت کو ئەو دی حسییبا کاری وان بی خراب د گه‌ل که‌ت ودی وان جزا ده‌ت .

وخودی دبیژت : ﴿الله لا إله إلا هو له الأسماء الحسنی - ئەللاهه‌ ئەو خودا بی ژبلی وی دورست نینه‌ په‌رستن بو‌ که‌سی دی بیته‌ کرن ، باشناڤین پیکهاتی وی ب تنی هه‌نه‌ ﴿ (طه : ۸) ، ﴿هو الله الذي لا إله إلا هو عالم الغیب والشهاده‌ هو الرحمن الرحیم . هو الله الذي لا إله إلا هو الملك القدوس السلام المؤمن المهيمن العزيز الجبار المتكبر سبحان الله عما يشركون . هو الله الخالق البارئ المصور له الأسماء الحسنی یسیح له ما فی السموات والأرض وهو العزيز الحكيم - ئەوه ئەللاه ئەو خودایی ب حەقی په‌رستنا وی دئیه‌ کرن بی کو ژ وی پیقه‌تر چو خودایین راست نه‌هه‌ین ، زانایی تشتی فه‌شارتی وناشکه‌رایه ، دزانت چ تشتی ل به‌رچاڤ هه‌یه‌ و چ تشتی نه‌ ل به‌ر چاڤ هه‌یه ، ئەوه پر دلوفانی ره‌ما وی هه‌می تشت فه‌گرتین ، بی دلوفانکاره‌ ب وان بین باوه‌ری ب وی ئینای . ئەوه ئەللاه بی ب حەقی په‌رستن بو‌ دئیه‌ کرن ، بی کو ژ وی پیقه‌تر چو خودایین راست نه‌هه‌ین ، خودانی هه‌می تشتان ، بی کو بی به‌ره‌نگاری ته‌سه‌رروفی د وان دا دکه‌ت ، ژ هەر کیماسی په‌کی بی پاکه‌ و ژ هەر عه‌یه‌کی بی ساخله‌مه ، پیغه‌مه‌به‌رین خو‌ راستگو‌ ده‌ردئیه‌خت ب وان نایه‌تین ناشکه‌را بین وی د گه‌ل وان هه‌نارتین ، بی زیره‌فانه‌ ل سه‌ر کریارین به‌نی بین خو‌ ، بی زاله‌ که‌س وی بیزار ناکه‌ت ، کوته‌ککاره‌ خه‌لک هه‌می بین ئیخستینه‌ بن ده‌ستی خو‌ ، بی خومه‌زنکه‌ره‌ مه‌زنی هه‌می یا وی په‌ . بی پاک بت خودی ژ وی تشتی بو‌تپه‌ریس بو‌ وی دکه‌نه‌ هه‌ڤشک .

ئەوھ ئەللاھ یی ئافراندر، ئەوی خەلک ل دویشف حکمەتە کئی چیکرین ، یی وینە کیش ب وی رەنگی وی بقییت ، نافیین باش و سالووخەتین بلند یین وینە ، ھەر تشتە کئی ل عەسمانان و عەردی تەسییحا وی دکەت ، وئەوھ زالیی د تۆلفە کرنا خو دا یی دژوار ، یی کاربنەجم د رېقەبرنا کاری بەنی یین خو دا ﴿ (الحشر : ۲۲-۲۴) .

قیجا ئەف ئایەتە ھندی دگەھینن کو خودی باشناف ھەنە .

۲ - و ژ نیشانان ل سەر بنەجھکرنا نافیین خودی ژ سوننەتا پیغەمبەری - سلاف لی بن - : ئەو ھەدیسا (ئەبوو ھورەیرە) - خودی ژی رازی بت - فەگیرای کو پیغەمبەر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ ھندی خودی بە نۆت و نەھ ناف ھەنە ، سەد کیم ئیک ، ھەچی یی وان بەژمیرت دی چتە بەحەشتی ﴿ ^(۱) . و نافیین خودی نەبەس ھەندەنە ، ژ بەر وی ھەدیسا (عەبدللاھی کوری مەسوودی) - خودی ژی رازی بت - فەدگۆھیزت کو پیغەمبەری - سلاف لی بن گۆتی یە : ﴿ ئەز داخوازی ژ تە دکەم ب ھەر نافە کئی تە ھەمی ، تە خو بی نافکربت ، یان تە د کیتابا خو دا ئینابتە خواری ، یان تە نیشا ئیکی ژ چیکری یین خو دابت ، یان تە د علمی خو یی غەیبی دا ل نک خو ھیلا بت ، کو قورئانا مەزن بکە یە بەھارا دلای من .. ﴿ ^(۲) .

(۱) بوخاری و موسلم فەدگۆھیزن .

(۲) ئەھمەد د (مسند) ی دا فەدگۆھیزت ، و (بن حبان) وی ھەدیسی دورست دیبنت ، و ئەف ھەدیسا ھندی دگەھینت کو نافیین خودی نەبەس نۆت و نەھن ، و مەعنا ھەدیسی ئەوھ - و خودی چیتەر دزانت - کو ھەچی یی فان نۆت و نەھ نافان بزانت ، و دوعیان پی ژ خودی بکەت ، و پەرستنا خودی ب وان بکەت ئەو دی چنە بەحەشتی ، و ئەفە تایبەتی یە کە ژ تایبەتی یین فان نافان .

وهەر نافهك ژ ناڤين خودی راما نا سالوڅه تهك ژ سالوڅه تين وی ددهت ،
 (عهليم - پرزانا) راما نا زانینی ددهت ، و (حه کیم - کاربنه جه) راما نا
 کاربنه جهی بی ددهت ، ، و (سه میع وبه صیر - گوهدیر وینهر) راما نا
 گوهدیری ودیتنی ددهن ، و ب فی رهنگی هه ر نافهك راما نا سالوڅه ته کی
 ژ سالوڅه تين خودی ددهت ، وخودی دبیژت : ﴿ قل هو الله أحد . الله
 الصمد . لم یلد ولم یولد . ولم یکن له کفوا أحد - توئی موحه ممه د بیژه :
 نه وه نه لاله بی کو خوداینی یا وی ب تنی به ، و کهسهك شریکی وی
 نینه تیدا . خودی ب تنی به بی هه وجهی ژی دئینه داخواز کرن . نه وی چو
 زاروڅ هه نه ، ونه دایباب ، ونه ژن . ونه وی چو هه فکویف هه بووینه ، نه
 د ناڤین وی دا ، نه د سالوڅه ت وکریاران دا ، یی پاک وپیرۆز بت ﴿
 (الإخلاص : ۱-۴) .

ژ (نه نه سی) - خودی ژی رازی بت - دئیتسه فه گوهاستن کو زه لاهه کی
 نه نصاری نڅیژ ل مزگه فتا قوبائی ل بهرا وان دکر ، فیجا چی گاڤا وی د نڅیژ
 دا دهست ب خواندنا سووره تی کر با سووره تا (قل هو الله أحد) ل بهراهی بی
 دخواند ، پاشی نه و سووره ت دخواند ، ووی نه ف چهنده د هه می رکاعه تان دا
 دکر ، ئینا هه فالین وی سهرا فی چهنده د گهل وی ئاخفتن وگوتنی : ل سهری
 تو فی سووره تی دخوینی ، پاشی یا ژ ته فه نه و ب تنی بهس نینه له و تو رادی بی
 سووره ته کا دی دخوینی ! فیجا یان وی بخوینه ، یان وی بهیله ویا دی بخوینه ،
 وی گوت : نه ز وی ناهیلیم ، نه گهر هه وه بڅیت ب فی رهنگی دی ئیمامه تی یا
 هه وه کهم ، و نه گهر هه وه نه څیت نه ز دی هه وه هیلیم ، و وان هزر دکر نه و
 ژ وان هه می یان باشتره ، له و وان نه دڅیا کهسی دی بته ئیمامی وان ، ودهمی
 پیغه مبه ر - سلاف لی بن - هاتی به نک وان ، وان به حسی وی بو کر ، ئینا وی

گۆتی : ﴿ئەى فلان ، بۆچى تو وى ناكەى يا هەقالين ته ژ ته دخوازان ؟ وتو بۆچى هندە فى سوورەتى دەهەمى ركەتەتان دا دخوينى ؟﴾ وى گۆت : چونكى من ئەو سوورەت دڤيت ، پيغەمبەرى - سلاف لى بن - گۆت : ﴿قايانا ته بۆ وى تو برى يە بەحەشتى﴾^(۱) .

وعائيشا - خودى ژى رازى بت - فەدگوهيزت كو پيغەمبەرى - سلاف لى بن - زەلامەك كره مەزنى (سەرييه كى) وچى گاڤا وى نڤيژل بەرا هەقالين خو كرابا وقورئان خواندبا خواندنا خو ب سوورەتا (قل هو الله أحد) ب دويماهى دئينا ، وگاڤا ئەو زڤريندڤه وان ئەڤ چەندە بۆ پيغەمبەرى - سلاف لى بن - فەگيرا ، ئينا وى گۆتە وان : ﴿پسيارى ژى بکەن كانى بۆچى ئەو وه دكەت ؟﴾ وگاڤا وان پسيار ژ وى كرى وى گۆت : چونكى ئەو سالۆخەتى خودى يە ، ومن دڤيت بخوينم ، ئينا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - گۆت : ﴿بيژنى كو خودى ژى حەز ژ وى دكەت﴾^(۲) ، ومەخسەدا وى ئەو بوو فى سوورەتى سالۆخەتين خودى تيدا هەنە .

وخودايى مەزن بۆ مە گۆتى يە كو وى (ووجه) هەيه ، دەمى دييژت : ﴿ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام - ووجهى خودايى ته يى خودان مەزنى وقەدر وسەرەتى دمينت﴾ (الرحمن : ۲۷) . وكو وى دو دەست ژى هەنە ، وه كى دييژت : ﴿لما خلقت بيدي - بۆ وى يى من قەدرى وى گرتى وب هەردو دەستين خو ئافراندى ؟﴾ (ص : ۷۵) ، ﴿بل يداه ميسوطتان - بەلكى هەر دو دەستين وى دڤه كرينه ونائينه گرتن﴾ (المائدة : ۶۴) .

(۱) بوخارى فى حەديسى فەدگوهيزت .

(۲) بوخارى فى حەديسى فەدگوهيزت .

وڪو ٺهڻ واري دبت وڌيڪت وڃي دبت ونه رازي دبت ، وگهلهڪ
سالوختهين دي بين ڪو خودي بو خوڻان پيغهمبيري وي - سلاف لي بن -
بو دهسنيشان ڪرين .

ب - ودهليلين عقلي ل سهر بنهجهي يا ناف و سالوختهين خودي :

بين ڪو شريعت پي هاتي ، ٺهوه ڪو بيته گوتن :

۱ - ٺهف چيڪري بين مهزن بين ڪو رهنڱ وروي جودا ، ويو ب دهستقه
ٺينانا بهرزه وندي بين خو ب ريك وپيڪ ، وريشه چوونا وان ل سهر وي ريڪا بو
وان هاتي به دانان ، نيشانا مهزني وشيان وزانين وڪاربنهجهي يا خودي به ، ههر
وهسا نيشانا ٺيراده وٺيانا وي به .

۲ - ڪرنا قهنجي پي ولادانا زيانن وراڪرنا تنهنگافي يان ، ٺهف تشسته نيشانا
رهجي ومهرديني پي به .

۳ - جزادان وتولقه ڪرنا ڙگونه هڪاران نيشانا غهزه ب ونه ٺيانا خودي به .

۴ - وقهدرگرتنا گوهداران وجزادانا وان نيشانا رازيوونا خودي به ڙ وان
وٺيانا وي بو وان .

دو

ريپازا سوننېيان د دهر حهقا

ناف و سالوخته تين خودى دا

ريپازا سوننېيان ژ پيشى يين چاك و دويكه فتى يين وان نه وه : ناف و سالوخته تين خودى و هسا بينه بنه جهكون وه كى د كيتاب و سوننه تى دا هاتين ، وريپازا وان ل سهر فان پيپكان دئته دانان :

۱ - نهو ناف و سالوخته تين خودى و هسا بنه جه دكهن وه كى د كيتاب و سوننه تى دا هاتين ، و نهو و هسا د رامانا وان دگه هن وه كى ژ پيښين وان دئينه و هرگرتن ، و نهو و هرابادانى نايخنه رامانين وان و چو (تهئويلا تين) و هسا ژى لى نادهن كو رامانين وان يين ئاشكهره بگوهورن .

۲ - نهو باوهر دكهن كو چو سالوخته تين چيكرى يان وه كى يين وى نينن ، وه كى خودى دبيژت : ﴿ ليس كمثل شيء وهو السميع البصير - تشتهك ژ چيكرى يين وى وه كى وى نينه ، و نهو و گوهديرى بينهر ﴾ (الشورى : ۱۱) .

۳ - نهو د سهر وى را باز نادهن يا كو د كيتاب و سوننه تى دا د دهر حهقا ناف و سالوخته تين خودى دا هاتى ، و تشتى خودى و پيغه مبهرى وى بنه جهكوى نهو بنه جه دكهن ، و يى وان خودى ژى پاك كرى نهو ژى وى ژى پاك دكهن ، و يى وان نه گوتى نهو ژى ناييژن .

۴ - نهو باوهر دكهن كو نايه تين ناف و سالوخته تان ژ وان نايه تين بنه جهن يين كو دئينه شروقه كرن ورامانا وان دئته زانين ، و ژ وان نينن يين كو رامانا وان

بهرزه ، لهو ئهو (تہفویضی) د راما نا وان دا ناکہن ، (یه عنی : ئهو نابیشن :
ئہم راما نا وان دہیلینہ ب ہیقی یا خودی فہ) ، وہ کی ہندہک نفیسہرین
ہہفچاخ ژ درہو یان ژ نہزاین فی چہندی ژ کیسی وان فہدگیرن .
۵ - ئهو چاوانی یا فان سالوخہتان دہیلنہ ب ہیقی یا خودی فہ ، و ل دویف
ناگہرین .

بهرسقا وان بين باوهرىيى ب ناف و سالوخهتان نهئينت ،
يان باوهرىيى ب هندهك ژ وان نهئينت

ئەوين باوهرىيى ب ناف و سالوخهتان نهئينت سى رەنگن :

۱ - جەھمى : وئەو دويكەفتىيىن (جەھمى كورى صفوانينە) وئەفە باوهرىيى ب چو ناف و سالوخهتان نائين .

۲ - موعتەزلى : وئەفە دويكەفتىيىن (واصلى كورى عەطائينە) ئەوى خو ژ ديوانا (حەسەنى بەصرى) فەدەر كرى ، وئەفە باوهرىيى ب نافان دئين كور هندەك پەيفين بى رامنن ، و باوهرىيى ب چو سالوخهتان نائين .

۳ - ئەشعەرى^(۱) و ماتورىدى^(۲) دويكەفتىيىن وان : وئەفە نافان و هندەك سالوخهتان بنەجھ دكەن ، و باوهرىيى ب هندەك سالوخهتان نائين ، وھيجەتا وان ھەمى يان مەزھەبى خو ل سەر ئافاكرى رەفينا ژ ھندى بوو كوتەشبيھا خودى ب چيكرىيىن وى فە بکەن ، چونكى چيكرى ژى ب هندەك ژ فان نافان دئينە ب نافكرن ، و ب وان سالوخهتان دئينە سالوخدان ، فيجا ئەف ھەفپشكى يا د ناف و سالوخەتى ورامانا وان دا ھەفپشكى يا د راستى يا وان دا دخوازت ، وئەفە - ب ديتنا وان - ھندى دخوازت خودى وەكى بەنىيىن وى بت ، و بەرانبەر فى چەندى وان پيگىرى ب ئيك ژ دووان كر :

(۱) دويكەفتىيىن ئەبوولخەسەنى ئەشعەرىنە - بەرى ئەو ل مەزھەبى سونىيان بزفرت - وئەو ل وى نەزفريە يا ئەو لى زفرى ، لەو پالفەدانا وان بو وى يا دورست نينە .
(۲) وئەو دويكەفتىيىن ئەبوو مەنصورى ماتورىدينە .

أ - يان رامانا دهقین ناف و سالوخته تان و هربادان و (تهئویل) بکەت ، وەکی
شروؤفه کرنا و هجهی و (ذات) ی ، ودهستی ب نعمهتی .

ب - یان ژی رامانا ب هیلنه ب هیقی یا خودی فه و بیژن : خودی چیتەر
دزانت کانی مهخسه د یی چی یه ، د گهل کو ئه و باوهری یی دئینن کو مهخسه د
بی رامانا وان یا ناشکهره نینه .

وئیکه مین کەس ژی هاتی یه ناسین کو باوهری ب ناف و سالوخته تان نه ئینای
هندهک بوتپه ریسین عه ره بان بوون ، ئه وین خودی ئه ف نایه ته د دهر حه قا وان
دا ئینایه خواری : ﴿ کذالك أرسلناک فی أمة قد خلت من قبلها أمم لتتلو علیهم
الذی أوحینا إلیک وهم یکفرون بالرحمن - وەکی مه بهری ته ئه ی موحه مده
پیغه مبه ر هنارتین و هسا مه تو ژی د ناف ملله ته کی دا هنارتی بهری وان گه له ک
ملله تین پیغه مبه ران بۆرینه ، دا تو بۆ فی ملله تی وی قورئانی یا بۆ ته هاتی به
خواری بخوینی ، و حالی ملله تی ئه وه ئه و کافر یی ب ئیکینی یا خودایی
ره حمان دکهن ﴿ (الرعد : ۳۰) .

وئه گه را هاتنه خوارا فی نایه تی ئه و بوو : ده می هندهک قوره شی یان گوهل
پیغه مبه ری - سلاف لی بن - بووی به حسی (ره حمانی) کری ، وان باوهری پی
نه ئینا فی جا خودی د دهر حه قا وان دا گو ت : ﴿ وهم یکفرن بالرحمن ﴾ ،
و (ئبن جهریر) دیبژت : ئه و ل ده می ریککه فتنا (حوده یی) یی بوو ده می
نقیسه ری ریککه فتنی نقیسی : ﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾ قوریشی یان
گو ت : ئه م ره حمانی نانسین .

و (ئبن جهریر) ژ (ئبن عه بآسی) فه د گو هیزت کو پیغه مبه ری - سلاف
لی بن - د سو جوودی دا د گو ت : ﴿ ئه ی ره حمان ، ئه ی ره حیم ﴾ ئینا
بو تپه ر یسان گو ت : ئه فه دیبژت ئه و دو عالی ژ خودایه کی ب تنی دکەت وئهو

ب خوئی دوعایی ژ دووان دکهت ، ئینا خودی ئەف ئایهته ئینا خواری : ﴿ قل ادعوا الله أو ادعوا الرحمن أیا ما تدعوا فله الأسماء الحسنی - تو ئەی موحه مەد بیژە وان : هوین دوعایان ب ناڤی ئەللاهی یان ب ناڤی رهجمانی بکهن ، و ب هەر ناڤه کی وی یی هوین دوعایان پی ژ وی بکهن دورسته ، چونکی ئەو هەر ئیکه ، و ناڤین وی هەمی دباشن ﴿ (الإسراء : ۱۱۰) .

و د سوورهتا (فورقان) دا خودی دییژت : ﴿ وإذا قیل لهم اسجدوا للرحمن قالوا وما الرحمن - و ئەگەر بۆ کافران بیته گۆتن : هوین بۆ خودایی رهجمان هەرنه سوجدی و پەرستنا وی بکهن ، ئەو دییژن : رهجمان چیه ؟ ئەم رهجمانی نانسین ! ﴿ (الفرقان : ۶۰) .

ڤیجا ئەف بوتپه ریسه پیشی بین جهه می و موعته زلی و ئەشعه ری یانه و هەر کهسه کی باوهری یی ب وی نه ئینت یا خودی بۆ خو ب نه جهه کری ، یان پیغه مبه ری وی - سلاف لی بن - بۆ وی ب نه جهه کری د دهر حه قا ناف و سالۆخه تین وی دا ، و پیسه پیشینه بۆ پیسه پاشی یان .

وبه رسف ل سهر وان ژ گه لهك لایانه :

لایئ ئیکئ : خودی ب خو ئەف ناف و سالۆخه ته بۆ خو ب نه جهه کرینه ، و پیغه مبه ری وی - سلاف لی بن - ئەو بۆ وی ب نه جهه کرینه ، ڤیجا نه باوهری ئینانا ب وان یان ب هندهك ژ وان دوژمناتی یه بۆ خودی و پیغه مبه ری وی ، چونکی نه باوهری ئینانه ب گۆتنا وان .

لایئ دووی : هه بوونا فان سالۆخه تان ل نك چیکری یان ، یان ب نافکرنا هندهك چیکری یان ب فان نافان هندی ناگه هینت کو دڤیت خودی و چیکری بین وی وه کی ئیک بن ، چونکی خودی هندهك ناف و سالۆخین تایبهت ب وی قه هه نه ، و چیکری یان هندهك ناف و سالۆخه تین تایبهت ب وان قه هه نه ، و کانی

چاوا خودی (ذاته کی) نه وه کی (ذاتین) چیکری بان هه یه وه سا وی ناف و سالوخته تین نه وه کی بین چیکری بان ژی هه نه ، وپشکداری یا د ناف ورامانا گشتی دا هه فپشکی یا د راستی بی دا فهر ناکه ت ، و خودی نافی (عہلیم) و (حہلیم) بو خو دانایه ، ووی هنده ک به نی بین خو ژی ب نافی (عہلیم) ب نافکری یه ، وه کی دبیزت : ﴿ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ - ووان مزگینی ب دانا کوره کی زانا دایی ﴾ (الذاریات : ۲۸) و مه خسه د بی ئیسحاقه ، وئیکی دی ب نافی (حہلیم) ب نافکر ، وه کی گوتی : ﴿ فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ - و مه مزگینی بدانا کوره کی نارام دایی ﴾ (الصافات : ۱۰۱) ، و مه خسه د پی ئیسماعیله ، وزانایه ک نه وه کی زانایه کی یه ، و نارامه ک نه وه کی نارامه کی یه ، ووی به حسی خو کر و گوت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا - هندی خودی یه گوهدیری بینهر بوویه ﴾ (النساء : ۵۸) ، و هنده ک به نی بین خو ژی ب گوهدیری بینهر ب نافکر وه کی گوتی : ﴿ إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا - هندی ئه مین مه مروف ژ چپکه کا تیکهل ژ نافا زهلامی وژنی نافرانندی یه ، پاشی ئه م وی ب ئه حکامین شریعه تی دجه رینین ، فیجا ژ بهر وی چهنندی مه ئه و کره خودان گوھ و خودان چاف ﴾ (الإنسان : ۲) و گوهدیره ک نه وه کی گوهدیره کی یه و بینهره ک نه وه کی بینهره کی یه .

ووی خو ب (ره ئووف وره حیم) نافکر و گوت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَعُوفٌ رَحِيمٌ - هندی خودی یه ب مروفان بی مه ره بان و دلوفانکاره ﴾ (الحج : ۶۵) ووی هنده ک به نی بین خو ژی ب فان نافان نافکر و گوت : ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - گه لی خودان باوره ان ب راستی پیغه مبه ره ک ژ ملله تی هه وه ب خو بو هه وه

هات ، ئەو نەخۆشى وتەنگاڧى يا دگههته ههوه وى پى نەخۆشه ، وئەو پى رژده ل سەر هندی كو هوين باوهرى پى بينن و حالى ههوه چاك بىت ، وئەو ب خودان باوهران گهله كى مههه بان و دلوفانكاره ﴿ (التوبة : ۱۲۸) ، ومههه بانهك نه وهكى مههه بانه كى په ، و دلوفانكارهك نه وهكى دلوفانكاره كى په .

وههه وهسا وى ب هندهك سالوخهتان خو سالوخدا ، وهندهك بهنى پىن خو ژى ب وان سالوخهتان سالوخدان ، وهكى گوتى : ﴿ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ - وَكَسَ ثُجَيْرِيَّيْنِ وَى ب تشته كى ژ زانينا وى ئاگه هدار نابت ﴿ (البقرة : ۲۵۵) فئجا وى خو ب زانينى سالوخدا ، وگوت : ﴿ وَمَا أوتَيْتُمْ مِنْ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا - وتشته كى كيم تى نهبت ژ زانينى چو بو ههوه وهههه مرؤفان نههاتى په دان ﴿ (الإسراء : ۸۵) ، وگوت : ﴿ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ - د سهر ههه خودان زانينه كى را زانياهك هديه ﴿ (يوسف : ۷۶) ، وگوت : ﴿ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ - وئەو پىن زانين بو هاتى په دان گوت ﴿ (القصص : ۸۰) .

ووى خو ب هيرى سالوخدا وگوت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ - هندی خودى په هيردارى زاله ﴿ (الحج : ۴۰) ، ﴿ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ - هندی خودى په ئەو ب تى په رزقى ددهته خهلكى ، وئەوه خودان هيرى موكم ﴿ (الذاريات : ۵۸) ، ووى بهنى پىن خو ژى ب هيرى سالوخدان وگوت : ﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً - خودى په هوين ژ چپكه كا لاواز و پى بها نافراندين ، پاشى پشتى لاوازي يا زاروكينى پى وى هيرى زهلامينى پى دا ، پاشى پشتى فى هيرى وى لاوازي يا پيرى پى دا ﴿ (الروم : ۵۴) .

وئاشکه رايه کو ناف و سالوخته تين خودی بابه تی وینه ، وناقین چیکری یان بابه تی وانه ، وپشکداری یا د ناف ورامانی دا پشکداری یا د راستی بی دا فەر ناکهت ، چونکی هەردو نافلیکری و سالوخدای وه کی ئیک نین ، وحهمد بو خودی بت ئەفه تشته کی ئاشکه رايه .

لایبی سی بی : ئەوی سالوخته تین که مالی نه بن ب کیر خودای بی نائیت ، و ژ بهر فی چهندی ئیبراهیمی گوته بای خو : ﴿ لَمْ تَعْبُدُوا مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ - بۆچی تو پەرستنا وی دکه ی سی گوهل چو نه بت وچو نه بینت ﴾ (مریم : ۴۲) .

وده می خودی بهرسقا وان بین گۆلک پەریسی ددهت دیبیت : ﴿ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا - ئەری ما وان نه دزانی کو ئەو د گهل وان ناخفت ، و بهری وان ناده تی خیری ؟ ﴾ (الأعراف : ۱۴۸) .

لایبی چاری : بنه جهه کرنا سالوخته تان که مالیه ، و نه بنه جهه کرنا وان کیماسی یه ، و ئەوی سالوخته تان نه بن یان ئەو نینه یان بی ب کیماسی یه ، و خودی ژ وی چهندی بی پاراستی یه .

لایبی پینجی : وەر گه راندنا سالوخته تان ژ رامانا وان یا ئاشکه را چو دهلیل ل سەر نین ، لهو ئەف چهنده تشته کی دورست نینه ، و ئە گه ر ئەم بیژین : خودی ب تنی مهعنا یا وان دزانت ؟ دقیت بیژین : خودی د قورئانی دا ب وی تشتی ئەم رامانا وی نه زانین مه دئاخفت ، هەر چهنده وی فهرمان ل مه کری یه کو ئەم ب ناقین وی دو عایی ژی بکهین ، فینجا چاوا ئەم ب تشته کی مهعنا وی نه زانین دی دو عایی ژی کهین ؟ ووی فهرمان ل مه کری یه کو ئەم هزرا خو د قورئانی هه می بی دا بکهین ، فینجا چاوا ئەو دی فهرمانی ب هزر کرنا د وی تشتی ل مه کت بی مهعنا وی نه ئینه زانین ؟

فِيْجَا زُفَى نَاشِكُهَرَا بُوو كُو دَفِيْتِ نَافِ وَسَلُوْخَهْتِيْنِ خُوْدِيْ بَ وَي رِهَنْگِي
 بِيْنَه بَنَه جَهْكِرَن بِيْ كُو بَابَهْتِي خُوْدِيْ بَت ، وَنَه وَهْ كِي بِيْنِ چِيْكِرِيْ يَانِ بَن ،
 وَهْ كِي خُوْدِيْ دَبِيْرَت : ﴿ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيْرُ - - تَشْتَهْكَ
 زُ چِيْكِرِيْ بِيْنِ وَي وَهْ كِي وَي نِيْنَه ، وَئَهْ وَهْ گُوْهْدِيْرِيْ بِيْنَهَر ﴿ (الشُّوْرِيْ :
 . (۱۱) .

فِيْجَا وَي نَاشِكُهَرَا كِر كُو چُو تَشْت وَهْ كِي وَي نِيْنَه ، وَي گُوْهْدِيْرِيْ وَدِيْتَن
 بُوْ خُوْ بَنَه جَهْكِر ، وَ زُ فَيْ دَفِيْتَه زَانِيْنِ كُو بَنَه جَهْكِرْنَا سَالُوْخَهْتَانِ (تَهْ شَبِيْهِيْ)
 فَهْر نَاكَهْت ، وَ كُو يَا فَهْرَه سَالُوْخَهْت بِيْ (تَهْ شَبِيْه) بِيْنَه بَنَه جَهْكِرَن ، وَئَهْ فَهْيَه
 مَهْ عَنَا گُوْتَنَا سُوْنِيْ يَانِ د دَهْر حَهْ قَا بَنَه جَهْكِرْنَا نَافِ وَسَلُوْخَهْتَانِ دَا : (اِثْبَاتِ بَلَا
 تَمَثِيْلِ وَتَنْزِيْهِ بَلَا تَعْطِيْلِ - بَنَه جَهْكِرَنَه كَا بِيْ وَهْ كَهْهْفِيْ وَپَا كِرَنَه كَا بِيْ
 زُ كَارِيْئِيْخَسْتَن) .

دەرگه‌هی سی‌یی

دیارکرنا شرک وچه‌پدانی د دژینا مرؤقینسییی دا ،
وچه‌ندهک ژ دیرؤکا کوفر وئلحاد وشرک وئفاقس

وئهو ژ فان ناقبران پیك دئیت :

- ناقبرا نیکیس : چه‌پدان د ژینا گه‌لان دا .
- ناقبرا دوووس : شرک ، دانه‌ناسینا وی ، وره‌نگین وی .
- ناقبرا سسییی : کوفر ، دانه‌ناسینا وی ، وره‌نگین وی .
- ناقبرا چاریس : نفاق ، دانه‌ناسینا وی ، وره‌نگین وی .
- ناقبرا پیئنجس : دیارکرنا راستی یا جاهلییه‌تی ، فاسقی ، سه‌رداچوونی ،
دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ، پشکین وی وئه‌حکامین وی .

نافيرا ئيكي

چه پدان د دژينا گه لان دا

خودى چيكرى بو پرستنا خو نافراندينه ، ووى ژ رزقى خو هند بو وان ناماده كرى به هندى هاريكارى يا وان ل سهر فى چه ندى بگهت خودايى مهزن دييژت : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ . مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونِ . إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ . وَمَنْ تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَوْفِ نَفْسَكَ لِلَّهِ فَإِنَّ حَتْفَ يَوْمِ ذَٰلِكَ يُؤْتَى الَّذِينَ كَانُوا مُحْسِنًا . وَرِزْقَ اللَّهِ أَعْلَمُ . ﴾ (الذاريات : ٥٦-٥٨) .

ونهفس نه گهر بيته هيلان نهو ب خورپستى يا خو باوهرى ب خوداينى يا خودى دى نيت ، ودى هز ژ وى كهت وپرستنا وى كهت وچو شريكان بو وى نادانت ، بهلى تشتى بهرى وى ژ فى چه ندى وهر دگيرت نهو خوشخوشكن بين شهيتاين مروف و نه جنان ب گوتنين شرين دده نه بهر دلى ، مهعنا : تهو حيد (ئيكيينى يا خودى د پرستنى دا) د خورپستى يا مروفى دا يا چاندى به ، وشرك (پرستنا هنده كين دى د گهل خودى) تشته كى غه ريبه ب سهر دا هاتى ، خودى دييژت : ﴿ فَأَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ . تَو (نهى موحه ممد) بهرى خو راست بده وى دينى بى خودى بو ته داناي ، كو ئيسلامه ، وبهرده وام ل سهر بمينه ، چونكى نهو د گهل خورپستى يا مروفى رى دكهفت ، ومانا هه وه ل سهر فى دينى

گریدانه که ب وی خورستی یی شه یا خودی مرؤف ل سهر چیکری ، گوهورین
بو چیکری یی خودی ودینی وی نینه ﴿ (الروم : ۳۰) .

ویغهمبهر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ کل مولود یولد علی الفطرة ،
فأبواه یهودانه أو ینصرانه أو یمجسانه - هدر ئیکی دبت ل سهر خورستی یی
دبت ، فیجا دهیباین وی وی دکهنه جوھی ، یان فهله ، یان مهجووسی ﴿^(۱)
مهعنا : بناخه د مرؤفی دا تهوحیده .

ودین ههر ژ دهمی نادهمی وهره - سلاف لی بن - وپشتی وی ب چه ند
سالان ژی ههر ئیسلام بوو ، خودایی مهزن دبیژت : ﴿ کان الناس أمة واحدة
فبعث الله النبیین مبشرین ومنذرین - مرؤف ههمی ئیک دهستهک بوون ،
ههمی یان باوهری ب خودی هه بوو ، ئینا خودی پیغهمبهر هنارتن دا ئهو دینی
وی نیشا خهلکی بدهن ، ومزگینی یی ب بهحشتی بدهنه وی یی گوهداری یا
خودی بکته ، ووی ب ناگری بترسینن یی کافری یی بی بکته ﴿ (البقرة :
۲۱۳) .

وبو جارا ئیکی شرك ولادانا ژ عه قیدی د ناف ملله تی نوو حی دا په یدا
بوو ، ونوح - سلاف لی بن - پیغهمبهری ئیکی بوو ﴿ إنا أوحینا إلیک کما
أوحینا إلی نوح والنبیین من بعده - ئهی موحه ممد مه وه حی ب گه هاندنا په یامی
بو ته هنارتی یه ههر وه کی مه بو نوو حی ویغهمبهرین پشتی وی هنارتی ﴿
(النساء : ۱۶۳) . ئبن عه بباس دبیژت : د ناقبه را نادهمی ونوو حی دا
- سلاف لی بن - دهه قهرن هه بوون ههمی ل سهر ئیسلامی بوون ، ئبن قه یم
دبیژت ^(۲) : وئهف گوته بی گومان راستی یه ، چونکی د خواندنا ئوبه یی

(۱) بوخاری وموسلم فی حدیسی ژ نه بوو هورهیره ی فهد گو هیزن .

(۲) إغائة اللفهان (۲ / ۱۰۲) .

كوری كه عیبی دا - د نایه تا به قهری دا - هاتی یه : ﴿ فاختلفوا فبعث الله
 النبیین ﴾ ، و تشتی شاهده بی بی بو فی خواندنی ددهت ئەف گوتنا خودی یه :
 ﴿ وما كان الناس إلا أمة واحدة فاختلفوا - مرۆف هه می ل سەر ئیک دینی بوون
 کو ئیسلامه ، پاشی ئەو ژیکجودا بوون ﴾ (یونس : ۱۹) .

مه خسه دا وی - خودی ره حی بی بهت - ئەوه ئە گه را هنارتنا پیغه مبه ران
 ژیکجودا بوونا مرۆفانه د وی دینی دورست دا بی بهری هنگی ئەول سەر ،
 کانی چاوا عه ره ب پشتی هنگی ل سەر دینی ئیبراهیمی بوون - سلاف لی
 بن - حه تا عه مری کوری له حی بی خوزاعی هاتی و دینی ئیبراهیمی گوهارتی ،
 و صه نه م ئینینه وه لاتی عه ره بان و ب تایه تی ده فه را حیجازی ، فیجا په رستنا
 وان هاته کرن ، و صه نه م په رسی ل فی وه لاتی پیروژ و ده ور به ران به لاف بوو ،
 حه تا خودی دویماهی بی پیغه مبه ران موحه مده د - سلاف لی بن - هنارتی ، ووی
 خه لك بو ته و حیدی و دویکه فتنا دینی ئیبراهیمی وشکاندنا صه نه مان گازی
 کرن ، و خودی دین ب وی پیک ئینا ، و قه نچی یا خو ل سەر مرۆفان ب وی تمام
 کر ، و ده سته کین قه نج ژ پیشی بین فی ئومه تی ل سەر ریبازا وی چوون حه تا
 نه زانین د ناف ده سته کین پاشی بی دا به لاف بووی ، و تشتین بیانی ژ دینین دی
 هاتنه د ناف وان دا ، و شرک دوباره د ناف فی ئومه تی دا په یدابوو ، ب ریکا
 گازی گه رین سه رد اچوونی ، هه ر وه سا ب ریکا ئافا کرنا ل سەر قه بران
 ب هیه حه تا قه در گرتن و حه ژیکرنا چاک و وه لی بان ، حه تا وه لی هاتی مه زار
 ل سەر گۆرین وان هاتینه ئافا کرن ، و بووینه جهی په رستنا نه بو خودی وه هوار
 و گازی یا نه ژ خودی و دانا قوربانان بو وان مه قامان ، و وان نا فی فی شرکی کره
 (ته وه سسولا ب چاکان) و گۆتن ئەفه ئاشکه را کرنا فیانی یه نه کو په رستنه بو
 وان ، و وان ژ بیس کر کو ئەفه گوتنا صه نه م په ریسین ئیکی یه ده می وان گۆتی :

﴿ ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى - هه ما ئهم پەرستنا ئان سه نه مان بو
هندي دکهين دا ئه مهدهرى بو مه ل نك خودى بکهن ، ودا ئه مه نيزيکي
وى بکهن نه ژ بهر تشته کي دى ﴾ (الزمر : ۳) .

و د گهل فى شرکي يا مرؤفيني کهفن ونوى کهفتي بي ، پتري يا مرؤفان
باوهرى ب تهو حيدا خودايني بي (يا ربووبيه تي) ههيه ، بهلى د پهرستى دا ئه
شرکي دکهن ، وه کي خودى گوئی : ﴿ وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم
مشركون - ئه و ب دورستى باوهرى بي ب خودى نائين ئه گهر ئه و شرکا
ب خودى د گهل دا نه کهن ﴾ (يوسف : ۱۰۶) .

و د ناف مرؤفان دا کنه کا کيم تي نه بت وه کي فيرعه ونى ومولحان
وشيوعى يان ل فى زهمانى کهسى حاشاتى يا هه بوونا خودى نه کرى يه ،
ونه باوهرى ئينانا وان ب هه بوونا خودى ژ ئه گهرا دفن بلندي يا وان بوويه ،
ئه گهر نه وان د دل دا باوهرى ب خودى ههيه ، وه کي خودى ديژت :
﴿ ووجدوا بها واستيقنتها أنفسهم ظلما وعلوا - ووان ب دهقى خو ئاشکهرا
کر کو ئه و باوهرى بي بي نائين ، بهلى وان د دل دا باوهرى بي هه بوو ، وان
ژ دفن بلندي وخومهنکرن ئه ف چهنده ذکر ﴾ (النمل : ۱۴) .

وعهقلين وان باوهرى بي دئين کو هه چيکرى به کي چيکه رهك بو دقيت ،
وهه تشته کي هه دقيت ئيك هه بت هه بوون دابتي ، وکو سه روهرى بنه جهي
فى گهر دوونى دخوازت ريفه به ره کي کار بنه جه و خودان شيان وپر زانين هه بت ،
ويى باوهرى بي پي نه ئينت نه وى : يان عه قلى خو ژ دهست دايه ، يان ژى
ژ خمهنکرن عه قلى خو لادايه ، وخو بي بها کرى يه ، وئهى چو بها بو گوئنا
وى نينه .

ناقبرا دووی

شرک : دانه ناسین وره نگیین وی

(أ) دانه ناسینا شرکی :

شرک نهو : شریکهک (هه قشکهک) بو خودی د خودایی و پهرستی دا بیته دانان ، و پترین جاران شرک د پهرستی دا دئیتته کرن وه کی کو دوعا د گهل خودی ژ ئیکی دی ژ بیته کرن ، یان رهنگه کی پهرستی وه کی فه کوشتنی ودانا نه زری وترس وهیقی و فیانی ، بو ئیکی دی د گهل خودی بیته پیشکیشکران ، و شرک مهزنترین گونه هه ، ژ بهر چهند نه گهران :

۱ - چونکی نهو بلند کر نه بو مه خلووقی که بگه هته ریزا خودی ووه کی وی لی بیت ، ، و هه چی بی ئیکی بو خودی بکته ته شریک نهو وی نهو وه کی خودی لی کر ، و نه فه مهزنترین زورداری به ، خودایی مهزن دبیژت : ﴿ ان الشرک لظلم عظیم - هندی شرکه کریتترین و مهزنترین گونه هه ﴾ (لقمان : ۱۳) و زورداری نهو ته تشت نه ل جهی وی بیته دانان ، و هه چی بی پهرستنا ئیکی ژ بلی خودی بکته نهو وی پهرستن نه دانان جهی وی بی دورست ، و نهو بو ئیکی نه ژ هه ژ ی پیشکیش کر ، و نه فه مهزنترین زورداری به .

۲ - خودی ناشکه را کری به کو نهو وی بو وی ژ ی نابهت یی ژ ی توبه نه کته ، خودی دبیژت : ﴿ ان الله لا یغفر ان یشرک به ویغفر ما دون ذلک لمن یشاء - هندی خودی به گونه هه بو ژ ی نابهت یی که سه کی ژ چیکری یسن وی بو وی بکته ته هه قشکهک ، و هه ر گونه هه کا دی یا ژ شرکی کی متر بت نهو بو وی ژ ی دبهت یی وی بقیت ﴾ (النساء : ۴۸) .

۳ - خودی گۆتی یه کو وی به حهشت ل سه ر موشرکی حه ر امکری یه ، و کو نه و هه ر و هه ر د جه نه می دا دمینت ده می گۆتی : ﴿ إنه من یشرک باللہ فقد حرم اللہ علیہ الجنة وماأواه النار وما للظالمین من أنصار - وهه چی بی هه فپشکه کی د گهل خودی د عه بدینی بی دا بدانت نه و خودی به حهشت ل سه ر وی حه ر امکری یه و جهی وی کری یه ناگر ، و چو پشته فانهک وی نابت وی ژی رزگار بکهت ﴿ (المائدة : ۷۲) .

۴ - هندی شرکه هه می کریاران پویچ دکهت ، خودی دبیژت : ﴿ ولو أشرکوا لحبط عنهم ما كانوا یعملون - ونه گه ر نه فان پیغه مبه ران شریک بو خودی چیکر بان کاری وان دا پویچ بت ﴿ (الأنعام : ۸۸) ، و خودی دبیژت : ﴿ ولقد أوحی إلیک و الی الذین من قبلك لئن أشرکت لیحبطن عملک ولتکونن من الخاسرین - و ب راستی وه حی بو ته نه ی موحه مده د و بو پیغه مبه رین به ری ته ژی هاتی یه : کو نه گه ر تو شریکه کی بو خودی بدانی کاری ته دی پویچ بت ، و تو دی ژ وان بی بین تی دچن و دنیا وئاخره تا خو ب زیان ددهن ﴿ (الزمر : ۶۵) .

۵ - نه و که سی شرکی بکهت خوینا وی و مالی وی یی حه لاله ، خودی دبیژت : ﴿ فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم وخذوهم واحصروهم واقعدوا لهم کل مرصد - فیجا نه گه ر نه و چار هه یقین هه وه بو تپه ریس تیدا پشت راست کرین ب دویماهی هاتن ، هوین ده سپیکرنا شه ری د گهل نه یارین خودی ل هه ر جهه کی نه و لی بن رابگه هینن ، وهوین ل جهین وان قه ستا وان بکهن ، وریکان ل به ر بگرن ﴿ (التوبة : ۵) .

ویغه مبه ر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ فهرمان ل من هاته کرن کو نه ز شه ری مرو فان بکه م حه تا نه و بیژن : (لا إله إلا الله) فیجا نه گه ر وان نه و

گۆت ئەو وان خوینا خۆ و مالی خۆ ژ من پاراست ئە گەر ب حەقی وی
نەبت ﴿ (۱) .

۶ - شرك گونه‌ها ژ هەمی یان مەزنتەرە ، پیغه‌مبەر - سلاف لی بن -
دبیژت : ﴿ ئەری ئەز گونه‌ها ژ هەمی یان مەزنتەر بۆ هەووە نەبیژم ؟ ﴿ مه
گۆت : بەلی ئەی پیغه‌مبەری خودی ، گۆت : ﴿ شرکا ب خودی ، وی
ئەمری یا دەیبابان .. ﴿ (۲) .

(ابن قیم) ی زانا دبیژت : « خودی ئاشکەرا دکەت کو مەخسەد
ب ئافراندن و فەرمان لیکرنی ئەو ئەو ب نافع و سالووخەتین وی بیتە ناسین
و پەرستەن بۆ وی ب تنی بیتە کرن و شرک پی نەئیتە کرن ، و کو مروّف
ب دادی بی رابن ، و ئەو دادی ئەووە یا عەسمان و عەرد پی هاتینە راگرتن ، وەکی
خودی دبیژت : ﴿ لقد أرسلنا رسلنا بالبینات و أنزلنا معهم الکتاب و المیزان
لیقوم الناس بالقسط - ب راستی مە پیغه‌مبەرین خۆ ب دەلیلین ئاشکەرا
هنارتن ، و مە کیتاب ب ئەحکام و شریعەت فە د گەل وان ئینا خواری ،
و مە تەرازی ئینا خواری ، دا مروّف ب دادی بی سەرەدەری بی د گەل ئیک و دو
بکەن ﴿ (الحدید : ۲۵) ، و خودی ئاشکەرا دکەت کو وی پیغه‌مبەرین خۆ
هنارتن و کیتابین خۆ ئینانە خواری دا مروّف ب دادی بی رابن ، و مەزنتەرین
دادی : تەوحیدە ، و ئەووە سەری دادی بی ، و شرک زۆرداری یە وەکی خودی
گۆتی : ﴿ إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ - هندی شرکە زۆرداری یە کا مەزنە ﴿
(لقمان : ۱۳) ، قیجا شرک زۆرداری یە ، و تەوحید دادترین
دادی یە ، و تشتی دژی فی مەخسەدی بت ئەو مەزنتەرین گونه‌هە » .

(۱) بوخاری و موسلم فی حەدیسی فەدگوهیزن .

(۲) بوخاری و موسلم فی حەدیسی فەدگوهیزن .

ودبيژت : ((وچونكى شرك ب خو دژى قى مهخسهدىيه نهو مهزنتسرين گوناهه ، و خودى بهحشت ل سهر ههمى موشركان حرامكرىيه ، و خوين ومال ومرؤقين وى بو خودانين تهو حيدى حلالكرىيه وكو نهو وان بو خو بكنه بهنى چونكى وان پهريستا خودى نهكرىيه ، و خودى كارهكى موشركه كى قهبويل نهكرىيه ، ومههدر دهر حقا نيك ژ وان دا قهبويل نهكرىيه ، ودوعا به كا وى ل ناخهت قهبويل نهكرىيه ، وهيفى به كا وى ب جه نهئينايه ، وموشرك ژ ههمى كهسان نهزانتسه ، چونكى وى ژ ناف چيكرىين خودى شريكهك بو وى دانايه ، ونهقه مهزنتسرين نهزانيه ونهو مهزنتسرين زوردارى به ژ وى ، وههر چهنده موشركى چو زوردارى ل خودايى خو نهكرىيه ، بهلكى وى زوردارى ل خو كرىيه)) (۱) .

۷ - هندى شركه عهيهك و كيماسى به كه خودى خو ژى پاراستى به ، ههچى يى شركى بكهت نهو وى نهو تشت بو خودى بنهجهكرىيى خودى خو ژى پاراستى ، ونهقه دوژمنى به بو خودى ، ومهزنتسرين ركدارى به .

(ب) پهنگين شركى :

شرك دو پهنگن :

پهنگن نيكى : شركا مهزنتسرى يا خودانى ژ نيسلامى دهر دنيخت ، ووى ههر وههر دهيلته دجهنمه مى دا نه گهر نهو مر وتوبه نه كر ، ونهو نهوه تشتهك ژ پهنگين پهريستى بو نيكي دى ژبلى خودى بيته پيشكيشكرن ، وهكى دوعا به نه ژ خودى بت ، ودانا نهزر وقوربانان بو نيكي ژبلى خودى وهكى قهبران يان نهجنه وشهيتانان ، وترسا ژ مري يان يان نهجنه يان شهيتانان كو زيانه كى يان نهخوشى به كى بگههينى ، وهيفى يا نه ژ خودى بت كو وى تشتى بكهت يى

(۱) الجواب الكافي : ب ۱۰۹ .

خودى ب تى دىت بكت يان وى نه خوشى بى ژى لاددت يا خودى پتقهر
كهس نه شيت ژى لاددت ، وهكى هندك نوكه ل دور قهر ومه زارين چاكان
دكهن ، خودى دىت : ﴿ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُبْتُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ - وَتَهْتَفُ بِوَجْهِهِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾
وى تشتى دكهن بى نه ب تشته كى زيانى دگه هينته وان ، ونه ل دنيا بى ونه
ل ناخره تى مفايه كى دگه هينتى ، ونه دىت : هه ما نهم په رستنا نه وين هه
دكهن دا نه مه هدرى بو مه ل نك خودى بكن ، تو ندى موحه ممد د بى
وان : ندى هوين وى تشتى ژ مه سه لا فان مه هدر چى يان نيشا خودى ددهن بى
نه ونه ل عهسمانان ونه ل عدرى نه زانت ؟ چونكى نه گهر هه وه ل عدرى يان
ل عهسمانان هندك مه هدر چى هه بانه مه هدرى بو هه وه بكن نه وه ژ هه وه
چيتر دا وان ناست ، فيجا خودى بى پاك وبلنده ژ وى تشتى نهف بوتپه ريسه
د په رستنى دا بو وى دكهنه هه فيشك ﴿ (يونس : ١٨) .

وېهنگى دودى : شركا بچويكتر يا كو خودانى ژ دىنى دهر نه نيخت
بهلى كيماسى بى دنيخته ته وحيدي ، ودبته ريك بو شركا مه زنتر ، ونه وژى
دو پشكن :

پشكا نيكى : نهو شركا ل سهر نه زمانى ونه ندامين له شى ناشكهر ا ، ونه و
گوتن وكريان ، گوتن وه كى سويندا نه ب خودى ، پيغه مبهر - سلاف لى
بن - دىت : ﴿ مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ - هه چى بى ب نيكى دى
ژبلى خودى سويند بخوت نه وى كوفر يان شرک كر ﴿ ^(١) ، وگوتنا : يا خودى
بقيت وته بقيت ، ده مى زه لامه كى گوتى يه پيغه مبهرى - سلاف لى بن - :

(١) ترمذى فه دگوهيت ، وحاكم دىت يا دورسته .

یا خودی بقیّت و ته بقیّت ، وی گوت : ﴿ أَجْعَلَنِي اللَّهُ نَدًا ؟ قُلْ مَا شَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ - ته ئەز کرمه هه فکویف بو خودی ؟ بیژه : یا خودی بقیّت ب تنی ﴿^(۱) ، و گوتنا : ئەگەر خودی وفلان کەس نەبا ، ویا دورست ئەو هەبیتە گوتن : یا خودی بقیّت پاشی فلانی ، و ئەگەر خودی نەبا پاشی فلان ، چونکی (پاشی) هەر دو لایان نائینتە ریزە کی ، و فیانا عەبدی دکەتە دو یقەلانکا فیانا خودی ، و هەکی خودی گوتی : ﴿ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - وهوین نەشیین خو راست بکەن ، ئەگەر حەز کرنا خودی خودایە هەمی چیکرییان ل سەر نەبت ﴿ (التکویر : ۲۹) ، و هەکی فی یە دەمی دبیزن : من تو یی هەمی و خودی یی هەمی ، و ئەفە ژ بەرە کەتا خودی و بەرە کەتا تەیه .

و کریار : و هەکی ل بەرخۆ کرنا دەزی و بەندکان بو ژ خو دویر کرنا بە لای ، و ل بەرخۆ کرنا نقشتی یان دا چافین نەبت ، ئەگەر هات ووی باوەر کر کو ئەف تشتە دبنە ئەگەر را کرنا نەخۆشی و بە لای یە ، ئەفە شرکا بچویکترە ، چونکی خودی ئەو نە کرینە ئەگەر ، ژ خو ئەگەر وی باوەر کر کو ئەو ب خو دی بە لای ژ وی دویر کەن ، ئەو هەنگی دی بته شرکا مەزنتەر ، چونکی وی خو ب ئیکی ژ بلی خودی فە گریدا .

پشکا دووی ژ شرکا بچویکتر : شرکا فەشارتی یە و ئەو شرکا د ئیەت و حەز کرنی دایە ، و هەکی مەدحە و پرویمەتی یی ، و هەکی کو کارەکی ژ وان کاران بکەت یین مرۆف خو یی نیتزکی خودی دکەت ، بەلی مەخسەدا وی یی ئەو بت خەلک مەدحین وی بکەت ، و هەکی وی یی نقیژا خو تازه بکەت یان خیران د گەل خەلکی بکەت دا خەلک مەدحین وی بکەت ، یان دەنگی خو ب زکری و خواندنا قورئانی بلند بکەت و خو ش بکەت دا خەلکی گوھ لی

(۱) نەسائی فی حەدیسی فەدگوھیزت .

بیت ومهدحین وی بکهن ، ورویمهتی ئە گەر تیکهلی کاره کی بوو دی وی پویسج
 کهت ، خودی دبیژت : ﴿ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا
 يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا - فَيَجَاهِدْهُ يَوْمَ يُبْعَثُ خَوْفًا بَاطِنًا ﴾ .
 خو بیهته خیرا وی ل رۆژا دیدارا وی ، بلا کاره کی چاک بو خودای خۆ بترست و دلای
 کول دویف شریعتی وی بت ، وچو شریکان د پهرستی دا بو وی نه دانت ﴿ (الکهف : ۱۱۰) .

ویغه مبهه - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ تَشْتَّىٰ زُهْمِي يَانَ پتر ئەز ژێ
 دترسم ل سهر ههوه شرکا بچویکتسه ﴿ گۆتن : ئەه ییغه مبهه ری خودی ،
 شرکا بچویکتسه چیه ؟ وی گۆت : ﴿ ئەو رومیته یه ﴿ (۱) .

ئەو کار ژێ یی بو پهرتالی دنیایی بیته کرن ، وه کی وی یی بو مالی دچته
 هه جی یان بانگ ددهت یان مهلاتی یی دکهت ، یان خو فیری علمی
 شه رعی دکهت ، یان جهادی دکهت ، پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیژت :
 ﴿ به ختره ش بیت عهبدی دیناری ، و به ختره ش بیت عهبدی دهره می ،
 و به ختره ش بیت عهبدی کراسی ، و به ختره ش بیت عهبدی بیستانی ، ئە گەر
 تشتهک بو بیته دان رازی دبت و ئە گەر چو بو نه ئیته دان که ریین وی
 فه دبن ﴿ (۲) .

ئیمام (ابن القیم) دبیژت : « و شرکا د مراد وئیه تان دا ئەوه ئەو دهریایا
 چو لیف بو نه ههین ، و کیم کهس هه نه ژێ رزگار دبن ، وهه چی یی مه خسه دا
 وی ب کاری کناری خودی نهبت ، وئیه تا وی ئەو نهبت خو نیژیکی خودی
 بکهت و جزایی خو ژ وی وهرگرت ، ئەو وی د مراد وئیه تا خو دا شرک کر ،

(۱) ئەحمەد و طهه رانی و به غه وی د (شرح السنة) دا فی حه دیسی فه دگوهیژن .

(۲) بوخاری فی حه دیسی فه دگوهیژت .

وئىخلاص ئەو كىرىار وگۆتن و مراد وئىيەتا وى خورى بۆ خودى بت ، وئەقەيه (حەنەئىيەت) دىنى ئىبراھىمى بى كۆ خودى فەرمان بى ل ھەمى بەنى يىن خۆ كرى ، وئەو چو دىنە كى دى ژبلى وى ژ كەسى دى قەبويل ناكەت ، وئەو ھە راسىتى يا ئىسلامى ، وە كى خودى دىيۆت : ﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ - وەھچى بى دىنە كى ژبلى ئىسلامى داخواز بکەت ، ئەو دىن ژ وى نائىتە قەبويلكرن ، وئەو ل ئاخەرەتى ژ زيانكارانە ئەوین پشك و بارین خۆ ژ دەست داین ﴿ (آل عمران : ۸۵) ، وئەو ھە دىنى ئىبراھىمى - سلاف لى بن - بى كۆ ھەچى بى دللى خۆ نەبەتى ئەو ژ ھەمى كەسان بى فامترە ﴿ (۱) .

ژ ئەقا بۆرى دئىتە زانین كۆ ھندەك جوداھى د نابقەرا شرکا مەزنتەر و بچويكتر دا ھەنە ، ئەو ژى ئەقەنە :

- ۱ - شرکا مەزنتەر خودانى ژ دىنى دەردئىخت ، و شرکا بچويكتر كىماسى بى دئىختە تەو حىدى بەلى خودانى ژ دىنى دەرنائىخت .
- ۲ - شرکا مەزنتەر خودانى خۆ ھەر و ھەر دەھىلتە د ئاگرى دا ، و شرکا بچويكتر خودانى خۆ ھەر و ھەر ناھىلتە د ئاگرى دا ئەگەر چوو ئاگرى .
- ۳ - شرکا مەزنتەر ھەمى كاران پويچ دكەت ، و شرکا بچويكتر ھەمى كاران پويچ ناكەت ، رومەتى و كارى بۆ دىيائى تى نەبت ئەو ئەگەر تىكەلى كارى بوون وى پويچ دكەن .
- ۴ - شرکا مەزنتەر خوینى و مالی حەلال دكەت ، و شرکا بچويكتر وان حەلال ناكەت .

(۱) الجواب الكافي ، بپ ۱۱۵ .

ناشر اسی یی

کوفر ، دانہ ناسینا ویں ، ورہنگین ویں

(آ) دانہ ناسینا ویں :

کوفر د زمانی دا ب راما نا پہچنن و فہ شارتنی دئییت ، و کوفر د شریعتی دا دژی باوہری بی یی ، و کوفر : نہ باوہری ئینا نا ب خودی پیغہ مہری وی یی ، چ درہ ویٹکرن د گہل دا ہہبت یان نہ ، بہلکی بہسہ ہہما گومان و دودلی ، یان پشتدان یان حسویدی ، یان خوّمہ زنکرن ، یان دویکہ فتنا ہندہک ژ وان دلچوونان د گہل دا ہہبت یین وی ژ پھیاما پیغہ مہری ددہتہ پاش ، نہ گہر چ کوفر بی درہ ویٹکہر مہزنترہ ، وئہوی ژ حسویدی باوہری بی نہ ئینت و درہوی بی بکہت ژ ی ، نہ گہر خو وی باوہری ب راستگویی یا پیغہ مہران ہہبت ژ ی ^(۱) .

(ب) رہنگین ویں :

دو رہنگین کوفری ہہنہ :

رہنگس نیکیس : کوفر مہزنتر یا کو خودانی ژ دینی دہردئیخت ، وئہو پینچ پشکہ :

پشکا ئیکی : کوفر درہ ویٹکرنی ، و دہلیل گوتنا خودی ییہ : ﴿ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ - کہس ژ وی زوردارتر نینہ بی درہو ل سہر نا فی خودی کری ، فیجا نہ حقی و سہرداچوونا خو ب خودی رادای ، یان درہو ب وی حقی یی کسری

(۱) مجموع الفتاوی لشیخ الإسلام ابن تیمیة (۱۲ / ۳۳۵) .

يا خودى بيغهمبهرى خو موحه ممد سلاف لى بن پى هنارتى ، هندی ناگره
جههك بو كافران تيدا ههيه ﴿ (العنكبوت : ٦٨) .

پشكا دووى : كوفرا خو مه ز نكرن و دفن بلندی بی د گهل باوهری بی ، ودهلیل
گوتنا خودی یه : ﴿ واذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس أبى
واستكبر وكان من الكافرين - وتوئهی موحه ممد قه در گرتنا خودی بو ئاده می
ل بیرا خه لکی بینه فقه ده می وی گوتی یه فریشته یان قه در گرتن بو ئاده می
و دیار کرن بو بهایی وی : هوین خو بو وی بجه مین ئینا وان هه می یان
گوهداری کر ئبلیس تی نه بت ئه و ژ دلره شی و خو مه ز نكرن ل بهر نه هات فیجا
ئه و بوو ژ بین کافر ب خودی ، بین نه گوهدار بوو فهرمانا وی ﴿ (البقرة :
٣٤) .

پشكا سی بی : كوفرا گومانى ، وئه و كوفرا ته خینی یه ، ودهلیل گوتنا
خودی یه : ﴿ ودخل جنته وهو ظالم لنفسه قال ما أظن أن تبید هذه أبدا . وما
أظن الساعة قائمة ولئن رددت إلى ربي لأجدن خيرا منها منقلبا . قال له صاحبه
وهو يحاوره أكفرت بالذي خلقك من تراب ثم من نطفة ثم سواك رجلا . لکنا
هو الله ربي ولا أشرك بربي أحدا - وئه و چوو ناف رهزی خو ، ل وی ده می ئه و
بی زوردار بو خو کو وی کوفر ب رابوونا پشتی مرنی کری ، و ژ هاتنا قیامه تی
بی ب گومان ، فیجا که یفا وی ب فیقی بی وی هات ، له و گوت : ئه ز باوهر
ناکه م ئه ف رهزه جاره کی دی پویج بت ، وئه ز باوهر ناکه م قیامه ت ژى دی
رابت ، وئه گه ره خو - من گرتی - قیامه ت رابوو ژى وه کی تو دیبزی ئه ی
خودان باوهر و ، وئه ز بو نک خودایی خو هاتمه زفراندن ژى تشته کی ژ فی
رهزی باشتر وچیتتر نه ز دی ل نک خودی بینم ، چونکی من قه در و بهایی خو
ل نک وی هه یه . هه قالی وی بی خودان باوهر ده می دان وستاندن د گهل وی

کری گوتی : چاوا تو کوفری ب وی خودایی دکهی یی تو ژ ناخی ئافراندی ، پاشی ژ چپکه کا ناخی ، پاشی تو کری یه مرؤفه کی دورست وکامل ؟ بهلی هندی ئه وه ئه وه خودایی منه وئزه چو شریکان بؤ خودایی خو نادانم ﴿ (الکھف : ۳۵-۳۸) .

پشکا چاری : کوفرا پشتدانی ، ودهلیل گوتنا خودی یه : ﴿ والذین کفروا عما أنذروا معرضون - وئه وین کوفرب ته وحیدا خودی کری پشت ددهنه وی تشتی قورئانی ئه وی ترساندین ، هزرا خو تیدا ناکه ن ووجه کی بؤ خو ژی وهرناگرن ﴿ (الأحقاف : ۳) .

پشکا پینجی : کوفرا دورویاتی و نفاقی یه ، ودهلیل گوتنا خودی یه : ﴿ ذلك بأنهم آمنوا ثم كفروا فطبع على قلوبهم فهم لا يفقهون - چونکی وان ب سهر فه باوه ری ئینا ، و د دل دا ئه و دکافر بوون ، فیجا ژ بهر کافری یا وان خودی خه تم ل سهر دلین وان دا ، له و ئیدی ئه و تی ناگه ن کانی مفایی وان د چ دایه ﴿ (المنافقون : ۳) .

رهنگس دوووس : کوفرا بچویکتسر یا کو خودانی ژ دینی دهر نه ئیخت ، وئه و کوفرا کریارانه ، ئه و کریارین به حسی وان د کیتاب و سونه تی دا هاتی و ناخی کوفری ل سهر هاتی یه دانان ، وئه و ب خو ناگه نه حه ددی کوفرا مه زنتسر ، وه کی کوفرا قه نجی یی یا کو د فی گوتنا خودی دا هاتی : ﴿ وضرب الله مثلا قرية كانت آمنة مطمئنة يأتيها رزقها رغدا من كل مكان فكفرت بأنعم الله - و خودی مه ته له ک ئینا : باژیره ک ژ ته عدا کرنا دوژمنان یی ته نابوو ، و ژ ژیارا بهر ته نگ یی پشت راست بوو ، رزقی وی ب ساناهی و خو ش ژ هدر لایه کی فه بهر فره دهات ، ئینا خه لکی وی کافری ب قه نجی یین خودی کر ، و شریک بؤ وی دانان ، و شوکرا وی سهر ا فان قه نجی یان نه کر ﴿ (النحل : ۱۱۲) .

ووه کی کرنا شهري موسلمانى نهوا د فی گوتنا پیغمبهري دا - سلاف لی بن - هاتی : ﴿ سباب المسلم فسوق ، وقتاله كفر - گوتنا خه بهران بؤ موسلمانى فاسقى به ، وکرنا شهري وی کوفره ﴾ (۱) .

و د فی گوتنا پیغمبهري دا - سلاف لی بن - : ﴿ لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض - پشتی من نه زقرن کافر هندهک ژ هه وه ل ستوی هنده کان بدهن ﴾ (۲) .

ووه کی سویند خوارنا نه ب خودی بت ، پیغمبهري - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك - هه چی بی سویندی نه ب خودی بخۆت نهوی کوفریان شرک کر ﴾ (۳) .

نه وه کهسی گونه ها مه زن دکهت خودی نهو ژ خودان باوه ران هژمارتی به ، خودی دبیژت : ﴿ يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم القصاص في القتلى - نهی گه لی نهوین باوه ری ب خودی و پیغمبهري وی ئینای و کار ب شریعه تی وی کری خودی ل سهر هه وه نفیسی به کو هوین نهوی بکوژن بی ژ قه ستا کوشتنی بکهت ﴾ (البقرة : ۱۷۸) ، مه عنا نهوی کوشتنی دکهت ژ وانه بین باوه ری ئینای ، و خودی نهو حسیب کر برا بؤ خودانی کوشتی و گوتی : ﴿ فمن عفي له من أخيه شيء فاتباع بالمعروف وأداء إليه بإحسان - وهه چی بی برایی وی نهو ژ تۆلغه کرنی نازا کر بلا هه ردو لا پیگیری بی ب رهفتاری باش بکهن ، خودانی مری بلا داخووازا خوینی بکهت ، ویی کوشتن کری بلا مافی وی بدهتی ﴾ (البقرة : ۱۷۸) ، ویی گومان مه خسه د بی براینی یا دینی به .

(۱) بوخاری و موسلم فه دگوهین .

(۲) بوخاری و موسلم فه دگوهین .

(۳) ترمذی فه دگوهینت و دبیژت : حه دیسه کا حه سه نه ، و حاکم وی دورست دکهت .

و خودی دبیژت : ﴿ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا -
 وئەگەر دو دەستەك ژ خودان باوەران ب شەر چوون هوین گەلی خودان
 باوەران وان بیک بینن ﴿ (الحجرات : ۹) ، هەتا دبیژت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ
 إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخْوِيكُمْ - هندی خودان باوەرن د دینی دا برانە، فێجا هوین
 سولحی د ناڤهرا براییین خو دا بکەن ئەگەر ئەو ب شەر چوون ﴿
 (الحجرات : ۱۰) ^(۱) . وئەو جوداهی بین د ناڤهرا کوفرا مەزنتەر و بچویکتەر
 دا هەین ب کورتی ئەقەنە :

۱ - هندی کوفرا مەزنتەرە خودانی ژ دینی دەرئێخت ، و کاری پویچ
 دکەت ، و کوفرا بچویکتەر خودانی ژ دینی دەرئێخت ، و کاری پویچ
 ناکەت ، بەلی خیرا وی کیم دکەت و خودانی هێژای گەفی دکەت .

۲ - کوفرا مەزنتەر خودانی هەر و هەر دەهیلته د ئاگری دا ، بەلی کوفرا
 بچویکتەر ئەگەر خودانی وی بچتە ئاگری ژ هەر و هەر تیدا نامینت ، و بەلکی
 خودی تۆبی بدانتە سەر و هەما ئیکجار نەبەتە ئاگری .

۳ - کوفرا مەزنتەر خوینی و مالی حەلال دکەت ، بەلی کوفرا بچویکتەر
 خوینی و مالی حەلال ناکەت .

۴ - هندی کوفرا مەزنتەرە دوژمناتی یا خوری د ناڤهرا خودانی خو و خودان
 باوەران دا فەر دکەت ، و بو خودان باوەران چی نابت حەز ژ وی بکەن
 و پشتهفانی یا وی بکەن ئەگەر خو ئەو مرۆڤه کی وان بی نیزیکی ژی بت ، بەلی
 کوفرا بچویکتەر قەت نابتە مانعا پشتهفانی بی ، بەلکی فیان و پشتهفانی یا خودانی
 وی دئیتە کرن هند هندی باوەری ل نک هەمی ، و نەقیان و دوژمناتی یا وی
 دئیتە کرن هندی نە گوهداری ل نک هەمی .

(۱) ب کورتی ژ (شرح الطحاویة) بپ (۳۶۱) ، چاپا (المكتب الإسلامي) .

ناشبرا چاری

نفاق : دانه ناسینا وی ، ورهنگین وی

(أ) دانه ناسینا وی :

نفاق (دورویاتی) د زمانی دا ژیده ری (نافیق) یه ، ویا وهرگرتی به ژ په یفا (النافقاء) نهوا بو دهری کونا خه زال مشکی دئیته گوتن یا کو نهو خو تیدا فه دشیرت ، فیجا دهمی داخوازا وی ژ ئیک ژ وان جهان دئیته کرن نهو درهفته جهه کی دی ، وهندهک دبیزن : نهو ژ (نفق) ی یا هاتی به وهرگرتن کو نهو کون ب خو یه یا نهو خو تیدا فه دشیرت (۱) .

ونفاق د شریعتی دا نهوه : نیسلام وباشی بیته ناشکه راکرن ، وکوفر وخرابی بیته فه شارتن ، وئهف ناهه ل سهر هاته دانان چونکی نهو د دهرگه هه کی را دچته د ناه شریعتی دا ، و د دهرگه هه کی دی را ژی دهر دکهفت ، و خودی مه ل وی چه ندی ناگه هدار دکهت دهمی دبیزت : ﴿ إن المنافقين هم الفاسقون - هندی دوروینه نهون یین ژ باوهری یا ب خودی وپیغه مبهری وی دهر کهفتین ﴾ (التوبة ۶۷) ، یه عنی : ژ شریعتی دهر کهفتین .

و خودی منافق ژ کافران خرابتر لیکرینه دهمی گوتی : ﴿ إن المنافقين في الدرك الأسفل من النار - هندی دوروینه ل روژا قیامه تی د جهی نزمتر دانه ژ ناگری ﴾ (النساء : ۱۴۵) ، و خودی دبیزت : ﴿ إن المنافقين يخادعون الله وهو خادعهم - هندی دوروینه هزر دکه ن نهو خودی دخاپین ، کو

(۱) النهاية لابن الأثير (۵ / ۹۸) .

ب سدر فه نهو خو ب باوهری بی بیننده و د دل دا دکافرن ، هزرا وان نهو ه حالی وان دی ل خودی بی فهشارتی بت ، ونه و ب خو خودی به وان دخاپینت و ب وه کی کریارا وان جزای دده ته وان ﴿ (النساء : ۱۴۲) ، ﴿ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ . فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ - ژ نه زانینا خو نهو هزر دکهن کو نهو خودی و خودان باوهران دخاپینت دهمی باوهری یا خو ئاشکه را دکهن و کوفرا خو فه دشیرن ، و ب تنی نهو خو دخاپینت ، و ژ بهر زیده نه زانینا خو نهو ب وی چه ندی ناحه سن ، چونکی دلین وان دخرابن . گومان د دلین وان دا ههیه قیجا نهو ب کرنا وان گونه هان بین هاتینه جهر باندن بین کو بی بیتنه جزادان ، قیجا خودی گومان ل وان زیده کر ، وعه زابه کا ب ئیش بو وان ههیه ژ بهر دره و دوروی یاتی یا وان ﴿ (البقرة : ۹ ، ۱۰) .

(ب) پهنگین نفاقین :

نفاق دو رهنگن :

پهنگین تیکن : نفاقا باوهری بی : ونه وه نفاقا مهزنتر یا کو خودانی وی خو ب نیسلامی دئینته دهر ، و کوفری د دل دا فه دشیرت ، ونه دف رهنگه خودانی ب تمامی ژ دینی دهر دئیخت ، ونه و د پیکا نزمتر دایه ژ ناگری ، و خودی خودانین فی رهنگی نفاق بی هه می سالوخه تین خرابی بی سالوخداینه : ژ کوفری ونه باوهری ئینانی ، و ترانه پیکرنا ب دینی و دینداران ، و مهیلداری یا بو دوژمنین دینی ، چونکی نهو د نه یاره تی یا دینی دا دهه قپشکن ، ونه فه ل هه می دهمان هه نه ، ونه خاسم دهمی هیژا نیسلامی ئاشکه را دبت ونه و بهر گری یا وی ب ئاشکه رای د خو را نه بینن ، هنگی نهو ب سه رفه دئینه

د ئیسلامی دا ، دا ژ بن قه پیلانان دژی ئیسلامی؁ وموسلمانان بگیړن ، ودا ئهو د گهل موسلمانان بژین ول سهر خوینا خو؁ ومالی؁ خو؁ ئه مین بن ، قیجا منافق باوهری یا خو؁ ب خودی؁ وملیا کت وکیتاب ویځه مبه ریځ وی و ب روژا قیامه تی؁ ئاشکهره دکهت ، وئهو ب خو؁ د دل دا ئهو باوهری بی؁ ب تشته کی ژ وان نائینت ، نه ئهو باوهری بی؁ ب خودی؁ دئینت ، ونه وی باوهری هدی هه کو خودی؁ ب وی؁ گوټنی؁ ناخفتی یه یا وی بو؁ وی مرؤقی هنارتی بی؁ بو؁ مرؤقان بوویه پیځه مبه رب نانه هی یا خودی؁ بهری؁ وان دده ته هی دایه تی؁ ، ووان ژ عه زابا خودی؁ دترسینت ، وخودی؁ د قورئانا پیروژ دا نهی تی بین قان منافقان هلیقړینه وفه شارتی بین وان ئاشکهره کرینه ، وئهو بو؁ به نی بین خو؁ بهرچا ف کرینه ، دا ئهو ل وان دهشیار بن ، و د ده سپکا سووره تا (البقرة) دا وی به حسی؁ ههر سی؁ دهسته کان کری یه : خودان باوهر ، وکافر ، ومنافق .. به حسی؁ خودان باوهران د چار نایه تان دا کر ، وبه حسی؁ کافران د دو نایه تان دا ، وبه حسی؁ منافقان د سپرده نایه تان دا ، ژ بهر گله کی یا وان وبه لایا وان یا بهر به لاف ، ودژواری یا فتنه یا وان ل سهر ئیسلامی؁ وموسلمانان ، وگرفتاری یا ئیسلامی؁ ب وان گله ک یا دژواره ، چونکی ئهو بو؁ ئیسلامی؁ دئینه پالقه دان وئهو ب خو؁ ب راستی ئهو دوژمنین ئیسلامینه ، ئهو دوژمنی یا ئیسلامی؁ د وان هدی قالمبان دا ئاشکهره دکهن بین نه زان هزر دکهن ئهو زانین وچاکی یه ، وئهو ب خو؁ ئهو نه زانین وخرابکاری یه ^(۱) .

وئه ف نفاقه شهش پشکن ^(۲) :

۱ - دره وین دهر یخستنا پیځه مبه ری - سلاف لی بن - .

(۱) ژ نامه یه کا (ابن القیم) ی ل دور ئاشکهره کرنا سالو خه تین منافقان .

(۲) مجموعه التوحید النجدیة ، بپ ۹ .

- ۲ - دره و کرنا ب ہندہ کی ژ وی یا پیغہ مہر - سلاف لی بن - بی ہاتی .
- ۳ - نہ فیانا پیغہ مہری - سلاف لی بن - .
- ۴ - نہ فیانا ہندہ کی ژ وی یا پیغہ مہر - سلاف لی بن - بی ہاتی .
- ۵ - کہیف ہاتنا ب نزمبوونا دینی پیغہ مہری - سلاف لی بن - .
- ۶ - کہیف بی نہ ہاتنا سہر کہفتنا دینی پیغہ مہری - سلاف لی بن - .

پہنگن دوگون : نفاقا کریاری : وئو وئوہ تشتہک ژ کریارین منافقان بیتہ کرن ، د گہل مانا باوہری بی د دلی دا ، وئوہ خودانی ژ ئیسلامی دہر نائیخت بہلی وئو دبتہ ریک بو وی چہندی ، و خودانی وی باوہری و نفاق دی ل نک ہہبت ، وئو گہر وئو زیدہ بو وئو دی بی بتہ منافقہ کی خوری ، و دہلیل ل سہر وی چہندی گوتنا پیغہ مہری بہ - سلاف لی بن - : ﴿ أربع من کن فیہ کان منافقاً خالصاً ، ومن کانت فیہ خصلة منهن کانت فیہ خصلة من النفاق حتی یدعها ، إذا أقرن خان ، وإذا حدث کذب ، وإذا عاهد غدر ، وإذا خاصم فجر - چار سالوخت ہہنہ ہہچی بی وئو ل نک بن وئو دی منافقہ کی خوری بت ، و ہہچی بی سالوختہک ژ وان ل نک ہہبت سالوختہک ژ نفاقی دی ل نک ہہبت حہتا وئو وی دہیلت ، وئو گہر ئیکی باوہری یا خو پی ئینا وئو خیانہ تی بکہت ، وئو گہر ناخفت درہوی بکہت ، وئو گہر پیمانہک دا غہدری بکہت ، وئو گہر ہہقر کی بہک کر د سہر دا بچت ﴿^(۱) .

وہہچی بی وئو ہہر چار سالوخت ل نک کوم بن ، وئو وی خرابی ہہمی ل نک کوم بو ، و سالوختین دوروی یان خوری ل نک وی پہیدا بوون ، و ہہچی بی ئیک ژ وان ل نک وی ہہبت وئو وی سالوختہ کی نفاقی ل نک پہیدا بوو ، چونکی دبت ل نک بہنی بہ کی خہسلہ تی باشی بی وین خرابی بی زی

(۱) بوخاری و موسلم فہدگوہین .

ل نك ههبن ، وسه خله تين باوهري يي ويين كوفري و نفاقي زي ، وئهو دي
هيژاي خه لاتكرن و جزاداني بت ل دويف وان كريارين وي كرين .

و ژ في رهنگي به : كو مرو فكه د كرنا نقيژا ب جماعهت دا ل مزگهفتي يي
سست وي خيرهت بت ، ئهفه ژ سالوخه تين منافقانه ، و نفاق و دوروي ياتي
خراي و مهترسي به كا مهز نه ، و صه حابي گهلهك دترسيان بكهفتي ، (ابن ابي
مليكة) د بيژت : « ئهز گه هشتبوومه سيهان ژ صه حابي يين پيغه مبهري خودي
- سلاف لي بن - هه مي ژ خو دترسان ژ نفاقي » .

جوداهي د نابقهرا نفاقا مهزنتر و نفاقا بچويكتر دا :

۱ - نفاقا مهزنتر خوداني ژ ديني دهر دنيخت ، و نفاقا بچويكتر خوداني
ژ ديني دهر نايخت .

۲ - نفاق مهزنتر ئهوه سه رقه يي و فه شارتني يا خوداني د لايي باوهري يي دا
وه كي نيك نه بت ، و نفاقا بچويكتر ئهوه سه رقه يي و فه شارتني يا خوداني د لايي
كرياران دا نه كو د باوهري يان دا وه كي نيك نه بن .

۳ - نفاقا مهزنتر ژ خودان باوهري دهر ناكهفت ، بهلي دبت نفاقا
بچويكتر ژ خودان باوهري دهر كهفت .

۴ - نفاقا مهزنتر پترين جاران خوداني وي توبه ناكهت ، وئه گهر توبه
ژي كر زانا د نابقهرا خو دا ب خيلاف چووينه كاني توبا وي ل نك حاكمي
دي قه بويل بت يان نه ، نه وه كي نفاقا بچويكتر يا كو ئه گهر خوداني وي
توبه كو خودي توبا وي قه بويل دكهت .

(شيخ الاسلام ابن تيمية) د بيژت ^(۱) : « گهلهك جاران چه كهك ژ چه قين
نفاقي ل نك خودان باوهري پهيدا دبت ، پاشي خودي توبي ددانته سه ر و دبت

(۱) بهري خو بده كتيا (الايمان) بپ ۲۳۸ .

تشته کی نفاقی فہر دکھت ب سہر دلی وی دا بیٹ ، و خودی وی ژئی بدہتہ پاش ، و موسلمان ب وہ سواسا شہیتانی دئیته جہرباندن ، و ب وہ سواسین کوفری ژئی بین کو سنگی وی بی تنگ دبت ، وہ کی صدحابی یا گوئی : ئەوی پیغمبہری خودی ئیک ژ مہ ہندہک جاران وی تشتی د دلی خو دا دیبژت ، بی کو نہ گہر ئەو ژ عہسمانی بکھفتہ عہردی ل بہر وی خوشتہرہ ژ ہندی کو وی تشتی ب دہقی بیژت ، ئینا پیغمبہری گوئی : ﴿ ذلک صریح الإیمان - ئەو باوہری یا ناشکہرایہ ﴾^(۱) ، و د ریوایہ تہ کی دا ہاتی یہ : ب وی تشتی دحہسیت بی ئەو مہزن دینت کو بی باخفت ، پیغمبہری گوئی : ﴿ الحمد لله الذی رد کیدہ إلی الوسوسۃ - حمد بو وی خودایی بت بی فیلا وی زفراندی یہ وہ سواسی ﴾ یہ عنی : ہہ بوونا فی وہ سواسی د گہل فی نہقیانا مہزن و دوبر کرنا وی ژ دلی ژ باوہری یا ناشکہرایہ .

و خوداین نفاقا مہزنتہر خودی د دہر حہقا وان دا دیبژت : ﴿ صُمُّ بُكْمٌ عُمِي فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ - ئەو ژ گوہداری یا حہقی بی دکہرن ، و ژ گوئتا وی دلان ، و ژ دیتنا روناہی یا باوہری بی دکورہنہ ، لەوا ئەو نہشین ل باوہری بی بزقرن ﴾ (البقرة : ۱۸) ، یہ عنی : ئەو نہشین د دل دا ل ئیسلامی بزقرن ، و خودی د دہر حہقا وان دا دیبژت : ﴿ أُولَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ - ئەری و ما ئەو نایین کو ئەو ہہر سال جارہ کی یان دو جاران ب بہلایی وفہتہراتی دئیته جہرباندن ؟ پاشی د گہل ہندی ئەو ژ کوفر و نفاقا خو نازقرنہفہ ، و ئەو وجہ کی بو خو ژ وان نایہ تین خودی ناگرن بین وان ب چاف دیتین ، و بیرا خو لی نائینہفہ ﴾ (التوبة : ۱۲۶) .

(۱) نہحمد و موسلم فہدگوہیزن .

(شيخ الإسلام ابن تيمية) دييژت : « وزانا ب خيلاف چووينه كانى تّوبا
وان يا ئاشكهر ا دى قه بويل بت يان نه ، چونكى نهو تشته كه نائيتنه زانين ،
ژ بهر كو نهو ههمى ده مان خو ب ئيسلامى دئينه ده » (1) .

(1) بهرى خو بده : مجموع الفتاوى (٢٨ / ٤٣٤-٤٣٥) .

ناٺبرا ڀٽنجي

ديارڪرنا ڀاستري يا جاهلييه تي ، فاسقي ، سهر داچوونئ ،
دهرڪه فتننا ٿي سلا من ، پشڪين وئ وئ دهڪامين وئ

۱ - جاهلييهت :

ئو حال بوو يئ عرب بهري ئيسلامي ل سهر ، ٿ نه زانينا ب خودي
ويغهمبهري وي وشريعه تي ، وخومهنڪرن وشانازيرنا ب باب وبابيران ،
وگلهڪ تشتين دي (۱) ، و (جاهلييهت) پالفهدانه بو (جههل) ي ڪو
نه زانينه ، يان نه دويڪه فتننا زانيني يه ، (شيخ الإسلام ابن تيمية) ديٺت :
(هچي يئ حقي يئ نه زانت ئو يئ نه زانه نه زانينه ڪا ساده ، بهلي ئه گهر وي
باوهري ب نه حقي يئ ئينا ئهو يئ نه زانه نه زانينه ڪا ليڪداي ، ئه گهر وي
نه حقي گوت ، ئهو ب حقي يئ يئ زانا بت يان يئ زانا نه بت ، ئهو ٺي يئ
نه زانه ، ومروڻ بهري هنارتنا پيغهمبهري - سلاف لي بن - د جاهلييهت ڪا
پالفهداي بو نه زانيني دا بوون ، ئهو گوتن وڪريارين ئهو ل سهر نه زانه ڪي بو
دهريخست بوون ، وهما نه زاني ئهو ڏڪرن ، وهه وهسا هه تشته ڪي ڏٺي
وي بت يا پيغهمبهري يئ هاتين وه ڪي جوهياتي وفهلاتي يئ ئهو ٺي جاهلييهت ،
ئو فقه جاهلييهت ڪشتي بوو .

بهلي پشتي هنارتنا پيغهمبهري - سلاف لي بن - دبت جاهلييهت
ل وهلاته ڪي ههبت ل ئيڪي نهبت ، وه ڪي ڪول وهلاتي ڪوفري هه ، ودبت
ئو ل نڪ مروڻه ڪي ههبت ل نڪ ئيڪي نهبت ، وه ڪي وي زهلامئ هيشتا

(۱) النهاية لابن الأثير (۱ / ۳۲۳) .

موسلمان نه بووی ئەو دی د جاهلییهتی دا دبت ئەگەر خۆل وهلاتی ئیسلامی ژى بت ، بەلى د دەمه کی بی توخویب دا چو جاهلییهت پشتی هنارتنا موحه ممه دی - سلاف لی بن - نینه ، چونکی دهسته کهک د ناف ئومه تا وی دال سهر حهقی یی ههر دی مینت حهتا قیامهتی ، ودبت جاهلییهتا توخویبیداى ل هندهك وهلاتین موسلمانان ههبت ، ول نك گهلهك كه سین موسلمان ژى ، وهکی پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆتی : ﴿ چار تشت ژ کارى جاهلییهتی د ناف ئومه تا من دا هه نه .. ﴾^(۱) ووهکی گۆتی به ئەبوو زهرری : ﴿ تو مرۆڤه کی جاهلییهت ل نك ته ههیه ﴾ وحه دیسین ب فی رهنگی ﴿^(۲) .

وکورتی یا ئەفا بۆری ئەفهیه : جاهلییهت په یقه کا وەرگرتی به ژ (جههلی) ئەو نهزانینه ، وئهل سهر دو پشکان دئیته لیکفه کرن :

۱ - جاهلییهتا گشتی : وئهفه ئەو بوو یا بهری هنارتنا پیغه مبهری - سلاف لی بن - هه ی ، و ب هنارتنا وی ئەو نهمايه .

۲ - جاهلییهتا قاییهت ب هندهك جه وهلات و مرۆڤان فه ، وئهفه حهتا نوکه ژى یا ماى ، و ب فی چهندی خهلهتی یا وان کهسان بۆ مه دیار دبت ئەوین جاهلییهتی د فی زهمانی دا بهرفرهه دکهن و دبیزن : جاهلییهتا فی سه دسالی ، یان جاهلییهتا سه دسالا بیستی ، و په یقین ب فی رهنگی ، ویا دورست ئەوه بیته گۆتن : جاهلییهتا هندهك كه سین فی سه دسالی ، یان یا پتیری یا خه لکی فی سه دسالی ، بهلى بهرفرهه کرنا حوکمی چی نابت ، چونکی ب هنارتنا پیغه مبهری - سلاف لی بن - جاهلییهتا گشتی نهمايه .

(۱) موسلم فه دگوهیزت .

(۲) بوخاری و موسلم فه دگوهیزت .

۲ - فاسقی :

فاسقی د زمانی دا : دهرکهفتنه ، و ب شریعت مهخسه د پی دهرکهفتنا ژ بن نه مری خودی به ، ونه دهرکهفتنا ب ئیکجاری ژی فه دگرت ، لهو دپیژنه کافری : فاسق ، ودهرکهفتنا نه ئیکجاری ژی فه دگرت ، لهو دپیژنه وی موسلمانی گونه هه کا مه زن ژی بکته : فاسق .

معنا دو رهنگین فاسقی بی هه نه : نهو فاسقی یا خودانی خو ژ دینی دهر دئیخت ، ونهو کوفره ، وبؤ کافری دئیته گوتن فاسق ، وخودی ده می به حسی ئلیسی کری گوت : ﴿ ففسق عن امر ربه - فیجا نهو ژ فهرمانا خودایی خو دهرکهفت ﴾ (الکهف : ۵۰) ، ونهو فاسقی یا وی کوفر بوو .

خودی دپیژت : ﴿ وأما الذین فسقوا فمأواهم النار - وهندی نهون یین ژ بن نه مری خودی دهرکهفتین وگونه کرین جهی نهو لی ئاکنجی دین جهه نه مه ﴾ ، ومهخسه د پی کافرن ، وه کی ژ فی نایه تی دئیته زانین : ﴿ کما أرادوا أن یخرجوا منها أعبدا فیها وقیل لهم ذوقوا عذاب النار الذی کنتم به تکذبون - هه ر جاره کا وان فیا ژی دهرکهفتن جاره کا دی لی ئینه زفراندن ، وبؤ پاشقه برن دی بو وان ئیته گوتن : هوین تام بکهنه وی عه زابا ناگری یا هه وه د دنیایی دا دره و پی دکر ﴾ (السجدة ۲۰) .

وبؤ وی موسلمانی گونه هه کا مه زن بکته ژی دئیته گوتن : فاسق ، به لی نهف فاسقی به وی ژ ئیسلامی دهر نائیخت ، خودی دپیژت : ﴿ والذین یرمون المحصنات ثم لم یأتوا بأربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا وأولئک هم الفاسقون - ونه وین تاوانا کرنا زنایی ب دویف هندهک مروثین پاقر فه نن چ ژن بن چ میر بیی چار شاهدین عادل شاهده بی د گهل وان بدهن ، هوین هه شتی جهلدان ب قامچی یان بدانه وان ، وچو جاران شاهده بی یا

وان قه بویل نه کهن ، وئهو ئهون یین ژ بن ئهمری خودی دهرکهفتین ﴿﴾
(النور : ٤) . و دبیزت : ﴿﴾ فمن فرض فیهن الحج فلا رفث ولا فسوق ولا
جدال فی الحج - فیجا ههچی بی حه ج تیدال سه ر خو فیه رکر ، چوونا نفیسی
وگوتن وکارین نه د ری دا ، و دهرکهفتنا ژ بن ئهمری خودی ب کرنا
گونههان ، وجره کیشانا ل حه جی یا کو سهری دکیشته کهر ب ونه فیانی بو وی
دهرامن ﴿﴾ (البقرة : ١٩٧) .

وزانا د تهفسیرا فاسقی بی دال فیری دبیزت : ئهو کرنا گونههانه ^(١) .

٣ - سهرداچوون (الضلال) :

سهرداچوون : لادانا ژ ریکا راسته ، وئهو دژی هیدایه تی به ، خودی
دبیزت : ﴿﴾ من اهتدی فانما یهتدی لنفسه ومن ضل فانما یضل علیها - ههچی بی
ب هیدایهت هات و دویکهفتنا ریکا راست کر خیرا وی چهنندی بو وی ب تنی
دزفرت ، و ههچی بی ژ سهرداچوو و دویکهفتنا نه حه قی بی کر جزایی وی چهنندی
بو وی ب تنی دی زفرت ﴿﴾ (الإسراء : ١٥) .

وسهرداچوون بو گهلهک رامانان دئیته ب کارئینان :

١ - هندهک جارن ئهول سه ر کوفری دئیته دانان ، خودی دبیزت : ﴿﴾ ومن
یکفر بالله وملائکته وکتابه ورسله والیوم الآخر فقد ضل ضلالا بعیدا -
وههچی بی باوهری بی ب خودی ، و ب فریشته یین وی یین خودان قه در ،
و ب کیتابین وی هنارتین هیدایهت بو خه لکی ، و ب پیغمبه رین وی هلبزارتین
دا په یامین وی بگه هینن ، و ب روژا دویماهی بی نه ئینت ، ب راستی ئهو
ژ دینی دهرکهفت و دویراتی به کا دویر ئهو ژ ریکا حه قی بی دویرکهفت ﴿﴾
(النساء : ١٣٨) .

(١) کتاب الإیمان لشیخ الإسلام ابن تیمیة ، ص ٣٧٨ .

۲ - وهندەك جاران ئەول سەر شرکی دئیتە دانان ، خودی دیبژت : ﴿ومن یشرك بالله فقد ضل ضللاً بعيداً - وههچی یی هه قشکه کی بو خودایی ئیک وب تنسی بدانت ، ب راستی ئەو دویرکه فتنه کا دویر ژ حهقی یی دویرکه فت ﴿ (النساء : ۱۱۶) .

۳ - وهندەك جاران ئەول سەر وی بی ئەمری یی ژی دئیتە دانان یا کو ژ کوفری کی متر بت ، وه کی دئیتە گۆتن : دهسته کین سهر داچووی ، یه عنی : بین موخالفی سوننه تی .

۴ - وهندەك جاران ئەو بو خه له تی یی دئیتە گۆتن ، وه کی مووسایی - سلاف لی بن - گۆتی : ﴿ فعلتها إذا وأنا من الضالین - من ئەو کریا ته گۆتی وئەزی خه له ت بووم ﴿ (الشعراء : ۲۰) .

۵ - وهندەك جاران بو ژبیر کرنی دئیتە گۆتن ، وه کی خودی گۆتی : ﴿ أن تضل إحداهما فتذكر إحداهما الأخرى - دا ئە گهر ئیک ژ وان ههردو ژنان ژبیر کر یا دی بیرا وی لی بینته فه ﴿ (البقرة : ۲۸۲) .

۶ - ئەو بو تشتی بهرزه ونه ناماده ژی دئیتە گۆتن ، وه کی حیشترا بهرزه ^(۱) .

۴ - زقرین ودهرکه فتن (الردة) :

(رده) د زمانی دا : زقرینه ، خودی دیبژت : ﴿ ولا ترتدوا علی أديبارکم فتقلبوا خاسرین - وهوین ژ کرنا شهری د گهل جه بابران نه زقرن ، ئە گهر دی خیرا دنیایی وئاخره تی ژ دهست هه وه چت ﴿ (المائدة : ۲۱) .

و د زارافی شه رعی دا ئەو کافر بوونا پشتی ئیسلامی یه ، خودی دیبژت : ﴿ ومن یرتدد منکم عن دینه فیمت وهو کافر فأولنک حبطت أعمالهم فی الدنیا

(۱) بپ ۲۹۷-۲۹۸ ژ (المفردات للراغب) .

والآخرة وأولئك أصحاب النار هم فيها خالدون - وههچیی ژ ههوه
گوهرداری یا وان بکته و ژ دینی خو لیقه بیت و بمرت کافر ، نهو کاری وی
د دنیایی وئاخره تی دا دی پویچ بت ، وئهو دی بته ژ خهلکی ئاگری وچو
جاران ژی ده رناکهفن ﴿ البقرة : ۲۱۷ ﴾ .

پشکین وی : ده رکهفتنا ژ ئیسلامی ب هندی چی دبت کهسهک پیشکینه کی
ژ پیشکینئ ئیسلامی بکته ، وپیشکینئ ئیسلامی گهله کن بهلی هه می بو
پینج پشکان دزقرن :

۱ - ده رکهفتنا ژ ئیسلامی ب گوتنی : وه کی کو خه بهران بیژته خودی ،
یان پیغه مبهری وی - سلاف لی بن - ، یان ملیاکه تین وی ، یان پیغه مبهره کی
وی ، یان گوت : نهز پیغه مبهرم ، یان باوهری ب گوتنا ئیکی بیژت : نهز
پیغه مبهرم ئینا ، یان دوعا ژ ئیکی دی ژبلی خودی کر ، یان داخوازا وی تشتی
ژی کر یی کو ژ خودی پیغه تر کهس نه شیت بکته ، یان خو ب ئیکی ژبلی
خودی ب وی تشته کی و هسا بیاریت .

۲ - ده رکهفتنا ژ ئیسلامی ب کریاری : وه کی سوجه برنا بو صه نه م و دار
وبدر وقه بران ، وقه کوشتنا قوربانان بو قه بران ، وهافینا قورنانی د جهین پیس
دا ، وکرنا سپره بهندی یی ، یان خوفیر کرن و نیشادانا وی ، وحوکمی ب وی یا
خودی نه ئینایه خواری نه گهر باوهری ب حه لالی یا وی هه بت .

۳ - درکهفتنا ژ ئیسلامی ب باوهری یی : وه کی باوهری ئینانا ب هه بوونا
شریکه کی بو خودی ، یان حه لالکرنا زنایی و مهیی و ربایسی ، یان حه رامکرنا
نانی ، یان باوهری ئینانا کو نقیژ نه یا واجبه ، و تشتین ب فی رهنگی یین کو
ئومهت ل سهر حه لالی یان حه رامی یان یان واجبوونا وان کومبووی ، یین کو
ل بهر کهسی بهرزه نه بن .

۴ - دهر كهفتنا ژ ئيسلامى ب گومانى د تشتهك ژ يين بۆرين دا ، وهكى
وى يى د حهرامى يا شركى يان زنايى يان مهى دا بكهفته گومانى ، يان ژى
د حلالى يا نانى دا يان د راستى يا پهياما پيغهمبهرى - سلاف لى بن - يان
پيغهمبهرين دى دا بكهفته گومانى ، يان د دينى ئيسلامى دا وكوئو ب كير فئى
زهمانى دئيت يى ب گومان بت .

۵ - دهر كهفتنا ژ ئيسلامى ب هيلانى : وهكى وى يى ژ قهستا نقيژئى
نه كهت ، ژ بهر گوتنا پيغهمبهرى - سلاف لى بن - : ﴿ بين العبد وبين
الكفر والشرك ترك الصلاة - د ناقيهرا عهبدى وكوفرى وشركى دا هيلانا
نقيژئيه ﴾^(۱) و ژ بهر دهليلين دى بين ل سهر كوفرا نه نقيژكهرى هاتين .
وئو حوكميين ب دويشف (رددى) دا دئين ، نه گهر هات وئو ل نك
كهسهكى پهيدا بوو ، نه فنه نه :

۱ - توبه ژ وى دى ئيته خواستن يى ژ دينى دهر كهفتنى ، وئو گهر حهتا سى
رؤژان وى توبه كر و ل ئيسلامى زقپرى دى ژى ئيته قه بويلكرن وهيلان .
۲ - نه گهر ل بهر نه هات توبه بكهت ، كوشتنا وى واجب دبت ، ژ بهر
گوتنا پيغهمبهرى - سلاف لى بن - : ﴿ من بدل دينه فاقتلوه - هه چى يى دينى
خو بگوهورت وى بكوژن ﴾^(۲) .

۳ - ل ده مى توبه ژى دئيته خواستن مه نعا وى دى ئيته كرن كوئو
ته صهر روفى د مالى خو دا بكهت ، قيجا نه گهر ئو موسلمان بوو مالى وى
دى بو وى ئيته زفراندين ، نه گهر نه مالى وى دى بو (بيت المال) ي زقپرت
ژ وى ده مى يى ئو تيدا دئيته كوشتن يان ل سهر كوفرى دميرت . وهندهك

(۱) موسلم فه دگوهرت .

(۲) بوخارى وئو بوو داوود فه دگوهرت .

زانا ديڙن : ژ وي دهمي ٽهو تيدا ژ ئيسلامي ڊهر كهفتي دي ل سهر كاروبارين
موسلمانان دئيتنه خهر جكرن .

۴ - ميراتگري د نافهرا وي ومروڦين وي دا نامينت ، نه ٽهو دبتنه ميراتگري
وان ونه ٽهو دبتنه ميراتگرين وي .

۵ - ٽه گهر ٽهول سهر كوفري مريان هاته كوشتن ٽهو نائيتنه شويشتن ونقيڙ
ل سهر نائيتنه كرن و د ناف قهبرين موسلمانان دا نائيتنه قهشارتن ، بهلكي د ناف
قهبرين كافران دا دي ئيتنه قهشارتن ، يان ژي ل جهه كي ډوير ژ قهبرين
موسلمانان .

دەرگه‌هی چاری

نه و گۆتن و کربارین دژی ته وحیدین

یان ته وحیدین کیّم دکهن

ونه و قان ناقبران فهدگرت :

ناقبرا نیکن : خوئینانه دهرا ب زانینا غهیی ب خواندنا دهستی و فنجانی ،
وستیر ناسی بی .. هتد .

ناقبرا دووین : سپر بهندی و خیفزانکی .

ناقبرا سسین : پیشکیشکرنا قوربان ونه زر و دیاری یان بو قهبر و مهزاران ،
ومه زنکرنا وان .

ناقبرا چارین : مه زنکرنا پهیکهر و وینه یین بو بیرئینان هاتینه چکلاندن .

ناقبرا پینجین : ترانه کرنا ب دینی و سفکرنا پسرۆزی یین وی .

ناقبرا شهشین : حو کمکرنا ب وی تشتی خودی نه ئینایه خواری .

ناقبرا دهفتین : دانه خو یا مافی شریعه تدانان و حه لالکرن و حه رامکرنی .

ناقبرا ههشتین : چوونا د ناف ریزین مه زهه یین ئیلحادی و پارتین جاهلی
. ۱۵ .

ناقبرا نههین : بهرین خودانا ماددی بو ژینی .

ناقبرا دههین : عه زماندن و نقشتی .

ناقبرا یازدین : سویند خوارنا نه ب خودی ، و خواستنا ته وه سسول
وهاریکاری بی ژ چیکری یان .

ناقبرا ئيكي

خۆئينا نه ده را ب زانينا غه يبي

ب خواندنا ده ستى و فنجانى ، و نشتيين دى

مه خسه د ب غه يبي : ئه و كارين هيشتا نه هاتى و بين بۆرينه بين كو خه لك
بى ئاگه هدار نه بووين و نه ديتين ، و خودى ب تى بى بى زانا ، و خودى ديبىرت :
﴿ قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ - تو نهى موحه مده د بيزه
وان : كه سهك نه ل عه سمانان و نه ل عه ردى وى تشتى نزانى بى خودى
فه شارتي ژ كارين غه يبي ﴾ (النمل : ٦٥) .

و ژ خودى بيقه تر كه س غه يبي نزانى ، و دبت خودى ژ بهر حكمت
و مه صلحه ته كى بيقه مبه رين خو ب هنده كا وى بقيت ژ غه يبي ئاگه هدار
بكه ت ، خودى ديبىرت : ﴿ عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا . إِلَّا مَنْ
ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ - خودى زانايى تشتى نه بهر چافه ، و ئه و كه سى ژ به نى بين
خو ب غه بيا خو ئاگه هدار ناكه ت ، ئه و تى نه بت بى خو بو بيقه مبه رينى بى
هلبىرتى و بى رازى بووى ، ئه و وى ب هنده كى ژ غه يبي ئاگه هدار دكه ت ﴾
(الجن : ٢٦ ، ٢٧) .

به عنى : ئه و كه سى ب تشته كى ژ غه يبي ئاگه هدار ناكه ت ئه و تى نه بت بى
وى بو بيقه مبه رينى بى هلبىرتى ، ئه و وى ب تشته كى ژ غه يبي ئاگه هدار
دكه ت ، دا ئه ف چه نده بته نيشانا بيقه مبه رينى يا وى ، چونكى خه به ردانا
ژ غه يبي ژ وان مو عجزاتين په رده دره بين كو راستى يا بيقه مبه رينى بى ناشكه را
دكه ن ، و ئه فه ژ بيقه مبه رين مليا كه ت و مرؤقان دگرت ، و ژ ئابه تى ناشكه را

دبت کو ژبلی وان خودی کەسی دی ب غەیبی ناگەھدار ناکەت ، قیجا ژبلی فان بین خودی گۆتی هەچی بی ب ناھی زانینا غەیبی باخفت ب چی ریکا هەت ئەو کافرەکی درەوینە ، چ بیژت : ئەز غەیبی ب ریکا خواندنا دەستی یان فنجانی دزانم ، یان ب ریکا خیفزانکی وسیرەبەندی وستیرناسی بی ، یان ب هەر ریکە کا دی ، وەکی کو ژ ھندەک درەوینان پەیدا دبت دەمی خو ب زانینا جھی تشتین بەرزە ونەبەرچاف دئینەدەر ، یان ژی خو ب ئەگەرین زانینا ئیشان دئینەدەر دەمی دبیژن : فلان کەسی فلان تشت بو تە بی چیکری لەو تویی نساخ بووی ، وەما ئەفە ب کارئینانا ئەجنە وشەیتانان چی دبت ، وئەو وەسا نیشا خەلکی دەن کو ئەفە ب ریکا فان تشتان بو وان چی دبت ، بو ھندی دا خەلکی بخاپینن ، (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دبیژت (۱) : « وخیفزانکی ھەفالەک ژ شەیتانان ھەبوو ، وی ھندەک تشتین غەیبی یین وی ب دزی فە گوھداری بوو کری بو فەدگیرا ، وراستی تیکەلی درەوی دکر » ھەتا دبیژت : « وھندەک ژ وان خیفزانکان ھەنە شەیتان وی خوارن و فیقی و شریبی بی بو دئین یین کول وی جھی نەبن ، وھندەک ژ وان ھەنە ئەجنە وان ژ مەکەھی دفرینن دبنە بەیتولمەقدسی یان ھندەک جھین دی » .

ودبت ئەو گۆتین وان ب ریکا ستیرناسی بی بت ، کو ب ریکا حالی ستیران سەرۆبەری عەردی بزانت ، وەکی دەمی ھاتنا بای وبارانی ، وگوھورینا بەھایان ، وشتین دی یین کو ئەو دبیژن : ئەم ب ریکا چوونا ستیران وکۆمبوون و بژالەبوونا وان فان تشتان دزانین ، و دبیژن : ھەچی بی ب فلان ستیری خوارنی بو خو کۆم بکەت دی فلان تشت ب سەری ئیت ، وھەچی بی ب فلان ستیری وەغەری بکەت فلان تشت دی ب سەری ئیت ، وھەچی بی ل دەمی فلان

(۱) بەری خو بدە : مجموعة التوحید (۷۹۷ ، ۸۰۱) .

ستيرى ھاتە سەر دىيىۋېلىۋالغان بەختەۋەرى يان بەختەرەشى دى ئىتە رېكى ،
وھكى كو گەلەك كۆقارپىن بېخىر ۋان درەۋان ل دۆر ستىران وزانىنا بەختى
بەلاڧ دكەن .

ۋدبت ھندەك نەزان وكىم باۋەر بچنە نك ۋان ستىرانسان ، ۋپسىارا
پاشەرۋزا ژىنا خۆ ژى بكەن و كانى دى چ ئىتە سەرى ، و ل دۆر ژن ئىنانا خۆ
ۋتشتىن دى .

ۋھەچىيى بىژت : ئەز غەيى دزانم ، يان باۋەر ژ ۋى بكەت يى ۋى گۆتتى
بىژت ، ئەۋ موشرك و كافرە ، چونكى ئەۋ باۋەر دكەت كو كەسەكى ھەى
پشكدارى يا خودى د ئىك ژ تايىبەتمەندىيىن ۋى دا دكەت ، ۋستىر
چىكرىيىن بن دەستن ، چوب وان نىنە ، ئەۋ نە دبنە نىشانا بەختەۋەرىيى ۋنە
يا بەختەرەشىيى ، ئەۋ نىشانا مرنى ۋژىنى ژى نىن ، بەلكى ئەۋ ھەمى
ژ كارى شەيتانانە يىن كو ب دزى ۋە گوھدارىيى دكەن .

ناقبرا دووی

سیرهبه نندی وخیقزانکی

ئەف کاره ژێ کریارین شهیتانینه باوهری یی سست دکهن یان دشکین ، چونکی ئەو ب هندهك کارین شرکی پهیدا دین .

۱ - سیرهبه نندی :

دهرپرینه ژ تشتی فهشارتی وئه گهرا وی نهئیتته دیتن ، ودیترنی : سیرهبه نندی (سحر) ، چونکی ئەو ب هندهك کریارین فهشارتی یین کوب چاڤ نهئیتته دیتن پهیدا دبت ، ئەو ژێ ئەقنه : عهزماندن وپیشفه خواندن وگوتنه کا پی دناخفت ، ودهرمان ودوکیل ، وسیرهبه نندی یی راستی بوو ههیه ، و ژ سیرهبه نندی یی ههیه کاری د دل ولهشی دا بکتهت و خودانی نهخوش دکتهت ودمرینت ، وژن ومیران ژێک دکتهت ، وکارتیکرنا وان ب ئانههی یا خودی وقدههرا وییه ، وئهو کارهکی شهیتانییه ، وپتری یا وی کەس ناگههتی ئە گهر ب ریکا شرکی وخنوئیزیکرنا بو رحین بیس نهبت ب وی تشتی وان دقیت ، و ب کارئینانا وان رحان ب ریکا شرکا ب وان ، ژ بهر فی چه نندی شریعهتی ئەو ب شرکی فه گریدا ، دهمی پیغه مبهر - سلاف لی بن - دیترت : ﴿ اجتنبوا السبع الموبقات - خو ژ وان ههر حهفت گونههان بدنه پاش یین خودانی تی دهن ﴾ گوتن : ئەو گونهه چنه ؟ گوت : ﴿ الإشرک بالله ، والسحر .. - شرکا ب خودی ، وسیرهبه نندی .. ﴾^(۱) ، وسیرهبه نندی ژ دو لایان فه دچنه د ناف شرکی دا :

(۱) بوخاری وموسلم فه دگوهرین .

لايى ئېكى: ژ بهر كو شهيتان دئينه ب كارئينان ، و خودانى سيره به ندىي
 خو ب وان فه گرنددهت و خو نيزيكي وان دكهت ب وى تشتي نهو حهز ژي
 دكهن ، دا نهو خزمه تا وى بكهن ، وسيره به ندى ژ فير كرنا شهيتانان ، خودي
 دييژت : ﴿ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السَّحْرَ - بهلكي شهيتان بوون
 يين كافر بووين ده مي وان مروف فيري سيره به ندىي كرين ﴾ (البقرة :
 ۱۰۲) .

يى دووي: ژ بهر كو خودانى وي خو ب زانينا غه يي دئينه ده ر ، ونه و
 د قى چه ندى دا خو دكه ته شريكى خودي ، ونه فه كوفر وسه ردا چوونه ،
 خودي دييژت : ﴿ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ - و
 ب راستي وان زاني هه چي يى سيره به ندىي هلبزيرت و حه قى يى بهيلىت نه وى
 ل ناخره تي چو بار د خيري دا نابت ﴾ (البقرة : ۱۰۲) .

و ماده م سيره به ندى يا ب قى رهنگي يه بي گومان نهو كوفر و شر كه ،
 و باوه رى يى دشكيت ، ونه وى سيره به ندى يى بكهت دقيت بيته كوشتن ، وه كي
 كومه كي ژ صه حابى يين مه زن - خودي ژي رازى بت - نهو كوشتي ،
 وهندهك مروقان سستي د مه سه لا سيره به ندى يى وسيره به ندى دا كرى يه ، ونه و
 هژمار تي يه هونه رهك ژ وان هونه ران يين نهو شانازى يى پى دبهن ، و خه لاتان
 دده نه وان يين پى رادبن ، و ناههنگ و بهريكانان بو سيره به ندى دانن ،
 و ب هزاران خه لك دچنه پيش ، و ناقي وى دكه نه سيرك ، ونه فه ژ نه زانينا
 ب ديني يه وسستي يا د مه سه لا باوه رى يى دا يه و ريخوشكر نه بو بيخيران .

۲ - خيقرانكي :

ونه و خوئينانه ده را ب زانينا غه يي و تشتي نه بهر چاقه ، وه كي به حسكرنا
 ژ وى تشتي كو دى ل عهردى چى بت ، و كانى تشتي بهرزه ل كيه يه ، ونه فه

ب ریکا ب کارئینانا وان شهیتانان بین کول عهسمانی ب دزی فه گوهداری یسی دکهن ، وه کی خودی گۆتی : ﴿هل أنبئکم علی من تنزل الشیاطین . تنزل علی کل أفک أئیم . یلقون السمع وأکثرهم کاذبون - نهری ئەز بۆ هه وه بیژم گهلی مرۆفان کانی شهیتان ب سهر کی دا دئینه خواری ؟ ئەو ب سهر ههر کهسه کی گهلهگ درهوین و گونههکار ژ خیفزانکان دا دئین ، شهیتان ب دزی فه گوهداری یسی دکهن ، ژ کۆما بلندل عهسمانی فه درهفین ، وبۆ خیفزانک وفاسقین وه کی وان دئین ، وپتری یا وان ددرهوین ، ئیک ژ وان د گۆته کی دا راستی دیبژت ، وسهد درهوان ژ نک خوۆ لی زیده دکهت ﴿ (الشعراء : ۲۲۱-۲۲۳) .

وشهیتان په یقه کی ژ گۆتنا ملیاکهتان ددزت ، ودکته د گوهی خیفزانکی دا ، وخیفزانک سهد درهوان ددهته د گهل وی په یقی ، فیجا ژ بهر وی په یقی یا کول عهسمانی هاتی په وهرگرتن خه لک باوهر ژ وان دکهن ، وخودی ب تی په علمی غه یسی دزانت وهچی بی د وی چهندی دا خوۆ بکهته شریکی خودی چ ب ریکا خیفزانکی بی یان تشته کی دی ، یان ژ ی باوهری بی ب ئیکی وهسا بینت ، ئەو وی شریکهک بۆ خودی دانا ، وخیفزانکی ژ شرکی یا قاللا نینه ، چونکی ئەو خوۆنیزیکر نه بۆ شهیتانان ب وی تشتی ئەو چهز ژ ی دکهن ، فیجا ئەو شرکا د روبروبیه تی دایه چونکی ئەو خوۆ دکهته شریکی خودی د علمی وی دا ، وشرکا د ئولووهیه تی دایه چونکی ئەو خوۆنیزیکر نه بۆ ئیکی ژبلی خودی ب ریکا پیشکیشکرنا هندهک عیباده تی بۆ وی .

وئهبوو هورهیره - خودی ژ ی رازی بت - دبیزت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت : ﴿من أتى کاهنا فصدقه بما یقول ، فقد کفر بما أنزل علی محمد ﷺ

- ھەچىسى بېتە نك خىفزانكەكى وياوەر ژ گۆتتا ۋى بىكەت ئەو ۋى كوفەر
ب ۋى كرى يا بۆ موھمەدى سلاڧ لى بن ھاتى يە خوارى ﴿^(۱)﴾ .
وتشتى فەر بى كۆ پىتقى يە مرۆڧ بى لى ھىشيار بت وخەلكى ژى لى
ھىشيار كەت ئەو ھ : ھندى سىرەبەند وخىفزانكن بۆ خۆ يارى يا ب باوهرى بىن
خەلكى دكەن چونكى ئەو خۆ ب كراسى دختۆران نىشا خەلكى ددەن
وفەرمانى ل نساخان دكەن كۆ ئەو قوربانان نە بۆ خودى بدەت ، ۋەكى كۆ
دبىژنى : پەزە كا ب فلان رەنگى يان مېشەكى قە كوژن ، يان ژى ھندەك
طەلاسمىن شىركى وخىچكىن شەيتانى ل سەر رەنگى نقشى يان بۆ وان دنقىسن
دا ئەو وان د ستوبى خۆ بدانن يان بىكەنە د ھندەك صندۆقان دا يان بداننە مالىن
خۆ .

ۋەندەكىن دى ھەنە خۆ ب كراسى زانينا تىشتى بەرزە نىشا خەلكى ددەن ،
قىچا مرۆڧىن نەزان دئىنە نك وان وپسىارا تىشتىن خۆ بىن بەرزە دكەن ، ۋەو
جھى وان نىشا ددەن ، يان ب رىكا ھەڧالىن خۆ ژ شەيتانان ئەو وان بۆ دئىن .
ۋەندەك ژ وان ب رەنگى ۋەلى يان خۆ نىشا وان ددەن وخۆ ب خودان
ھۆنەر وكەرامەت دزانن ، ودبىژن : ئەم دچىنە ناف ئاگرى ۋەم ناسوژىن ،
ۋشىر وخىشتەيان ل خۆ ددەين وچول مە نائىت ، ۋەندەك ژ وان تورمىيل
د سەر را دچن وچول لى نائىت ، وگەلەك رەنگىن دى بىن سىرەبەندى يان ھەنە
ژ كارى شەيتانىنە ل سەر دەستى قان پەيدا دىن دا خەلكى بى د سەر دا بىسەن ،
ۋەندەك ژ وان كاران خەيالەكە وچو راستى بۆ نىنن ، بەلكى ھندەك فىلبازىنە
ئەو ل بەر چاقىن خەلكى دكەن ۋەكى كارى سىرەبەندىن فىرەونى ب دار
ۋوهرىسان كرى .

(۱) ئەبو داوود ڧەدگۆھىزت .

(شيخ الإسلام) د وی دان وستاندنې دا یا وی د گهل سیره به نندین به طائحي بين نه حمده دی بین رفاعی کری دبیژت : ((وی - یه عنی شیخی به طائحي یان - ب ده نگه کی بلند فه گۆت : ئەم د حال دچین وهۆ دکهین وهۆ دکهین ، وبه حسی هندهک کارین بهردهدر کر وه کی چوونا د ناف ئاگری دا کو ئه و تشته کی تاییه ته ب وان فه ، له و دقیت ئەم بو وان ته سلیم ببین ، (شیخ الإسلام) دبیژت : من ژی دهنگی خو بلند کر و ب عیجزی فه گۆت : ئەز دبیژمه هه می نه حمده دی یان ل روژ هه لات وروژ نایا عه ردی : وان د ئاگری دا چ کری یه ؟ ئەز ژی دی وی کهم یا نه و دکهن وهچی یی هاته سو تن یی ب بن کهفتی نه وه ، ودبت من گۆت بت : له عنه تین خودی لی بن ، به لی پشتی ئەم خو ب خه لی وئافا کهل دشوین ، فیجا میران وخه لکی پسار ا فی چه ندی ژ من کر ، من گۆت : بهری نه و بچه د ناف ئاگری دا نه وه هندهک حیلان دکهن دوئی بهقان و تیقلی نارنجان وهندهک تشتین دی د لهشین خو ددهن له و ناینه سو تن ، ئینا بوو قه ره بالغا خه لکی ، ووی خو بی منه تکر ، ئینا من گۆتی : ئەز وتو دی کبریتی د له شی خو دهین وبلا مه بسیچن وبه افینه د ئاگری دا ، ومن گۆتی : دی رابه ، وپشتی من گه لهک ژی خواستی نه و رابیت ، وی دهستی خو دریز کر ووه سا د خو ئینادهر کو وی دقیت کراسی خو بیخت ، من گۆتی : نه حه تا تو خو ب ئافا کهل وخه لی بشووی ، فیجا دا مه سه لی دریز بکهت وه کی کو عه ده تی وان ، وی گۆت : هه چی یی حه ز ژ نه میری بکهت بلا بچت داره کی بینت یان قه فته کا داران ، من گۆت : نه ئەفه دریز کر نه وفه ره فاندنا خه لکی به وه وه جدی فی چه ندی نینه ، چراهه کی دی ئینین ئاگری بهردهینی وپشتی ئەز وتو تبلین خو دشوین هه ر ئیک ژ مه تبلا خو دی به ته سه ر ئاگری ، وه چی یی تبلا وی سو ت له عنه تا خودی لی بت ، یان

من گۆت : ئەو یی ب بن کەفتی یە ، فیجا گاڤا من ئەو گۆتی رەنگی وی هاتە
گوھارتن وشەرمزار بوو» (۱) .
ومەخسەد ب فی چەندی ئەوہ بو مە ئاشکەرا بیت کو ئەڤ درەوینە ب فان
رەنگە حیلین سڤک خەلکی دخاپینن ، وەکی کیشانا تورمییلی ب موی یەکی
یان خوھافیتنا د بن خرخالین وی ڤە ، وکرنا شیشکین ئاسنی د چاقین خو را ،
وگەلەک فیلبازی یین دی یین شەیتانی .

(۱) مجموع الفتاوی : (۱۱ / ۴۴۵-۴۴۶) .

ناشراسی

پیشکشکرنا قوربان ونهز و دیارسیان

بۆ قهبر ومهزاران ، ومهزنگرنا وان

پیغمبهری - سلاف لی بن - ههمی ریکین سهری دکیشنه شرکی گرتینه ،
وخه لک گه لک ژی داینه پاش ، و ژ وان ریکان : مهسه لا قهبران ، وی نهو
دهست و دار دانان یین خه لکی ژ په ریسین وزیده مهزنگرنا خودانین وان
دپاریزن ، و ژ وان دهست و داران :

۱ - پیغمبهری - سلاف لی بن - نه م ژ هندی داینه پاش کو (غولووی)
د دهر حقا وهلی وچاکان دا بکهین ، چونکی نهو سهری دکیشته په رستنا وان ،
پیغمبهر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ إياکم والغلو ، فإنما أهلك من کان
قبلکم الغلو - هشیاری غلووی بن ، ههما غولوو سوو یین بهری هه وه
تیرین ﴾^(۱) ، و دیبژت : ﴿ لا تطرونی کما أطرت النصارى ابن مریم ، إنما أنا
عبد فقولوا عبد الله ورسوله - هوین من وهسا مهزن نه کهن وه کی فه لان کوری
مه ریه می مهزن کری ، هندی نه زم نه ز عه بده کم فیجا بیژن : عه بدی خودی
وی پیغمبهری وی ﴾^(۲) .

۲ - وی پیغمبهری - سلاف لی بن - موسلمان ژ هندی ترساندن کو نهو
ئافاهی یان ل سه ر قهبران بدانن ، وه کی (أبو الهیاج الأسدی) فه دگوهیزت
دیبژت : (عه لی بی کوری نه بوو طالبی) - خودی ژی رازی بت - گوته من :

(۱) نیمام نه همد و ترمذی وین ماجه فه دگوهیزن .

(۲) بوخاری فه دگوهیزت .

« ئەز تە ب وى نەھنيرم يا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - ئەز پى ھنارتيم ؟ كو ئەز پەيكەرەكى نەھيلم ئەگەر نەشكىنم ، وقەبرەكى بلندكرى نەھيلم ئەگەر ب عەردى قە راست نەكەم »^(۱) .

۳ - ووى - سلاف لى بن - موسلمان ژ گيچكرن وئافاكرنا قەبران پاشقەلیدان ، جابر - خودى ژى رازى بت - دبیژت : « پيغەمبەرى - سلاف لى بن - پاشقەلیدان ژ گيچكرنا قەبران وروينشتنا ل سەر كرى يە ، وكو ئافاھى ل سەر بيتە ئافاكرن »^(۲) .

۴ - ووى - سلاف لى بن - ئەم ژ نقيژكرنا ل نك قەبران پاشقەلیدانە ، عائیشا - خودى ژى رازى بت - دبیژت : « دەمى پيغەمبەر - سلاف لى بن - كەفتى يە بەر مرنى پاتەيەك دانا سەر سەر وچاقين خو ، و دەمى بينا وى تەنگ بىسا ژ سەر چاقين خو رادكر ، و دەمى ئەو پى وەسا وى گوت : ﴿ لعنة الله على اليهود والنصارى ، اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد - له عنہ تا خودى ل جوھى وفەلان بت ، قەبرين پيغەمبەرين خو كرنە مزگەفت ﴾ ئەم ژ كارى وان پاشقەلیدان ، وئەگەر ژ بەر ھندى نەبا دا قەبرى وى ئیتە بلندكرن ، بەلى ئەو ترسيا ئەو بیتە جھى كرن نقيژان »^(۳) .

ويغەمبەر - سلاف لى بن - دبیژت : ﴿ ألا وإن من كان قبلکم کانوا يتخذون قبور أنبيائهم مساجد ، ألا فلا تتخذوا القبور مساجد ، فإني أنهاكم عن ذلك - نى ھندى بين بەرى ھەو ھەو بوون قەبرين پيغەمبەرين خو دكرنە مزگەفت ، فيجا ھوين قەبران نەكەنە مزگەفت ، ئەز ھەو ھەو ژ وى چەندى ددەمە

(۱) موسلم قەدگوهيژت .

(۲) موسلم قەدگوهيژت .

(۳) بوخارى وموسلم قەدگوهيژن .

پاش ﴿^(۱)﴾ ، ومه خسه د بی نه وه نقیژ ل سهر قهبران بیتسه کرن نه گهر خو چو مزگهفت ل سهر نه ئینه ئافا کرن ، چونکی ههر جهه کی خه لک بو نقیژی قهست بکهنی نهو مزگهفته ، وه کی پیغمبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿جعلت لي الأرض مسجدا وطهورا - خودی عهرد بو من بی پاقری وکریه مزگهفت ﴿^(۲)﴾ ، ونه گهر مزگهفت ل سهر بت مهسه له هیشتا دژوارتره .

وپتری یا مروفان خو ژ وی تشتی نه دایه پاش بی پیغمبهری - سلاف لی بن - نهو ژی داینه پاش ، ونهو کریا وی نهو ژی ترساندین ، فیجا ژ بهر هندی نهو کهفته د شرکا مهزنتر دا ، ووان مزگهفت ومهزار وئافهی ل سهر قهبران دانان ، ووان نهو کر نه نهو مهزار بین کو ههمی رهنگین شرکا مهزنتر لی دئینه کرن ، وه کی فه کوشتنا قوربانان بو وان ودوعا کرنا ژ خودانین وان وههوار خواستنا ژ وان ، ودانا نهزرا ن بو وان وگلههک رهنگین دی .

(ابن القیم) ی زانا - خودی رهحمی پی بهت - دبیزت : ((وههچی بی سونه تا پیغمبهری - سلاف لی بن - د قهبران دا ، ووی تشتی وی فهران بی کری وپاشقه لیدان ژی کری ، ویا صهحابی بین وی ل سهر بدانتسه بهر وی یا پتری یا خه لکی نه فرۆ ل سهر ^(۳) دی بینت ئیک وه کی یا دی نینه ودژی وی به وقهت د گهل ئیک کوم نابن ، پیغمبهری - سلاف لی بن - نهو ژ نقیژ کرنا ل سهر قهبران داینه پاش ، ونهوین هه نقیژان ل سهر دکهن ، ووی گوتی به : قهبران نه که نه مزگهفت ، ونهوین هه مزگهفتان ل سهر قهبران ئافا

(۱) موسلم د صهحیحا خو دا فه دگوهیزت .

(۲) بوخاری فه دگوهیزت .

(۳) نه فه ل سهر ده می وی - خودی رحمی پی بهت - ونوکه مهسه له ژ وی زیده تر لی هاتی به یا وی گوتی .

دکهن ، وناقى (مهشهه دان) ل سهر ددانن دا وان وهكى مزگهفتان لى بکهن ، ووى نههيلايه چرال سهر قهبران بينه ناقا کرن ، وئووين هه وهقفان بؤ هلکرن چرايان ل سهر قهبران ددانن ، ووى گوتى يه قهبران نهکهنه عهيد وجهى لى کؤمبونى ، وئووين هه بين قهبران دکهنه جهى عهيد وجهژنان ، ووهكى کوئول عهيدان کؤم دبن ئو وهسا يان پتر ل نک وان قهبران کؤم دبن . ووى فهرمان ب راستکرنا قهبران کرى يه ، وهكى موسلم د صهحيحا خو دا ژ (أبو الهياج الأسدي) فه دگوهيزت دببژت : (عهلى بى کورى نهو و طالبي) - خودى ژى رازى بت - گوتنه من : « ئهز ته ب وى نههنيرم يا پيغه مبهرى - سلاف لى بن - ئهز پى هنارتيم ؟ کوئنهز په يکهره کى نههيلم ئه گهر نهشکينم ، وقهبره کى بلندکرى نههيلم ئه گهر ب عهردى فه راست نهکهم » وهر د صهحيحا وى دا ژ (ثمامة بن شفي) هاتى يه فه گوهاستن دببژت : « ئهم د گهل (فضالة بن عبید) ى بووين ل وهلاتى رؤمى ل روودسى هه فاله کى مه مر ، ئينا (فضالة) ى ئهمر کر قهبرى وى بيته راستکرن ، پاشى گوت : من گوهل پيغه مبهرى - سلاف لى بن - بوويه فهرمان ب راستکرنا قهبران کرى يه ^(۱) » ، وئووين هه زیده موخاله فاقى هه ديسى دکهن وقهبران هند ژ عهردى بلند دکهن ههتا وه کى خانى يان لى بين ، وگوبه دان ل سهر ناقا دکهن » .

وپيدا دچت و دببژت : « قيحا تو بهرى خو بده قى جوداهى يا مهزن د ناقهرا وى يا پيغه مبهرى - سلاف لى بن - کرى يه شريعت ووى مهخسه دا وى پى هه د مهسه لا قهبران دا ، و د ناقهرا وى دا يا فان کرى يه شريعت و مهخسه د پى هه ، و بى گومان هند خرابى د وى چهندى دا هه نه کو مرؤف

(۱) مهخسه د پى ئه وه قهبر نهئيه بلندکرن .

نه شیت بهژمیرت « پاشی ئهو وان خرابی یان دهژمیرت و دبیرت : « و ژ وان خرابی یان : هندی ئهو شریعتته بی پیغه مبهری - سلاف لی بن - بو زیاره تا قهبران دانای بو بیرئینانا ئاخره تی یه ، ودا قهنجی بکههته وی یی سه ره دانای قهبری وی دئینه کرن کو دو عا بو بینه کرن وداخوازا ره حمی وگونهه ژبیرنی و سلامه تی بی بو بیته کرن ، فیجا ئه وی زیاره تی دکهت قهنجی بی بگه هینته خو و بگه هینته مری ژی ، بهلی فان موشرکان مهسه له ده رنشیفر ، و دین فاژی کر ، وئارمانج ژ زیاره تی کره ئهو شرک ب مری بیته کرن ، و دو عا ژی و پی بیته کرن ، وداخوازا هه و جه بی یان ژی بیته کرن ، وبارینا به ره که تی ژی بیته خواستن ، و سه ر که فتنا ل سه ر دوژمنان ژی بیته خواستن ، و کارین ب فی رهنگی ، فیجا وان خرابی گه هانده خو و گه هانده مری ژی ، وئه گه ر خرابی بهس ئهو بت کو وان ئهو ژ دو عایین خو بی بارکرین ئهو بهسه .. » (۱) .

و ب فی چه ندی ئاشکه را دبت کو پیشکیشکرنا نه زر و قوربانان بو مهزاران شرکا مهزنتره ، ژ ئه گه را نه دو یکه فتنا سوننه تا پیغه مبهری - سلاف لی بن - د مهسه لا قهبران دا پهیدا دبت ، کو ئافاهی یان ل سه ر ئافانه کهن و مزگه فتان ل سه ر نه دانن ، چونکی ده می گونبهت ل سه ر هاتینه دانان و مزگه فت و مهزار ل دو ر هاتینه ئافا کرن نه زانان هزر کر ئه وین د فان قهبران دا هاتینه فه شارتن مفای یان زیانی دگه هینن ، و دشین د هه وارا وان بچن بین هه واری ژی دخوازان ، و هه و جه بی بین وان پیک دئین بین گازی دکه نی ، له و وان نه زر و قوربان پیشکیشی وان کرن ، حه تا ئهو بووینه صه نده م و په رستن بو هاتی به کرن و پیغه مبهر - سلاف لی بن - دبیرت : ﴿ اللهم لا تجعل قبري وثناً يعبد - یا

(۱) إغائة اللهفان (۱ / ۲۱۴ ، ۲۱۵ ، ۲۱۷) .

رهیبی تو قهبری من نه کهیه صهنه مهک پهرستن بۆ بیته کرن ﴿^(۱)﴾ ، وئەف دوغایا
وی ژ بهر هندی بوویه چونکی هندهک ژ وی دی ئیته کرن ، وئەو چهنده
ل گهلهک وهلاتین ئیسلامی ل نک قهبران هاته کرن ، بهلی قهبری وی - سلاف
لی بن - و ژ بهر بهره که تا دوغایا وی خودی پاراست ، ههر چهنده دبت
ل مزگهفتا وی هندهک خهلهتی ژ هندهک نه زانان پهیدا بن ، بهلی ئەو نه شین
بگههنه قهبری وی ، چونکی قهبری وی د مالا وی دایه نه کول مزگهفتی یه ،
وی دیوار کری یه ، وهکی (ابن القیم) ی زانا - خودی رهحمی پی
بیهت د (نوونی) یا خو دا دییژت :

فأجاب رب العالمین دعاءه

وأحاطه بثلاثة الجدران

(۱) مالک وئهمده فهدگوهین .

ناشېرا چارى

مهزكړنا پهيكه، وويتهبيېن بو بېرئنان هاتينه چكلاندن

(تمثال - پهيكه) نهو ويتهبيې چيكرى په ل سهر رهنگي مروقي يان
هيوانى يان هدر تشته كي خودان رح بت ، و (نصب) د زمانى دا بو ئالايى
دئته گوتن ، وبو وان بهران يېن موشركان قوربان ل نك فهدكوشتن ،
وپهيكهريېن بو بېرئنان هاتينه چكلاندن : نهو پهيكهريېن چكلاندينه ل مهيدانان
بو ساخكړنا بېرئنانا سهروكه كي يان مهزنه كي .

ويتهمبهري - سلاف لى بن - نهو ژ ويته كيشى يا خودان رحان داينه پاش ،
نهخاسم ويتهبيېن مروقين مهزن وه كي زانا ومهلك وسهر كيش وسهروكان ،
چ نهف ويته ل سهر دهپه كي يان كاغزه كي بيته نهخشاندن ، يان ژى ل سهر
ديوارى وپاتهپه كي بت ، يان ژى ب رپكا كاميرى بت ، يان ب رپكا كولانا
د بهري بت ل سهر رهنگي پهيكه ران ، ويتهمبهري - سلاف لى بن - نهو
ژ هلاويستنا ويته يان ب ديواران فه وچكلاندنا پهيكه ران داينه پاش ، چونكى
نهف چهنده دپته ريك بو شركى ، ويتهمبهري شرك ل سهر روى بي عهردى
چيپووى ژ نه گهرا چيكرنا ويته يان وچكلاندنا پهيكه ران بو ، نهفه دهمى هندهك
مروقين چاك د ناف ملله تي نووحي دا مريېن نهو گهلهك ل سهر ب خهم
كهفتن ، ئينا شهيتانى ئيخسته سهر دلين وان كو نهو پهيكهريېن وان مروقين
چاك ل ديوانين خو بدان وناقين وان بداننه سهر ، ئينا وان وه كر و ل سهرى

پهرستن بۆ وان نه دکر ، حهتا ئه و دهسته کا مروّشان مرین وزانین هاتی به ژبیرکرن ، پهرستنا وان هاته کرن^(۱) . ودهمی خودی پیغه مبهری خو نوح - سلاف لی بن - هنارتی دا ئه و وان ژ فی شرکی بده ته پاش ، ملله تی وی د گازی یا وان نه هات ورژدی ل سهر پهرستنا وان په یکه رین چکلاندی بین بووینه صه نه م کر : ﴿ وَقَالُوا لَا تَدْرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَدْرُنَّ وِدًا وَلَا سُوعًا وَلَا يُعْوُثُ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا - ووان گوت : هوین پهرستنا خودا وه ندین خو نه هیلن دا عیاده تی خودایه کی ب تنی بکه ن ، وهوین وه ددی وسواعی ویه غوثی ویه عوقی ونه سری نه هیلن ﴿ (نوح : ۲۳) ، وئه فه ناقین وان زه لامان بوون بین وان په یکه رین وان چیکرین دا بیرئینانا وان ساخ بکه ن وبه ایی وان مه زن بکه ن .

فیجا بهری خو بدی ژ بهر فان په یکه رین بۆ بیرئینان هاتینه چکلاندن چ رهنگی شرکا ب خودی ونه گوهداری یا پیغه مبهران پهیدا بوو !؟ تشتی بووینه نه گهرا تییرنا وان ب توفانی ویی بهایی یا وان ل نک خودی و ل نک به نی بان ژی^(۲) ، تشتی مه ترسی یا وینه کیشی بی وچکلاندنا په یکه ران بۆ ته نیشا ته دده ت ، و ژ بهر فی ئیکی پیغه مبهری - سلاف لی بن - له عنه ت ل وینه کیشان کری به ، وگوتی به کو عه زابا وان ل رۆژا قیامه تی ژ یا هه می مروّشان پتره ، وفه رمان ب شکاندنا په یکه ران کری به ، وگوتی به کو ملیاکه ت ناچنه د وی

(۱) بوخاری فه دگو هیرت .

(۲) وشرکا ملله تی ئیبراهیمی ب پهرستنا په یکه ران ومانا ل نک وان بوو ، وشرکا ئسرائیلی بان ب پهرستنا وان بوو بۆ په یکه ری وی گۆلکی یا سامری بۆ وان ژ زبیری چیکری ، وشرکا فه لان ب پهرستنا وان بوو بۆ خاچی یا کو ئه و دیبژن ئه و ل سهر رهنگی مه سیحی به - سلاف لی بن - .

خانی ڦه یی پدیکرهك لی بت ، نهڦه ههمی ژ بهر خرابی یا وان ودژواری یا مهترسی یا وان ل سهر باوهری یا ئوممته تی ، چونکی ئیکهمین شرك ل سهر روی سی عهردی پهیدا بووی ژ بهر چکالاندنا پدیکهران بوو ، چ ل دیوانخانه یان بت ، چ ل مهیدان وباغچه یان بت ، ب شریعت نهو ههمی یا حدرامه ، ژ بهر کو نهو ریکه که بو شرکی و خرابی یا عهقیدی ، ونه گهر کافر نه فرۆ ڦی کاری بکه ن ژ بهر کو وان چو عهقیده نینن نهو بیاریزت ، بو موسلمانا چی نابت پشکداری یا وان د ڦی کاری دا بکه ن ، دا عهقیدا وان ژیده را هییز وبهخته وهری یا وان بیته پاراستن ، ونابت بیته گوتن : ڦی کافی مروڦ ژ ڦی قوبناغی بوورینه وته وحید وشرك زانی یه ، چونکی شهیتان چاقه ری یی جیلین پاشه روژی یه ده می نه زانین د ناف وان دا به لاف دبت ، وه کی وی د گهل ملله تی نوو حی کری ده می زانایین وان مرین ونه زانین د ناف دا به لاف بووی ، وه کی ئیبراهیمی - سلاف لی بن - گوتی : ﴿ واجنبني وبنی أن نعبد الأصنام - وتو من وعه یالی من ژ هندی بیاریزه کو نه م صه نه مان بیاریزین ﴾ (ابراهیم : ۳۵) ڦیجا نهو ژ خو ترسا ب فتنه بچت ، هندهك پیشی یان گوتی یه : ((وپشتی ئیبراهیمی کی هه یه ژ خو نه ترست ؟)) .

ناٺبرا پينجی

ترانه کرنا ب دینی وسفکرنا پیروزی بین وی

ترانه کرنا ب دینی دهرکهفتنا ژ ئیسلامی ودینی به ب ئیکجاری ، خودی دیبژت : ﴿قل ابالله وآياته ورسوله کنتم تستهزئون . لا تعتذروا قد کفرتم بعد ایمانکم - تو ئه ی موحه ممد بیژه وان : ئه ری هه وه ب خودی وئایه تین وی وپیغه مبه ری وی یاری دکرن ؟ هوین داخوازا لیبۆرینی نه کهن چو مفا د داخوازا هه وه دا نینه ، چونکی هوین ب فی گوٺتا خوٺ بین کافر بووین ﴿ (التوبة : ۶۵ ، ۶۶) .

ئهف ئایه ته ده لیله کو ترانه کرنا ب خودی کوفره ، وترانه کرنا ب پیغه مبه ری کوفره ، وترانه کرنا ب ئایه تین خودی کوفره ، فیجا هه چی پی ترانه یان ب ئیک ژ فان بکته ئه و وی ترانه ب هه می یان کر ، وئهوا ژ فان منافقان چیبووی ترانه کرنا ب پیغه مبه ری و صه حابی بین وی بوو ، ئینا ئهف ئایه ته هاته خواری .

وترانه کرنا ب فان تشتان ئیک ئیکی دکیشته ، وئهوین ترانه یان ب ته و حیدا خودی دکهن ودوعا کرنا ژ مری یان مه زن دینن ، وئه گهر فرمان ب ته و حیدی لی هاته کون وئه و ژ شرکی هاته پاشفه لیدان ، وه کی خودی گوٺسی : ﴿واذا رأوک إن یتخذونک إلا هزوا أهذا الذی بعث الله رسولا . إن کاد لیضلنا عن آلهتنا لولا أن صبرنا علیها - ودهمی ئهف بوتپه ریسه ته دینن ئه ی موحه ممد ئه و یاری یان بوٺ خوٺ ب ته دکهن و دیبژن : ئه فه یه پی کو دیبژت خودی ئه و بوٺ مه پی هنارتی پیغه مبه ر ؟ نیزیک بوو ئه و ب ئه زمانی خوٺ پی موکم به ری مه

ژ پەرستنا صەنەمین مە وەرگیرت ، ئەگەر مە خوۆ ل سەر پەرستنا وان موکم
نە کربا ﴿ الفرقان : ٤١ ، ٤٢) .

فێجا وان ترانە ب پیغمبەری - سلاف لی بن - کرن دەمی وی ئەو
ژ شرکی پاشقەلیداین ، وموشرك وبوتپەریسان هەر تان ل پیغمبەران ددان
وئەو ب عەقل سقکی وسەرداچوون ودیناتی بی سالۆخ ددان هەر جارە کا وان
ئەو بوۆ تەو حیدی گازی کرین ، وین وەکی وان ژ ی ب قی رەنگینە ، ئەگەر
وان دیت ئیکی بەری وان ددەتە تەو حیدی ئەو دی ترانەیان پی کەن ، ژ بەر
وی شرکا ل نک وان هەمی ، خودی دبیزت : ﴿ ومن الناس من يتخذ من دون
الله أندادا يحبونهم كحب الله - وهندك مرؤف هەنە ژبلی خودی صەنەمان
بوۆ خودی دکەنە هەفتا ، ووی فیان ومەزنی وگوهرداری بی یا هیژای خودی
ب تنی بت ددەنە وان ﴿ البقرة : ١٦٥) .

فێجا هەچی بی حەز ژ چیکری بەکی بکەت وەکی کو حەز ژ خودی دکەت
ئەو موشرکە ، ودقیت فیان بوۆ خودی وفیان د گەل خودی بینە ژیک
جوداکرن ، وئەوین هە بین کو قەبر کرینە صەنەم دی بینی ئەو ترانەیان ب وی
تشتی دکەن بی ژ تەو حیدا خودی وپەرستنا وی بت ، ووی تشتی وان ژبلی
خودی بوۆ خوۆ کری بە مەهدەرچی ئەو مەزن دکەن ، وئیک ژ وان ژ درەو
ب خودی سویند دخۆت سویندا مەزن بەلی بستە ناکەت ژ درەو ب شیخی
خۆ سویند بخۆت ، وگەلەک دەستەک ژ وان هەنە دی بینی ئیک ژ وان هەز
دکەت دەمی ئەو هەوارین خوۆ دگەهیتتە شیخی خوۆ - ل نک قەبری وی یان
ل جەهەکی دی - بوۆ وی چیتەرە ژ هندی دەمی ئەو بەری سپیدی ل مزگەفتی
دوعایان بوۆ خوۆ ژ خودی دکەت ! وترانەیان بوۆ خوۆ ب وی دکەت یی ل سەر
ریکا وی نەبت ، وگەلەک ژ وان مزگەفتان خراب دکەن ومەزاران ئافا دکەن ،

ڦيجا ما ئهڦه نه ژ ترانه کرنا وانه ب خودی وئایه تین وی ویغهمبهری وی ،
ومهزن کرنا وانه بو شرکی ؟^(۱) وئهڦه گهلهک ل نک قهبر په ريسان په پيدا
دبت .

وترانه کرن دو رهنگه :

بی ئیکی : ترانه کرنا ناشکهر ا ، وه کی وی یا ئایهت پی هاتی به خواری ،
وئهو گوتنا وانه : مه کس وه کی فان قورئانخوینین خو نه دیتینه ، دزک مهزن
وئهمان دره وین ، و ل ده می شه ری دتر سینوک . یان گوتنن ترانه پیکه رین
ب فی رهنگی ، وه کی گوتنا هندهک ژ وان : دینی هه وه دینه کی پینجی به ،
وگوتنا هنده کین دی : دینی هه وه دینه کی پویچه ، وگوتنا وان یین کو ده می
مروڦین فه رمانا ب چاکی پی دکهن وخه لکی ژ خرابی یان دده نه پاش دینین
- وهک ترانه کرن ب وان - دبیژن : ئهڦه خودانین دینی هاتن ! وهه می گوتنن
دی یین ب فی رهنگی یین ب زه هه ته مروڦ بشیت به ژمیرت ، ژ وان گوتنن
مهزتر ژ وی یا ئایهت ژ بهر هاتی به خواری .

رهنگی دووی : ترانه کرنا نه ناشکهر ا ، وئهڦه به حره کا بی لیقه ، وه کی :
ئیشاره تکرنا ب چاقان ، وده ریخستنا ئه زمانی ، وشور کرنا لیقان ، وئیشاره تی
ب دهستان ل ده می خواندنا قورئانی یان سوننه تی ، یان ل ده می فه رمانا
ب باشی پی وپاشقه لیدانا ژ خرابی پی^(۲) . ووه کی فی یه ده می هندهک دبیژن :
ئیسلام ب کیر سه دسالا بیستی نائیت ، وهه ما ئهو ب کیر چه رخن نافیین
دهات ، وئهو پاشکه فتنه ، و د لای پی دانانا جزایان دا هوڦاتی تیدا هه یه ،
وئیسلامی زورداری ل ژنی کری به ومافین وی نه داینی ، ده می به ردان

(۱) مجموع الفتاوی : (۱۵ / ۴۸ ، ۴۹) .

(۲) مجموعة التوحید النجدیة : پ ۴۰۹ .

دورستکری وئینانا پتسر ژ ژنه کی دورستکری ، یان دەمی ھندەك دییژن :
حوکمکرنا ب قانونین مرۆفان داناین چیتره ژ حوکمکرنا ب شریعتی
ئیسلامی ، وھەر کەسی بەری خەلکی بدەتە تەوحیدی ووان ژ پەرستنا قەبران
بدەتە پاش ئەو دییژن ئەفە : بی توندیری یە ، دقیت موسلمانان ژیکفە بکەت ،
یان : ئەفە وەھابی یە ، یان : ئەفە دینە کی نوی یە ، وھەر پەیفە کا ب فی رەنگی
بت یا کو بستە خەبەر بو دینی و دینداران ، یان ترانە ب عەقیدا دورست ،
و ژ فی رەنگی یە دەمی ئەو ئیکی دینن ل دویف سوننە تا پیغەمبەری - سلاف
لی بن - دچت ، دی بیژنی : دین نە د ریهان رایە ، وەك ترانە کرنا ب ریهان ،
وھەر پیسە گۆتنە کا دی یا ب فی رەنگی بت .

ناشر شه‌شی

حوکمرنا ب وی تئشتی خودی نه‌ئینایه خواری

ژ پیتشی‌یین باوهری‌یا ب خودی وپه‌رستنا وی‌یه مروّف خو بیخته ژیر
حوکمی وی و ب شریعتی وی رازی بت ، و ل ده‌می هه‌فرکی یا د گوتن
وباوهری و خوین و مال و هه‌می مافان دا ل کیتابا وی و سوننه‌تا پیغه‌مبهری وی
بزفرت ، و پیتشی‌یه ل سه‌ر ملله‌تی کو وی حوکمی خودی د کیتابا خو یان
د سوننه‌تا پیغه‌مبهری خو دا - سلاف لی بن - ئینایه خواری ل سه‌ر خو
ب کارینت ، خودی د ده‌ر حه‌قا کاربده‌ستان دا دبیزت : ﴿ إن الله يأمرکم أن
تؤدوا الأمانات إلى أهلها وإذا حکمتم بین الناس أن تحکموا بالعدل - هندی
خودی‌یه فرمانی ل هه‌وه دکه‌ت کو هوین وان ئیمان‌تان بین د ده‌ست هه‌وه دا
بگه‌هیننه خودانان ، فیجا ته‌خسیری‌یی تیدا نه‌که‌ن ، وئو فرمانی ل هه‌وه
دکه‌ت کو هوین ب دادی‌یی حوکمی د ناقبه‌را مروّفان دا بکه‌ن ﴾ (النساء :
۵۸) .

و د ده‌ر حه‌قا ملله‌تی دا دبیزت : ﴿ یا أيها الذین آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا
الرسول وأولي الأمر منکم فإن تنازعتم فی شیء فردوه إلى الله والرسول إن
کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر ذلك خیر وأحسن تأویلا - ئه‌ی گه‌لی ئه‌وین
د باوهری‌یا خو دا دراستگۆ ، د به‌رسقا فرمانین خودی وهرن و بی ئه‌مری‌یا
وی نه‌که‌ن ، و د به‌رسقا پیغه‌مبهری سلاف لی بن وهرن و گوهداری‌یا وی
حه‌قی‌یی بکه‌ن یا ئه‌و بی هاتی ، و گوهداری‌یا مه‌زن و کاربده‌ستین خو بکه‌ن
به‌لی نه‌د بی ئه‌مری‌یا خودی دا ، وئو گه‌ر هوین د ناقبه‌را خو دا ل سه‌ر

تشته کی ب ههفرکی چوون ، هوین حوکمی وی تشتی بو کیتابا خودی
 وسوننه تا پیغه مبهری وی موحه مدهدی سلاف لی بن بزقرینن ، نه گهر ههوه
 ب دورستی باوهری ب خودی ورژا حسیبی ههبت . نهف زفراندنا بو کیتاب
 وسوننه تی بو ههوه ژ ههفرکی بی وژیکفه بوونی چیتره ، ودویمای یا وی
 باشته ﴿ (النساء : ۵۹) .

پاشی خودی ناشکه را کر کو باوهری وحوکمرنا ب وی یا خودی نه ئینایه
 خواری پیکفه کۆم نابن ده می گۆتی : ﴿ ألم تر إلى الذين يزعمون أنهم آمنوا
 بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك يريدون أن يتحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا
 أن يكفروا به ويريد الشيطان أن يضلهم ضلالا بعيدا - ئەى موحه مدهد ما ته
 کاری وان منافقان نه زانیه ئهوین ژ دره و دبیژن وان باوهری ب وی ئینایه یا
 بو ته هاتی به خواری کو قورئانه ، و ب وی ژى یا بهری ته بو پیغه مبهران
 هاتی به خواری ، ووان د حه لکرنا ههفرکی یان دا دقیت حوکمی خو به نه نک
 وی شریعه تی به تالی بی خودی نه دانای ، وئهو ب خو فرمان یال وان هاتی به
 کرن کو ئهو باوهری بی ب وی نه ئینن ؟ وشه یتانی دقیت وان ژ ریکا حهق
 دویر بکته ، دویراتی به کا دویر ﴿ (النساء : ۶۰) ، حه تا گۆتسا خودی :
 ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ
 حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا - خودای مهزن ب خو سویند خواری به کو
 ئهوین هه ب دورستی باوهری بی نائینن حه تا ئهو د ژینا ته دا ته د وی تشتی دا
 بی ههفرکی سهرا د ناقبهرا وان دا پهیدا دبست نه که نه فه ماندار (حه کهم) ،
 وسوننه تا ته پشتی مرنا ته نه که نه حه کهم ، پاشی د دهرحه قا وی دا یا ته
 فرمان پی دای ئهو چو دلته نگه یه کی ل نک خو نه بینن ، و د گهل هندى
 ژى ئهو ب دورستی خو ب دهست فه بهردهن ﴿ (النساء : ۶۵) .

قِيَجَا - ب سویندی - خودایی مهزن وی کهسی ژ باوهری بی بی بار دکهت
 بی حوکمی خو نه به ته نک پیغمبهری - سلاف لی بن - و ب حوکمی وی
 رازی نبت و خو ته سلیمی وی نه کهت ، ههر وه سا وی حوکم ب کوفر
 وزورداری و فاسقی یا وان کاربدهستان ژی دا یین حوکمی ب وی نه کهن یا
 خودی ئینایه خواری ده می گوتی : ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْكَافِرُونَ - و نه وی حوکمی خودی بی وی د کیتابا خو دا ئینایه خواری
 گوهارتی ، و نه و فهارتی ، و باوهری پی نه ئینای ، و کار ب حوکمه کی دی
 کری ، نه ون یین کافر ﴿ (المائدة : ۴۴) ، ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
 فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ - و هه چی بی حوکمی ب وی نه کهت یا خودی د تول
 ستاندنی دا ئینایه خواری نه و نه ون یین زیده گافی ل سهر توخویین خودی
 کری ﴿ (المائدة : ۴۵) ، ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ
 - و هه چی بی حوکمی ب وی نه کهت یا خودی ئینایه خواری نه و نه ون
 یین ژ فرمانا وی دهر کهفتین ، و بی نه مری یا وی کری ﴿ (المائدة : ۴۷) .
 و دقیت حوکم ب وی بیته کرن یا خودی ئینایه خواری ، و د هه می وان
 تشتان دا یین دینه جهی هه فر کی بی د ناقه را زانایان دا د گوتین وان یین
 نجهادی دا دقیت حوکمداری یا یا خودی بت ، و تشتی کیتاب و سوندهت پی
 نه هات بت ژی نائینه قه بویلکرن ، بی تده صصوب بو مه زه به کی یان گوتنا
 ئیمامه کی ، و حوکمداری دقیت یا خودی بت د هه می هه فر کی یان دا نه ب تنی
 د باری که سایه تی دا وه کی کول هنده ک ده وله تین خو بو ئیسلامی پالقه ددهن
 هه می ، چونکی ئیسلام ئیکه و نائینه پرتپر تکران ، خودی دبیثرت : ﴿ يَا أَيُّهَا
 الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلَامِ كَافَّةً - گه لی نه وی باوهری ب خودی ئینای کو
 خودایه و ب موحه مده دی کو پیغمبهره و ب ئیسلامی کو دینه ، و هرنه د هه می

شریعتین ئیسلامی دا ، وکاری ب ههمی ئەحکامین وی بکەن ، وتشتەکی ژئی نەهیلن ﴿ (البقرة : ۲۰۸) . و خودی دبیزت : ﴿ أَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ - نەری قیجا هوین باوهری بی ب هندەك ئەحکامین تەوراتی دئینن و کافر یی ب هندەکی دکەن ؟ ﴿ (البقرة : ۸۵) .

وهر وەسا یا فەرە ل سەر دویکەفتی بین مەزەهەب و مەنەهەجین هەقچاخ کو گۆتین ئیمامین خو بو کیتاب و سوننەتی بزقپین ، ویا رپیککەفتی بت د گەل کیتابی و سوننەتی ژ گۆتین وان بلا ئەو کاری پی بکەن ، ویا رپیککەفتی نەبت ژئی بلا بی تەعەصوب بزقپین ، و ب تایبەتی د مەسەلین عەقیدی دا ، و هندی ئیمامن - خودی رهحمی پی بەت - ئەو ب خو شیرەتی ب فی چەندی دکەن ، و ئەفە مەزەهەبی وان هەمی یانە ، و هەچی بی فی چەندی نە کەت ئەو دویکەفتی پی وان نینە ، ئەگەر خو بو وان پالقه دەت ژئی ، و ئەو دی ژ وان بت بی خودی د دەر حەقی دا گۆتی : ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ - وان زانا و عبادەتکەر بو خو کر نە خودا وەند شریعت بو ددانان ، و وان پینگیری پی دکر و شریعتی خودی دەهیا ، و وان عیسایی مەسیح کوری مەریه می بو خو کرە خودی و پەرستن بو کر ﴿ (التوبة : ۳۱) .

وئایەت نەیا تایبەتە بو فەلان ، بەلکی ژ هەر ئیکی دگرت بی وی بکەت یا ئەو دکەن ، و هەچی بی وی نە کەت یا خودی و پیغەمبەری وی - سلاف لی بن - فەرمان پی کری کو حوکمی د ناڤهرا خەلکی دا ب وی بکەت یا خودی نەئینایە خواری ، یان دویکەفتنا دلچوونین خو بکەت و وی چەندی بخوازت ، ئەو وی ئیسلام و باوهری هیا ، ئەگەر خو ب دەفی بیژت ئەو خودان باوهرە ژئی ، چونکی خودی ئەو کەس دەرەوین دەر یخستی یه یی وی چەندی

بجوازت و خو ب خودان باوهر بزانت ، وه کسی گوتی : ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا - نهي موحه محمد ما ته کاری وان منافقان نه زانی به نهوین ژ دره و دبیژن وان باوهری ب وی ئینیه یا بو ته هاتی به خواری کو قورئانه ، و ب وی ژی یا بهری ته بو پیغه مبهران هاتی به خواری ، و وان د حله کرنا هه فرکی بان دا دقیت حوکی خو ببه نه نک وی شریعتی به تالی بی خودی نه دانای ، و نهو ب خو فرمان یا ل وان هاتی به کرن کو نهو باوهری بی ب وی نه نین ؟ وشهیتانی دقیت وان ژ ریکا حقه دویر بکته ، دویراتی به کا دویر ﴿ (النساء : ۶۰) ، و ژ په یفا (یزعمون) دئینه زانین کو باوهری ل نک وان نینه ، چونکی (یزعمون) پترین جاران بو وی گوتنی دئینه ب کارئینان یا درهوین دبیژن ، نهوی گوتن وکریارا وی د گهل ئیک نه گونج ، تشتی فی بنه جه دکته گوتنا خودی به : ﴿ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ - و نهو ب خو فرمان یا ل وان هاتی به کرن کو نهو باوهری بی ب وی نه نین ﴿ ، چونکی کوفرا ب طاغوتی ستوینا ته و حیدی به ، وه کی د نایه تا (البقرة) دا هاتی ^(۱) ، فیجا نه گهر نهف ستوینه ل نک مروقی پهیدا نه بو ، نهو نایته (موه حجد) و ته و حیده بناخه بی باوهری بی بی کو هه می کریار پی چاک دبن ، و نه گهر نه بت نهو خراب دبن ، وه کی نهو یا ئاشکهره

(۱) به عنی گوتنا خودی : ﴿ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى - فیجا هه چی بی کافری بی ب وان هه می تشتان بکته بیسن ژبلی خودی په رستن بو ، دئینه کرن و باوهری بی ب خودی بینت ، نهو ل سه ریکا باشتر موکم و سه رراست بو ، ووی خو ب وهری سی نه ئینه برین فه ژ دینی گرت ﴿ نایه تا (۲۵۶) ژ سووره تا (البقرة) .

د گوتنا خودی دا : ﴿ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَى - فَيُجَا ههچی بی کافری بی ب وان هه می تشتان بکته یین ژبلی
خودی په رستن بو دئیته کرن وباوهری بی ب خودی بینت ، نهو ل سهر ریکا
باشتر موکم وسهر رپاست بوو ، ووی خو ب وهری سی نه ئیته برین فه ژ دینی
گرت ﴿ .

ونه فیکرنا باوهری بی ژ وی که سی حو کمی ب وی نه که ت یا خودی ئینابه
خواری ، ده لیله کو ب کارئینانا شریعه تی خودی باوهری به ، وموسلمان دقیت
په رستنا خودی بکته ، ونه ب تنی شریعه تی خودی ب کار بینت چونکی
ب کارئینانا وی بو خه لکی چیتره وته ناهی پتر بی دئیته پاراستن ، چونکی
هنده ک مرؤف هه نه گه له ک ل دور فی لای دزقرن ولای ئیکی ژبیر دکهن ،
وخودی تانی ل وی که سی دده ت بی ژ بهر بهر ژه وه ندی به کا خو شریعه تی
ب کار دئینت ، بی کو مه خسه دا وی ب وی چه ندی په رستنا خودی بت ،
وه کی گوتی : ﴿ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ
مُعْرِضُونَ . وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ - ونه گهر د هه قری کی بین وان دا
ژ وان هاته خواستن نهو حو کمی ب کیتابا خودی و ب گوتنا پیغه مبهری وی
بکهن ، هنگی دهسته که ک ژ وان دی پشت دده ت و حو کمی خودی و حو کمی
پیغه مبهری وی قه بویل ناکته ، هه ر چه نده حه قی یا بی گومان نهوه . ونه گهر
حه قی ل لای وان بت نهو دی خو ب ده ست نه مری پیغه مبهری فه سلاف لی
بن بهر ده ن و بی رازی بن ، چونکی نهو دزانن پیغه مبهر حو کمی ب حه قی بی دی
کته ﴿ (النور : ۴۸ ، ۴۹) ، به عنی : نهو بهس خه می ژ وی دخون یا
ل دو یف دلی وان بت ، وتشتی ل دو یف دلی وان نه بت نهو پشت دده نی ،

چونكى ده مې ټه هو كمي څو د به نه نك پيغه مبهري - سلاف لس بن -
مه خسه دا وان ټه و نينه ټه و پرستنا خودى بكن .

هو كمي وى بى هو كمي ب وى ب كهت يا خودى نه ټينا به خواري :
خودى ديبت : ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ -
وټه و ين هو كمي خودى بى وى د كيتا با څو دا ټينا به خواري گوهار تي ، وټه و
فهشار تي ، و باو هري پى نه ټينا ، و كار ب هو كمي دى كرى ، ټه و ن پين
كافر ﴿ (المائدة : ٤٤) .

ژ فى ټايه تي ديته زانين : كو هو كمي كرنا ب وى يا خودى نه ټينا به خواري
كوفره ، وټه و كوفره هنده ك جار ان كوفرا مه زنتره خودانى ژ دينى
دهر ديخت ، و هنده ك جار ان ټه و كوفرا بچويكتره خودانى ژ دينى ده رن ايخت
ل دويف حالي حا كمي ، ټه گهر وى باوهر كر كو هو كمي ب وى يا خودى
ټينا به خواري تشته كي واجب نينه وټه وى ب كه يفا څويه ، يان سڅكى
ب هو كمي خودى كر و هزر كر ټه و قانونين خه لكى دانين ژ هو كمي خودى
چيتره يان وه كي وى به ، يان هو كمي خودى ب كيتر فى زه مانى ناييت ، يان
ده مې ټه و هو كمي ب وى د كهت يا خودى نه ټينا به خواري مه خسه دا وى ټه و
بت كافر و منافقان رازى ب كهت ، ټه فه كوفرا مه زنتره . وټه گهر ټه و باوهر
ب كهت كو هو كمي كرنا ب وى يا خودى ټينا به خواري واجبه ، و وى ټه و هو كمي
د فى مه سه لى دا زانى و ب كار نه ټينا ، هدر چه نده ټه و دزانت كو ټه و بى
هه ژى جزادانى به ، ټه فه بى گونه هكاره ، و كافر ه كوفره كا بچويكتر . وټه گهر
وى هو كمي خودى د مه سه لى دا نه زانى هدر چه نده وى څو زه همت ژى دا به
كو بزانت ، به لى نه زانى يان خه له ت بوو ، ټه فه بى خه له ته و سه را څو
وه ستاندا وى خيږ دى بو ټيته نفيسين ، و خودى گونه ها وى دى بو وى ژى

بهت^(۱) ، وئەفە دەردەر حەققا حوکمکرنا دەسەلا تاییەت دایە ، و حوکم دەسەلا گشتی دا یا جودایە ، (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دیژت^(۲) :

« ئەگەر حاکم یی دیندار بت ، بەلئی ئەو یی زانین حوکمی بکەت ، ئەو دی ژ خەلکی ئاگری بت ، وئەگەر ئەو یی زانا بت بەلئی حوکمی ب وی حەقی یی نەکەت یا ئەو دزانت ، ئەو دی ژ خەلکی ئاگری بت ، وئەگەر وی بی دادی وزانین حوکم کر یا هەژیتەر بۆ وی ئەو ئەو ژ خەلکی ئاگری بت ، ئەفە ئەگەر وی حوکم دەسەلە کی دا بۆ کەسە کی کر . وئەگەر وی دە حوکمە کی گشتی دا دینی موسلمانان دا حوکم کر ، و حەقی کرە نە حەقی ، و نە حەقی کرە حەقی ، و سوننەت کرە بیدعە ، و بیدعە کرە سوننەت ، و قەنجی کرە خرابی ، و خرابی کرە قەنجی ، و پاشقەلیدان ژ وی دا کر یا خودی و پیغەمبەری وی فەرمان یی کری ، و فەرمان ب وی کر یا خودی و پیغەمبەری پاشقەلیدان ژ ی کری ، ئەفە رەنگە کی دی یە خودایی هەمی چیکری یان و خودایی پیغەمبەران و خودانی رۆژا جزادانی یی حەمد ل بەراهی یی و دویماهی یی بۆ وی حوکمی تیدا دکەت : ﴿ له الحکم والیه ترجعون - حوکمداری یا وی یە ، و هوین پشتی مرنی بۆ حسیب و جزادانی دی زقرنە نک وی ﴾ (القصص : ۸۸) ، ﴿ هو الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله وكفى بالله شهيدا - ئەو یی پیغەمبەری خۆ موحەممەد سلاف لی بن ب رینیشادانە کاشکەرا و دینی ئیسلامی هنارتی ، دا ئەو وی دینی ب سەر هەمی دینان بیخت ، و خودی تیرا تە هەدیە ئەی موحەممەد ، شاهد بت کو ئەو دی پشتەفانی یا تە کەت و دینی تە ب سەر ئیخت ﴾ (الفتح : ۲۸) . » .

(۱) شرح الطحاویة ، بپ ۳۶۳-۳۶۴ .

(۲) مجموع الفتاوی (۳۵ / ۳۸۸) .

ودبیژت : ((بی گومان ههچی بی باوهر نه کهت کو حوکمکرنا ب وی یا خودی بۆ پیغه مبهری خو ئینایه خواری واجبه نهو کافره ، وههچی بی بۆ خو حهلال بکهت کو حوکمی د ناقبهرا مرؤقان دا ب وی بکهت یا نهو دبیت دادی به بی کول دویف وی بچت یا خودی ئینایه خواری نهو کافره ، چونکی چو مللهت نینن نه گهر فهرمانی ب دادی یا د حوکمی دا نه کهت ، ودبت د دینی وان دا دادی نهو بت یا مهزنین وان ببیت دادی به ، بهلکی گهلهك ژ وان بین خو ب موسلمان دزانن ژی حوکمی ب وان عهده تین خو دکهن بین خودی نه ئینایه خواری وه کی چیفانو کین دهشتی (بین وان ژ باب وبایسیران وهرگرتین) ، ونهو ژ وان میرانه بین گوهداری بۆ دئیه کرن ، ونهو دبینن کو حوکم دقیت ب فان چیفانو کان بیه کرن نه کو ب کیتاب وسوننه تی ، ونهفه کوفره ، وگهلهك کهس موسلمان بووینه بهلی حوکمی ب وان عهده تان دکهن بین مهزن فهرمانی بی دکهن ، نه فان نه گهر زانی کو بۆ وان چی نابت نهو حوکمی ب وی نه کهن یا خودی ئینایه خواری ویگییری ب وی چهنندی نه کر ، بهلکی نهو بۆ خو حهلال دکهن کو حوکمی ب وی بکهن یا خودی نه ئینایه خواری نهو کافرن)) .

و (شیخ محمد بن ابراهیم) دبیزت : ((ونهوا بۆ دئیه گوتن کوفره کا د بن کوفری دا نهوه نه گهر وی ئیکی ژبلی خودی کره حه کهم د گهل کو وی باوهری ههیه کو نهو بی گونه هکاره ، وکو حوکمی خودی به حهقی ، ونهقی جار وباران نهفه ژی چی دبت ، بهلی نهوی قانونیان ب ریز ته رتیب بدانت وکاری بی بکهت نهو کوفره ، خو نه گهر بیژت ژی : نه م د خهله تین و حوکمی شریعه تی عادلتره ، نهفه نهو کوفره یا خودانی ژ دینی دهردئیه خت)) (1) .

(1) ژ راپورتا شیخ محمد بن ابراهیم ، بهری خو بده فهتواین وی (۱۲ / ۲۸۰) .

مهعنا وى - خودى رهځمى پى بيهت - جوداهى ئيخسته ناقبه را حوكمى
جوزئى پى دوباره نهبت ، و حوكمى گشتى پى دبتنه جهى ليزفرينى دهه مى
حوكمان دا ، يان د پترى يا وان دا ، وئاشكه را كر كو نهځه نهو كوفره يا
ئيكجار خودانى ژ دىنى دهر دئىخت ، نهځه چونكى ههچى پى شريعه تى لادهت
وقانونينه كا دانايى ل جهى بدانت وپى بگوهورت ، نهځه دهليله كو نهو قانونينى
ژ شريعه تى باشتروچيتر ديينت ، وپى گومان نهځه كوفرا مهزنتره يا خودانى
د دىنى دهر دئىخت ، و ته و حيدى دشكينت .

ناٺبرا جهفتى

دانه خوٺيا ماقى شريعه تدانان وحه لالكرن وحه رامكرنى

دانانا وى شريعه تى مرؤف د عيادته و كاروبارين ژينا خو ډال سهر ب ريقه دچن ، و د وان مهسلان دا بين نهو تيدا ب هه فركى دچن وان پيك دئيت مافه كه ژ مافين خودى خودايى مرؤفان و نافراندهرى چيكرى يان : ﴿ألا له الخلق والأمر تبارك الله رب العالمين - ني نافراندن هه مى و فهران هه مى يا وى يه ، و خودى خودايى هه مى چيكرى يان يى پاك و بلند و مهزن بت ﴾ (الأعراف : ٥٤) .

نهو وى تشتى دزانت يى ب كير بهنى بين وى دئيت ، فيجا وى بو دكه ته شريعه ت ، و چونكى نهو خودايى وانه نهو شريعه تى بو وان ددانت ، و چونكى نهو په رستنا وى دكه ن نهو شريعه تى وى وهر دگرن ، و مفايى قى چه ندى بو وان دزفرت ، خودى دبيژت : ﴿فإن تنازعتم في شئ فردوه إلى الله والرسول إن كنتم تؤمنون بالله واليوم الآخر ذلك خير وأحسن تأويلا - وئه گهر هويىن د ناٺبرا خو ډال سهر تشته كى ب هه فركى چوون ، هويىن حوكمى وى تشتى بو كيتابا خودى و سوننه تا پيغه مبهرى وى موحه مدهى سلاف لى بن بزفريىن ، نه گهر هه وه ب دورستى باوه رى ب خودى ورؤزا حسيبى هه بت . نهف زفراندنا بو كيتاب و سوننه تى بو هه وه ژ هه فركى يى وژيكفه بوونى چيتره ، و دويماهى يا وى باشته ره ﴾ (النساء : ٥٩) .

و دبيژت : ﴿وما اختلفتم فيه من شئ فحكمه إلى الله ذلكم الله ربي - و هه تشته كى هويىن تيدا ژيك جودا بوون ژ كارى دينى خو هويىن حوكمى وى

بۆ خودى د كيتابا وى وسوننه تا پيغهمبهرى وى دا بزقرينن . ئهوه ئهللاه
خودايى من ﴿ (الشورى : ۱۰) .

وخودى ب غهريى قه كارى وان ديت بين ژبلى وى هندهك بهنى يان بۆ خو
دكه نه دانهرين شريعه تان وگوت : ﴿ أم لهم شركاء شرعوا لهم من الدين ما لم
يأذن به الله - يان ئهري ما وان هندهك ههڤشك هه نه ئهو تشتى خودى
دهستويرى پى نه داي بۆ وان دانايه ؟ ﴿ (الشورى : ۲۱) .

فيجا هه چى پى شريعه ته كى ژبلى شريعه تى خودى قه بويل بكهت ، ئه و وى
شرك ب خودى كر ، وئهو عيباده تين خودى و پيغهمبهرى وى نه دانابن بيدعنه
وهه ر بيدعنه كه هه بت سه ردا چوونه ، پيغهمبهر - سلاف لى بن - دييژت :
﴿ من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد - هه چى پى تشته كى نوى د قى
دينى مه دا ده ربيخت ئه و پى زفراندى يه ﴿ ^(۱) ، و د ريوايه ته كه دى دا
هاتى يه : ﴿ من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد - هه چى پى كاره كى دينى مه
پى نه هاتى بكهت ، ئه و پى زفراندى يه ﴿ ^(۲) ، وئهو تشتى خودى و پيغهمبهرى
وى د سياسه تى و حكومدارى يا د ناقبه را مرؤقان دا نه كرتنه شريعه ت ئه و
حوكمى طاغوتى و حوكمى جاهلييه تى يه : ﴿ أفحكم الجاهلية يبغون ومن
أحسن من الله حكما لقوم يوقنون - ئه رى ما وان د قيت توب وى تشتى
حوكمى د ناقبه را وان دا بكه ي پى سه نه م په ريس ل سه ر دچن
ژ نه زانين و سه ردا چوونان ؟! وكى د حوكمى خو دا ژ خودى دادكه رتره
بۆ وى پى د شريعه تى خودى گه هشتى و باوه رى پى ئيناي ؟ ﴿ (المائدة :
۵۰) .

(۱) بوخارى و موسلم فى حه ديسى فه دگوهيزن .

(۲) موسلم فه دگوهيزت .

وههر وهسا حه لالكرن و حهرامكرن ژى مافى خودى يه ، نابت كهس
 پشكدارى يا وى تيدا بكهت ، خودى دبيرت : ﴿ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكَرْ اسْمَ
 اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفَسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لِيُوحُونَ إِلَيْهِمْ لِيَجَادِلُوا بِكُمْ وَإِنْ
 أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ - وهوين گهلى موسلمانان ژ وان فه كوشتى بان
 نه خوڼ بين ل دهمى فه كوشتى نافى خودى ل سهر نه هاتبته گوتن ، وهكى
 مرارى ووى يى بو صه نه م وئه جنان دنپته فه كوشتن ، وهندى خوړنا ژ وان
 فه كوشتى يانه دهر كه فتنا ژ گوهدارى يا خودى يه . وهندى سهر دا چو ويين نه جنانه
 گومانان ل دور حهرامى يا مرارى دنپخنه سهر دلى شه يتانين مرؤقان ، وفهرمانى
 ل وان دكهن كوئو د هه فركى يا خوڼ دا د گهل موسلمانان بيژنى : هوين
 ب خوڼاشقه ليدانا ژ خوړنا مرارى وى ناخوڼ يى خودى كوشتى ، بهلى
 هوين وى دخوڼ يى هه وه فه كوشتى ، وئه گهر هوين گهلى موسلمانان
 گوهدارى يا وان د حه لالكرنا مرارى دا بكهن ئو هوين وئو د شركى
 دا دى وهكى ئيك بن ﴿ (الأنعام : ۱۲۱) ، فيجا خودى گوهدارى يا شه يتانان
 ووهلى بين وان د مه سلا حه لالكرنا وى تشتى دا يى خودى حهرامكرى كره
 شركا ب خودى ، ههر وهسا هه چى يى گوهدارى يا زانا وميران د حهرامكرنا وى
 تشتى دا يى خودى حهرامكرى بكهت ئو وى ئو بو خوڼ كونه خودا ووند ژ بهر
 گوتنا خودى : ﴿ اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله والمسيح ابن
 مريم - وان زانا وعبياده تكهر بو خوڼ كونه خودا ووند شريعت بو ددانان ،
 ووان پيگيرى بى ذكر وشريعتى خودى دهيلا ، ووان عيسايى مه سيح
 كورى مديهمى بو خوڼ كره خودى وپه رستن بو كر ﴿ (التوبة : ۳۱) .
 و د حه ديسى دا هاتى يه كو پيغه مبهرى - سلاف لى بن - ئه دف نايه ته بو
 (عهدى يى كورى حاته مى طائى) - خودى ژى رازى بست - خواند ، ئينا وى

گۆت : ئەى پيغەمبەرى خودى مه پەرستنا وان نەدکر ، پيغەمبەرى - سلاڤ لى بن - گۆتى : ﴿ أليس يحلون ما حرم الله فتحلونہ ويحرمون ما أحل الله فتحرمونہ !؟ - ئەرى ما وان ئەو تشت بۆ ھەو ھەلەل نەدکر يى خودى بۆ ھەرامکرى ڤيجا ھەو ژی ئەو ھەلەل دکر ، وئەو تشت ھەرام دکر يى خودى ھەلەل کرى ڤيجا ھەو ژی ئەو ھەرام دکر !؟ ﴾ گۆت : بەلى ، پيغەمبەرى - سلاڤ لى بن - گۆت : ﴿ فتلك عبادتهم - ئەھا ئەو بوو عبادەتى وان ﴾ (۱) .

ڤيجا گوھدارى يا وان بۆ زانا ومەزنان د ھەلەلکرن و ھەرامکرنى دا پەرستە بۆ وان وشركا ب خودى يە ، وئەو شرکا مەزنترە دژی وى تەوحيدى يە يا کو ژ (لا إله إلا الله) دئيتە وەرگرتن ، چونكى ژ رامانين (لا إله إلا الله) ئەو ھەلەلکرن و ھەرامکرن ھەقى خودى يە ، وئەگەر ئەفە بەھسى وى بت يى گوھدارى يا زانا و عبادەتکەران د وى ھەلەلکرن و ھەرامکرنى دا دکەت يا دژی شريعتى خودى بت ، وئەو دزانت کو ئەفە خەلەتى يە ژى ، د گەل کو ئەو پتر د نيزىكى زانينى و دینى ژى نە ، و دبت خەلەتى يا وان ژ ئەگەرا وى ئجتهادى ژى بت يا ئەو تيدا نەگەشتينە ھەقى يى ، وئەو يى دخودان خيرن ، پا ئەو دى يى چاوا بت يى گوھدارى يا ئەھکامين وان قانونان دکەت يين کو کافران دانانين وئيناينە وەلاتين موسلمانان ، و ھوکمى پى د ناڤەرا وان دا دکەن ؟

ئەفى کافرین بۆ خو کرینە خوداوەند شريعتان بۆ وى ددانن ، و ھەرامى يى بۆ وى ھەلەل دکەن ، و ھوکمدارى يى يى د ناڤەرا مروڤان دا دکەن .

(۱) ترمذى وئبن جەريرو ھندەکين دى فەدگوھيزن .

ناقبرا ههشتی

چوونا د ناق ریزین مهزهه بین ئیلحادی وپارتین جاهلس دا

۱ - چوونا د ناق مهزهه بین ئیلحادی دا ، وه کی مهزهه بین شیووعی و بی دین وره ئسمالیان و مهزهه بین دی یین کوفری ، دهر کهفتنا ژ ئیسلامی یه ، وئه گهر ئهوی چوویه د وان مهزهه بان دا خو ب موسلمان بزانت ئه و ژ نفاقا مهزنتره ، چونکی منافق ب سهرفه خو ب موسلمان دزانن ، و ژ بن فه ئه و د گهل کافرانه ، وه کی خودی د دهر حهقا وان دا گوئی : ﴿ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنُوا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شِيَابِنِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ - وَكَأْتُهُمُ دَهَاتِنَهُ رَاسِتًا خُودَانِ بَاوَهَرَانِ دِگۆتِنَ : مه وه کی ههوه باوهری ب ئیسلامی ئینایه ، وئه گهر ئه و د گهل مهزین خو ژ کافرین سهرداچوویی مانه ب تنی وان پشت راست دکهن کو ئه و یین ل سهر کوفری ، و کو وان ههما یاری بو خو ب خودان باوهران دکرن ﴿ (البقرة : ۱۴) .

وخودی دیبژت : ﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بَكْمَ فَإِن كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِن كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُمُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - دوروی ئهون یین بهری وان لی کانی دی چ شهر وفتنه ب سهر ههوه دا ئین گهلی خودان باوهران ، فیجا ئه گهر خودی ژ قهنجی یا خو منهتهك ل ههوه کر ، وهوین ب سهر دوژمنین ههوه ئیخستن وههوه دهسکهفتی ب دهست خو ئیخستن ، ئه و دی بیژن : ما ئه م ژ ی د گهل ههوه نه بووین و مه پشتا ههوه نه گرتبوو ؟ وئه گهر بو ئه وین کوفر ب فی دینی کری بارهك ژ سهر کهفتن ودهسکهفتی یان هه بوو ، ئه و دی بیژنه وان : ما مه هاریکاری یا

ههوه نه کربوو وهوین ژ خودان باوه‌ران نه‌پاراست بوون ؟ ﴿ النساء : (۱۴۱) .

قیجا ئه‌وین هه‌نه منافقین خاپاندنی دکهن ، هه‌ر ئیک ژ وان دو روی هه‌نه : روی‌یه‌کی بی دئینه نک خودان باوه‌ران ، وروی‌یه‌کی دی بی دچنه نک براین خو‌یین (مولحد) ، و دو ئه‌زمان ژ ی هه‌نه : ئیک بی وه‌سایه موسلمان ب سهرقه قه‌بویل دکهن ، ویی دی ژ نه‌ینی یا قه‌شارتی خه‌به‌ر ددهت : ﴿ وإذا لقوا الذين آمنوا قالوا آمنا وإذا خلوا إلى شياطينهم قالوا إنا معكم إنما نحن مستهزئون - وكأنا نؤف دوروی‌یه دهاتنه راستا خودان باوه‌ران دگوتن : مه وه‌کی هه‌وه باوه‌ری ب ئیسلامی ئینایه ، و ئه‌گه‌ر ئه‌و دگه‌ل مه‌زنین خو‌ ژ کافرین سهرداچوویی مانه ب تنی وان پشت راست دکهن کو ئه‌و بین ل سهر کوفری ، و کو وان هه‌ما یاری بو‌ خو‌ ب خودان باوه‌ران دکرن ﴿ .

وان پشت دایه کیتاب وسوننه‌تی ، وه‌ک ترانه‌کرن ب وان وخودانین وان ، و ل به‌ر نه‌هاتینه خو‌ بیخنه ژیر حوکمی هه‌ردو وه‌حی‌یان ، ژ به‌ر کو وان که‌یف ب وی زانینی هاتی‌یه یا وان هه‌ی ، ئه‌و زانینا ژ خو‌مه‌زنکرن ودفن بلندی‌یی پیقه‌تر چویی ل خودانی زیده نه‌که‌ت ، له‌و دی بینئ ئه‌و هه‌ر وه‌ه‌ر ترانه‌یان بو‌ خو‌ ب وان دکهن بین پیگیری‌یی ب وه‌حی‌یی دکهن : ﴿ الله يستهزئ بهم ويمدهم في طغيانهم يعمهون - خودی وان دسه‌ردا دبه‌ت ووان قه‌دهیلت ، دا پتر به‌رزه‌بین و دودل بین ، و ئه‌و ل سهر یاری پیکرنا وان ب خودان باوه‌ران دی جزایی وان ده‌تی ﴿ (۱) .

(۱) صفات المنافقین (نامیلکه‌یه) بپ ۱۹ ، یا (ابن‌القیم) ی ، و نایه‌تا یا (۱۵) ی یه ژ سووره‌تا (البقرة) .

و خودی فرمان کریه کو ئەم خوۆ بدهینه د گهل خودان باوهران : ﴿ یا ایها
 الذین آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقین - ئەهه ئهوهین باوهری ب خودی
 ئینای وچاقل پیغه مبهری وی کری تهقوا خودی بکهن و د هه می کار
 وکریارین خوۆ دا ژ وی بترسن ، وهوهین د گهل راستگۆیان بن د باوهری
 وسۆزین وان دا ، و د هه می کارین وان دا ﴿ (التوبة : ۱۱۹) .
 وئەف بۆچوونین ئلحادی هندهک بۆچوونین لیککهفتینه ، چونکی ئەو
 ل سهر نهحقی بی دنافا کرینه ، هندی شیروعییه ته باوهری بی ب هه بوونا خودای
 ئافراندەر نائینت ، وشهری دینین عهسمانی دکهت ، وئەو کییه ل سهر عهقلی
 خوۆ قه بویل دکهت کو ئەو بی باوهری بژیت ، و باوهری بی ب وان تشتان نه ئینت
 بین هه بوونا وان یا مسۆگەر ، وعهقلی خوۆ لادهت ؟ و علمانییهت باوهری بی
 ب دینان نائینت ، و پال ددهته سهر مادییه تا بی رینیشاندەر ، ووی د فی ژینا
 حه یوانی دا چو نارمانج نینن ؟ وره ئسمالییه تی خه ما وی ئەوه مالی کۆم بکهت
 ژ کیشه بت بیی خوۆ ب حه لال و حه رامی فه گریدهت ، یان رهحم دلۆفانی بی
 ب هه ژاران بهت ، و نابۆرا وی ل سهر ریبایی رادوهستت ئەو ریبایا کو دبتە
 شهر د گهل خودی و پیغه مبهری وی ، و دبتە ویرانکرن بۆ دهولت و کهسان
 ژی ، و دبتە میتن بۆ خوینا ملله تین هه ژار ، و کیژ مرۆفی ب عهقل - ژبلی بی
 خودان باوهر - هه یه رازی بیت کول سهر فان بۆچوونان بژیت ، بی عهقل و بی
 دین ، و بی نارمانجه کا دورست د ژینا خوۆ دا کو کاری بۆ بکهت و خه باتی
 د ریکا وی دا بکهت ، وهه ما فان بۆچوونان وه لاتین موسلمانان فه گرت ده می
 پتری یا وان پشت دایه دینی دورست و ل سهر بهرزه بوونی هاتینه
 پهروه ده کرن ، و ل سهر دو یقه لانکی بی ژیاين .

۲ - وچوونا د نأف ریزین پارتین جاھلی وتوخمپہر یسین عونصری ژی دا کوفر ودرکہفتنا ژ دینی ئیسلامی یه ، چونکی ئیسلام عہصہ بیہتی وبوچوونین جاھلی قہبویل ناکہت ، خودی دیبژت : ﴿ یا ایہا الناس انا خلقناکم من ذکر وأنثی وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا إن أکرمکم عند اللہ أتقاکم - ئەی گہلی مرؤفان ہندی ئەمین مہ ہوین ژ بابہ کی ب تنی کو ئادہ مہ ، و دەیکہ کا ب تنی کو حہووا یه ئافراندینہ ، فیجا نہسہ با کەسی ژ یا کەسی باشتر نینہ ، و ژ لایسی دووندہ ہی فہ مہ ہوین کرنہ گہلہک مللہت وتویجاخ ، دا ہندہک ژ ہہوہ ہندہکان بناسن ، ہندی باشترینی ہہوہ یه ل نک خودی ئەوہ یی ژ ہہمی یان پتر تہقوا خودی بکەت ﴿ (الحجرات : ۱۳) .

ویغہمبہر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ لیس منا من دعا إلى عصبیة ، و لیس منا من قاتل علی عصبیة ، و لیس منا من غضب لعصبیة - ئەو نہ ژ مہیہ یی بو دەمارگیری یه کی گازی بکەت ، و ئەو نہ ژ مہیہ یی شہری سہرا دەمارگیری یه کی بکەت ، و ئەو نہ ژ مہیہ یی سہرا دەمارگیری یه کی عیجز بیت ﴿ (۱) . ویغہمبہر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ إن اللہ قد اذہب عنکم عیبیة الجاہلیة و فخرها بالآباء ، إنما هو مؤمن تقی أو فاجر شقی ، الناس بنو آدم ، و آدم خلق من تراب ، ولا فضل لعربی علی عجمی إلا بالتقوی - خودی خوّمہ ز نکرنا جاھلییہتی وشانازییرنا ب باب وباییران ژ نک ہہوہ بری یه ، و مرؤف ہما خودان باوہرہ کی ب تہقوا یه یان سہرداچوویہ کی بہخترہشہ ، مرؤف دووندہہا ئادہمینہ ، و ئادہم ژ ناخی ہاتی یه ئافراندن ، ویی عہرب چو سہراتی ل سہر یی نہ عہرب نینہ ئە گہر ب تہقوا یی نہبت ﴿ (۲) .

(۱) ترمذی و ہندہکین دی ژی فہدگوہیزن .

(۲) موسلم فہدگوہیزت .

وئەف حزباتىيە موسلمانان ژيکڤه دکەن ، و خودى فهومان ب کۆمبون وهاريکاري يال سەر قەنجىيى وتەقوايى کرىيە ، وپاشقەلیدان ژ ژيکڤه بون وليککەفتنى کرىيە ، و خودى دبیژت : ﴿ واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا واذکروا نعمة الله علیکم إذ کنتم أعداء فألف بين قلوبکم فأصبحتم بنعمته إخوانا - وهوين هەمى خوۆ ب کیتابا خودایى خوۆ وسوننه تا پیغه مبهرى وى قە بگرن ، ووى تشتى دبتە ئەگەرا ژيکڤه بوونا هەو هوين نە کەن . وقەنجىيە کا مەزن يا خودى د گەل هەو ه کرى ل بيرا خوۆ بینن : کو هوين گەلى خودان باوهران بەرى ئیسلامى نە یارین ئیک بوون ، ئینا خودى دلین هەو ه ل سەر فیانا خوۆ و فیانا پیغه مبهرى خوۆ کۆمکرن ، و فیانا هەو ه هافیتە دلین ئیک ودو ، فیجا ژ قەنجىيى يا وى هوين بوونه برايين خوۆشتى ﴿ (آل عمران : ۱۰۳) .

خودى دڤیت ئەم هەمى ئیک پارت و دەستەك بین ، کو پارتا خودى يا سەر کەفتىيە ، بەلى جیهانا ئیسلامى پشتى تویشى داگیر کرنا ئەو رووی يا سیاسى و رهوشە نیسرى بووی کەفتە ژیری پیه سستا فان توخپه ریسى بین خوین و نفش و وه لاتان ، و باوهرى پی ئینا وهك مەسه له کا علمى و راستی یه کا بنه جه ، و واقعە کى چو رهف ژى نەبن ، و ملله تین جیهانا ئیسلامى دەست دانە بەره فانی يا ژ فان عه صه بیاتین ئیسلامى مراندین ، و ستران پی گۆتن و بهر گه ریان کر کو جارە کا دی وان زیندی بکەن ، و شانازی یی ب زەمانى وان یی بەرى ئیسلامى بۆرى بهن ، ئەو زەمانى ئیسلام رژدی یی ل سەر ناقلیکرنا وى ب جاهلییه تی دکەت ، و خودى مننەت ل موسلمانان کرىيە کو وى ئەو ژى ئینا نە دەر ، و بهرى وان دایه هندی کو ئەو شوکرا وى سەرا قى قەنجىيى بکەن .

ويا سورشتی بۆ موسلمانانی ئهوه چى گاڤا وى جاهلییهت ل بیرا خو
 ئینافه ، چ ده می وى بی دویر بت یان بی نیزیک بت ، دلره شی ونه فیان ل نک
 پهیدا بیت ، وما گرتی بی هاتی یه عهزابدان ده می دئیه بهردان و بیرا وى
 ل ده می گرتنا وى دئیه فه ژبلی نه خو شی بی ب تشته کی دی دحه سییت ؟ وئهو
 که سی ژ ئیشه کا دژوار رادبته فه گاڤا بیرا وى ل وان رۆژان دئیه فه ده می
 نیزیکی مرنى بووی ما ژ نه خو شی یان دا رهنگی وى نائیه گوهارتن ؟^(۱)
 وپشتی یه بیته زانین کو ئه دف حزباتی یه عهزابه ، خودی وان که سان تویش
 دکه تی بین پشت دده نه شریعه تی وى ، وه کی خودی گوئی : ﴿ قل هو القادر
 علی أن یبعث علیکم عذابا من فوقکم أو من تحت أرجلکم أو یلبسکم شیعا
 ویذیق بعضکم بأس بعض - تو ئه ی موحه مه د بیژه : خودای مه زن ئهو ب تنی یه
 بی خودان شیان کو عهزابه کی وه کی باراندنا بهران یان راکرنا له ی ولیمشتان
 ژ هنداقی هه وه ب سهر هه وه دا بینت ، یان ژ بن پی بین هه وه وه کی هژاندنا
 عهردی وخه سفی ، یان ژیکفه بوونی بیخته ناقبه را هه وه وه وه بکه ته کوم
 ودهسته کین لیککه فتی و بهرده ته سه روچاڤین ئیک ودو ﴿ (الأنعام : ۶۵) .
 وییغه مه بر - سلاف لى بن - دبیرت : ﴿ وما لم تحکم أنتمهم بکتاب الله إلا
 جعل الله بأسهم بینهم - وهندی مه زنین وان حوکمی ب کیتابا خودی نه که ن
 خودی دی وان لیک ئیخت ﴿^(۲) .

وهندی ته عه صصوو با بۆ حزبانه دبته ئه گه را هندی مروّف وى حه قی بی
 وه رنه گرت یا د گهل خه لکی دی هه ی ، وه کی حالى جو هی یان ئه وین خودی
 د دهر حه قا وان دا گوئی : ﴿ وإذا قیل لهم آمنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما

(۱) ژ نامه یا : (ردة ولا أبا بکر لها) یا أبو الحسن الندوي .

(۲) ژ حه دیسه کی یا ئبن ماجه فه دگو هیزت .

أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَأَىٰ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ - وَئِهِ گەر هندهك
 موسلمانان گۆته جوھى يان : باوھرى بى ب وى بين يا خودى ژ قورئانى ئىنايه
 خواری ، دى بیژن : باوھرى بى دى ب وى ئینین یا بو پیغمبرین مه هاتى به
 خواری ، وتشتى پشتى وى چەندى خودى ئىنايه خواری ئەو باوھرى بى پى
 نائین ، وئەوھە حەقى یا راستى یا وى ئەوا د گەل وان تىدا ھەى ﴿ (البقرة :
 ۹۱) .

ووه كى حالى خەلكى جاهلییەتى ئەوین ژ بەر تەعەصصوبا بو وى یا باب
 وبایرین وان ل سەر ئەو حەقى قەبویل نە كرى یا پیغمبر - سلاف لى بن - بو
 وان پى هاتى : ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُم اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ
 آبَاءَنَا - وَئِهِ گەر خودان باوھران ب شیرەتكارى قە گۆته سەرداچوویان :
 دوپچوونا وى بکەن یا خودى ئىنايه خواری ژ قورئانى ورینیشادانى ، ئەو
 ل سەر چاقلیکرنا پیشى بین خو بین بو تپەریس رژدىسى دكەن ودیژن : ئەم
 دوپکەفتنا دینی ھەوھە ناکەین ، بەلكى دى دوپکەفتنا وى كەین یا مه باب
 وبایرین خو ل سەر دیتین ﴿ (البقرة : ۱۷۰) .
 وخودانین فان حزبان دقیت حزین خو بکەنە پیگوھۆر بو وى ئیسلاما
 خودى منەت پى ل مرۆفینى پى كرى .

ناشبرا نههی

بهريخودانا ماددى بو ژينى وخرابىبين قى ديتنى

دو بهريخودان بو ژينى هههه : بهريخودانا ماددى بو ژينى ، وبهريخودانا دورست ، وههه ئيك ژ فان بهريخودانان شوينوارين خو هههه :
أ - بهريخودانا ماددى بو ژينى ورامانا وى :

ئهوه هزرا مروقى گريدايا ب دهستفهئينا نا خوشىبين زوى بت ، وكريارا وى د فى لايبى دا يا چارچوو فقه كرى بت ، وهزرا وى دويرتر ژ فى چهئندى نهچت وبهري خو نهدهته دويماهى بى وكارى بو نهكهت ، وخه مى ژ سهروبهري خو نهخوت ، ونهزانت كو خودى دنيا يا كرى به جهى تو فچاندنى بو ئاخرهتى ووى دنيا يا كرى به وارى كارى وئاخهت يا كرى به وارى جزادانى ، فيجا ههچى بى دنيا يا خو كره جهى كارى چاك نهوى فايدى دنيا بى وئاخهت كرى ، وههچى بى دنيا يا وى ژ دهستى چوو نهو وى ئاخههتا خو ژى بهرزه كرى : ﴿ خسر الدنيا والآخرة ذلك هو الخسران المبين - وى دنيا وئاخهت ب خوسارهتى دا ، ونهقهيه زيانا ئاشكههرا ﴾ (الحج : ١١) .

وخودى ئهف دنيا به ژ قهستا نهدايه ، بهلكى وى نهو ژ بهر حكمهته كا مهزن دايه ، خودى دبيژت : ﴿ الذي خلق الموت والحياة ليلوكم أيكم أحسن عملا - نهوى مرن وژين داين ، دا نهو ههوه بههريبينت : كانى كارى كى ژ ههوه بى باشتهر وياقزتره ؟ ﴾ (الملك : ٢) .

ودبيژت : ﴿ إنا جعلنا ما على الأرض زينة لها لنبلوهم أيهم أحسن عملا - هئدى نهمين ههه تشته كى ل سهه عهردى ههه ژ چيكرى يان مه كره خهمل

وجوانی بۆ عەردی ، ومفا بۆ خەلکی ، دا ئەم وان بجهريين كاني كى ژ وان
كارى وى باشتره ﴿ (الكهف : ٧) .

د فى ژينى دا خودى هند خوښى بين زوى ، وخه ملا بهرچاڤ ژ مال وعه يال
وجه وسه لته نەت ، وخوښى بين دى داينه ، كو ژ خودى پيشه تر كهس پى
نه زانت ، فيجا ژ مروڤان هه نه - پىترى يا وان ژ فى رهنگينه - بين خوښى بين
سه رڤه ب تنى دبىن ونه فسا خو ژى تير دكه ن ، وهزرا خو د نهينى بين وان دا
ناكه ن ، له و ده مى خو هه مى پى ب كو مكرنا وان فه دبورين و ناگه ن كارى بۆ
پشتى مرنى بكه ن ، بهلكى ئيك ژ وان باوه رى پى نائىنت كو ژينه كا دى هه يه ،
وه كى خودى گۆتى : ﴿ وقالوا إن هي إلا حياتنا الدنيا وما نحن بمبعوثين - وفان
بوتپه ريسين باوه رى ب رابوونا پشتى مرنى نه ئىناى گۆت : هه ما ژين نه فه يه يا
ئەم تيدا ، وپشتى مرنى ئەم نائينه راكرن ﴿ (الأنعام : ٢٩) .

وخودى گه ف ل وى كرينه پى نه فه ديتنا وى بت بۆ ژينى ، ودبيژت :
﴿ إن الذين لا يرجون لقاءنا ورضوا بالحياة الدنيا واطمأنوا بها والذين هم عن
آياتنا غافلون . أولئك مأواهم النار بما كانوا يكسبون - هه ندى نه ون پى ن
دلى خو نابه نه ديدارا مه ل ئاخره تى بۆ حسيبى ، ووى جزاى ب دويڤ دا
دئيت ، چونكى باوه رى پى ب رابوونا پشتى مرنى نائين ، وه و پيش ژينا
ئاخره تى فه ب ژينا دنياى رازيبوون ، ووان خو ب ژينا دنياى پشت گه رم
كر ، وه وين ژ ئايه تين مه بين كه ونى وشه رعى دى ناگه ه . نه وان ژ بهر وان
گونه ه وخه له تى بين وان د دنياى دا دكرن جهى لى زڤرينا وان ل ئاخره تى
ئاگرى جهه نه مى به ﴿ (يونس : ٧ ، ٨) . ودبيژت : ﴿ من كان يريد الحياة
الدنيا وزينتها نوف إليهم أعمالهم فيها وهم فيها لا يبخسون . أولئك الذين ليس
لهم في الآخرة إلا النار وحبط ما صنعوا فيها وباطل ما كانوا يعملون - هه چى پى

ب کارى خو ژينا دنيایى وخملا وى بخوازت ئەم دى بهرهه مى کريارين وان ب تمامى دهينى ، وتشتهك ژ جزايى وان بى دنيایى ژ وان نائيتسه کيمکرن . ئەون ل ئاخره تى ژ ئاگرى پيشه تر چو تشتهك بو وان نينه ئەو دى تامکهنه گهرما وى ، ومفايى وى تشتى وان کرى نه گه هشته وان ، وکارى وان بى پويچ بوو ، چونكى بو کنارى خودى نه بوو ﴿ (هود : ۱۵ ، ۱۶) .

وئەف گه فه ژ خودانين فى ديتنى دگرت چ ئەو بن يين کارى ئاخره تى دکهن ومه خسه دا وان بى دنيا بت ، وهكى منافقان وئەوين رويمه تى بى دکهن ، چ ئەو کافر بن يين باوه رى بى ب رابوونا پشتى مرنى وحسيبى نه ئينن ، وهكى خه لکى جاهلييه تى وخودانين مه زهه بين خرابکه ر وهكى رهئسمالييه ت وشيووعيه تى ، وعلمانيه تا مولحد ، وئەوين هه بهايى ژينى نه زانى به ، وبدرىخوژدانا وان بو ژينى ژ يا حه يوانان يا جودا نينه ، بهلکى ئەو درى بهرزه ترن ، چونكى وان عه قلى خو لادايه ، وهيز وده مى خو د وى تشتى دا بوژاندى به بى بو وان نه مينت وئەو بو نه مينن ، وو ان کار بو وى دويماهى بى نه کرى به يا ئەو هه ر دى گه هنى .

وحه يوانان چو دويماهى نينن بگه هنى ، وو ان عه قل نينه هزرى بى بکه ن ، نه وهكى فان ، لهو خودى د دهر حه قا وان دا ديژت : ﴿ أم تحسب أن أكثرهم يسمعون أو يعقلون إن هم إلا كالأنعام بل هم أضل سبيلا - يان تو هزر دکه ي کو پتري يا وان وه سا گو هى خو دده نه ئايه تين خودى کو تى بگه هن ، يان تشتهكى ژى بزائن ؟ هه ما ئەو د مه سه لا مفا وه رگرتنا ژ تشتى گو ه لى دبن دا وهكى حه يوانانه ، بهلکى ئەو هيشتا ژ حه يوانان رى بهرزه ترن ﴿ (الفرقان : ٤٤) ، وخودى خودانين فى ديتنى ب نه زانينى سالو خدائينه ، ده مى ديژت : ﴿ وعد الله لا يخلف الله وعده ولكن أكثر الناس لا يعلمون . يعلمون ظاهرا

من الحياة الدنيا وهم عن الآخرة هم غافلون - خودی سۆزه کا بنده جه دایه خودان باوهران ، کو رۆمی بین فهله ب سهر فارسین بوتپه ریس بیخت ، به لسی پتری یا کافرین (مه که هی) نزانن کو ئه و سۆزا خودی دای حه قی یه ، وهه ما ب تنی ئه و تشتی دنیایی بی ب سهرقه و جوانی یا وی دزانن ، وئهو ژ مه سه لین ئاخره تی و تشتی مفای تیدا بگه هینته وان دبی ئاگه هن ، هزرا خو تیدا ناکه ن ﴿ (الروم : ۶ ، ۷) .

وئه گهر خو ئه و د صنعت و نامویره تین نوی ده ریخستی دا دزانا ژی بن ، ئه و دنه زانن وهه ژی هندی نین ب زانینی بینه سالو خدان ، چونکی زانینا وان ژ تشتی ب سهرقه ژ ژینا دنیایی ده رباز نه بوویه ، وئه فه زانینه کا کیمه خودانی خو هیژای فی سالو خه تی پیروژ ناکه ت کو بیژنی : زانا ، وهه ما ئه فه بو وان دئینه گۆتن بین خودی دناسن وژی دترسن ، وه کی خودی گۆتسی : ﴿ إنما یخشی الله من عباده العلماء - هه ما ئه و ب دورستی ژ خودی دترسن و کاری ب فهرمانا وی دکه ن بین زانا ب خودی و سالو خه ت و شریعه تی وی ﴿ (فاطر : ۲۸) .

و ژ به ریخو دانا ماددی بو ژینی ئه وه یا خودی بو مه د سه رهاتی یا قاروونی دا فه گوهاستی ده می خودی گه نجینه داینی : ﴿ فخرج علی قومه فی زینته قال الذین یریدون الحیاة الدنیا یا لیت لنا مثل ما اوتی قارون انه لندو حظ عظیم - ئینا قاروون ب هه می خه ملا خو فه ده رکه فته ناف ملله تی خو ، و مه خسه دا وی ئه و بوو مه زنی یا خو و گه له کی یا مالی خو نیشا وان بده ت ، و ده می ئه وین خه ملا ژینا دنیایی دقیت ئه و دیتی وان گۆت : خوزی ئه و مال و خه مل و مه نصبی بو قاروونی هاتی یه دان بو مه ژی هاتبا دان ، هندی قاروونه وی پشک و باره کا مه زن ژ دنیایی هه یه ﴿ (القصص : ۷۹) ، فیجا وان حه سویدی پی بر وهیقی

خواستن کو ئه و ژى وه کى وى بن ، وگوتن : وى تالعه کى مهزن ههيه ، ئهفه ژ بهر ديتنا وان يا ماددى ، وئهفه وه کى وى حالیه يى نوکه ل دهوله تين کافر ههيه ، ووى پيشکهفتنا ئابؤرى وپيشه سازى يا وان ههيه ، وموسلمانين باوهرى يا وان لاواز ب مهنده هووشى فه بهرى خو ددهنه وان يى بيرا خو ل وى کوفرى بينن يا نهو ل سهر ، وکانى چ دويمه يى يا خراب ل بهراهى يا وان ههيه ، فيجا ئهف بهريخودانا وان يا خهلهت ئيکا هند ژ وان چى دکهت کو نهو کافران مهزن بينن و ب چافى ريزگرتنى بهرى خو بدهنه وان ، وچاف ل وان بکهن د وان ئهخلاق وعده تين خراب دا بين کو ل نک وان ههين ، و د مهسه لا مجدى يى وئاماده کرنا هيزى وتشتى ب مفا دا ژ صنعه تى چاف ل وان ناکه ن ، وه کى خودى گوتى : ﴿ وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة - وهوين گهلى موسلمانان بو بهرسنگرنا دوژمنى ههه تشته کى هوين بشين ژ هيزى و هژمارى ئاماده بکهن ﴾ (الأنفال : ٦٠) .

ب - بهريخودانا دووى بو ژينى : بهريخودانا دورست

وئهفه نهوه کو مرؤف تشتى د فى ژينى دا ژ مال وسه لته نهت وهيزا ماددى بو خو بکهته ريك بو کارى ئاخره تى . و ب راستى دنيا يا يى بها نينه ژ بهر کو نهو دنيايه ، بهلکى بهايى وى بهايى دگههته وى کارى بهنى تيدا دکهت ، و دنيا ريکه که بو ئاخره تى ، وزادى بهحه شتى تيدا ههيه ، وهه چى يى خيرا دگههته خه لکى بهحه شتى ژ بهر وى به يا وان د دنيايى دا چاندى ، و دنيا وارى جيهادى ونقيژ ورؤژى يى يه ، وئهو وارى کرنا خيران وله زکرنا د قه نه جى يان دا به ، خودى دييژته بهحه شتى يان : ﴿ کلوا واشربوا هنيئا بما أسلفتم في الأيام الخالية - خوارن وفه خوارنا دوير ژ نه خو شى يى بخون وفه خون ، ژ بهر وان کريارين ههوه ل رؤژين بوورى د دنيايى دا کرين ﴾ (الحاقه : ٢٤) .

ناٺبرا دهى

عزماندن ونقشتى

أ - عزماندن وپيٺهخواندن :

يان (روقيه) نهوه ب خودان ئيشى ڦه بيته خواندن وهكى مرؤڦى تاوى يان دلگرتى بت ، وديٺنى : عزماندن ڙى ، ونهڦه دورهننگن :

پهنگى ئيگى : نهوه يا شرك د گهل نهبت ، ونهڦه نهوه هندهك ڙ قورئانئ يان ناف و سالوختهين خودئ ب نساخى ڦه بيته خواندن ، نهڦه يا حلاله ، چونكى پيغهمبهري - سلاف لئ بن - نهڦ كاره يئ كرى وفهرمانا پئ كرى ويئ دورستكرى ، ڙ (عهوفئ كورئ مالكى) دئته ڦه گوهاسن ، ديٺت : مه د جاهلييه تي دا عزماندن دكر ، ئينا مه گوته پيغهمبهري - سلاف لئ بن - : تو چاوا ڦئ ديبني ؟ گوت : وى گوت : ﴿ اعرضوا علي رقاكم ، لا باس بالرقى ما لم تكن شركاً - بو من بيٺن كانئ هوين چ پيٺه دخوين ، پيٺهخواندن يا دورسته نه گهر شرك نهبت ﴾^(۱) .

(سيوطى) ديٺت : زانا همى ل سهر هندئ كومبووينه كو پيٺهخواندن يا دورسته نه گهر سئ شهرت تيدا ههبن : كو گوتنا خودئ بت ، يان ناف و سالوختهين وى بن ، و ب زمانئ عهه بان بت ونهو تشت بت يئ رامانا وى ئاشكهرا ، وكو بيته باوهركن كو نه گهر ب تهقديرا خودئ نهبت پيٺهخواندن ب خو چو كارى ناكهت^(۲) .

(۱) موسلم ڦه دگوهيت .

(۲) فتح الخيد ، ب ۱۳۵ .

وچاوانی یا وی ب فی رهنگی به : کو بیته خواندن وپف بکه نه ب نساخی
 فه ، یان ب نافی فه بیته خواندن وبدنه نساخی ، وه کی د حدیسا (ثابتی
 کورپی قه یسی) دا هاتی کو پیغهمبهری - سلاف لی بن - هندهک ناخا
 به طحائی کره د نامانه کی دا پاشی ئاف کره دهقی خو وپفکره نامانی
 وپیدا کر (۱) .

رهنگی دووی : نهوا شرک تپدا هه ی ، وئه فه نهو پیغه خواندنه یا داخوازا
 هاریکاری بی پی ژ ئیکی دی ژبلی خودی دئیتسه کرن ، ودوعا وههوار
 وخوپاراستن نه ب خودی بت ، وه کی وان یین عه زماندن بی ناقین نه جنه
 وملیاکهت وپیغهمبهر وچاکان دکهن ، نه فه دو عاکرنا نه ژ خودی به وئهو شرکا
 مهزنتره ، یان نه ب زمانه عه ره بان بت ، یان ب هندهک په یقان بت رامانا وان
 نه ئیتسه زانین ، چونکی ترس نهوه بی زانین کوفر یان شرک بیته د ناف دا ، نه ف
 رهنگی پیغه خواندن چی نابت .

ب - نقشتی :

وئه فه نهوه یا کو د ستوبی بچویکان دا دئیتسه دانان ، دا چافین نه بن ، ودبت
 زه لام وژن ژی ب خو فه بهلاویسن ، وئهو دو رهنگن :
رهنگی ئیکی ژ نقشتی یان : نهوه بی قورئان یان ناف و سالوخته تین خودی
 تپدا بیته نفیسین ، وبو ساخبوونا ژ ئیشان بیته هلاویستن ، زانایان د حوکمی فان
 رهنگه نقشتی یان دا دو گوتن هه نه :

گوتنا ئیکی : دبیژن : دورسته ، وئه فه گوتنا (عه بدللاهی کورپی عه مرپی
 کورپی عاصی به) ، و ژ (عائیشایی) دئیتسه فه گوهاستن ، و (نه بوو جه عفه ری

(۱) فی حدیسی نه بوو داوود ل بن هژمارا (۳۸۸۵) ژ (کتاب الطب) ی
 فه دگوهیزت .

باقر (ژى بى دبیژت ، و د ریوایه ته کی دا ژ (نه همدی کوری حنبه لی) ژى دئینه فه گوهاستن ، وئهو دبیژن : مه خسه د ب وی حه دیسی یا هلاویستنا نقشتی یان دورست نه کری نهو نقشتیینه یین شرک تیدا هه بت .

گوژتا دووی : دبیژن : دورست نینه ، وئه فه گوژتا (بن مه سعورود) و (بن عه عباسی) یه ، و گوژتا (حوذه یفه و عوقبه بی کوری عامری و بن عه کیمی) یه و کومه کا تابعی یان ژى ل سهر فی گوژتیینه ، ژ وان : هه فالین بن مه سعورودی ، وئهمه د ریوایه ته کی دا یا کو گلهک ژ هه فالین وی هلبژارتی ، و یین پاشی بی ژ وان ته نکید کری ، و ده لیلی وان نهو حه دیسه یا بن مه سعورودی - خودی ژى رازی بت - فه گوهاستی ، دبیژت : من گوهل پیغه مبهری بوو - سلاف لی بن - دگوژت : ﴿ إن الرقی والتماثم والتولة شرک - هندى عه زماندن و نقشتی و ته وه له نه شرکن ﴾^(۱) ، و ته وه له : نه وه یا بوژن و میران چی دکهن دال بهر ئیک شرین بکه ن .

وئه فه گوژته یا دورسته ژ بهر سی لایان :

بی نیکی : پاشقه برن د حه دیسی دا یا گشتی یه ، و چو ده لیل ل سهر تاییه تکرنی نین .

بی دووی : دا ری ل هلاویستنا تشتی نه حه لال بیته گرتن .

بی سی بی : نه گهر وی تشتهک ژ قورنانی ب خو فه کر دویر نینه نهو وی بی ریژ و بها بکه ت ، و د گهل خو ببه ته جهی تاره تی^(۲) .

ره نگی دووی یی نقشتی یان : نه وه یی کو نه ژ قورنانی بت ، به لکی ژ هندهک تشتی دی بت ، وه کی مؤرک وههستی و داف و ده زی و نه عال

(۱) نه همد وئهو داوود و بن ماجه و حاکم فی حه دیسی فه د گوهیزن .

(۲) فتح الحجد ، ب ۱۳۶ .

وبزماران ، وناقین شهیتان وئهنه وطلسمان تیدا بن ، وئفه مسوگهر
دحرامن ، و ژ شرکینه ، چونکی ئه و خوگریدانا ب تشته کی ژبلی خودی
وناف و سالوخت وئایه تین وی فهیه ، و د حدیسی دا هاتی یه : ﴿ من تعلق
شیئاً وکل إليه - ههچی بی تشته کی ب خوفا کت ئه و دی ب هیفی یا وی فه
ئینه هیلان ﴾ ^(۱) ، یه عنی : خودی دی وی هیلته ب هیفی یا وی تشتی فه یی
وی ب خوفا کری ، وههچی بی خو ب خودی فه بگرت وهه وارین خو
بگهینتی وکاری خو بهیلته ب هیفی یا وی فه ، ئه و تیرا وی ههیه ، وهه
تشته کی ژ وی دویر ئه و دی بو وی نیریک کت ، وچی تشتی ئاسی بت دی
بو وی ب ساناهی ئیخت . وههچی بی خو ب ئیکی دی ژبلی خودی فه
گریده ت ، وه کی نقشستی ودهرمان وقه بران ، خودی وی دی هیلته
ب هیفی یا وی تشتی فه ، وئه و ب تشته کی مفای ناگهینتی ، ونه شیت چو
زیانی ژ وی دویر بکته ، فیجا ئه و دی باوه ری یا خو ژ دهست ده ت ،
ویدیه ندی یا وی ب خودایی وی فه دی ئینه برین ، و خودی دی وی شه رمار
کته .

ویا فەر ل سەر موسلمانن ئه وه ئه و باوه ری یا خو ژ هه ر تشته کی وی خراب
بکته یان سست بکته پاریژت ، ووان ده رمانن نه دورست بن نه خوت ،
ونه چته نک دره وین و فیلبازان دا نساخی یین وی چاره سهر بکهن ، چونکی ئه و
دلی وی و باوه ری یا وی نساخ دکهن ، وههچی بی خو بهیلته ب هیفی یا خودی
فه ئه و تیرا وی ههیه .

وهندهك مرزف هه نه فان تستان ب خوفا دکهن ووان چو نساخی یین
به رچاف نینن ژ وی ، به لکی وان نساخی یه کا (وهه می) ههیه ئه و ژ وی ترسا

(۱) نهجهد و ترمذی فه دگو هیزن .

ژ چاقان وحسويدانه ، يان ژى ئەو وان تشتان ب تورومييل و خانى ودكانان فه
دكهن ، وئەفه هەمى ژ لاوازي يا باوهرى يى يه ، وچونكى ئەو ب دورستى خو
ناهيلىنه ب هيقى يا خودى فه ، وهندى لاوازي يا باوهرى يى يه ئەوه نساخى يا
ژ راستى ئەو نساخى يا دقيقت ب زانينا تهوحيدي و باوهرى يا دورست بيته
چاره سه ركرن .

ناٺبرا يازدى

سویندخوارنا نه ب خودی ،

وخواستنا (تهوهسول) وهاریکاریین ژ چیکرییان

أ - سویندخوارنا نه ب خودی :

سویندخوارن (یان سویندخواندن) نهوه : گوٺن ب ئینانا ناٺی مهزنه کی ب رهنگه کی تایبته بیته مسوگر کرن ، ومهزنی حقی خودی یه ، لهو چی نابت سویند ب ئیکی دی ژبلی خودی بیته خوارن ، وزانا ههمی ل سهر هندی کومبووینه کو سویند ب تنی ب خودی یان ناف و سالوخته تین وی دئیته خوارن ، ههر وهسا نهو ل سهر هندی ژی کومبووینه کو چی نابت سویند ب ئیکی دی ژبلی وی بیته خوارن ^(۱) ، وسویندخوارنا نه ب خودی بت شرکه ، ژ بهر وی هدیسا ئن عومهری - خودی ژی رازی بت - فه گوهاستی کو پیغه مبهری - سلاٺ لی بن - گوٺی یه : ﴿ من حلف بغیر الله فقد کفر أو أشرك - ههچی یی سویندی نه ب خودی بخوت نهو وی کوفر یان شرک کر ﴾ ^(۲) و نهو شرک شرکا بچویکتره ، وهسا تی نه بت نهوی سویند پی دئیته خوارن ل نک وی یی سویندی دخوت هندی مهزن بت کو بگه هته وی ریژی پرستنا وی بیته کرن ، وه کی حالی قه بر په ریسان نه فرۆ ، نهوین هند ژ خودی ناترسن ووی هند مهزن ناکه ن هندی ژ خودانین وان قه بران دترسن ووان مهزن دکه ن ، حه تا دهره جهیه کی نه گهر ژ ئیک ژ وان بیته خواستن کو نهو سویندی

(۱) حاشیه ابن قاسم علی کتاب التوحید ، بپ ۳۰۳ .

(۲) نهجهد و ترمذی و حاکم فه دگوهرین .

ب وی وهلی بی بخوت بی نه وی مهزن دکهت نهو نهویرت سویندی بی بخوت
نه گهر نهو بی راستگو نهبت ، ونه گهر ژی بیته خواستن نهو سویندی ب خودی
بخوت نهو دی سویندی بی خوت نه گهر خو بی درهوین ژی بت .

وسویند مهزنکره بو وی بی سویند بی دئیته خوارن ، مهزنکره کا بابه تی
خودی ب تی بت ، ودقیقت سویند بیته پاراستن ومرؤف گهلهك سویندی
نهخوت ، خودی دبیزت : ﴿ وَلَا تُطْعَمُ كُلُّ حَلَاْفٍ مَّهِيْنٍ - وتوئی موحه ممهده
گوهداری یا وی نه که بی گهلهك سویندان دخوت وی درهوین وبی خیر ﴿
(القلم : ۱۰) ، ودبیزت : ﴿ وَاحْفَظُوا اِيْمَانَكُمْ - ب خودویر کرنا ژ سویند
خوارنی ، یان ب جهئینانا سویندی ، یان ب دانا کفاره تی نه گهر ههوه سویند
شکاند ، هوین سویندی خو بیارین ﴿ (المائدة : ۸۹) .

یهعنی : نه گهر پیئقی نهبت وهوین د راستگو نهبن هوین سویندی نهخون ،
چونکی گهلهك سویندخوارن ، یان درهوا د سویندی دا نیشانا سفق
ونهمهزنکرنا خودی یه ، ونهفه دژی تمامی یا تهوحیدی یه ، و د حدیسه کی دا
هاتی یه پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ ثَلَاثَةٌ لَا يَكْلَمُهُمُ اللهُ وَلَا يَزَكِيَهُمْ
ولههم عذاب أليم - سی کهس هه نه خودی د گهل ناخخت ووان ژ گونه هان پاقر
ناکهت ، وعهزابه کا ب ئیش بو هه یه ﴿ وتیدا هاتی یه : ﴿ وَرَجُلٌ جَعَلَ اللهُ
بِضَاعَتِهِ لَا يَشْتَرِي إِلَّا بِبَيْعِهِ ، وَلَا يَبِيعُ إِلَّا بِبَيْعِهِ - وزهلامه که خودی کری یه
پهرتالی خو بی سویندا ب وی ناکرت ، وبی سویندا ب وی نافرؤشت ﴿ (۱)
مهعنا : گهل وی دژوار کر بی گهلهك سویندان بخوت ، تشتی هندی
دگه هینت کو ژ بهر پیروزی یا ناقی خودی ومهزنی یا وی نهو تشتی کی
حهرا مه .

(۱) طبعه رانی ب سه نه ده کا درست فه دگو هیزت .

وهەر وهسا سویندخوارنا ب خودی ژ دره و یا حهرامه ، وئهو سویندا
نقۆکه ره ^(۱) ، و خودی سالۆخهتین منافقان داینه کو ئهو ژ دره و ب خودی
سویند دخۆن وئهو دزانن کو ئهو ددره وینن .

ژ فی دیار دبت کو :

۱ - سویندخوارنا نه ب خودی بت ، وهکی سویندخوارنا ب ئه مانه تی یان
که عیبی یان پیغه مبهری - سلاف لی بن - حهرامه ، ودبته شرک .

۲ - سویندخوارنا ژ دره و ژ قهستا ب خودی یا کو دیژنی : سویندا
نقۆکه ره ، حهرامه .

۳ - گه لهک سویندخوارن ب خودی - نه گهر خو ژ راستی ژی بت -
حهرامه ، نه گهر پیتهی بو نه بت ، چونکی ئهو سفکی یه ب خودی .

۴ - دورسته سویند ب خودی بیته خوارن نه گهر خودان یی راستگو بت
وهه و جهیی بو هه بت .

ب - ته وه سسول ب چیکری یان بو نک خودی :

ته وه سسول (یان خو نیزیکی کرن) نه وه مرؤف خو نیزیکی تشته کی بکهت
وخو بکه هینتی ، و (وه سیلهت) : نیزیکی یه ، خودی دبیرت : ﴿ وابتغوا إلیه
الوسیلة - وهوین وی تشتی بخوازن یی هه وه نیزیکی وی بکهت ﴾ (المائدة :
۳۵) یه عنی : ب گوهداری و تشتی ئهو بی رازی بیت هوین خو نیزیکی وی
بکهن .

و (ته وه سسول) دو پیشکن :

(۱) سویندا نقۆکه ره ئهو سوینده یا خودانی خو د گونه هی دا پاشی د ناگری دا نقۆ دکهت ،
وئهو ئهو سوینده یا خودان ژ دره و ل سه ر تشته کی بۆری دخۆت وئهو دزانت کو ئهو یی
دره وینه .

پشکا نیکی : تهوهسسولا دورست ، ونه وژی چه ند رهنگه که :

۱ - **رهنگی نیکی** : تهوهسسولا ب ناف و سالوخته تین خودی ، وه کی خودی فرمان ب وی چه ندی کری ده می گوتی : ﴿ ولله الأسماء الحسنی فادعوه بها وذرُوا الذین یلحدون فی أسمائه سیجزون ما کانوا یعملون - و خودایی پاک و بلند باشناف هه نه ، فیجا تشتی هه وه بثیت هوین ب باشنافین وی داخوازی ژی بکن ، وهوین وان بهیلن بین گوهورینی دنیخنه نافین وی چ ب کیمکرنی بت یان ب زیده کرنی بت یان ژی ب وهربادانا مهعنا وان بت ، نه و ب وی کاری دی ئینه جزادان یی وان د دنیایی دا دکر ژ کوفرا ب خودی ، ونه باوهری ئینانا ب نافین وی ودره وین دهریخستنا پیغه مبهری وی ﴿ (الأعراف : ۱۸۰) .

۲ - **رهنگی دووی** : تهوهسسولا ب باوهری یی وکارین چاک بین خودان پی رابووی ، وه کی خودی د دهر حه قا خودان باوهران دا گوتی : ﴿ ربنا اننا سمعنا منادیا ینادی للإیمان أن آمنوا بربکم فآمنوا ربنا فاغفر لنا ذنوبنا وکفر عنا سیئاتنا وتوفنا مع الأبرار - خودایی مه هندی نه مین مه گوهل گازی کهره کی بو ، کو پیغه مبهری ته موحه مده ده سلاف لی بن ، وی مرؤف گازی دکرن دا باوهری یی ب ته و ته وحیدا ته بین ، وکاری ب شریعتی ته بکن ، ئینا هم د بهرسفا گازی یا وی هاتین ، ومه باوهری ب په یاما وی ئینا ، فیجا تو گونه هین مه ژی ببه ، وعه بین مه فه شیره ، ومه ب باشان را بگه هینه ﴿ (آل عمران : ۱۹۳) .

ووه کی د حه دیسا وان سی که سان دا هاتی ^(۱) بین که قری دهری شکه فتی لی گرتی ، ونه و نه شیاین ژی دهر که فن ، فیجا هه ر نیکی ب کاره کی خو یی

(۱) یا بوخاری وموسلمی فه گوهاستی .

چاك خۆ نيزيكي خودى كرى ، ئينا خودى رى ل بهر وان شه كر ، وئهو
دهر كه فتن وچوون .

۳ - **رهنگى سىيى** : تهوه سسولا ب تهو حيدا خودى ، وهكى يوونسى
- سلاف لى بن - كرى : ﴿ فنادى في الظلمات أن لا إله إلا أنت سبحانك -
فيجا وى د تارى يا شهفى ودهريايى وزكى نههنگى دا ب تۆبه كرن شه گازى
خودايى خۆ كر وئعتراف ب زۆردارى يا خۆ كر كو وى صهبر ل سهر مللهتى
خۆ نه كيشاي ، وگۆت : ژ ته بيشه تر چو خودايين حهق نينن ، پاكي بۆ ته
بت ، هندی ئەز بووم ئەز ژ زۆرداران بووم ﴾ (الأنبياء : ۸۷) .

۴ - **پشكا چارى** : تهوه سسولا ب ئاشكه راكرنا لاوازي وههوجهيى
وههژارى يا خودانى بۆ خودى ، وهكى ئهيووبى - سلاف لى بن - كرى :
﴿ أني مسني الضر وأنت أرحم الراحمين - وى گازى خودايى خۆ كر كو
نهخۆشى يا گههشتى يه من ، وتو ژ هه مى دلۆفانان دلۆفانترى ﴾ (الأنبياء :
۸۳) .

۵ - **رهنگى پينجى** : تهوه سسولا ب دوعايىن چاكين زيندى ، وهكى ده مى
باران نهدهاتن صهحايى يان داخواز ژ پيغه مبهرى - سلاف لى بن - دكر كو ئهو
دوعايان ژ خودى بكهت دا بارانى بيارينت ، وده مى ئهو دوعايان بۆ وان
بكهت ^(۱) .

۶ - **رهنگى شهشى** : تهوه سسولا ب ئعترافا ب گونههى : ﴿ قال
رب إني ظلمت نفسي فاغفر لي - مووساي گۆت : خودايى من من زۆردارى
ل نهفسا خۆ كر ب كوشتنا وى نهفسا ته فهرمان ب كوشتنا وى ل من نه كرى
فيجا تو وى گونههى بۆ من ژى ببه ئهوى ژ مللهتى مووساي

(۱) بوخارى فهدگوهيزت .

داخوآزا هاریکاری یی ژ مووسای کر دژی نهیاری خو ﴿ (القصص : ۱۶) .

پشکا دووی : تهوهسسولا نه دورست :

وئهو ئهو تهوهسسوله یا ژ فان رهنگین بوری نهبت وهکی تهوهسسولا ب خواستنا دوغایی ومهدهری ژ مرییان ، وتهوهسسولا ب خاترا پیغهمبهری - سلاف لی بن - ، وتهوهسسولا ب چیکرییان وحهقی وان ، وبهرفرهکرنا فی پشکی بقی رهنگییه :

۱ - خواستنا دوغایی ژ مرییان :

ئهفه چی نابت ، چونکی مری نهشیت وهسا دوغایان بکتهت وهکی دهمی ئهو بی زیندی ، وخواستنا مهدهری ژی ژ مرییان چی نابت ، چونکی دهمی عومهری کوری خهططابی وموعاویهیی کوری ئهبوو سوفیانی - خودی ژ ههر دووان رازی بت - وئهو سهحابی وتابعی بین ل سهر دهمی وان گافا باران نههاتبان وبها هشکاتی وووان تهوهسسول وداخوآزا مهدهری کربا ، وان ئهو ب ساخان دکر ، وووان تهوهسسول ب پیغهمبهری - سلاف لی بن - و ل نک قهبری وی نه دکر ، بهلکی ئهو پیشقه دچوونه نک ئیکی دی بی وهکی عهیباسی ویهزیدی ، وعومهری گۆت : ((یا رهیبی مه تهوهسسول ب پیغهمبهری ته دکر ته باران ددانه مه ، وئهم بی تهوهسسولی ب مامی پیغهمبهری ته دکهین فیجا تو بارانی بده مه)) فیجا دهمی وان نهشیای ب رهنگهکی دورست تهوهسسولی ب وی بکهن وهکی بهری وان دکر ، وان پیشقه تهوهسسول ب ئیکی دی کر ، وئهو دشیان بینه نک قهبری وی وتهوهسسولی بی بکهن^(۱) ، یهعنی : ئهگهر ئهو یا دورست با ، بهلی نهکرنا وان بو وی چهندی دهلیله کو تهوهسسولا

(۱) مجموع الفتاوی (۱ / ۳۱۸-۳۱۹) .

ب مریان چی نابت ، وئەگەر داخووازا دوعا ومەهدەری ژ پیغمبەری دەمی ئەو بی زیندی و دەمی بی مری وەکی ئیک با ، صەحابی یان ئەو نەدھیلا ونەدچوونە نك ئیکی دی بی ژ وی کیمتر .

۲ - تەوہسسولا ب خاترا پیغمبەری - سلاف لی بن - یان ئیکی دی

ژبلی وی :

چی نابت ، وئەو حەدیسا تیدا هاتی : ((إذا سألتم الله فاسألوه بجاهي ، فإن جاهي عظیم - ئەگەر هەوہ داخووازا ژ خودی کر هوین ب خاترا من داخووازی ژ وی بکەن ، چونکی خاترا من یا مەزنە)) ئەف حەدیسه درەوہ ، و د چو کتیبین موسلمانان بین باوہری دا نەهاتی یە ، وکەسی ژ زانایین حەدیسی ئەو نەفەگیرایە ^(۱) ، وھندی چو دەلیلین دورست ل سەر وی چەندی نەبن ، ئەو چی نابت ، چونکی بی دەلیلەکی دورست چو عیبادەت دورست نابن .

۳ - تەوہسسولا ب چیکری یان (مەخلووقان) :

چی نابت ، چونکی ئەگەر (ب) ی ^(۲) بۆ سویندی بت ، ئەو ھنگی ئەو بی خودی ب وی ددەتە سویندی ، وئەگەر چی نەبت مرؤف مرؤفەکی ب چیکری یەکی بدەتە سویندی چونکی دی بتە شرک وەکی د حەدیسی دا هاتی ، پا چاوا دی چی بت ئەو خودی ب چیکری یەکی بدەتە سویندی ؟
وئەگەر (ب) ی بۆ ئەگەری بت ، خودی داخووازا کرنا ب چیکری نەکری یە ئەگەر بۆ بەرسفدانی ، ووی ئەو بۆ بەنی یین خو دورست نەکری یە .

(۱) ژیدەری بەری (۱۰ / ۳۱۹) .

(۲) مەخسەد ب (بی) ئەو دەمی ئەو دبیژت : یا خودی تو ب فلان کەسی کە ی تو فلان کاری بۆ من بکە ی (وەرگیر) .

٤ - تهوه سسولا ب حه قى چيكرى يان :

ٺه و ژى چى نابت ، ژ بهر دو تشتان :

بى ئيكي : كه سى چو حه ق ل سهر خودى نين ، بهلكى ٺه وه سى قه نجي بى
ب وى چهندي ل چيكرى يان دكه ت ، وه كى وى گوتى : ﴿ و كان حقا علينا
نصر المؤمنين - وسهر كه فتنا خودان باوهران تشته كى حه ق بوو ل سهر مه ﴾
(الروم : ٤٧) ، فيجا كو گوهدار هه ژى جزا بى بيت ٺه قه حه قه كه خودى
ژ قه نجي يا خو دده ته وى ، نه كو وه كى وى حه قى به سى مرؤقه كى ل سهر
مرؤقه كى دى هه ي .

بى دووى : هندی ٺه ف حه قه به بى خودى ژ قه نجي يا خو دده ته به نى بى خو
ٺه و حه قه كى تايبه ته ب وى فه ، كه سى دى چو په يوه ندى پيشه نينه ، فيجا
ٺه گهر كه سه كى نه ژ هه ژى وى حه قى بيت وته وه سسولى ب وى حه قى
بكه ت ، ٺه و دى ته وه سسولى ب كارى بيانى ژ خو كه ت سى وى چو
په يوه ندى پيشه نه هه ي ، وٺه قه چو مفا بى ناگه هينته وى .

وٺه و حه ديسا تيدا هاتى : ﴿ أسألك بحق السائلين - ٺه ز ب حه قى
پسپار كه ران پسپارى ژ ته دكه م ﴾ حه ديسه كا بى بنه جهه ، چونكى (عطية
العوفى) د سه نه دا وى دا به ، وهه مى زانال سهر لاوازى يا وى كو ميو وينه ،
وه كى هنده ك زانايين حه ديسى دييژن ، وٺه وى ب فى رهنگى بت د مه سه له كا
هو يا گرنگ دا ژ كارين عه قى دى گوتنا وى نابته ده ليل ، وپشتى هنگى
ته وه سسولا ب كه سه كى ده سنيشانكرى تيدا نينه ، بهلكى ٺه و ته وه سسولا
ب پسپار كه ران هه مى يانه ، و حه قى پسپار كه رى به رسفدانه وه كى خودى ژفان
ب وى چهندي دا بى ، وٺه و حه قه كه خودى بو وان ل سهر خو فهر كرى به ،

و کەسێ ئەو ل سەر وی فەر نه کریه ، قیجا تهوه سسولا ب ژفانا وی یا راسته نه کو ب حهقی چیکری به کی .

ج - حوکمی داخووا هاریکاری وههوار خواستی ژ چیکری یان :

داخووا هاریکاری بی (ئستعانه) نهوه : مرۆف هاریکاری بی و پشته فانی بی د کاره کی دا بخوازی ، وههوار خواستن (ئستعانه) نهوه : داخووا ههواری و نه هیلا نهنگافی بی بیته کرن .

و داخووا هاریکاری وههواری ژ چیکری یان دو رهنگن :

رهنگی ئیکی : داخووا هاریکاری وههواری ژ چیکری یان د وی کاری دا بی نهو بشین بکهن دورسته ، خودی دبیرت : ﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى - وَهُمِينَ ل سەر قهنجی بی و تهقوایی هاریکاری یا ئیک و دو بکهن ﴾ (المائدة : ۲) و خودی د سهرهاتی یا مووسای دا - سلاف لی بن - دبیرت : ﴿ فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ - وَهُوَ الَّذِي مَلَكَتْهُ وَي داخووا هاریکاری بی دژی نه یاری خو ژ وی کر ﴾ (القصص : ۱۵) . ووه کی فییه زهلام د شه پری دا هاریکاری بی ژ هه قالین خو بخوازی د وی تشتی دا بی مرۆف بشین بکهن .

رهنگی دووی : داخووا هاریکاری وههواری ژ چیکری یان د وی تشتی دا بی ژبلی خودی که سهك نه شیت بکهت ، وه کی داخووا هاریکاری وههواری ژ مری یان ، وههوار خواستنا ژ ساخان و داخووا هاریکاری بی ژ وان د وی تشتی دا بی بهس خودی دشیت بکهت وه کی ساخکرنا نساخان و لادانا تهنگافی یان ، وپاشدابرنا نهخوشی یان ، ئەف رهنگه بی دورست نینه ، وئهفه شرکا مهزنتره ، و ل سهر دهمی پیغه مبهری - سلاف لی بن - منافقهك هه بوو نهخوشی دگه هانده خودان باوه ران ، ئینا هنده کان ژ وان گۆت : رابن دا بچین ههوارین خو بگه هینینه پیغه مبهری خودی - سلاف لی بن - ژ بهر فی منافقی ،

ئينا پيغهبهري - سلاف لى بن - گوت : ﴿ اِنَّهٗ لَا يَسْتَعْتَبُ بِى ، وَاِنَّمَا يَسْتَعْتَبُ بِاللّٰهِ - هندی ههواره ژ من نائيتيه خواستن ، بهلكى نهو ژ خودى دئيتيه خواستن ﴾^(۱) ، وبؤ پيغهبهري - سلاف لى بن - خوش نهبوو ئەف پەيشه د دەر حەقا وى دا بيته گوتن ، هەر چەندە ئەو دشيا د ژينا خو دا وى چەندى بکەت ، بؤ هندی دا تەوحييد بيته پاراستن ، وري ل شرکى بيته گرتن ، ووهک توره وخوشکاندن ژ وى بؤ خودى ، وبؤ هشار کرنا ئوممەتى پاشقه ليدانا وان ژ ريکين شرکى چ گوتن بن چ کريار بن ، فيجا نه گەر ئەفه د وى تشتى دا بت بى پيغهبهري - سلاف لى بن - بشيت د ژينا خو دا بکەت ، پا چاوايه نه گەر نيک پشتى مرنا وى ههوارين خو بگههينتى ، ووان تشتان ژى بخوازت بى ژ خودى پيغهبهري کەس نه شيت بکەت^(۲) ، وئه گەر ئەفه د دەر حەقا پيغهبهري دا - سلاف لى بن - چى نهبت ، پا د دەر حەقا کەسين دى دا نيکجار چى نابت .

(۱) طهبرانى فه دگوهيت .

(۲) فتح الخيد ب ۱۹۶-۱۹۷ .

دهرگه هی پینجی

د ناشکهراکرنا وی تشتی دا یی دقیت مروقی باوهری پی ههبت
د دهر حقا پیغه مبهری دا - سلاف لی بن - وبنه مال وصه جابی پین وی

وئو د چند ناقیران دایه :

ناقیرا نیکن : فهر بوونا قیان ومه زکرنا پیغه مبهری ، وپاشقه لی دانا
ژ (غلو) وزیده بلندکرنا وی ، وناشکهراکرنا بهایی وی
سلاف لی بن .

ناقیرا دووی : فهر بوونا گوهداری وچاقلیکرنا وی .

ناقیرا سسی : دورستی یا سلافکرنا ل وی .

ناقیرا چاری : بهایی بنه مالا وی ، وتشتی بو وان فهر بت بی کیمکرنا یان
زیده کرنا بهایی وان .

ناقیرا پینجی : بهایی صه جابی یان وتشتی دقیت مروقی باوهری پی ههبت
د دهر حقا وان دا ، وبوچوونا سوننی یان د وی دا یا
د ناقیرا وان دا چیبووی .

ناقیرا شهنش : پاشقه لی دانا ژ گوتنا خه بهران بو صه جابی وئیمامین
سه رراست .

ناقبرائیکي

فهربوونا قيان ومهزنکرا پيغه مبهري ،
وپاشقه ليدانا ژ (غلو) وزيده بلندکرا وى ،
وناشکهر اکرا بھايي وى سلاف لى بن

۱ - فهربوونا قيان ومهزنکرا وى - سلاف لى بن - :

ل سهرى يا فھر ل سهر عهبدى حهز ژ خودى بکھت ، وئھو مهزنترين
رهنگين پهرستى يھ ، خودى دييژت : ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ - وَقِيَانَا
خودان باوهران بو خودى پتره ژ يا فان کافران بو خوداوهندين وان ﴿
(البقرة : ۱۶۵) .

چونكى خودى يھ قهنجى ب ههمى نعمه تين ناشکھرا ونه پھنى ل بهنى يين خو
کرى ، پاشى پشتى قيانا خودى قيانا پيغه مبهري ژى - سلاف لى بن - يا فھر
چونكى ئه وه بو خودى گازی کرى وئھو ب خه لکى دايه ناسين ، وشريعه تى
وى گھاندى ، وئھ حکامين وى ناشکھرا کرى ، قيجا هه چى خيرا دنيابي
وناخره تى گھه شتبه خودان باوهران ل سهر ده ستي پيغه مبهري يھ ، وکھس ناچته
به حه شتى نه گھر گوهدارى ودويچوونا وى نه کھت ، و د حه ديسي دا هاتى يھ :
﴿ ثلاث من كن فيه وجد حلاوة الإيمان : أن يكون الله ورسوله أحب إليه مما
سواهما ، وأن يحب المرء لا يحبه إلا الله ، وأن يكره أن يعود في الكفر بعد أن
أنقذه الله منه ، كما يكره أن يقذف في النار - سى تشست هه نه هه چى يى
ئھو ل نك بن ئه وى شرينى يا باوهرى ديت : كو خودى پيغه مبهري وى ل بهر
وى ژ ههر تشته كى دى خوشتقيتر بن ، وحهز ئيكي بکھت بو خودى نه ژ بهر

تشته کی دی ، وکو حەز نە کەت ل کوفری بزفرت پستی خودی ئەو ژێ خلاس
کری کانێ چاوا وی نهفیت ئەو بیته هافیتن د ناگری دا ﴿^(۱) .

و فیانا پیغەمبەری ب فیانا خودی فه یا گریدایه و د دویف دا دئیت ،
و د دەر حەقا فیانا پیغەمبەری دا - سلاف لی بن - وکو یا فەرە ئەو پیشی فیانا
هەر خوشتقی به کی دی بت ژبلی خودی گۆت نا پیغەمبەری - سلاف لی بن -
هاتی یه : ﴿ لا یؤمن أحدکم حتی أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعین
- باوهری یا نیک ژ ههوه تمام نابت نه گەر نهز ل نک وی بی خوشتقیتر نه بم
ژ کوری وی و بایی وی و مروغان هەمی یان ﴿^(۲) .

به لکی حەدیس هاتی یه کو فەرە ل سەر موسلمانن پیغەمبەر - سلاف لی
بن - ل نک وی ژ نهفسا وی ب خو ژێ خوشتقیتر بت ، وه کی وی حەدیسی
دا هاتی کو عومهری کوری خهططایی - خودی ژێ رازی بت - گۆت : ئەوی
پیغەمبەری خودی ، تول نک من ژ هەمی تشتان خوشتقیتری نهفسا من تی
نەبت ، ئینا پیغەمبەری - سلاف لی بن گۆت - : ﴿ والذي نفسي بيده حتى
أكون أحب إليك من نفسك - ئەز ب وی که مه بی نهفسا من د دەستی دا حەتا
ئەز ل نک ته ژ نهفسا ته ژێ خوشتقیتر نه بم ﴿ ئینا عومهری گۆت : پا تو
نوکه ل نک من ژ نهفسا من ژێ خوشتقیتری ، پیغەمبەری - سلاف لی بن -
گۆت : ﴿ الآن یا عمر - نوکه ئەوی عومەر ﴿^(۳) .

ژ فی دئیته زانین کو فیانا پیغەمبەری - سلاف لی بن - یا فەرە و بەری فیانا
هەر تشته کی دی ژبلی فیانا خودی دئیت ، چونکی ئەو د دویف وی دا دئیت

(۱) بوخاری و موسلم فه دگوهرین .

(۲) بوخاری و موسلم فه دگوهرین .

(۳) بوخاری فه دگوهریت .

و ب وی فہ یا گریڈایہ ، چونکی ئەو ژ بہر فیانا خودی یہ ، ئە گەر فیانا خودی د دلی خودان باوہری دا زیدہ بوو ئەو ژ ی زیدہ دبت ، و ئە گەر کییم بوو ئەو ژ ی کییم دبت ، و ہہچی یی خودی بقیٹ ئەو بو خودی دی حەز ژ خەلکی ژ ی کہت .

وفیانا مروّقی بو پیغەمبەری - سلاف لی بن - ہندی دخوازت ئەو د چاقین مروّقی دا یی مەزن و ب بہا بت ، و مروّف دویکەفتنا وی بکەت ، و گوتنا وی ب پیش گوتنا ہەر کەسە کی دی بیخت ، و سوننەتا وی ژ ی مەزن بینت .

(ابن القیم) ی زانا - خودی رەحمی پی ببەت - دبیزت : « وفیان و مەزن کرنا ہەر مروّقە کی ہەبت ہنگی دی یا دورست بت ئە گەر ب فیان و مەزن کرنا خودی فہ یا گریڈای بت ، و ہ کی فیان و مەزن کرنا پیغەمبەری خودی - سلاف لی بن - ، چونکی ئەو ژ تمامی یا فیان و مەزن کرنا وی یہ یی ئەو ہنارتی و ئومەتا وی ژ بہر فیانا خودی بو وی ئەو دقیت ، و ژ بہر مەزن کرنا خودی بو وی ئەو وی مەزن دکەن ، و ئەو فیانہ کا بو خودی یہ و ژ پینقی یین فیانا خودی یہ . و مەخسەد : ہندی پیغەمبەرہ - سلاف لی بن - خودی فیان و ہەیبەت دابووی ، لەو مروّقە ک ل بہر مروّقە کی ہندی خۆشتقی و ب ہەیبەت نەبوو ہندی پیغەمبەر - سلاف لی بن - یی خۆشتقی و ب ہەیبەت بوو ل نک صەحابی یین وی ، عەمری کوری عاصی پشتی موسلمان بووی دبیزت : نە فیانا من بو کەسی ہندی نە فیانا وی نە بوو ، و دەمی ئەز موسلمان بوویم فیانا من بو کەسی ہندی فیانا من بو وی نە بوو ، و کەس د چاقین من دا ہندی وی یی ب ہەیبەت نە بوو ، و دبیزت : ئە گەر پسیار ژ من بیئە کرن کو ئەز سالو خەتین وی بیژم ، ئەز نە شیم وی چەندی بکەم ، چونکی ژ بہر ہەیبەتا وی من تیر بہری خو نە ددای . و عوروی یی کوری

مهسعوودی گۆته قوره‌یشی‌یان : ئە‌ی ملله‌تی من ! ئە‌ز ب خودی‌ که‌مه ئە‌زی چوویمه نك کيسرا وقه‌یصه‌ری ومه‌لکان ، ومن مه‌لکه‌ک نه‌دیته‌یه هه‌قالین وی هند وی مه‌زن بکه‌ن ، وه‌کی هه‌قالین موحه‌مه‌دی موحه‌مه‌دی مه‌زن دکه‌ن ، ب خودی‌ هندی ئە‌و وی مه‌زن دکه‌ن ئە‌و باش به‌ری‌ خو‌ ناده‌نی ، و ئە‌و جاره‌کی‌ تف ناکه‌ت ئە‌گه‌ر نه‌که‌فته د ده‌ستی ئیک ژ وان دا ، فی‌جا ئە‌و د سنگ و‌دیمی‌ خو‌ نه‌ده‌ت ، و ده‌می‌ ئە‌و ده‌سنقی‌ژا خو‌ دشۆت نی‌زیکه ئە‌و سه‌را وی‌ نا‌فی‌ لیک بکه‌فن)) (۱) .

۲ - پاشقه‌لیدانا ژ (غلو) وزیده‌گافی‌یا د مه‌دحکرنا وی دا :

(غلو) پیلیدانا توخویبانه ، دئینه‌گۆتن : فلان که‌سی (غلو) کر ، ئە‌گه‌ر وی د قه‌درگرتنی‌ دا بی‌ ل توخویبان دانا ، خودی‌ دی‌ژت : ﴿ لا تَعْلُوا فِي دِينِكُمْ ﴾ (النساء : ۱۷۱) یه‌عنی : د دینی‌ خو‌ دا بی‌ ل توخویبان نه‌دان .
 وزیده‌گافی‌یا د مه‌دحکرنی‌ دا ئە‌وه مرۆف د مه‌دحکرنی‌ دا بی‌ ل توخویبان بدانت ، و دره‌وی‌ تیدا بکه‌ت ، ومه‌خسه‌د ب (غلو) ی د دهر حه‌قا پی‌غه‌مبه‌ری‌ دا - سلاف لی‌ بن - ئە‌وه مرۆف د قه‌درگرتنا وی دا پی‌ ل توخویبان بدانت ، کو وی ژ دهره‌جا عه‌بدینی‌ و پی‌غه‌مبه‌رینی‌ بلندتر لی‌ بکه‌ت ، وه‌نده‌ک سالۆخه‌تین خوداینی‌ بی‌ بده‌تی‌ ، وه‌کی کو دوعایی‌ ژ ی بکه‌ت وه‌وارین خو‌ بگه‌هیتنی‌ وسویندی‌ بی‌ بخت .

ومه‌خسه‌د ب زی‌ده‌گافی‌یا د مه‌دحکرنا وی دا ئە‌وه زی‌ده‌تر ژ حه‌ددی‌ دورست مه‌دحین وی بی‌نه‌کرن ، و پی‌غه‌مبه‌ری‌ - سلاف لی‌ بن - ئە‌م ژ وی چه‌ندی‌ پاشقه‌لیداینه‌ ده‌می‌ گۆتی : ﴿ لا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنِ مَرْيَمَ ، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ ، فَقُولُوا : عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ - زی‌ده‌گافی‌ بی‌ د مه‌دحکرنا من دا

(۱) جلاء الأفهام ، ب پ ۱۲۰-۱۲۱ .

نه كهن ، هه ما نهز عه بده كم ، قیجا بیژن : عه بدی خودی و پیغه مبهری وی ﴿^(۱)﴾ ، یه عنی : ب نه حقیقی مه دحین من نه كهن ، و د مه دحكرنا من دا بی ل توخویبان نه دانن ، وه کی كو فه لان د دهر حه قا عیسایی دا - سلاف لی بن - کری قیجا خوداینی دایی ، به لکی هوین وه سا سالو خه تین من بدهن وه کی خودایی من سالو خه تین من داین ، و بیژن : عه بدی خودی و پیغه مبهری وی ، و ده می هنده ك صه حایی بین وی گوتی بی : تو سه ییدی مه یی ، وی گوت : ﴿السید الله تبارك وتعالی - یی سه یید خودایی پاك و بلنده ﴾ ، و ده می وان گوتی بی : باشتری مه ویسی شیانا وی مه زنتسر ، ئینا وی گوت : ﴿قولوا بقولکم أو بعض قولکم ، ولا یستجرینکم الشیطان - ب گوتنا خو یان هنده ك گوتنا خو بیژن ، و بلا شهیتان هه وه ب لایی خو فه نه کیشت ﴾ ^(۲) .

وهنده ك مرو فان گوتی : ئهی پیغه مبهری خودی ، باشتری مه و کوری باشتری مه ، و سه ییدی مه و کوری سه ییدی مه ، ئینا وی گوت : ﴿یا ایها الناس ، قولوا بقولکم ، ولا یستهوینکم الشیطان ، أنا محمد عبد الله ورسوله ، ما أحب أن ترفعوني فوق منزلتي التي أنزلني الله عز وجل - گه لی مرو فان ، ب گوتنا خو بیژن ، و بلا شهیتان هه وه د سهر دا نه بهت ، نهز موحه مدهم عه بدی خودی و پیغه مبهری وی ، من نه قییت هوین من ژ مه رته با من یا خودی نهز لی دانایم بلندتر لی بکهن ﴾ ^(۳) .

پیغه مبهری - سلاف لی بن - بی نه خو ش بوو مه دحین وی ب فان په یقان بیته کرن : تو سه ییدی مه یی ، تو باشتری مه یی ، تو چیتری مه یی ، تو

(۱) بوخاری و موسلم فه دگو هیزن .

(۲) نه بوو داوود ب سه نه ده كا باش فه دگو هیزت .

(۳) نه حمده و نه سائی فه دگو هیزن .

مهزنتري مهدي ، هدر چهنده نهو باشتو و شريفترى همى چيكرى يانه ، بهلى وى نهو ژ وى چهندي پاشقه ليدان دا وان ژ (غلووى) وزيده بلندكرنا د دهر حهقا وى دا دوير بكهت ، ودا تهو حيدى بياريزت ، وبهرى وان دا هندی كو نهو وى ب دو سالوخه تان سالوخ بدن ، نهو ههر دو بلندترين دهره جهين عهبدينه ، وچو (غلو) تيدا نينه ، وچو ترس ژى ل سهر عهقيدى نينه ، ونه و ههر دو نهفته نه : عهبدى خودى ويغه مبهرى وى ، ووى نهفيا نهو وى ژ وى دهره جهين بلندتر لى بكن يا خودى نهو لى داناي وبو وى قياى ، وگلهك مرؤف ههنه پيگيرى ب گوتنا وى نه كرى به ودوعايمان بو خو ژى دكهن ، وهوار دكهنى ، وسويندى پى دخون ، ووى ژ وى دخوازن يا كو بهس ژ خودى دئيتنه خواستن ، وهكى كول مهولوودان دئيتنه كرن و د سروردان دا دئيتنه گوتن ، وحهقى خودى وحهقى پيغه مبهرى ژيك نا فاقيرن .

(ابن القيم) ي زانا د (نوونى) يا خو دا دييزت :

لله حق لا يكون لغيره ولعبده حق هما حقان
لا تجعلوا الحقين حقا واحدا من غير تمييز ولا فرقان

(خودى حهقهك ههيه ، وعهبدى وى حهقهك ههيه ، نهو دو حهقن ، هوين ههر دو حهقان نه كهنه ئيك وبى جودا كرن وفاقارتن تيكهلى ئيك نه كهن) .

۳ - ناسكه را كرن مه رته با وى - سلاف لى بن - :

قهيدى ناكهت مه رته با پيغه مبهرى - سلاف لى بن - ب مه دحكرنا وى بيته ناسكه را كرن ب وى يا خودى مه دحين وى پى كرى ، وبه حسى وى دهره جهين بيته كرن يا خودى قهدرى وى پى گرتى ، وباوهرى پى بيته ئينان ، چونكى نهو عهبدى خودى ويغه مبهرى وى به ، وى باشتو د ناڤ چيكرى يين وى دا نهوه ، ونه و چيترى همى چيكرى يانه ، ونه و پيغه مبهرى خودى به بو

ههمی مرؤفان ، وبؤ ئه جنان ژى ، وئەوى باشتسر پیغه مبه رانه ، ودویماهی بی وانه ، پشتی وی چو پیغه مبه ر نینن ، خودی سنگی وی بؤ وی به رفره هکر ، وناث ودهنگین وی بلند کرن ، وشکه ستن وشه رمزاری ب سهر وی دا ئینا بی بی ئه مری یا وی بکه ت ، وئەو خودانی وی جهی راوه ستانی به یی مه دحین وی لی دئینه کرن ، بی خودی د دهر حهقی دا گۆتسی : ﴿ عسی أن یبعثک ربک مقاما محمودا - بهلکی خودایی ته ته ل جهه کی راوه ستینت مرؤفین به راهی بی ودویماهی بی مه دحین ته ژ بهر بکه ن ﴾ (الإسراء : ۷۹) .

وئەف جهی ئەو لی رادوه ستت ئەوه بی خودی وی لی ددانت دا ئەو مه ده هری بؤ خه لکی بکه ت ل روژا قیامه تی ، دا خودایی وان وان ژ دژواری با مه حشه ری ته نا بکه ت ، وئەو جه بی تاییه ته بؤ وی وئەو بؤ چو پیغه مبه رین دی نینه .

وئەو ژ ههمی که سان پتر ژ خودی دترست ، و ژ ههمی یان ب ته قوا تره ، و خودی نه هیلا به که س ل دیوانا وی دهنگی خو بلند بکه ت ، ومه دحین وان کری به بین دهنگی خو ل نک وی نزم دکهن ، خودی دیبژت : ﴿ یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی ولا تجهروا له بالقول کجهر بعضکم لبعض أن تحبط أعمالکم وأنتم لا تشعرون . إن الذین یغضون أصواتهم عند رسول الله أولئک الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی لهم مغفرة وأجر عظیم . إن الذین ینادونک من وراء الحجرات أكثرهم لا یعقلون ولو أنهم صبروا حتی تخرج إلیهم لکان خیرا لهم والله غفور رحیم - ئەی ئەوین باوه ری ب خودی ئینای ، ده می هوین د گهل پیغه مبه ری دئاخفن هوین دهنگی خو ب سهر دهنگی وی نه ئیخن ، وهوین ب دهنگه کی بلند گازی وی نه کهن وه کی هوین گازی ئیک ودو دکهن ، وهوین ده می وی دئاخیفن وی وه کی خه لکی دی حسیب

نه كهن ، كا چاوا نهو ب پيغه مبهريني يا خو وه كي خهلكي دي نينه ، وڤيان
 ودويكهفتنا وي كاره كي فهره ، هوين ڦي چه ندي بكن ، دا كريان هه وه
 پويچ نه بن بي هوين بي بحسن . هندي نهون بين دهنگي خو ل نك پيغه مبهري
 خودي نزم دكهن نهو نهون بين خودي دلين وان بو ته قوايي جه رباندين ،
 لسيورينا ژگونه هان وخيره كا مهزن ، كو به حشته بو وان ل نك خودي هديه .
 هندي نهون بين ل پشت مهزه لكين ته ب دهنگه كي بلند گازی ته دكهن نهی
 موحه ممد ، پتري يا وان تي ناگه ن كانی د گهل پيغه مبهري دڤيت نهو
 ب چ توره بن ، وئه گهر وان بيهنا خو فره كريا هتا تو دهر دكفتي به نك وان
 نهو ل نك خودي بو وان دا چيتر بت ، چونكي خودي فهران ل وان كري به
 نهو قه دري ته بگرن ، وخودي باش گونه ژيره بو وي تشتي وان ژ نه زانين
 كرى وي دلوفانكاره ب وان لهز د عه زابدانا وان دا نه كرى به ﴿ (الحجرات :
 ۲-۵) .

نيمام (ابن كثير) - خودي ره حمي پي بهت - دييژت : ﴿ د ڤان
 نايه تان دا خودي به ني يين خو توره دان دا بزنان دي چاوا سه ره دهر ي بي
 د گهل پيغه مبهري - سلاف لى بن - كهن وريز وبه اي وي پاريزن ووي مهزن
 كهن .. كو دهنگي خو ب سهر دهنگي وي نه نيخن ﴾ .

وخودي نه هيا پيغه مبهري وه كي خهلكي دي ب ناڤي وي بيته گازي كرن ، كو
 بيژني : نهی موحه ممد ، بهلكي دڤيت نهو ب پيغه مبهري بي بيته گازي كرن ،
 وبيژني : نهی پيغه مبهري خودي ، خودي دييژت : ﴿ لا تجعلوا دعاء الرسول
 بينكم كدعاء بعضكم بعضا - دهمي هوين گازی پيغه مبهري دكهن نه بيژن : نهی
 موحه ممد ، وه كي هوين گازی ئيك ودو دكهن ، بهلى قه دري وي بگرن ،
 وبيژن : نهی پيغه مبهري خودي ﴿ (النور : ۶۳) .

وهه ره وهسا خودی دهمی گازی وی دکهت دیبژتی : ﴿ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﴾
 و خودی و ملیا که تین وی صلاوهت دانه سهر ، و فهران ل به‌نی‌بین خو ژی کر
 کو ئه و صلاوهت و سلاخان بدهنه سهر ، خودی دیبژت : ﴿ إن الله وملائكته
 يصلون على النبي يا أيها الذين آمنوا صلوا عليه وسلموا تسليما - هندی
 خودی به ل نک ملیا که تین نیزیک مه‌دحین پیغه‌مبه‌ری سلاخ لی بن دکهت ،
 و فریشته‌یین وی ژی مه‌دحین پیغه‌مبه‌ری دکهن و دوعایان بو دکهن ، ئه‌ی گه‌لی
 نه‌وین باوهری ب خودی و پیغه‌مبه‌ری وی ئینای و کار ب شریعه‌تی وی کری ،
 هوین بو قه‌در گرتن سلاخان بدهنه سهر پیغه‌مبه‌ری خودی و دوعایان بو وی
 بکه‌ن ﴿ (الأحزاب : ۵۶) .

به‌لی بی ده‌لیلین دورست ژ کیتاب و سوننه‌تی چو ده‌م و که‌یفیه‌ت بو
 مه‌دحکرنا وی - سلاخ لی بن - نائینه تاییه‌تکرن ، و نه‌وا خودانین مه‌ولوودان
 دکهن ده‌می وی روژی یا نه‌و دیبژن روژا بوونا وی به‌ بو مه‌دحکرنا وی تاییه‌ت
 دکهن ، بیدعه‌یه‌کا کرپته .

و ژ مه‌زنکرنا وی به‌ - سلاخ لی بن - : سوننه‌تا وی بیته مه‌زنکرنا ،
 و واجب‌بوونا کاری ب وی سوننه‌تی بیته باوهرکرنا ، و کو ئه‌و د فهران بوونا
 مه‌زنکرنا و کاریکرنی دال مه‌رته‌با دووی پشتی قورئانا پیروژ دئیت ، چونکی
 نه‌و وه‌حی یا خودی به ، وه‌کی خودی گوتی : ﴿ وما ينطق عن الهوى . إن هو
 إلا وحى يوحى - موحه‌مه‌د ژ ریکا هیدایه‌تی و حه‌قی بی دهرنه‌که‌فتی به ،
 و دسه‌ردا نه‌چوویه ، به‌لکی نه‌و بی سه‌رراست وری دورسته ، و نه‌و ژ نک خو
 نااخفت . و قورئان و سوننه‌ت وه‌حی یا خودی به بو پیغه‌مبه‌ری وی موحه‌مه‌دی
 سلاخ لی بن ﴿ (النجم : ۳-۴) .

قيجا چي نابت كەس گوماني بيخته سوننتي ، يان بهايي وي كيم بكت ،
يان بي زانين د دەر حەقا سوننتي دا باخفت حەديسان دورست بكت يان
دورست نەكت ، يان ل دور سەنەدا وان باخفت ، و ل قى زەمانى گەلەك
نەزان هەنە زیدە گافى بي ل سەر سوننتا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - دكەن ،
ب تايهتي د ناث وان گەنجان دا يين نە گەهشتى ، ئەوين هيشتا د قويناغين
دەسپيكي دا ژ خواندنى ، ئەوين حەديسان (صەحيح) دكەن و (ضەعيف)
دكەن ورەخنەيان ل (راوى يان) دگرن ، بي زانينەك وان هەبت ژبلى خواندنا
هەندەك كتيبان ، و د قى دا مەترسى يە كا مەزن ل سەر وان و ل سەر ئومەتي
هەيه ، قيجا دقيت ئەو تەقوا خودى بكتەن و ل حەددى خو راوستن .

ناٺبرا دووی

فهره بوونا گوهداری وچاٺلیکرنا وی

سلاف لی بن

گوهداری یا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب کرنا وی تشتی وی فرمان بی
کری ، و خودویر کرنا ژ وی تشتی وی پاشقه لیدان ژی کری ، کاره کی واجبه
و ژ پیشتی بین شاهده دانی به کوئه و پیغه مبهری خودی به ، و د گهلهک نایه تان دا
خودی فرمان ب گوهداری یا وی کری به ، وهندهک جاران گوهداری یا وی
ب گوهداری یا خوٺه گریدهت ، وه کی گوٺی : ﴿ یا ایها الذین آمنوا اطیعوا
الله و اطیعوا الرسول - نهی گهلی نهوین باوهری نینای ، د بهرسفا فرمانین
خودی وهرن و بی نهمری یا وی نه کهن ، و د بهرسفا پیغه مبهری سلاف لی بن
وهرن و گوهداری یا وی حقیقی بکنن یا نهو پی هاتی ﴿ (النساء : ۵۹) ،
و نایه تین ب فی رهنگی ، وهندهک جاران فرمانی ب گوهداری یا وی ب تنی
دکته ، وه کی گوٺی : ﴿ من یطع الرسول فقد أطاع الله - ههچی بی
گوهداری یا پیغه مبهری سلاف لی بن بکته ، و کاری ب دینی وی بکته ،
نهو وی گوهداری یا خودی کر و کار ب فرمانا وی کر ﴿ (النساء : ۸۰) ،
﴿ و اطیعوا الرسول لعلکم ترحمون - وهوین گوهداری یا پیغه مبهری سلاف لی
بن بکنن ، دا بهلکی خودی دلوثانی بی ب ههوه بیته ﴿ (النور : ۵۶) .
وهندهک جاران خودی گه فی ل وی دکته بی بی نهمری یا پیغه مبهری وی
- سلاف لی بن - بکته ، وه کی گوٺی : ﴿ فلیحذر الذین یخالفون عن أمره
أن تصیبهم فتنة أو یصیبهم عذاب أليم - فیجا نهوین بی نهمری یا پیغه مبهری

خودی دکهن بلا ژ هندی بترسن کو فتنهك ونهخویشی ب سهر وان دا بیټ،
 یان عهزابه کا ب ئیش ونهخویش ل ناخره تی بگهته وان ﴿ (النور : ۶۳) .
 یه عنی : فتنهك ژ کوفری یان نفاق یان بیدعی ب سهر دلین وان دا بیټ ،
 یان عهزابه کا ب ئیش د دنیا یی دا ب کوشتی یان جزادانی یان گرتنی ، یان
 ههر جزایه کی دی یی ب له ز .

وخودی گوهداری ودویکه فتنا وی کره نه گهرا هندی عهد فیانا خودی
 ب دهست خو بیخت وگونه هین خو بدهته ژیرن ، خودی دبیټ : ﴿ قُلْ إِنْ
 كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ - تَوَّاهِي مَوْحَاهِد
 بیټه : نه گهر راسته هه وه خودی دقیت هوبن دویکه فتنا من بکهن و فهارتی
 وناشکهرا باوه ری یی ب من بین ، خودی ژی دی هوبن قین ، وگونه هین هه وه
 دی ژی بهت ﴿ (آل عمران : ۳۱) .

ووی گوهداری یا وی کره هیدایهت ، وبی نه مری یا وی کره سهر داچوون ،
 خودی دبیټ : ﴿ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا - ونه گهر هوبن گوهداری یا وی بکهن
 دی ب هیدایهت نین ﴿ (النور : ۵۴) . ودبیټ : ﴿ فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ
 فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بغير هدى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
 لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ - فیجا نه گهر وان بهرسقا ته نه دا ، تو بزانه کو هه ما
 نهو دویکه فتنا دلچوونین خو دکهن ، وکس ژ وی بهرزه تر نینه یی دویکه فتنا
 دلچوونین خو بکهت بی وی هیدایه تهك ژ نك خودی هه بت . هندی خودی به
 بهری وی ملله تی زوردار ناده ته حه قی یی یی بی نه مری یا خودی بکهت ، وپی
 ل توخویین وی بدانت ﴿ (القصص : ۵۰) .

وخودی ناشکهرا کری به کو نهو جهی چاقلیکونا باشه بو نوممه تا خو ،
 ودبیټ : ﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ

وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهُ كَثِيرًا - ب راستی بؤ ههوه گهلسی خودان باوهران ، د گۆتن و کریار و سهروبهری پیغه مبهری خودی دا سلاف لی بن چافلپکرنه کا باش هه بوویه هوین چاف لی بکهن ، قینجا هوین پیگیری بی ب ریازا وی بکهن ، وهه ما ئه و پیگیری بی ب سوننه تا وی دکهت یی ژ خودی و رۆژا دویمه یی بی ب هیفی بت ، و گهلهک زکری خودی کربت و داخووازا ژ بییرنا گونهان ژی کربت ، وشوکرا وی ل سهر ههمی حالان کربت ﴿ (الأحزاب : ۲۱) .

(ابن کثیر) - خودی ره حی پی بیته - دبیرت : ﴿ ئەف ئایهتا پیروژ بناخهیه کی مهزنه د چافلپکرنا پیغه مبهری دا - سلاف لی بن - د گۆتن و کریار و سهروبهری وی دا ، ژ بهر فی چهندی خودای پاك و بلند فرمان ل مروغان کر کو ئه و ل رۆژا ئه جزای چاف ل پیغه مبهری - سلاف لی بن - بکهن د صهبر و بینفره هی یا وی دا ، و د جهاد و خوراگرتنا وی دا ، و د چافه ری یا وی دا بؤ بهر فره هکرنی ژ نک خودای وی ، سلافین خودی لی بن ههر وهه ر حهتا رۆژا قیامه تی ﴾ .

و خودی به حسی گوهداری یا پیغه مبهری و دویکهفتنا وی د نیزیکی چل جهان دا ژ قورنای کرییه ، ونهفس ژ خوارن و فه خوارنی پتر د ههوجهی وینه یا ئه و بی هاتی ، چونکی ئه گهر خوارن و فه خوارن ب دهست نه کهفت د دنیا بی دا ئه و دی مرن ، به لی گوهداری و دویکهفتنا پیغه مبهری ئه گهر ژ دهست ده ر کهفت عهزاب و به ختره شی یا ههر وهه ر دی گه هتی ، و پیغه مبهری - سلاف لی بن - فرمان کرییه کو د کرنا عیاده تان دا چاف ل وی بیته کرن ، و ئه و ب وی رهنگی بینه کرن بی وی کری ، خودی دبیرت : ﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ - ب راستی چافلپکرنه کا باش بؤ ههوه د پیغه مبهری دا هه بوویه ﴾

(الأحزاب : ۲۱) ، ويغهمبهر - سلاف لى بن - دييژت : ﴿ صلوا كما رأيتُموني أصلي - وهسا نقيزي بكن وهكى ههوه نهز ديتيم دكم ﴾ (۱) ،
 ودييژت : ﴿ خذوا عني مناسككم - سهروبهري كرنا حهجا خو بو خو ژ من
 بگرن ﴾ (۲) ، ودييژت : ﴿ من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد - ههچي يي
 كاره كي بكهت وديني مه بي نه هات بت نهول وي يي زفراندي يه ﴾ (۳) ،
 ودييژت : ﴿ من رغب عن سنتي فليس مني - ههچي يي دلي خو ژ سونه تا من
 سار كهت نهو نه ژ منه ﴾ (۴) وحهديسين ب في رهنگي ، يين كو فهرمانا
 ب چاقلين كرنا وي ، وياشقه ليدانا ژ بي نه مري يا وي تيدا هاتي .

(۱) بوخاري فه دگوهيژت .

(۲) موسلم فه دگوهيژت .

(۳) موسلم فه دگوهيژت .

(۴) بوخاري و موسلم فه دگوهيژن .

ناشبرا سییی

دورستییا دانا صلات و سلاخان ل پیغه مبهری

سلاف لی بن

ژ حقی وی یه یی خودی دایی ل سهر نوممه تا وی کو نهو صلات و سلاخان بدنه سهر ، خودی دبیژت : ﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝ هندی خودی یه ل نک ملیاکه تین نیژیک مه دحین پیغه مبهری سلاف لی بن دکهت ، و فریشته یین وی ژی مه دحین پیغه مبهری دکهن و دوعایان بو دکهن ، گه لی نهوین باوه ری ب خودی و پیغه مبهری وی ئینای و کار ب شریعه تی وی کری ، هوین - بو قه درگرتن - سلاخان بدنه سهر پیغه مبهری خودی و دوعایان بو وی بکهن ﴿ (الأحزاب : ۵۶) .

وده می دئیته گوتن : خودی صلاوه تان دده ته سهر ، مه خسه د پی ئه وه خودی ل نک ملیاکه تان مه دحین وی دکهت ، و صلاوه تین ملیاکه تان دوعانه ، و صلاوه تین مروقان داخواز ژیرنا گونه هانه ^(۱) ، و د قی ئایه تی دا خودی به حسی مه رته با عه بدی خو و پیغه مبهری خو ل نک ملیاکه تین بلند دکهت ، کو ئه و ل نک وان مه دحین وی دکهت ، و ملیاکهت صلاوه تان دده نه سهر ، پاشی خودی فه رمان ل خه لکی جیهانا نزم کر ئه و نهو صلاوه تان بدنه سهر و سلاخان لی بکهن ، دا مه دحکرنا خه لکی جیهانا بلند و نزم بو وی کوم بیت .

(۱) بوخاری قی چندی ژ (نه بوولعالیه) ی فه دگو هیژت .

ورامانا ﴿وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ ٢٥٥ : هوین ب سلافا ئیسلامی سلافا کهنی ،
 قیجا نه گهر صلاوهت دانه سهر پیغهمبهری - سلافا لی بن - بلا نه و صلهات
 وسلافا پیگفته کوم بکته ، وئیکی ب تنی نه بیژت ، بلا نه بیژت : (صلی الله
 علیه) ب تنی ، ونه بیژت : (علیه السلام) ب تنی ، چونکی خودی فهرمان
 ب ههردووان پیگفته کریه .

ودورسته ل هندهك جهان سلافا لی بیته کرن ، یان واجبه یان ژ ی خیره کا
 مونه ککهده ، ویا باش نهوه مرؤف ژ دهست خو نه کته ، و (ابن القیم) ی
 - خودی رهیمی پی بیته - د کتیبا خو دا (جلاء الأفهام) چل وئیک جهان
 دیژت ، ب فی گوتنا خو دهست پی دکته : « جهی ئیکی : - نهوه
 ژ ههمی یان گرنگتره - د دویماهی یا (ته حیاتی) دا د نفیژی دا ، وموسلمان
 ههمی ل سهر دورستی یا وی کومبوینه ، و ل سهر مهسهلا واجبونا وی ل وی
 جهی ب خیلاف چووینه » ^(۱) پاشی ژ جهین وی گوتین : ل دویماهی یا
 قونووتی ، و د خوتبان دا وهکی خوتبا نهینی پی ، ویا ههردو جه ژنان ویا نفیژا
 بارانی ، وپشتی جابدانا بانگی ، و ل دهمی دوعا کرنی ، و ل دهمی چوونا
 د مزگهفتی فه ودهر کهفتنا ژی ، و ل دهمی بهحسی پیغهمبهری - سلافا لی
 بن - دئیه کرن ، پاشی نهوه - خودی رهیمی پی بیته - بهحسی وی بهرههمی
 دکته یی ب دانا صلاوهتان فه دئیه ، وچل مفایان دیژت ^(۲) ، ژ وان :

پیگیری یا ب فهرمانا خودی ب وی چهندی .

و ژ وان : ب دهستقه ئینانا دهه صلاوهتان ژ خودی ل سهر وی یی جاره کی
 صلاوهتان بدهت .

(۱) جلاء الأفهام ، ب ۲۲۲ ، ۲۲۳ .

(۲) ژیدهری بهری ، ب ۲۰۳ .

و ژوان : هیقی یا ب جه هاتنا دو عایی نه گهر صلاوهت ل دهسپیکئی ههبت .
و ژوان : نهو دبتنه نه گهرا مهدههرا پیغه مبهری - سلاف لی بن - نه گهر
دخوازا وهسیله تی بو پیغه مبهری - سلاف لی بن - د گهل دا ههبت .
و ژوان : نهو دبتنه نه گهرا ژیرنا گونه هان .
و ژوان نهو دبتنه نه گهرا هندی پیغه مبهری - سلاف لی بن - بهرسفا وی
ددهت یی سلاف بکه تی و صلاوهتان بدهته سهر .
فیجا صهلات و سلافین خودی ل فی پیغه مبهری خودان قهر د بن .

ناٺبرا چاری

بھایین بنه مالا ویس ، وتشتن بؤ وان فہر بت

بس کیمکرن یان زیدہ کرنا بھایین وان

بنه ماللا پیغہمبہری (اهل البيت) نھو مرؤقین پیغہمبہرینہ یین زہ کات ل سہر
ہاتی یہ حہرامکرن ، ونھو ژی بنه ماللا عدلی ، وجہ عفہری ، وعہ قیلینہ ، وبنه ماللا
عہ بیاسی ، وبنه ماللا حارثی کورپی عہدلموطہ لیبی ، وکابانی یین پیغہمبہری
- سلاف لی بن - وکچین وی ، ژ بہر گوتنا خودی : ﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ
عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا - ھما خودی ئدھ شیره تہ ل ھہوہ
کر ، دا ھہوہ پاقر و بڑوین بکہت ، وپیسسی و خرابی یی ژ ھہوہ بنه ماللا
پیغہمبہری دویر بکہت ، ودا نہ فسیں ھہوہ زیدہ پاقر بکہت ﴿ (الأحزاب :
۳۳) .

نیمام (ابن کثیر) - خودی رھمی بی بھت - دبیزت : ﴿ پاشی تشستی تیدا
نہ کھفتہ گومانی ھہر کہسی ھزرا خو د قورنانی دا بکہت نھوہ کو کابانی یین
پیغہمبہری - سلاف لی بن - دکھفتہ د بن فی گوتنا خودی فہ : ﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿ (الأحزاب : ۳۳)
چونکی ناخفتن د گہل وانہ ، و ژ بہر فی چہندی خودی د دوہف دا گوت :
﴿ وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ﴿ (الأحزاب : ۳۴) .
یہ عنی : ھوین ب وی زانا بن یا خودی د مالین ھہوہ دا بؤ پیغہمبہری خو
دئینتہ خواری ژ کیتابی وسوننہ تی ، قہ تادہ وھندہ کین دی فی گوتنی
دبیزن .

وهوین بیرا خو ل قی قنجی بی بیننه قه یا هوین د ناقبهرا مروشان دا پی
 هاتینه تایه تکرن : کو د ناقبهرا همی مروشان دا وه حی ل مالین هه وه دئیه
 خواری ، وعائیشا رستگویا کچا راستگویی - خودی ژی رازی بت - ژوان
 همی بان هیژاتره بو قی قنجی بی ، و ژوان همی بان فهرتره ب قی دلوقانی یا
 بهر فرهه ، چونکی ژوی پیفته تر وه حی ل سهر جهی ژنکه کی بو پیغمبهری
 - سلاف لی بن - نه هاتبوو خواری ، وه کی پیغمبهری ب خو - سلاف لی
 بن - گوتی ، وهندهك زانا دبیژن : چونکی ژبلی وی پیغمبهری چو کچ ماره
 نه کربوون ، و ژبلی وی چو زهلام د گهل وی ل سهر جهی نه نقست بوون
 (مه خسه دا وی نه وه وی شوی ب که سی دی نه کربوو) فیجا یا د جهی خو دا
 بوو ئەف تایه تمه ندی یه بو وی بیته دان ، و ئەف مه رته با بلند یا وی ب تنی بت ،
 به لی ئە گهر ژنکین وی ژ بنه مالا وی بن ، پا مروقیسن وی هیژاترن ب قی
 ناقی)) .. ب دویماهی هات ژ ته فسیرا (ابن کثیر) ی .

وسونی حهز ژ خه لکی مالا پیغمبهری خودی - سلاف لی بن - دکهن ،
 و پشته قانی یا وان دکهن ، و شیره تا پیغمبهری - سلاف لی بن - د دهر حه قا وان
 دا دپاریژن نه وال رورزا (غدیر خم) - ناقی جهه کی یه - گوتی ، ده می گوتی :
 ﴿ اذ کرکم الله فی اهل بیتي - نهز خودی ل بیرا هه وه دئیم د دهر حه قا خه لکی
 مالا خو دا ﴾ (۱) .

فیجا سونی حهز ژوان دکهن وقه دری وان دگرن ، چونکی نه و ژ فیانا
 وقه درگرتنا پیغمبهری یه - سلاف لی بن - ، نه و ژی ب شهرته کی : کو نه و
 دویکه فتنا سونه تی بکه ن ، و ل سهر دینی دراست بن ، وه کی پیشی یین خو
 وه کی عه بیاسی وعه یالی وی ، وعه لی وعه یالی وی ، وهه چی بی دویکه فتنا

(۱) موسلم فه دگو هیزت .

سوننه تی نه کهت ژ وان ، و ل سهر دینی بی راست نه بت ، چی نابت پشته قانی یا وی بیته کرن نه گهر خو نه و ژ بنه مالا پیغه مبهری ژی بت .

وهه لویستی سوننی یان ژ بنه مالا پیغه مبهری هه ولویسته کی ب وژدان وناقجی یه ، نه و پشته قانی یا دینداران ژ وان دکهن ، و خو بهری دکهن ژ وان بین ژ دینی لاددهن و دژاتی یا سوننه تی دکهن ، نه گهر خو ژ بنه مالی ژی بن ، و مهسه لا کو نه و ژ بنه مالی نه و ژ مرؤفین پیغه مبهری نه چو مقابی وان ناکهت حدتا نه و ل سهر دینی خودی دراست نه بن ، (نه بوو هورهیره) - خودی ژی رازی بت - دبیژت : ده می نه ف نایه ته هاتی یه خواری : ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ - وَتَوَلَّىٰ مَوْحًا مَّمْدُودًا ، وَان يَمِينِ نَزِيكَتْر بَوَّ تَه ژ ملله تی ته ژ عه زابا مه بترسینه ، کو ب سهر وان دا بیت ﴾ (الشعراء : ۲۱۴) پیغه مبهری - سلاف لی بن - رابووفه و گوت : ﴿ كَهَلِي قَوْرَه بَشِي يَان - يَان پَه يَقَه كَا وَه كِي وَی - خَوَّ بَكْرِن ، نَه ز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه هه وه ، نه ی عه بیاسی کوری عه بدلمو ططه لیبی نه ز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته ، نه ی صه فیایا مه تا پیغه مبهری خودی - سلاف لی بن - نه ز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته ، و نه ی فاطمایا کچا موحه مده دی چی مالی من بی ته بقیته بو خو ژ من بخوازه ، نه ز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته ﴿ ^(۱) .

وحه دیسا : ﴿ مِنْ بَطْأً بِه عَمَلَه لَمْ یَسْرِعْ بِه نَسْبَه - هه چی بی کاری وی نه و گیرۆکر ، مالیاتا وی وی ب له ز نائیخت ﴾ ^(۲) .

وسوننی خو ژ ریبازا رافزی یان بهری دکهن نه وین (غلو) ی د دهر حه قاهنده ک ژ خه لکی بنه مالی دکهن ، و ژ دره و دبیژن کو نه و د مه عصوم و بی

(۱) بوخاری فه دگو هیزت .

(۲) موسلم فه دگو هیزت .

گونه‌هن ، و ژ ریپازا ناصبی‌یان ژی ئەوین دوژمناتی‌یا خەلکی بنەمالی یین سەرراست دکەن ، وتانالی ددەن ، و ژ ریپازا بیدعەچی‌یان ژی ئەوین تەوہسسولی ب خەلکی بنەمالی دکەن ، ووان بوۆ خوۆ دکەنە خوداوەند .

فیجا سوننی د فی مەسەلی ومەسەلین دی ژی دال سەر ریپازا دورست وریکا راستن ، یا نە سستی تیدا ونە دژواری ، ونە حەقی بنەمالی دخۆن ونە ژ زیدەیی حەقی وان ددەنی ، ویین سەرراست ژ بنەمالی قەبویل ناکەن کەس (غلو) ی دەر حەقا وان دا بکەت ، وخۆ ژ وان بەری دکەن یین زیدە (غلو) ی دکەن ، ومیری خودان باوەران عەلی‌یی کوری ئەبوو طالبی - خودی ژی رازی بت - ئەو ب ئاگری سۆتن یین (غلو) دەر حەقا وی دا کری ، وئبن عەبباسی - خودی ژی رازی بت - پششەقانی یا وی ل سەر کوششتا وان کر ، بەلی وی دگۆت بلا عەلی ئەو ب شیریی کوششتان شوینا سۆتنی ، وعەلی - خودی ژی رازی بت - داخوازا سەرۆکی وان یین (غلو) کری عەبدللاهی کوری سەبەئی کر دا بکوژت ، بەلی ئەو رەفی وخۆ قەشارت .

ناټبرا پینجی

بهایس صحابی بیان و تشتی دقیت مروقی باوهری پی ههبت

د دهر حهقا وان دا ، و بوچوونا سوننی بیان د وی دا یا

د ناقهرا وان دا چیبووی

۱ - مهخسد ب صحابی چیه ؟ و چ باوهری د دهر حهقا وان دا دقیت مروقی

ههبت ؟

صحابی : نهوه یی پیغهمبهر - سلاف لی بن - دیتی و باوهری پی ټینای
ول سهر وی باوهری یی مری ، و تشتی دقیت مروقی باوهری پی ههبت د دهر
حهقا وان دا نهوه صحابی باشتیرینی نوممهتینه ، وچیتیرین جیلن ، ژ بهر
ههقالینی یا وان بو پیغهمبهری - سلاف لی بن - ووی جیهادا وان ووی پیکفه
کری ، و هلگرتنا وان بو شریعتی و فیه گوهاستنا وی بو وان کهسین پشستی وی
هاتین ، و خودی د کیتابا خو دا مه دحین وان کرینه و گوتی یه : ﴿ والسابقون
الأولون من المهاجرین والأنصار والذین اتبعوهم بإحسان رضی الله عنهم
ورضوا عنه وأعد لهم جنات تجری تحتها الأنهار خالدین فیها أبدا ذلك الفوز
العظیم - و نهوین بو باوهری ټینانا ب خودی و پیغهمبهری وی بهری مروقان
راکرین ، ژ وان مشهختان بین مللهت و نوبجاخین خو هیلین وقهستا واری
ټیسلامی کری ، و وان پشتهقانیین پشتهقانی یا پیغهمبهری دژی کافران کری ،
و نهوین ب قهنجی - د باوهری و گوتن و کریاران دا - دویکهفتنا وان کری ، نهو
نهون بین خودی ژی رازی بووی ژ بهر گوهرداری یا وان بو خودی و پیغهمبهری
وی ، و نهو ژ وی رازی بوون ژ بهر خیرا مهزن یا وی دایه وان سهرا باوهری

وگوهدارى يا وان ، ووى به‌حه‌شتين روييار د بن دا دچن بو وان ناماده كرينه هه‌روهه‌ر نه‌و دى تيدا بن ، وئه‌فه‌يه سه‌ر كه‌فتنا مه‌زن ﴿ (التوبة : ١٠٠) .

وخودى گوتى به : ﴿ محمد رسول الله والذين معه أشداء على الكفار رحماء بينهم تراهم ركعا سجدا يبتغون فضلا من الله ورضوانا سيماهم في جوههم من أثر السجود ذلك مثلهم في التوراة ومثلهم في الإنجيل كزرع أخرج شطأه فآزره فاستغلظ فاستوى على سوقه يعجب الزراع ليغيظ بهم الكفار وعد الله الذين آمنوا وعملوا الصالحات منهم مغفرة وأجرا عظيما - موحه‌مه‌د پيغه‌مبه‌رى خودى به ، وئه‌وين د گه‌ل وى ل سه‌ر دينى وى ل سه‌ر كافران ددژوارن ، و د نابه‌را خو دا ددلو فانن ، تو وان دينى نه‌و د نقيژى دا بو خودى دچنه ركوعى وسجودى ، نه‌و دخوازن خوداى وان فه‌نجى بى د گه‌ل وان بكه‌ت ، فيجا وان بيه‌ته به‌حه‌شتى ، و ژ وان رازى بيت ، نيشانا عه‌بدى يا وان بو خودى ل سه‌ر وچاقين وان يا دياره ژ به‌ر شوي‌نا سجدوى وعياده‌تى ، ئه‌فه‌ نه‌و سالوخته‌تى وانه بى د ته‌وراتى دا هاتى . ومه‌ته‌لا وان د ننجيلى دا وه‌كى مه‌ته‌لا وى چاندى به بى چه‌ق وبستيكا خو ده‌ريخستى ، پاشى تاين وى زيده بووين ، و ب هيز كه‌فتى ، وخو ل سه‌ر بنا خو گرتى وجوان رابووى ، ب ره‌نگه‌كى وه‌سا كو كه‌يفا وه‌رازان بى بيت ، دا نه‌و ب مشه‌بوونا فان خودان باوه‌ران وجوانى يا وان كه‌ربين كافران فه‌كه‌ت . خودى سوژا دايه وان بين باوه‌رى ب خودى وپيغه‌مبه‌رى وى ئيناي وئه‌و كرى يا خودى فه‌رمان پى لى كرى ژ وان ، كو گونه‌هين وان ژى به‌ت ، وخيره‌كا بى فه‌برين ، كو به‌حه‌شته ، بده‌تى ﴿ (الفتح : ٢٩) .

وخودى گوتى به : ﴿ للفقراء المهاجرين الذين أخرجوا من ديارهم وأموالهم يبتغون فضلا من الله ورضوانا وينصرون الله ورسوله أولئك هم الصادقون .

والذین تبوعوا الدار والإیمان من قبلهم یحبون من هاجر إلیهم ولا یجدون فی صدورهم حاجة مما أوتوا ویؤثرون علی أنفسهم ولو کان بهم خصاصة ومن یوق شح نفسه فأولئک هم المفلحون - وهه وهسا هندهک ژ فی مالی خودی ئیخستی یه دهستی پیغمبری خوؤ بو وان هه ژارانه بین کافرین (مه که هی) ئه و نه چار کرین ژ مال و حالی خوؤ دهر که فن و مشهخت بین ، ئه و داخوازی ژ خودی دکهن کو ئه و ل دنیایی رزقی بدهتسه وان و ل ئاخره تی ژ وان رازی بست ، وئه و ب کرنا جهادا د ریکا خودی دا دینی خودی و پیغمبری وی ب سهر دئیخن ، ئه و ن بین راستگوؤ بین ب کریار گوؤتا خوؤ راست دهریخستی . وئوین ل (مه دینی) ئاکنجی بووین ، و بهری مشهختی و نا مشهختی یان باوهری ئینای - کو ئه نصارینه - ئه و حهز ژ مشهختی یان دکهن ، و ب مالی خوؤ هاریکاری یا وان دکهن ، و حه سویدی بی ب وان نابهن ژ بهر وی مالی بوؤ وان هاتی یه دان ، وئه و مشهختی یان و مروؤقین پیتهی ب بهر خوؤ دئیخن ، ئه گهر خوؤ ئه و دهه و جه بن ژی ، و هه چی بی ژ چریکی بی و نه دانا خیران بیته پاراستن ئه و ئه و ن بین ب سهر که فتین و گه هشتینه مرادی ﴿ (الحشر : ۸-۹) .

د فان ئایه تان دا خودایی مه زن مه دحین موهاجری وئه نصاری یان دکهن ، وئه و ب هندی سالوؤخ دان کو وان لهز د خیران دا کری یه ، وئاشکه راکری یه کو ئه و ژ وان رازی بوویه ، و به حهشت بوؤ وی ئاماده کرینه ، و سالوؤخته تین وان داینه کو ئه و د ناقبه را خوؤ دا ددلوؤفانن ، و ل سهر کافران ددژوارن ، وئه و گه لهک نفیژان دکهن ، و دلین وان دچاکن ، وئه و ب سیمایی گوهداری و باوهری بی دئینه ناسین ، و کو خودی ئه و بوؤ هه قالینی یا پیغمبری خوؤ هلیژارتن دا که ربین دوژمنین خوؤ بین کافر پی فه کهت ، و وی موهاجری سالوؤخ دان کو وان بوؤ خودی مال و واری خوؤ هیلا دا دینی وی ب سهر بیخن

ورازیبوونا وی ب دهست خو بیخن ، وکو ئه و د وی چهندی دا دراستگونه ،
ووی نه نصاری ب هندی سالوخ دان کو ئه و پشته فانن و خه لکی واری
مشه ختیبوونینه ، و سالوخه تی وان دا کو ئه و حه ز ژ براین خو یین
موهاجر دکهن ووان ب پیش خو دئیخن ، و دله ی دله ی وان ددهن ، و کو ئه و
ژ به خیلی بی دپاراستینه ، و ژ بهر وی چهندی وان ئیفله حی ب دهست خو قه
ئینا .

ئه قه هنده ک ژ قه نجی یین وان یین گشتینه ، و هنده ک قه نجی یین تایهت وان
هه نه و دهره جه یین هنده ک ژ وان ژ یین هنده کان دبلندترن ، خودی ژ وان
همه یان رازی بیت ، ژ بهر زوی هاتنا وان د ئیسلامی دا و مشه ختیبوون
و جهاد کرنا وان .

قیجا باشتیرینی سه حاجی یان هه ر چار خه لیفه نه : ئه بوو به کر و عومه ر
وعوئمان و عه لی ، پاشی سه حاجی یین مایی ژ وان هه ر ده هین پیغه مبه ری مزگینی
ب به حه شتی دایی و ئه و ژ ی ژبلی فان هه ر چاران ئه قه نه : طه لحه و زوبه یر
وعه بدرره همانی کوری عه و فی ، و ئه بوو عوبه یده کوری جه رراحی ، و سه عدی
کوری ئه بوو و ه ققاصی ، و سه عیدی کوری زه یدی ، و موهاجری ژ نه نصاری یان
چیترن ، و خه لکی به دری و به یعه تا رضوانی چیترن ، و ئه وی به ری قه کرنا
مه که هی موسلمان بووی و جهاد کری باشته ره ژ وی بی پشتی قه کرنا مه که هی
موسلمان بووی .

۲ - بۆچوونا سوننی یان د وی فتنه وشهر وشوران یین گو د نابقه را سه حاجی یان

دا چیبووین :

ئه گه را فتنی : جو هی یان پیلان دژی ئیسلامی و موسلمانان گیران ،
وفیلبازه کی پیس ب دزی قه هنارت ووی ژ دره و خو ب ئیسلامی ئینا دهر

وئەو : عەبدوللاھى كورپى سەبەئى بوو ، ژ جوھى يەمەنى يە ، وقى جوھى دەست دايبى كەربا خو دارپت وژەھرا خو دژى خەلىفى سىبى ژ خەلىفەين راشدى : عوئمانى كورپى عەففانى - خودى ژى رازى بست ووى رازى كەت - بەلافكر ، وىبى بەختى دژى وى چىكرن ، قىجا كور تەبەين و خودانەين باوھرى يا لاواز و حەژىكەرەين فتنى بى ھاتنە خاپانەن و ل دۆر وى كۆم بوون ، وئەف پىلانە ب كوشتنا خەلىفى راشدى عوئمانى - خودى ژى رازى بت - ب دويمامى ھات ، وپشتى كوشتنا وى موسلمان ژىكفەبوون ، و ب پشتهفانى يا قى جوھى و دويكەفتى يەين وى فتنە ھلبوو ، و ب ئجھادا صەحابى يان شەھر د ناڤەرا وان دا پەيدا بوو .

شروڤە كەرى (طەحاوى) بى دىبىرت : ((ھىقىبى رافزىبەتى منافقە كى زەندىق دەرىخستبوو ، مەخسەدا وى پويچكرنا دىنى ئىسلامى بوو ، وشكاندنا پىغەمبەرى بوو - سلاف لى بن - وەكى زانا دىبىزن ، و عەبدوللاھى كورپى سەبەئى دەمى خو ب ئىسلامى ئىنايەدەر وى دقبا ب پىسى و فىلبازى يا خو دىنى ئىسلامى خراب ب كەت - وەكى پۆلسى د گەل دىنى فەلاتى بى كرى ، قىجا خو ب تەقواى ئىنادەرى ، پاشى وەسا د خو ئىنادەر كو ئەو فەرمانا ب باشى بى كر و پاشقەلیدانا ژ خرابى بى د كەت ، حەتا وى كار بوو كوشتنا عوئمانى كر ، پاشى دەمى ئەو ھاتى بە كووفە وى خو ب پشتهفانى يا عەلى ئىنادەر و (غلو) د دەر حەقا وى دا كر ، دا بشىت ب وى چەندى بگەھتە ئارمانجىن خو ، و دەمى سوحبەتا وى گەھشتى بە عەلى داخووازا كوشتنا وى كر ، ئىنا ئەو ژى رەفى و چوو قەرقىسى ، و بەحسى وى د دىرۆكى دا بى بەرچافە)) .

و (شىخ الإسلام ابن تیمیہ) - خودى رەھمى بى بىت - دىبىرت : ((دەمى عوئمان ھاتى بە كوشتن - خودى ژى رازى بت - دل ژىكفەبوون و تەنگافى مەزن

بوون ، وخراب ئاشكهره بوو وباش شهر مزار بوون ، وئەوئى نەدشیا فتنی بکەت دەست دا هلکەرنا فتنان ، وئەوئى حەز ژ کرنا خیری وچاکیان ذکر نەشیا وی چەندی بکەت ، ووان دەنگی خو دا میری خودان باوەران عەلیی کوری ئەبوو طالبی - خودی ژى رازی بت - وئەو هیژاترین کەس بوو هنگی بو خەلیفاتیی ، وباشترین کەس بوو مای ، بەلی دل دژیکشەبووی بوون ، وئاگری فتنی یی هلبوو ، لەو پەیف کۆم نەبوو ، وجماعت نەهاتە ریکخستن ، و خەلیفە وچاکی نۆمەتی نەشیان وی خیری بکەن یا وان دقیا ، وگەلەك کەس چوونە د ناڤ فتنی وژیکشەبوونی دا ، وئەو چیبوو یا چیبووی ^(۱) .

ودەمی بەحسی عوزرا وان صەحابی بان دکەت یین کو د شەری عەلی وموعاویە دا شەری کری دیبۆت : « وموعاویە ب ناڤی خەلیفاتیی نەدئاخفت وکەس بەیە ب وی چەندی بو وی نەکر بوو دەمی وی شەری عەلی ذکر ، ووی شەری نەدکر چونکی ئەو خەلیفە بوو بان چونکی ئەو یی هیژای خەلیفاتیی یە ، وموعاویە ب خو ئعتراف ب قی چەندی ذکر بو هەر کەسەکی پسیار ژى کر با ، وبوچوونا موعاویە وههقالین وی ئەو نەبوو ئەو دەست ب شەری عەلی وههقالین وی بکەن ، بەلکی دەمی عەلی - خودی ژى رازی بت - وههقالین وی دیتی کو دقیت موعاویە گوهداری یا وی بکەت وبەیعە بدەتی ، چونکی موسلمانان خەلیفەیه کی ب تنی هەیه ، وئەوین هە ژ گوهداری یا وی ددەر کەفتینە ، ناهیلن ئەف واجبە ب جە بیست ، وئەو دخودان هیژن ، و ب وان گوهداری وجماعت پیک دتیست ، ووان (یەعنی : موعاویە وئەوین د گەل دا) گۆت : ئەف چەندا هە ل سەر وان واجب نینە ، وئەگەر شەری وان سەرا وی چەندی هاتە کرن ئەو زۆرداری ل وان هاتە کرن ،

(۱) مجموع الفتاوى (۲۵ / ۳۰۴-۳۰۵) .

گوتن : چونکی عثمان ب کومبوونا موسلمانان ب زوری یی هاتی یه کوشتن ، و کورزه کین وی یین د ناف له شکه ری عه لی دا ، وئو دخودان هیژن ، وئو گه ر ئم ل بهر نه هاتین ئو دی زورداری یی ل مه کهن ، وعه لی نه شیت وان ژ فی چه ندی بده ته پاش وه کی کو ئو نه شیبای به ره فانی یی ژ عثمانی بکته ، وه ما دقیت ئم به یی بدهینه خه لیفه یه کی بشیت مافی مه بده ته مه وعه داله تی ب جه بینت .

وبوچوونا سوننی یان د وی خیلافی دا یا چییوی ، ووی فتنی یا ژ بهر وی شه ری پهیدا بووی یی کو د ناقبه را صه حابی یان دا چییوی ، د دو مه سه لان دا کوم دبت :

مه سه لا ئیکی : ئو خو بی ده نگ دکهن و گه له ک ل دور وی ناخفن یا کو د ناقبه را صه حابی یان دا چییوی ، چونکی نه ناخفن ری کا سلامه تی یی یه ، وئو د بیژن : ﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - خودایی مه تو گونه هین مه بو مه ژی به ، و گونه هان بو وان براین مه ژی ژی به یین به ری مه باوه ری ئینای وچوویسن ، و تو کهر ب ونه قیانه کی بو ئیکی ژ خودان باوه ران نه که د دلین مه دا ، خودایی مه هندی تویی تو ب به نی یین خو بی مهره بانی ، و تو ب وان یی دلوفانکاری ﴿ (الحشر : ۱۰) .

مه سه لا دووی : به رسفدانان ل سهر وان ریوایه تین د خرابی یین وان دا هاتین ژ چه ند لایه کان قه یه :

لایی ئیکی : د ناف قان ریوایه تان دا ریوایه تین دره و هه نه ، دوژمین وان بو شکاندنا وان قه هاندینه .

لايىڭ دووي: و د نافيان ريوايهتان دا هندهك ريوايهت هه نه كيماكرن
وزيده كرن ب سهردا هاتينه ، وگوهورين زي لى هاتينه كرن ، ودره و چوويه
د نافيان ، لهو ته حريفا تيدا هه وياوهرى پي نايينه نينان .

لايىڭ سىي: نهو ريوايهتين دورست ژ فان - ونه و دكيمن - وان عوزرا خو
ههيه ، چونكى يان نهو (موجتههد) ين دورستن ، يان زي (موجتههد) ين
خهلهتن ، ونه و ژ وان كارانه يين نجهتهد تيدا دئيه كرن ونه گهر موجتههد تيدا
يى دورست بت دو خير بو وي هه نه ، ونه گهر يى خهلهت بت خيرك بو وي
ههيه ، وخهلهتى بو دئيه ژيرن ، ژ بهر وي حهديسى يا كو تيدا هاتى : كو
پيغهمبهرى خودى - سلاف لى بن - دييژت : ﴿ إِذَا اجْتَهَدَ الْحَاكِمُ فَأَصَابَ فَلَهُ
أَجْرَانِ ، وَإِنْ اجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ وَاحِدٌ - نَهْ كَرُ حَاكِمِي نَجْتَهَادِ كَرُ وَكُهْهَشْتَه
حَهْقِي يى دو خير بو وي هه نه ، ونه گهر وي نجهتهد كر وخهلهت بوو خيرك بو
وي ههيه ﴾ (1) .

لايىڭ چارى: نهو مرؤفن دبت هندهك ژ وان خهلهت بن ، ويك ژ كرنا
گونههان يى پاراستى نينه ، بهلى گهلهك گونههژير بو وان گونههان هه نه يين
نهو دكهت ، ژ وان :

۱ - دبت نهوى توبه كربت ، وگونهه نه گهر يا چهند بت توبه وي ژى
دبت ، وهكى دهليل يى هاتين .

۲ - وان هند خير وقهنجى هه نه كو وي ژى بيهت يا كو ژ ئيك ژ وان چى
دبت ، نه گهر ژى چييوو ، خودى دييژت : ﴿ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ -
هندي باشينه خرابى يان دبن ﴾ (هود : ۱۱۴) .

(۱) بوخارى وموسلم فى حهديسى ژ عهمرى كورى عاصى - خودى ژى رازى بت -
قه دگوهيزن .

وهه قالینی یا وان بو پیغه مبهری - سلاف لی بن - وئهو جیهادا وان
پیکفه کری تیرا هندی ههیه گونه ها ئیک ژ وان ژی ببهت .

۳ - خیرین وان پتر ژ یین ههر کهسه کی دی بو وان دئینه زیده کرن ،
و کهس د خیر وقه نجی بی دا ناگه هته وان ، و ب ریکن دورست ژ پیغه مبهری
- سلاف لی بن - هاتی به کوئو باشتترین جیلن ، و کو بیدهری یا ئیک ژ وان
ژ خیری چیره ژ چیا به کی زیری ئه گهر ئیکی دی ژیلی وان بکه ته خیر^(۱)
خودی ژ وان رازی بیت و وان رازی بکهت .

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی ره می پی ببهت - دبیزت : « و سوننی
هه می وزانین دینی باوهری بی نائین کو کهسه ک ژ صهحابی یان ، یان مرؤقین
پیغه مبهری ، یان کهسین پیشی بی ، بی مه عصومه ، بهلکی ب دیتنا وان دبست
ئو گونه هان بکن ، و خودی وان گونه هان ب توبی بو وان ژی دبهت ،
وده ره جهین وان بلند دکهت ، و ژ بهر خیرین وان ئهو وان گونه هان بو وان
ژی دبهت ، خودی دبیزت : ﴿ وَالَّذِي جَاءَ بِالصَّدَقِ وَصَدَقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ
الْمُتَّقُونَ . لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ . لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ
أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ - وئهو ی
د گوتن و کریارا خو دا ب راستی بی هاتی ژ پیغه مبهر و دو یکه فتی یین وان ،
و ب کریار باوهری بی ئینای ، ئهو ئهون یین ته قوال نک خو کومکری ،
و پیغه مبهری دویماهی بی موحه محمد سلاف لی بن ، وئهو یین باوهری ب وی ئینای
و کار ب شریعه تی وی کری ژ صهحابی یان وئهو یین هتا رورژا قیامه تی ب دو یف
وان دا هاتین ل بهراهی یا فان ته قواداران ه . تشتی وان بقیت ژ خوشی یان بو وان
ل نک خودایی وان ههیه ، ئهو جزایی وی یه بی ب دورستی عیسا ده تی خودایی

(۱) د حه دیسا بوخاری و موسلمی دا هاتی به .

خۆ كرى ، وگوهدارى يا وى كرى . دا خودى وى كارى خراب يى وان
د دىيى دا كرى بو وان ژى ببهت ، ژ بهر تۆبه كرنا وان ، ودا خودى
ب جزايه كى باشتى ژ كارى وان د دىيى دا دكر خيى بدهته وان ، كو
به حهشته ﴿ (الزمر : ۳۳-۳۵) . و خودى دىيىت : ﴿ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ
وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ
وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دُرِّيَّتِي إِنَّي أَنَا لَأِنكُ مِن
الْمُسْلِمِينَ . أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَقَبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي
أَصْحَابِ الْجَنَّةِ - وَمه شيرهت ل مروفي كرى به كو قهنجى يى د گهل دايباين خۆ
بكهت هندی نهو دساخ بن وپشتى مرنا وان ژى ، چونكى دهيكاي وى نهو
ب زهجهت د زكى خۆ دا هلكرتى به ، و ب زهجهت و نهخوشى نهو بوويه ،
وده مى هلكرتن و شيردانا وى سيه هه يقن . و به حسكرنا ژ فان نهخوشى بين
دايك دىيىت نيشانا هندی به كو حهقى وى ل سهر عديالى ژ حهقى بابى پتيره .
حهتا ده مى نهف مروقه دگه هته دويماهى يا هيىزا خۆ يا لهشى وعه قلى ،
ودگه هته چل سالى يى نهو دو عايى ژ خودايى خۆ دكهت و دىيىت : خودايى
من تو بهرى من بده هندی كو نهز سوپاسى يا قهنجى يا ته بكه م يا كو ته د گهل
من و دايباين من كرى ، و تو بهرى من بده كرنا وى كارى چاك يى تو ژى پرازى
بى ، و تو دوونده ها من بو من چاك بكه ، هندی نهزم من ژ هه مى گونه هيى
خۆ تۆبه به ، و نهز ژ و اتم بين خۆ ب دهست نهمر و فهرمانا ته فه بهرداين . نهو
نهون بين نهم باشترينى كارى وان يى چاك ژ وان قه بويل دكهين و ل خرابى بين
وان دبورين ، نهو د ناف خهلكى به حهشتى دانه ، نهف سۆزه يا مه دايه وان
نهوه سۆزا راست و بى گومان ﴿ (الأحقاف : ۱۵-۱۶) (۱) .

(۱) بهرى خۆ بده : مجموع الفتاوى (۳۵ / ۶۹) .

و دوژمنین خودی ئەوا د نابقهرا سهحابی یان دا بو خو کره هیجهت دا
 ئەزمانی خو د دهر حهقا وان دا درپژ بکهن ، وبهایی وان کیم بکهن ، وهندهک
 نفیسه رین هه قچاخ ل سهر فی نه خشه یی پیس چوون ، ئەو نفیسه رین نزانن
 چ دبیزن ، فینجا وان خو کره حه کهم د نابقهرا سهحابی یین پیغه مبهری دا
 - سلاف لی بن - هنده کان دورست دهر دئین ، وهنده کان خه لهت دکهن
 بی وان ده لیلهک هه بت ژبلی نه زانیی ودویکه فتنا هه وایی نه فسی ، و فیه گپینا
 وان گوتنان یین دلر هه شین رۆژه هه لاتناس ودویقه لانه کین وان دبیزن ، حه تا وان
 هندهک گه نجین موسلمانان - یین ره وشه نیبری یا وان یا کیم - ب گومان ئیخستن
 د دیروکا ئومه تا وان دا ، و د پیشی یین وان یین چاک دا ، دا بشین پشتی هنگی
 تانی ل ئیسلامی بدهن ، و په یقا موسلمانان ژیکفه کهن ، ونه فیانا پیشی یین ئومه تی
 بهافینه د دلین پاشی یان دا ، ل شوینا هندی کو ئەو چاف ل وان بکهن و کاری
 ب فی گوتنا خودی بکهن : ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
 وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ
 رَعُوفٌ رَحِيمٌ - و ئەو خودان باوه رین پشتی نه نصاری وموهاجرین یه کی هاتین
 دبیزن : خودایی مه تو گونه هین مه بو مه ژی به ، و گونه هان بو وان براین مه
 ژی ژی به یین بهری مه باوه ری ئینای وچوون ، وتو کهرب ونه فیانه کی بو
 ئیکی ژ خودان باوه ران نه که د دلین مه دا ، خودایی مه هندی تویی تو
 ب بهنی یین خو یی مهره بانی ، وتوب وان یی دلۆفانکاری ﴿ (الحشر :
 . (۱۰

ناشیرا شه‌شی

پاشقه‌لیدانا ژ گۆتتا خه‌به‌ران بۆ سه‌حابی وئیمامین سه‌راست

۱ - پاشقه‌لیدانا ژ گۆتتا خه‌به‌ران بۆ سه‌حابی یان :

ژ بناخه‌یین سوننی‌یان ئه‌وه : دلین وان وئه‌زمانین وان د دهر حه‌قا سه‌حابی‌یین پیغه‌مبه‌ری خودی دا - سلاف لی بن - دپاقر بن ، وه‌کی خودی ئه‌و ب فی چه‌ندی سالۆخداين ده‌می گۆتی : ﴿والذین جاءوا من بعدهم یقولون ربنا اغفر لنا ولإخواننا الذین سبقونا بالإیمان ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذین آمنوا ربنا إنک رؤوف رحیم - وئهو خودان باوه‌رین پشتی ئه‌نصاری وموهایرین یه‌کی هاتین دبیژن : خودایی مه‌ تو گونه‌هین مه‌ بۆ مه‌ ژ یه‌ ، وگونه‌هان بۆ وان براین مه‌ ژ یه‌ بین به‌ری مه‌ باوه‌ری ئینای وچووین ، وتو که‌رب ونه‌قیانه‌کی بۆ ئیکی ژ خودان باوه‌ران نه‌که‌ د دلین مه‌ دا ، خودایی مه‌ هندی تویی تو ب به‌نی‌یین خوئی مه‌ره‌بانی ، وتو ب وان یی دلۆفانکاری ﴿ (الحشر : ۱۰) .

وه‌ک گوهداری بۆ پیغه‌مبه‌ری خودی - سلاف لی بن - ده‌می دبیژت : ﴿لا تسبوا أصحابی ، فوالذی نفسی بیده لو أنفق أحدکم مثل أحد ذهبا ما بلغ مد أحدهم ولا نصیفه - خه‌به‌ران نه‌بیژنه‌ سه‌حابی‌یین من ، نه‌ز ب وی که‌مه‌ یی نه‌فسا من دده‌ستی دا ئه‌گه‌ر ئیک ژ هه‌وه‌ هندی چیایی ئو خودی زیری بکه‌ته‌ خیر ناگه‌هته‌ بیده‌ری یا ئیک ژ وان یان نیفا وی ﴿^(۱) .

(۱) بوخاری وموسلم هه‌دیسی فه‌دگوه‌یزن .

وئەو خۆ ژ ریبازا رافزی وخهوارجان بهری دکهن بین کو خه بهران دبیزنه
صهحابی یان - خودی ژ وان رازی بت - وکهر بین وان ژی فه دبن ، وقهنجی بین
وان فه دشیرن ، وپتری یا وان کافر دکهن .

وسوننی وی فه بویل دکهن یا د کیتاب وسوننه تی دا هاتی د دهر حه قا بهایی
وان دا ، وباوهر دکهن کو ئەو باشتیرین مروژن ، وهکی پیغه مبهری - سلاف
لی بن - گۆتی : ﴿ خیر کم قرنی .. - باشتیرین هه وه جیلی منن .. ﴾^(۱) .
وده می پیغه مبهری - سلاف لی بن - به حسی ژیکفه بوونا ئومه تی ل سهر
حه فتی وسی دهسته کان کری ، وکو ئەو هه می د ئاگری دانه ئیک تی نه بت ،
ووان پسپارا وی دهسته کا ب تنی ژی کری وی گۆت : ﴿ هم من کان علی
مثل ما أنا علیه الیوم وأصحابی - ئەو ئەون بین کول سهر وی یا ئەز
وصهحابی بین خۆ ئە فرۆ ل سهر ﴾^(۲) .

ئهبوو زهرعه - وئهو مهزنتیرین سهیدایین ئیمام موسلمی یه - دبیزت : نه گهر
ته دیت زهلامه کی صهحابی یان کیم دکهت تو بزانه ئەو زه ندیقه ، چونکی
قورئان تشته کی حه فه ، وپیغه مبهری بی حه فه ، وتشتی ئەو بی هاتی یی حه فه ،
وهه ما صهحابینه ئەو چهنده بو مه فه گوهاستی ، وهه چی یی تانی ل وان بدهت
ئهو وی دقیت کیتابی وسوننه تی نه حه ق دهر بیخت ، لهو یی هیژاتر بو تانی دی
ئهو بت ، وحوکم کرنا ب زه ندیقی وسهر داچوونی ل سهر وی راستتر
وحه قتره .

ئبن حه مدانی زانا د (نهایه المبتدئین) ی دا دبیزت : هه چی یی خه بهران بیژته
صهحابی یان ووی چهندی بو خۆ حه لال بکهت ، دی کافر بت ، وئه گهر بو خۆ

(۱) بوخاری وموسلم فه دگوهیزن .

(۲) ئیمام نه جمه د وهنده کین دی فه دگوهیزن .

حلال نه کهت دی فاسق بت ، و ژ وی دئینه فه گوهاستن کو نهو د ههر دو حالان دا کافر دبت ، وههچی بی صهحابی یان فاسق بکهت ، یان تانی ل دینی وان بدهت ، یان وان کافر بکهت ، دی کافر بت (۱) .

۲ - باشقه لیدانا ژ گوټنا بو زاناین فی نوممه تی یین سهرواست :

پشتی صهحابی یان د بهایی وقه درگرتن ومه رته با بلند دا ئیمامین سهرواست ژ تابعی یان ودویکه فتی یین وان ژ جیلین ب قه در وین د دویف دا دئین ، یین کو دویکه فتنا صهحابی یان ب قه نجی کری ، وه کی خودی دییژت : ﴿ والسابقون الأولون من المهاجرین والأنصار والذین اتبعوهم یا حسان رضی الله عنهم ورضوا عنه - وئوین بو باوه ری ئینانا ب خودی وییغه مبه ری وی به ری مرزقان راکرین ، ژ وان مشه ختان یین ملله ت وئویجاخین خو هیلایین وقه ستا واری ئیسلامی کری ، ووان پشته فانیین پشته فانی یا پیغه مبه ری دژی کافران کری ، وئوین ب قه نجی - د باوه ری وگوټن وکریاران دا - دویکه فتنا وان کری ، نهو نهون یین خودی ژی رازی بووی ژ بهر گوهداری یا وان بو خودی وییغه مبه ری وی ، وئو ژ وی رازی بوون ژ بهر خیرا مه زن یا وی دایه وان سهرا باوه ری وگوهداری یا وان ﴿ (التوبة : ۱۰۰) .

فیجا چی نابت بهایی وان بیته کیمکرن وخه بهر بو وان بینه گوټن ، چونکی نهون ئیمامین هیدایه تی ، وخودی دییژت : ﴿ ومن یشاقق الرسول من بعد ما تبین له الهدی ویتبع غیر سبیل المؤمنین نوله ما تولی ونصله جهنم وساعت مصیرا - وههچی بی ل دویف ریکا پیغه مبه ری سلاف لی بن نه چت پشتی کو حه قی بو ناشکه را بووی ، ودویجوونا ریکه کا دی ژبلی ریکا خودان باوه ران ووی حه قی یا نهو ل سه ر بکه ت ، نه م دی وی هیلینه ب هیقی یا وی ریکی فه یا

(۱) شرح عقیده السفارینی (۲ / ۳۸۸-۳۸۹) .

وی بهری خو دایسی ، وئهم بهری وی نادهینه خیری ، وئهم دی وی کهینه
د ناگری جهههه می دا ، دا گهرما وی ببینت ، وئهو چ پیسه جهی لی زفرینی
یه ﴿ (النساء : ۱۱۵) .

شروقه کهری (طه حاوی) بی دییژت : ﴿ فیجال سهر ههر موسلمانه کی
واجبه پشتی خودی و پیغه مبهری وی ئهو پشته فانی یا خودان باوهران بکعت ،
وه کی قورنانی گوتی ، ب تایه تی میراتگرین پیغه مبهران ، ئه وین خودی ئهو
وه کی ستیران لیکرین خه لک ل تار ی بین هشکاتی وده ریایی ب وان ب ریکی
دکه فن ، و موسلمان هه می ل سهر هندی کومبووینه کو ئهو خودان هیدایهت
وزانین . وئهون جیگرین پیغه مبهری - سلاف لی بن - د ناف ئومه تا وی دا ،
بین وی سونه تا وی یا مری زیندی دکهن ، فیجا ب وان کیتاب رابوویه وئهو
ب وی درابوویه ، و ب وان کیتاب ئاخفتی به وئهو ب وی ئاخفتینه ، وئهو
هه می ل سهر هندی دکومبووینه کو دقیت دوپکه فتنا پیغه مبهری - سلاف لی
بن - بیته کرن ، به لی ئه گهر ئیک ژ وان گوتنه که هه بت حدیسا دورست وه کی
وی نه بت ، دقیت وی عوزره که د هیلانا وی حدیسی دا هه بت .

وعوزر هه می د سی رهنگان دا کوم دین :

ئیک : وی باوهری نه ئینایه کو پیغه مبهری - سلاف لی بن - ئهو گوتن
گوتی به .

دو : وی باوهری نه ئینایه کو مه خسه دا وی ب وی گوتنی ئهو مه سه له یه .

سی : وی باوهری هه بوویه کو ئهو حو کم بی هاتی به نه سخکرن .

فیجا قهنجی ومنه تا وان ل سهر مه هه یه ، کو وان بهری مه راگری به وئهو
گه هاندی به مه یا پیغه مبهر - سلاف لی بن - پی هاتی به هنارتن ، وئهو بو مه
ئاشکه را کری به یا ل بهر مه بهرزه ، فیجا خودی ژ وان رازی بت ووان رازی

بکەت : ﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا
لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَعُوفٌ رَحِيمٌ - وَهُوَ خُودَانِ بَاوَهَرِيْنِ پِشْتِي ئِهِنصَارِي
وَمُوهاجرِيْنِ يه كِيْ هَاتِيْنِ دَبِيْزِنِ : خُودايِيْ مِه تو گو نه هيْنِ مِه بُو مِه ژِيْ بيه ،
وگو نه هان بُو وان برايِيْنِ مِه ژِيْ ژِيْ بيه بيْنِ بهري مِه باوهرِي ئِيْناي وچوويْنِ ،
وتو كه رب ونه ئِيْانه كِيْ بُو ئِيْكي ژ خُودان باوهران نه كه د دليْنِ مِه دا ، خُودايِيْ
مِه هندي تويي تو ب بهني بيْنِ خُوِيْ مِه رباني ، وتو ب وان يِيْ دَلُوْفَانكارِي ﴿
(الحشر : ١٠) .

و كي مكرنا بهايِيْ زانايان ، ژ بهر خه له تي يه كا ئجهادي يا ژ هندهك وان چي
دبت ريبازا بيدعه چي يانه ، و ژ وان نه خشه يانه بيْنِ دوژمنيْنِ ئومه تي دانايِنِ دا
گو ماني د ديني دا ده ريبخن ، ودوژمناتي يا د ناقبه را موسلمانان دا پهيدا بكن ،
ودا پاشي بيْنِ ئومه تي ژ پيشي بيْنِ وان فه كهن ، ودوبه ره كي يِيْ بيخنه ناقبه را
گه نجان وزانايان ، وه كي نو كه چي سووي ، فيجا ئه و شاگرده يِيْنِ ژ نوي
دهست ب وه گر تئا زاني يِيْ دكهن وبه ايِيْ فقه زانان كي م دكهن وفقها ئيسلامي يِيْ
بها دكهن ، وخو ژ خواندنا وي ددنه پاش ومفايي بُو خو ژِيْ وه رناگرن ، بلا
خو ل في چه ندي هشار بكن ، وبلا ئه و شانازي يِيْ ب فقها خو بيهن ،
وقه دري زاناييْنِ خو بگرن ، و ب گو تگو تكيْنِ دلره شان نه ئيه خاپاندين ،
وخودي يه هاريكار .

دەرگه‌هی شه‌شی

بیدعه

وئو د چند ناقیران دایه :

ناقیرا نیکن : پیناسه‌یا بیدعه‌یی ، ره‌نگین وی ، نه‌حکامین وی .
ناقیرا دووین : دهر که‌فتنا بیدعه‌یان د ژینا موسلمانان دا ، وئه‌گهرین وی
چه‌ندی .

ناقیرا سس‌یین : هه‌لو‌یستی ئومه‌تا ئیسلامی ژ بیدعه‌چی‌یان ، ومه‌نه‌جی
سوننی‌یان د ره‌ددا وان دا .

ناقیرا چاری : ناخفتن ل سهر هنده‌ک نموونه‌یان ژ بیدعه‌یین هه‌فچاخ :

- ۱ - گیرانا‌ناه‌نگین مه‌ولوودا پیغه‌مبه‌ری .
- ۲ - تبه‌رکی‌یا ب جه و شوینوارین مری‌یان .
- ۳ - بیده‌عه‌یین د ده‌لیقه‌یا عیاده‌ت و خو‌ن‌تیریکرنا بو‌نک
خودی دا .

ناقبرا ئىكى

پېئاسه يا بېدعه يى ، پهنگين وى ، نه حكامين وى

۱ - پېئاسه يا بېدعه يى :

بېدعه د زمانى دا يا وەرگرتى به ژ په يقا (البدع) ، ورامانا وى نه وه تشتهك بى وينه يه كى كهفن بيته داهيتان ، و ژ قى به گوتنا خودى : ﴿ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ - وَخودى يه داهينه رى عهسمانان وعهردى ﴾ (البقرة : ۱۱۷) ، يه عنى : وى نه و بى وينه يه كى كهفن ئافراندينه ، خودى دبيت : ﴿ قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ - تو نهى موحمدهد بيژه بوتپه ريسين ملله تى خو : نه ز نه ئيكه مين پيغه مبه رى خوديمه بو مرو فان هاتيم ﴾ (الأحقاف : ۹) ، يه عنى : نه ز نه بى ئيكيمه خودى بو بهنى يان هنارتى ، وبه رى من ژى گه لهك پيغه مبه ر هاتينه .

ودئته گوتن : فلانى بېدعه يهك دهر يخست ، يه عنى : دهست ب رپيازه كا نوى كرى يا كهسى به رى وى نه ناسى .

وده ر يخستنا بېدعه يى دو پهنگن :

ده ر يخستنا بېدعه يى د عهده تان دا ، وه كى دهر يخستنا ئامو يره تين نوى ، وئهفه تشته كى دورسته ، چونكى بناخه د عهده تان دا حه لالى به .

وده ر يخستنا بېدعه يى د دينى دا ، وئهفه حه رامه ، چونكى بناخه د دينى دا وهرگرتنه ، پيغه مبه ر - سلاف لى بن - دبيت : ﴿ من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد - هه چى بى تشته كى نوى د قى دينى مه دا دهر ييخت نه و ل وى

یې زقراندى به ﴿^(۱)﴾ ، و د ريوايه ته كې دا هاتې يه : ﴿من عمل عملاً ليس عليه
أمرنا فهو رد - هه چي يې كاره كې بكهت ودينې مه ل سهر نه بت نه و يې
زقراندى به ﴿^(۲)﴾ .

۲ - په ننگين بیدعه يې :

بیدعه يا د ديني دا دو ره ننگن :

په ننگي ټپكي : بیدعه يا د گوتن وياوهرې يې دا ، وه كي گوتنن جه همي
وموعته زلي ورافزي يان ، وه همي دهسته كين دي بين سرداچووي ، وياوهرې بين
وان .

په ننگي دووي : بیدعه يا د عياده تان دا ، وه كي عه بديني يا خودي
ب عياده ته كي وي نه داناي ، ونه و چهند پشكه كه :

پشكا ټپكي : نه وه يا د بناخه يې عياده تي دا بت : وه كي كو عياده ته كي چو
بناخه د شريعته تي دا بو نه بن نه و ده ريخت ، وه كي نفير هك يان روژي يه كا
د شريعته تي دا هر نه هدي نه و ده ريخت ، يان هنده ك جه ژنين نه شرعي وه كي
جه ژنا مه ولووي ده ريخت .

پشكا دووي : نه وه يا زيده يې بت ل سهر عياده ته كي درست ، وه كي كو
ركاعته كي ل نفير يا نيقرو يان نيقاري زيده كهت .

پشكا سي يې : نه وه يا د ره ننگي كرنا عياده ته كي درست دا بت ، وه كي
كو ب په ننگه كي نه يې شرعي بكهت ، وه كي گوتنا زكري شرعي پيكفه
وه كي سترانان ، وخووه ستاندنا د كرنا عياده تان دا ب په ننگه كي وه سا كو
ژ سونه تا پيغه مبهري - سلاف لي بن ده ركه فت .

(۱) بوخاري وموسلم فه دگو هيرت .

(۲) د صه حيجا موسلمي دايه .

پشکا چاری : ئەو کو ئەو دەمه کی بۆ کرنا عیباده ته کی دورست ده سنی شان بکهت شریعه تی ده سنی شان نه کربت ، وه کی ده سنی شان کرنا رۆژا نیفا شه عبانی وشه فا وی بۆ رۆژیگرتنی و کرنا نفیژان ، و ئەو ب خو رۆژی و نفیژین شه فی کاره کی شه رعیه ، به لی گریژدانا وان ب ده مه کی تایهت فه ده لیل پی دقیت .

۳ - حوکمی ده ریخستنا بیدعه یان د دینی دا ب هه می رهنگین وی فه :

هه ر بیدعه یه کا هه بت د دینی یا حه رامه وسه رداچوونه ، ژ بهر گۆتسا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - : ﴿ وایاکم ومحدثات الأمور ، فإن کل محدثه بدعه وکل بدعه ضلاله - وهشیاری کارین نوی ده ریخستی بن ، چونکی هه ر تشته کی نوی ده رکه فتی بیدعه یه ، وهه ر بیدعه یه کا هه بت سه رداچوونه ﴾^(۱) وگۆتسا وی - سلاف لی بن - : ﴿ من أحدث فی أمرنا هذا ما لیس منه فهو رد - هه چی پی تشته کی نوی د فی دینی مه دا ده ریخت ئەو ل وی یی زفراندی به ﴾^(۲) ، و د ریوایه ته کی دا هاتی یه : ﴿ من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو رد - هه چی پی کاره کی بکهت و دینی مه ل سه ر نه بت ئەو یی زفراندی به ﴾^(۳) ، و ئەف هه ردو حه دیسه ده لیلن کو هه ر تشته کی د دینی دا نوی ده رکه فت بیدعه یه ، وهه ر بیدعه یه کا هه بت سه رداچوونه کا ل خودانی زفراندی به ، ومه عنا فی ئەوه بیدعه د عیباده تی وعه قیدی دا یا حه رامه ، به لی حه رامی ل دو یسف رهنگی بیدعه یی ژ حه رامی یی یا جو دایه ، ، هه نده ک ژی کوفره کا ئاشکه رایه وه کی طه وافال دۆر قه بران وه ک خو نیژیکرن بۆ خودانی

(۱) ترمذی فه دگوهیژت ودبیژت : حه دیسه کا حه سه نا سه حیحه .

(۲) بوخاری وموسلم فه دگوهیژت .

(۳) د سه حیحا موسلمی دایه .

وان قهبران ، وپيشكيشكرنا قوربان وڤه كوشتيان بو وان ، ودو عاكرنا ژ خودائين قهبران ، وخواستنا هاريكاري بي ژ وان ، ووه كي گوتنن توندكارين جهه مومي وموعته زليان . وهندهك ژي ژ نامويره تين شر كينه ، وه كي ئافاكرنا ل سهر قهبران وكرنا نقيژي ودوعايران ل نك ، وهندهك ژي فاسقي يا د باوهري بي دايه وه كي بيدعه يا خهوارج وڤه دهر ومهرجئيان د گوتن وباوهري بين وان دا بين دژي دهليلين شهرعي ، وهندهك ژي گونه هه وه كي نه نينا ژني وراپوونا روژيگري ل بهر روژي ، وخه ساندن ب مه خسه دا برينا شه هوه تي^(۱) .

هشيار كرنهك : هه چي بي بيدعه بي بكه ته بيدعه يا باش وبيدعه يا خراب ، نهو بي خه له ته و كاري وي دژي گوتنا پيغه مبهري به - سلاف لي بن : ﴿ فان كل بدعة ضلالة ﴾ چونكي پيغه مبهري - سلاف لي بن - حوكم ل سهر بيدعه يان كري به كو نهو هه مومي سهر داچوونه ، وئه ڤه يي دييژت : هه مومي بيدعه سهر داچوون نينن ، بهلكي هندهك بيدعه بين باش هه نه .

(الحافظ ابن رجب) د (شرح الأربعين) ي دا دييژت : « گوتنا پيغه مبهري - سلاف لي بن - ﴿ كل بدعة ضلالة ﴾ ژ په يقين كؤمكه ره ، تشتهك ژ بن دهرنا كه ڤت ، وئهو بناخه يه كي مه زنه ژ بناخه بين ديني ، وئهو وه كي گوتنا پيغه مبهري به - سلاف لي بن - : ﴿ من أحدث في أمرنا ما ليس منه فهو رد ﴾ ڤيجا هه چي بي تشته كي نوي دهر بيخت و بو ديني پالفه دهت ، وچو بناخه بو وي د ديني دا نه بت لي بزڤرت نهو سهر داچوونه ، ودين يي ژي بهري به ، ووه كي ئيكه د ڤي چهندي دا مه سه لين عه قيدي ، يان كريار ، يان گوتنن ناشكه را وڤه شارتي .. »^(۲) .

(۱) بهري خو بده : كتيبا (الاعتصام) يا شاطبي (۲ / ۳۷) .

(۲) جامع العلوم والحكم ، ب ۲۳۳ .

وڤان چو دهليل ل سهر هندي نين كو بيدعهيه كا باش ههيه ، ژبلي گوتنا عومهرى - خودى ژى رازى بت - د دهر حقا نقيژين تهر اويحان دا : « نعمت البدعة هذه - چ باش بيدعهيه نهفه » .

وئهو دييژن : هندهك تشتين نوى دهر كه فتبوون سه له فان حاشاتي لى نه كر ، وه كي كؤمكرنا قورئاني د موصحهفه كي دا ، ونقيسينا حهديسى .

وبه رسف ل سهر قى چه ندى نهفهيه : هندي نهف كارونه بناخه د شريعه تي دا بو ههيه ، وئهو نه د نوى دهر كه فتينه ، وگوتنا عومهرى : « نعمت البدعة » مه خسه دا وي پى بيدعيا زمانيه نه يا شرعى ، وتشتى بناخه يهك د شريعه تي دا بو ههبت نهو لى دزقوت ، وئه گهر هاته گوتن : نهو بيدعهيه ، مه خسه د پى بيدعيا زمانيه نه كو يا شريعه تي به ، چونكى بيدعه د شريعه تي دا نهو تشته پى چو بناخه د شريعه تي دا بو نهبت ، وكؤمكرنا قورئاني د نيك كيتابي دا بناخه د شريعه تي دا بو ههيه ، چونكى پيغه مبهري - سلاف لى بن - فهرمان ب نقيسينا قورئاني دكر ، بهلى نهو يا نقيسى وبژاله بو ، ئينا صهحابي يان نهو د موصحهفه كي دا كؤم كر .

ونقيژين تهر اويحان پيغه مبهري - سلاف لى بن - هندهك شهقان ل بهرا صهحابي بين خو كربوون ، ودويماهي پى نه هات ترسيا نهو ل سهر وان فهرز بين ، و صهحابي مان د ژيانا پيغه مبهري دا - سلاف لى بن - وپشتى مرنا وي ژى كت كت نهو دكرن ، ههتا عومهرى - خودى ژى رازى بت - نهو ل سهر ئيمامه كي كؤم كرين وه كي كو وان ل دويغ پيغه مبهري - سلاف لى بن - دكر ، وئفه نه بيدعهيه كه د ديني دا .

ونقيسينا حهديسى ژى بناخه يهك د ديني دا بو ههيه ، وپيغه مبهري - سلاف لى بن - فهرمان ب نقيسينا هندهك حهديسان ل هندهك صهحابي بين خو

کربوو ، دەمی وان ئەو داخواز ژێ کسری ، وئەبوو هورەیرە - خودی ژێ رازی بت - ل سەر دەمی پیغەمبەری - سلاف لی بن - حەدیس دنقیسی (۱) ، و ترسا ژ نفیسینا حەدیس ل دەمی وی ئەو بوو ئەو و قورئان تیکەلی ئیک بست ، و دەمی پیغەمبەر - سلاف لی بن - مری ، ئەف ترسە نەما ، چونکی قورئان بەری مرنا وی تمام بوو بوو و هاتبوو بنهجهکرن ، فێجا موسلمانان پشتی هنگی حەدیس نفیسی دا ژ بەرزەبوونی بیته پاراستن ، و خودی پیش ئیسلامی و موسلمانان فە خیرا وان وان بنقیست ، کو وان کیتابا خودایی خو و سوننه تا پیغەمبەری خو - سلاف لی بن - ژ بەرزەبوونی و کاری بی خیران پاراستی .

(۱) د بنیات دا ب فی رهنگی هاتی به .. ودیته زانین کو ئەبوو هورەیرە مرؤفەك بوو خواندن و نفیسین نەدزانی ، و ئیمام ئەحمەد ژ ئەبوو هورەیرە فەدگوهیزت ، دبیزت : کەس ژ من زانتر نەبوو ب حەدیس پیغەمبەری - سلاف لی بن - عەبدللاهی کوری عەمری تی نەبت ئەوی دنقیسی ، دەستویری ژ پیغەمبەری - سلاف لی بن - خواست کو تشستی ژ وی گوھ لی بت ب دەستی خو بنقیست ، ئینا پیغەمبەری دەستویری دایی ، بەری خو بدە کتیا : الحدیث والحدیثون ، یا محمد محمد أبو زهو ، بپ ۱۲۵ (وەرگیژ) .

ناقبراً دووی

دهرکهفتنا بیدعیان د ژینا موسلمانان دا ،

ونه گهرین وی چهندي

۱ - دهرکهفتنا بیدعیان د ژینا موسلمانان دا :

ودو مهسهله دکهفته د بن دا :

مهسهلا ئیکي : دهمی پهیدا بوونا بیدعیان :

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی رهیمی پی بیهت - دیبیت^(۱) : وتو بزانه کو گشت نهو بیدعیان په یوهندی ب زانین و عیاده تان فه هدی ل دویماهی یا دهمی خهلیفین راشدی پهیدا بووینه ، وه کی پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئی : ﴿ من یعش منکم فسیری اختلافاً کثیراً ، فعلیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين المهديين - ههچی پی ژ ههوه بمینته ساخ جودا بوونه کا مهزن دی بینت ، فیجا سوننه تا من وسوننه تا خهلیفین راشدی یین سهراست بگرن ﴿^(۲) ، وئیکه مین بیدعه پهیدا بووی ، بیدعه یا قهدهری ، ویا ئرجائی بوو ، و بیدعه یا شیعاتی پی و خهوارجان بوو ، و دهمی موسلمان ژیکفه بووین پشتی کوشنتا عوثنانی بیدعه یا حهرووریان پهیدا بوو ، پاشی ل دویماهی یا دهمی صهحابیان قهدهری پهیدا بوون ، ل دویماهی یا دهمی (بن عومه ر و بن عبباس و جابر) ی و صهحابی یین وه کی وان - خودی ژی رازی بت ، و ل نیژیکي وی دهمی مهرجئی پهیدا بوو ، وجهه می ل دویماهی یا دهمی تابعیان پهیدا بوون پشتی مرنا

(۱) مجموع الفتاوی (۱۰ / ۳۵۴) .

(۲) نه بوو داوود و ترمذی فه دگو هیژن ، و ترمذی دیبیت : حه دیسه کا حه سه نا صه حجه .

عومهری کوری عبدلعزهیزی ، ودئیته ریوایه تکران کو ئهول وان هاتبوو هشیار کرن ، وپهیدا بوونا جهمی ل خهراسانی بوول دهمی خیلافهتا هشامی کوری عبدلمه لکی .

ئهف بیدعهیه د جیلی دووی دا پهیدا بوون هیشتا صهحایی د ساخ ، ووان خو ل سهر کاری بیدعهچی یان نهرازی کر ، پاشی بیدعهیا موخته زلی یان پهیدا بوو ، وفتنه د ناقبهرا موسلمانان دا پهیدا بوون ، وژیک جودا بوونا د بیر وبوچوونان دا ده رکهفت ، ومهیلال سهر بیدعه ودلچوونان دیار بوو ، و بیدعهیا صوفیاتی بی ژی ده رکهفت ، و بیدعهیا ئافا کرنا ل سهر قهبران پشتی جیلین چاک ، وهوسا چهند دهم بچت بیدعه پتر لی دئین .

مهسه لا دووی : جهی پهیدا بوونا بیدعهیان :

د مهسه لا پهیدا بوونا بیدعهیان دا وهلاتین موسلمانان ههمی وهکی ئیک نین ، (شیخ الإسلام ابن تیمیه) دیبژت : « باژیرین مهزن بین کو صهحایی بین پیغه مبهری خودی - سلاف لی بن - لی ئاکنجی بووین وزانین وزانا ژی ده رکهتین بینجن : ههر دو حهره م ، وهردو عراق ، وشام ، قورئان وحه دیس ، وفقه و عیادهت ژ وان ده رکهفتی یه ، وهه ژ فان باژیران هندهک بیدعه بین بناخه بی ژی ده رکهفتینه ، باژیری پیغه مبهری تی نهبت ، ل کووفه شیعاتی وئرجائی ده رکهفتینه ، وپشتی هنگی ل وهلاتین دی به لاقبووینه ، و ل به صرا قهدهری و موخته زلی وزوهدا خراب ده رکهفتینه ، وپشتی هنگی ل وهلاتین دی به لاقبووینه ، و ل شامی ناصبی وقهدهری ده رکهفتینه ، وجهه ههمی ل وهلاتی خهراسانی ده رکهفتی یه ، وئهو ژ ههمی بیدعهیان خرابتره .

وپهیدا بوونا بیدعهیان ل دویف دویر کهفتنا جهی یه ژ واری پیغه مبهری بی ، ودهمی موسلمان ژیکفه بووین پشتی کوشتنا عثمانی بیدعهیا حهرووری یان پهیدا

بوو ، بهلى باڙيرى پيغهمبهرى ساخلم ما ژ دهر كهفتنا فان بیدعەيان ، وئە گەر
تشتهك ژ وان لى ههبا ژى يى فهشارتى بوو ، و خودانى وى ل نك وان يى بى
بها ولۆمه ليكرى بوو ، وهندهك ژ قهدهرىيان ل ويرى ههـبوون بهلى
دشهر مزار بوون ، نه وهكى شيعاتى يى وئرجائى ل كووفه ، وئعتزالى وبيدعەيين
زاهدان ل بهصرا ، و ناصبىيان ل شامى ، ئەو دئاشكهرا بوون ، و ب ريكيين
دورست ژ پيغهمبهرى - سلاف لى بن - هاتى يه فه گوهاستن كو ده ججال ناچته
مه دىنى ، وزانين و باوهرى لى دئاشكهرا بوو حەتا دەمى هه قالين مالكى ، وئەو
خهلكى جىلى چارينه))^(۱) .

ول سەر دەمى هەر سى جيلين باشتەر ل مه دىنى ئيكجار چو بیدعە نه بوون ،
وچو جاران چو بیدعە د بناخه يين دىنى دا ژى دهر نه كهفتينه ، وهكى كو
ژ باڙيرين دى دهر كهفتين .

۲ - ئەگەرين په بیدابوونا بیدعەيان :

تشتى گومان تيدا نه هەدى ئەوه خوگرتنا ب كىتاب وسوننه تى فه مرؤفى
ژ بیدعە وسهرداچوونى رزگار دكهت ، خودى دييژت : ﴿ وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي
مَسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفْرُقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ - وَتَشْتَبِهَ خُودِي
شِيرَهت پى ل ههوه كرى ئەفهيه كو هندی ئيسلامه ريكا خودى يا راسته فيجا
لى هەرن ، و دووچوونا ريكيين بهرزه بوونى نه كەن ، ئەو دى ههوه بئاله كەن
وههوه ژ ريكا خودى يا راست دوویر كەن ﴿ (الأنعام : ۱۵۳) .

ويغهمبهرى - سلاف لى بن - ئەو چهنده ئاشكهرا كره وهكى ئبن مه سعود
- خودى ژى رازى بت - ژى فه دگوهيزت ، دييژت : پيغهمبهرى خودى
- سلاف لى بن - خيچەك بۆ مه كيشا وگۆت : ﴿ هَذَا سَبِيلَ اللَّهِ - ئەفه ريكا

(۱) مجموع الفتاوى : (۲۰ / ۳۰۰-۳۰۰۳) .

خودی یه ﴿ پاشی هندهك خيچ ل لایی وی بی راستی ویی چهپی کیشان ، پاشی گۆت : ﴿ وهذه سبل ، علی کل سبیل منها شیطان يدعو إليه - وئفقه ژی ریکن ، ل سهر ههر ریکه کی شهیتانهك ههیه بو گازی دکهت ﴿ پاشی ئهف ئایهته خواند : ﴿ وأن هذا صراطي مستقيما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بكم عن سبيله ذلكم وصاكم به لعلکم تتقون - و ژ تشتی خودی شیرهت پی ل ههوه کری ئهفهبه کو هندی ئیسلامه ریکا خودی یا راسته فیجالی ههرن ، ودویچوونا ریکن بهرزهبوونی نه کهن ، ئهو دی ههوه بژاله کهن ، وههوه ژ ریکا خودی یا راست دویر کهن . ئهف بهریخوودانا بهر ب ریکا راست فه ئهوه یا خودی شیرهت پی ل ههوه کری ، دا بهلکی هویسن ب ریکا بجهئینانا ئهمری وی خو ژ عهزابه وی پیارین ﴿ ^(۱) .

فیجا ههچی پی پشت بدهته کیتاب وسونهتی ، ریازین سهرداچوویی ویدعهیین نوی ده رکهفتی دی وی ب نک خو فه کیشن ، وئهو تشتین دبنه ئه گهرا پهیدا بوونا بیدعهیان د قان کاران دا کۆم دبن :

نه زانینا ب ئه حکامین دینی ، دویکهفتنا ههوایی نهفسی ، تهعهصصوب بو بیر وبوچوون وکهسان ، چافلکیکرنا کافران .

وچهنده کی ب بهرفرههی دی بهحسی قان نه گهران کهین :

أ - نه زانینا ب ئه حکامین دینی :

چهند زه مان فه کیشیت ، وخه لک ژ شوینوارین پیغه مبه رینی پی دویر کهفن ، زانین کیم دبت ونه زانین به لاف دبت ، وه کی پیغه مبه ری - سلاف لی بن - بهحسی وی چهندی کری ده می گۆتی : ﴿ من یعش منکم فسیری اختلافاً کثیراً - ههچی پی ژ ههوه بی بژیت جوداهی یه کا گه لهك دی

(۱) نهحمه د وئین حیان و حاکم وهنده کین دی فه دگوهیزن .

بينت ﴿^(۱)﴾ ، ودهمی گۆتی : ﴿إن الله لا يقبض العلم انتزاعا ينتزعه من العباد ، ولكن يقبض العلم بقبض العلماء ، حتى إذا لم يبق عالما اتخذ الناس رؤوسا جهالا ، فسئلوا فأفتوا بغير علم ، فضلوا وأضلوا - هندی خودی یه زانینی ب گرتن ژ بهنی یان ناگرت ، بهلکی ئەو زانینی ب گرتنا زانایان دگرت ، ههتا ئەگەر چو زانا وی نه هیلان مروّف هندهك سه رین نه زان بۆ خوۆ ددانن ، فیجا پسیار ژ وان دئیه کرن و ئەو بی زانین فهتوایی ددهن ، فیجا دسه ردا دچن و خه لکی ژی د سه ردا دبهن ﴿^(۲)﴾ ، فیجا ژ زانینی وزانایان پیقه تر کهس به رانبه ری بیدعه یان رانا وه ست ، فیجا ئەگەر زانین وزانا نه مان ده لیقه بۆ بیدعه یان فه دبت کو ناشکه را بن وبه لاف بن ، وبۆ بیدعه چی یان ژی کو ب بزاف بکه شن .

ب - دویکه فتنا هه وایی نه فسی :

هه چی یی پشت بده ته کیتاب وسوننه تی ئەوی دویکه فتنا هه وایی خوۆ کر ، وه کی خودی گۆتی : ﴿فإن لم يستجیبوا لك فاعلم أنما يتبعون أهواءهم ومن أضل ممن اتبع هواه بغير هدی من الله - فیجا ئەگەر وان به رسقا ته نه دا ، ووان چو هیجه ت نه مان ، تو بزانه کو هه ما ئەو دویکه فتنا دلچوونین خوۆ دکهن ، وکهس ژ وی به رزه تر نینه یی دویکه فتنا دلچوونین خوۆ بکه ت بیی وی هیدایه ته ک ژ نک خودی هه بت ﴿ (القصص : ۵۰) .

وخودی دبیژت : ﴿أفرأیت من اتخذ إلهه هواه وأضله الله علی علم وختم علی سمعه وقلبه وجعل علی بصره غشاوة فمن یهدیه من بعد الله - نه ری فیجا ته ئەی موحه مده د ئەو کهس دیتی یه یی دلچوونا خوۆ بۆ خوۆ کری یه خودا وه ند ،

(۱) ژ هه دیسه کی یا ئەبوو داوود و ترمذی فه دگوهیزن و ترمذی دبیژت : هه دیسه کا هه سه نا صحیحه .

(۲) جامع بیان العلم وفضله لابن عبد البر (۱ / ۱۸۰) .

فېجا هەر تشته کی دلی وی بخوازت ئەو وی دکەت ، و خودی پشتی زانین گه هاندی بی و چو هیجەت بۆ نه هیلاين ئەو بهرزە کر ، لەو ئەو گوھ نادەتە چو شیرەتان ، ووجه کی بۆ خوژی وەرناگرت ، و خودی خەتم ل سەر دلی وی دایە ، فېجا ئەو د تشته کی ناگەت ، وپەردە ل سەر چاقین وی داناینه ، لەو ئەو دەلیلین خودی نابینت ؟ فېجا پشتی خودی ئەو بهرزە کری کی هەیه بهری وی بدەتە حەقی بی وریکی نیشا بدەت ؟ ﴿ (الجاثية : ۲۳) .

و بیدەتە هەما تەقنی هەوایی نەفسی یە بی دویکەفتن بۆ دنیته کون .

ج - تەعەصوب بۆ بیسر و بۆچوون وزەلامان :

تەعەصوب بۆ بیسر و بۆچوون وزەلامان بهری مرۆقی ژ دویکەفتنا دەلیلی وزانینا حەقی بی وەردگیرت ، خودی دبیژت : ﴿ وإذا قيل لهم اتبعوا ما أنزل الله قالوا بل نتبع ما ألفينا عليه آباءنا - وئەگەر خودان باوەران ب شیرەتکاری قە گۆتە سەرداچوویان : دویچوونا وی بکەن یا خودی ئینایە خواری ژ قورئانی ورینیشادانی ، ئەو ل سەر چاقلیکرنا پیشی بین خو یین بو تپەریس رژدی بی دکەن و دبیژن : ئەم دویکەفتنا دینی هەوە ناکەین ، بەلکی دی دویکەفتنا وی کەین یا مە باب و باپیرین خو ل سەر دیتین ﴿ (البقرة : ۱۷۰) . و ئەقەیه عەدەتی خودانین تەعەصوبی ئەقرو ، ژ هەندەك دویکەفتی بین مەزەه بین صووفی یان وقە بر پەریسان ، ئەگەر ئەو بۆ دویکەفتنا کیتاب و سوننەتی هاتنە خواستن و دا وان تشتین دژی کیتاب و سوننەتی ، ئەو مەزەه ب و شیخ و باب و باپیران دی بۆ خو کەنە هیجەت .

د - چاقلیکرنا کافران :

و ئەقە ژ هەمی تشتان پتەر خودانی دنیختە بیدعەیان ، وەکی د حەدیسە ئەبوو واقدی لەیثی دا هاتی دبیژت : ئەم د گەل پیغەمبەری خودی - سلاف لی بن -

دەرکهفتینه حونهینی ، وئەم د ئیسلامی دا هیشتا دنوی بووین ، وموشرکان دارهك هه‌بوو ل دۆر کۆم دبوون وچه‌کی خوۆ تی ددانا ، دگۆت‌نسی : (ذات أنواط) ئینا ئەم د بهر داره‌کی را بۆرین فیجا مه گۆت : ئەی پیغه‌مبەری خودی بۆ مه ژى (ذات أنواط) ه‌کی بدانه کا چاوا وان (ذات أنواط) ه‌ک ه‌ه‌ی ، ئینا پیغه‌مبەری - سلاف لی بن - گۆت : ﴿ الله أكبر ! ئەفه ئەو ریکن ! ئەز ب وی که‌مه یی نه‌فسا من د ده‌ستی دا وه‌کی ئسرائیلی یان گۆتی یه موسایی : ﴿ اجعل لنا إلهًا كما لهم آلهة قال إنکم قوم تجهلون - بۆ مه ژى سه‌نه‌مه‌کی چیکه دا بۆ خوۆ بکه‌ینه خوداوه‌ند ، وه‌کی کا چاوا فی ملله‌تی هنده‌ک سه‌نه‌م ه‌ه‌نه عیباده‌تی بۆ دکه‌ن ، موسای گۆته وان : ئەی ملله‌تۆ هندی هوینن هوین مه‌زنی یا خودی نزانن ، وهوین نزانن کو په‌رست ب تنی بۆ خودی یه ﴿ (الأعراف : ۱۳۸) هوین دی ل ریکین بین به‌ری خوۆ چن ﴿ .

فیجا ئەف سه‌دیسسه هندی دگه‌هینت کو چاقلیکرنا کافران بوو ئیکا هند ژ ئسرائیلی یان چیکری ئەو فی داخوازا کریت بکه‌ن ، کو موسا خودایه‌کی بۆ وان بدانت دا ئەو په‌رستنی بۆ بکه‌ن ، وئەو بوو هنده‌ک سه‌حابی بین موحه‌مه‌دی ژى - سلاف لی بن - پالقه‌داین کو ئەو داره‌کا تبه‌ره‌ک بۆ وان بدانت ، وئەفه واقعی نوکه‌یه ژى ، پتری یا موسلمانان چاف ل کافران دکه‌ن د کارین وان بین بدعی وشرکی دا ، وه‌کی چه‌ژنین بوونی ، وگیرانا رۆژ وحه‌فتی یان بۆ هنده‌ک کارین تایه‌ت ، وگیرانا ئاهه‌نگان ب ه‌لکه‌فتنن دینی وپره‌هاتنان ، ودانانا په‌یکه‌ران ، وگیرانا تازی یان ، وپیدعه‌یین جه‌نازان ، وئاڤاکرنا ل سه‌ر قه‌بران ، وگه‌له‌ک تشتین دی .

ناشر اسی سی

هه لویستی نوممه تا ئیسلامی ژ بیدعه چی یان ،

ومنهه جی سوننی یان د رهددا وان دا

۱ - هه لویستی سوننی یان ژ بیدعه چی یان :

ژ بهری وهره حالی سوننی یان نهوه نهو بهرسقا بیدعه چی یان ددهن ، وره دی ل سهر بیدعه یین وان دکهن ، ووان ژ کرنا بیدعه به یان پاشقه دهن ، وئه فقه هندهك نموننه بو ته ل سهر وی چه ندی :

(أ) دهیکا دهر دائی دبیزت : جاره کی بابی دهر دائی ب عیجزی فقه هاته نك من ، من گۆتی : ته چیه ؟ وی گۆت : ب خودی تشته کی ژ کاری موحه ممدی ئەزل نك وان نابینم نهو تی نهبت نهو ههمی پیکفه نفیژی دکهن (۱) .

(ب) عومهری کوری یه حیای دبیزت : من گوهل بابی خو بوو ژ بابی خو فهدگوهاست گۆت : نهه بهری نفیژا سپیدی ل بهر دهری عهبدللاهی کوری مه سعورودی کۆم دبووین ، ودهمی نهو دهر دکهفت نهه د گهل دچووینه مزگهفتی ، ئینا نهبوو موسایی نه شعهری هاته نك مه ، وگۆت : هیشتا بابی عهبدرره حمانی دهر نه کهفتی یه نك ههوه ؟ مه گۆت : نه ، ئینا نهو ژی ل نك مه روینشت ههتا نهو دهر کهفتی ، ودهمی نهو دهر کهفتی نهه ههمی رابووینه فقه ، نهبوو موسایی گۆت : نهی بابی عهبدرره حمانی نوکه من تشتهك ل مزگهفتی دیت ب دلی من نهبوو ، و - حهمد بو خودی بت - ژ باشی بی پیفهتر من چو نه دیتی یه ، وی گۆت : نهو چیه ته دیتی ؟ نهبوو موسایی گۆت : نه گهر تو

(۱) بوخاری فهدگوهیزت .

مايه ساخ دى بينى ، من ديت هندهك مرؤف ل مزگهفتى ديتن خهلهك خهلهك
 ل هيڤى يا نقيژى روينشت بوون ، و د ناف ههر خهله كهكى دا زهلامهك ههبوو ،
 وهندهك بهرك د دهستين وان دا ههبوون ، وى زهلامى دگۆت : سه د ته كيران
 بدهن ، وان سه د ته كير ددان ، و دگۆت : سه د جار ان بيژن (لا إله إلا الله) ،
 وان سه د جار ان ئەو دگۆت : سه د جار ان بيژن (سبحان الله) وان سه د
 جار ان ئەو دگۆت ، عهبدللاهي گۆتى : و ته چ گۆته وان ؟ گۆت : من
 چ نه گۆتى ئەز ل هيڤى يا گۆتنا ته يان فهرمانا ته مام ، گۆت : بلا ته فهرمان
 ل وان كريا كو ئەو گونههين خو بهژميرن و ته كهفالهت دابايى كو چو خيرين
 وان بهرزه نابن ؟

پاشى ئەو چوو و ئەم د گهل ، حهتا هاتى به خهلهكى ژ وان خهلهكان
 و ل هنداقى وان راوهستا و گۆت : ئەڤه چيه ئەز د بينم هوين دكهن ؟ وان
 گۆت : ئەى بابى عهبدررههمانى ، ئەڤه هندهك بهركن ئەم زكرى بى دهژميرين ،
 وى گۆت : جارى گونههين خو بهژميرن ، و ئەز كهفيل تشتهك ژ باشى بين ههوه
 بهرزه نهبت ، وهى بو ههوه ئەى ئوممهتا موحهمهدى ، هوين چهند زوى دچنه
 هيلاكى ! ئەڤه سهحايى بين وى دساخن ، و ئەڤه جلكين وى هيشتا نهرزينه ،
 و ئامانين وى نهشكهستينه ، و ئەز ب وى كهمه بى نهفسا من د دهستى دا : يان
 هوين ل سه د دينه كينه چيتر ژ دينى موحهمهدى ، يان ژى هوين دهركهههكى
 سهرداچوونى دى ڤه كهن ، وان گۆت : ب خودى بابى عهبدررههمانى ژ خيرى
 پيڤهتر مه چو نهڤيايه ، وى گۆت : چهند كهس ههسه خير دڤين و ناگههنى ،
 پيغه مبهرى - سلاف لى بن - بو مه بهحسى مللهتهكى كرى به قورئانى دخوين
 بهلى ئەو ژ ههستى بى سنگى دهرباز نابت ، و ئەز ب خودى كهمه ئەز نزانم
 بهلكى پترى يا وان ژ ههوه بن ، پاشى پشت دا وان ، عمري كورى سهلهمهدى

دبیژت : مه دیت پتیری یا وان ل روژا نههرهوانی د گهل خهوارجان شهری مه
دکر (۱) .

(ج) زهلامهك هاته نك ئیمام مالکی كوری نههسی - خودی رهچی پی
بیهت - وگوتی : ل کیری ئەز ئیحرامان بکهمه بهر خو ؟ وی گوتی : ژ وی
جهی بی پیغهمبهری - سلاف لی بن - دهسنیشان کری ووی ب خو ئیحرام
لی کرینه بهر خو ، زهلامی گوت : وئه گهر من ل جهه کی دویرتر ژ وی جهی
ئیحرام کرنه بهر خو ؟ مالکی گوتی : ئەز وی چهندی نایینم ، زهلامی گوت :
و چ نهخوشی بو ته د وی چهندی دا ههیه ؟ مالکی گوت : ئەز دترسم فتنه
ب سه ته دا بیت ، وی گوت : ما چ فتنه د زیده کرنا خیری دا ههیه ؟ مالکی
گوت : خودی دبیژت : ﴿ فلیحذر الذین یخالفون عن أمره أن تصیبهم فتنه أو
یصیبهم عذاب أليم - فیجا ئەوین بی ئەمری یا پیغهمبهری خودی دکهن بلا
ژ هندی بترسن کو فتنهك ونهخوشی ب سهر وان دا بیت ، یان عهزابه کا
ب ئیش ونهخوش ل ئاخره تی بگههته وان ﴿ (النور : ۶۳) وما چ فتنه ژ وی
مهزنتره قهنجی وسهراتی بهك بو ته بیتهدان بو پیغهمبهری خودی - سلاف لی
بن - نههاتبته دان !؟ (۲)

ئهفه نموونهیه که ، وهیشتا زانال ههمی دهمان ره ددا بیدعهچی بان
دکهن ، وحمد وسو پاسی بو خودی بت .

(۱) داره می فه دگو هیزت .

(۲) ئەبوو شامه فی چهندی د کتیبیا (الباعث علی إنکار البدع والحوادث) دا ژ ئەبوو به کر
ئه له خه لالی فه دگو هیزت ، بپ ۱۴ .

۲ - مہنہجی سونہی یان د رهددا ل سہر بیدعہچی یان دا :

مہنہجی وان د وی چہندی دا ل سہر کیتاب وسونہتی یی ئافاکری یہ ،
وئو ئو مہنہجہ یی قہناعہتی پیددا دکہت وھفرکی بی دہنگ دکہت ،
ل سہری ہیجہت وگومانین وان دئینن پاشی بہرسقی ل سہر ددہن ورا دکہن ،
وئو دہلیلان ژ کیتابی وسونہتی ل سہر ہندی دئینن کو واجہہ پیگیری
ب سونہتی بیتہ کرن ، وپاشقہ لیدان ژ بیدعہیین نوی دہر کہفتی بیتہ کرن ، ووان
گہلہک کتیب د فی چہندی دا نفیسینہ ، و د کتیبین خو یین عہقیدی دا وان
رهددا شیعہ وخہوارج وجہہمی وموعتہزلی وئوشعہری یان کری یہ د گوتینن وان
یین نوی دہر کہفتی دا د بناخہیین باوہری یی وعہقیدی دا ، ووان ہندہک کتیبین
تایہت ل سہر وی چہندی نفیسینہ ، وھکی ئیمام ئہحمہدی کتیبہک د رهددا
جہہمی یان دا نفیسی ، وھندہک ئیمامین دی ژبلی وی کتیب د فی چہندی دا
ہنہ ، وھکی عوثمانی کوری سہعیدی دارہمی ، ووھکی د کتیبین (شیخ
الإسلام ابن تیمیہ) ی وشاگردی وی (ابن القیم) ی دا ہاتی ، وشیخ
موحہمہدی کوری عہدلوہہہابی ، وگہلہکین دی ژ وان رهددین وان ل سہر
فان دہستہکان کرین ، ول سہر قہبرپہریس وصووفی یان ژ ی ، وکتیبین تایہت
یین کو رهددا بیدعہچی یان دکہن گہلہکن ، ژ وان بو نمونہ ژ کتیبین
کہفن :

۱ - کتاب الاعتصام للإمام الشاطبي .

۲ - کتاب اقتضاء الصراط المستقیم لشیخ الإسلام ابن تیمیہ ، ووی پشکہکا
مہزن ژ فی کتیبی بو رهددا ل سہر بیدعہچی یان تہرخانکری یہ .

۳ - کتاب إنکار الحوادث والبدع لابن وضاح .

۴ - کتاب لحوادث والبدع للطرطوشي .

- ۵ - كتاب الباعث على إنكار البدع والحوادث لأبي شامة .
و ژ كتيبي هه فچاخ :
- ۱ - كتاب الإبداع في مضار الابتداع للشيخ علي محفوظ .
- ۲ - كتاب السنن والمبتدعات المتعلقة بالأذكار والصلوات للشيخ محمد بن أحمد الشقيري الحوامدي .
- ۳ - رسالة التحذير من البدع للشيخ عبد العزيز بن باز .
- وحمد بو خودی بت هیشتا زانایین موسلمانان خو ل سهر بیدعه یان نه رازی دکهن ، وره ددا بیدعه چی یان دکهن د رۆژنامه و کۆفار و ئیرگه و خوتیبین مزگهفتان دا ، ههر وهسا د کۆر و سمیناران ژی دا ، تشتی بوویه نه گه را هندى کاره کى باش د تیگه هشتنا موسلمانان دا هاتی یه کرن و بیدعه و بیدعه چی هاتینه باشقه برن .

ناھبىرا چارى

د ناشكەراكرنا ھندەك نەموونەيان دا

ژ بىدەعەيىن ھەقچاخ

ئەو ژى ئەقەنە :

۱ - گىرانا ئاھەنگىن مەولوودا يىغەمبەرى .

۲ - تەركىيا ب جھ وشوینوارین مرییان .

۳ - بىدەعەيىن د دەلیقەیا عىبادەت و خوئییزیکرنا بۆ نك خودى دا .

بىدەعەيىن ھەقچاخ گەلەكن ، ژ بەر پاشكەفتنا دەمى و كىمبوونا زانىنى ،
وھەبوونا گەلەك گازیکەرین بۆ بىدەعەيان گازى دكەن ، وبەلاقبوونا چاقلىكرنا
كافران د عەدەت وسەر وبەرى وان دا ، ل دويف گۆتسا يىغەمبەرى - سلاڤ
لى بن - ﴿ لتبعن سنن من كان قبلکم - مسۆگەر ھوین دى ل دويف رېكىن
يىن بەرى خو چن ﴾^(۱) .

۱ - گىرانا ئاھەنگىن مەولوودا يىغەمبەرى :

وئەو چاقلىكرنا فەلانە دوى كارى دا يى دبېزنى : ئاھەنگا بوونا مەسىحى ،
قېچا نەزانين موسلمانان ، يان زانايين خەلكى د سەردا دبەن ل مەھا (ربیع
الأول) ى يان ل دەمەكى دى ژ سالى ئاھەنگى ب ھلكەفتنا بوونا موھەمەد
يىغەمبەرى - سلاڤ لى بن - دگېرن . وھندەك ژ وان قى ئاھەنگى ل مزگەفتى
دگېرن ، وھندەك ل مالان ، يان ل ھندەك جھيىن بۆ وى چەندى ھاتىنە
ئامادە كرن ، و كۆمىن مەزن ژ عامى يىن مروڤان لى دجەمىين ، وچاقلىكرن بۆ

(۱) ترمىلى فەدگوهيىت و دورست دكەت .

فهلان وی چهندی دکهن ، دهمی نهو ئاههنگی ب هلکهفتنا بوونا مهسیحی - سلاف لی بن - دگپرن ، وئەف ئاههنگه د سهر هندی را کو بیدعنه وچاقلیکرنه بو فهلان ، نهو ژ کارین کریتی وشرکی دقالا نینن ژی ، وهکی گۆتتا وان سرۆدین (غلو) د دهر حهقا پیغهمبهری دا - سلاف لی بن - تیدا ههی حهتا دهرهجهیه کی کو دوعا وداخوازا ههوارای ژی دئینه کرن ، وپیغهمبهری - سلاف لی بن - نهو ژ هندی پاشقه لیداینه کو د مه دحکرنا وی دا ژ توخویبان دهر کهفین دهمی گۆتی : ﴿ لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مریم ، إنما أنا عبد فقولوا عبد الله ورسوله - هوین من وهسا مهزن نه کهن وهکی فهلان کورپی مه ریهمی مهزن کری ، هندی ئەزم ئەز عه بده کم قیجا بیژن : عه بدی خودی وپیغهمبهری وی ﴾^(۱) . ودبت د فان ئاههنگان دا ژن ومییر تیکه لی ئیک بن ، وهندهک خرابی پهیدا بن .

ونه دویره نهو هزر بکهن کو پیغهمبهر - سلاف لی بن - ل ئاههنگا وان حازر دبت ، و ژ وان تشتین نه یین دورست یین کو د فان ئاههنگان دا ههین : نهو سرۆدن یین نهو کۆم کۆمه و ب دهنگ د گهل لیدانا تملکان دبیژن ، وزکرین بیدعه یین صوفی یان ، ودبت ژ بهر تیکه لی یا ژن ومییران فتنه وخرابی ژی چی بسن ، وئه گهر خو ئهف تشته د فان ئاههنگان دا نه بن ژی ، وخوارن وئاشکه را کرنا که یفی ب تنی بت ژی - وهکی نهو دبیژن - نهو بیدعه یه کا نوی دهر کهفتی یه (وههر کاره کی نوی دهر کهفت بیدعه یه ، وههر بیدعه یه کا ههبت سهرداچوونه) ، ومادهم نهو دئینه کرن دویر نینه وهراری بکهت وئهو خه له تی یین دی بیینه د ناف دا .

(۱) بوخاری وموسلم فه دگو هیزن .

ومه گۆت : ئەو بیدعەيە ، چونکی چو بناخە د کیتابی و سوننەتی و کاری
 پیشی یان دا بۆ نین ، بەلکی ئەو ل دویمای بی پشتی سەدسال چاری پەیدا
 بوویە ، فاطمی بین شیعه ئەو دەریخستبوو ، ئیمام (أبو حفص تاج الدین
 الفاکهانی) - خودی رەحمی بی بہت - دیبژت : « پاشی : دوبارە پسار ژ لای
 ھندەك مرۆفی پیرۆز ھاتە کرن کانئ ئەو کۆمبوونا ھندەك مرۆف ل مەھا
 (ربیع الأول) ی دكەن و دیبژنی : مەولوود چاوايە ، و کانئ بناخەيەك د دینی
 دا بۆ ھەيە یان نە ، و مەخسەدا وان ئەو بەرسف ل سەر فی چەندی بیتەدان
 و ئاشکەر اکرن ، قیجا ئەز دیبژم - و ھاریکاری ژ خودی یە - : ئەز چو بناخەیان
 بۆ فی مەولوودی د کیتاب و سوننەتی دا نزام ، و ئەو ژ چو زاناین ئوممەتی یین
 کو د دینی دا ئەون پیشەوا و پیگیب ب شوینوارین پیشی یان ئەف چەندە
 نەھاتی یە قە گۆھاستن ، بەلکی ئەو بیدعەيە کە ھندەك بەطالان دەریخستی یە ،
 و شەھووتە کە خورا خو بی تیر دكەن » (۱) .

و (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دیبژت : « ھەر وەسا ئەوا ھندەك مرۆف
 دكەن ، یان چاقلیکرن بۆ کاری فەلان د مەولوودا عیسایی دا - سلاف لی
 بن - ، یان ژ ی بۆ قیان و مەزنکرن پیغەمبەری - سلاف لی بن - .. دەمی
 مەولوودا پیغەمبەری - سلاف لی بن - دكەنە جەژن ، ھەر چەندە خیلاف
 د دەمی بوونا وی دا د ناقبەرا مرۆفان دا ھەيە ، ئەقە کەسی ژ پیشی یان
 نەکری یە ، و ئەگەر ئەو خیرەکا خوری با ، یان خیرکا بەرەقل با ، سەلەف
 - خودی ژ وان رازی بت - ژ مە ھەژیتەر بوون وی چەندی بکەن ، چونکی
 قیانان وان بۆ پیغەمبەری - سلاف لی بن - و مەزنکرنان وان بۆ وی ژ یا مە پتر
 بوو ، و بەری وان پتر ل خیری بوو ، و ھەما قیان و مەزنکرنان وی د ھندی دایە

(۱) رسالة المورّد في عمل المولّد .

گورهداری و دویکهفتنا وی بیته کرن ، وفهرمانا وی بیته ب جهئینان ، وسوننه تا وی ناشکهره و فتهشارتی بیته ساخکرن ، وئهو بیته به لافکرن یا ئهو پی هاتی به هنارتن ، و ب دلی ودهستی وئهمزمانی جههاد ل سهر وی چهندی بیته کرن ، چونکی هندی نه فیه ئه وه ریبازا پیشی بین ئیکی ژ موهاجر وئهنصاری بان وئهوین ب قهنجی دویکهفتنا وان کری .. (۱) ب دویماهی هات د گهل هندهك كورتکرنی .

وکهفن ونوی هندهك کتیب ونامه د ره ددا فی بیدعهی دا هاتینه نفیسین ، وئهو د سهر هندی را کو بیدعهیه وچاقلیکرنه ژی ، ئهو ری بو گیرانا هندهك مهولوودین دی ژی فهدکته ، وه کی مهولوودا وهلی وشیخ ومهزنان ، وگلهك دهر گهه بو خرابی بی دئینه فه کرن .

۲ - تهرکی یا ب جه وشوینوار وکھسین مری وزیندی :

ژ بیدعهیین نوی : تهرکی یا ب چیکری یانه ، وئهو رهنگه که ژ رهنگین بوتپهریسی بی ، وتوره که پاته خور مالی مرزفین ساویلکه پی کوم دکهن ، وتهرکی : خواستنا بهره که تی یه ، وبهره که ت : پهیدا کرنا خیری وزیده کرنا وی یه د تشتی دا ، وخواستنا پهیدا کرنا خیری وزیده کرنا وی هه ما ژ وی دبت بی ئهو چهنده د دهستی دا وبشیت وی چهندی بکهت ، کو خودایی پاک وبلنده ، وئهو بهره که تی دبارینت وبنه جه دکته ، وچیکری نه شیت بهره که تی بدهت وپهیدا کهت ، ونه شیت بهیلت وبنه جه کهت ژی ، فیجا تهرکی یا ب جه وشوینوار وکھسان - بین زیدنی ومری - چی نابت ، چونکی ئهو یان شرکه ، ئه گهر وی باوهری ههبت کو ئهو تشت بهره که تی ددهت ، یان ریکه

(۱) اقتضاء الصراط المستقیم (۲ / ۶۱۵) بتحقیق الدكتور ناصر العقل .

بۆ شرکی ، ئەگەر وی باوهری ههبت کو سه ره دان و ده ستکر و قه مالینا وی
تشتی دبنه ئەگهرا پهیدا بوونا به ره که تی ژ نک خودی .

وئەوا سه حابی یان د گه ل پیغه مبهری - سلاف لی بن - ذکر ده می موی یی
وی وئافا ده فی وی ، و تشتی ژ له شی وی فه دیوو ذکره تبه رک ، ئەفه تشته کی
تایهت بوو ب وی فه - سلاف لی بن - و سه حابی یان مه زه لکا وی وقه بری
وی پشتی مرنا وی نه ذکره تبه رک ، و وان قه ستا وان جهان نه ذکر یین وی نفیژ
لی کری یان لی روینشتی ، دا بکه نه تبه رک ، و وان که سین چاک وه کی ئەبوو
به کری و عومهری و سه حابی یین دی نه د ساخی یا وان دا ونه پشتی مرنا وان
نه ذکره تبه رک ، و نه دچوونه شکه فتا حرانی دا نفیژی یان دو عایان لی بکه ن ،
وئەو نه دچوونه چیا یی طووری ئەوی خودی د گه ل مووسایی ل سه ر ئاخفتی دا
نفیژی یان دو عایان لی بکه ن ، و هه ر جهه کی دی ژ یی جهین پیغه مبه ران
لی یان ئافاهی یین ل سه ر شوینواری پیغه مبه ره کی ژ پیغه مبه ران .

هه ر وه سا ئەو جهی پیغه مبه ری - سلاف لی بن نفیژ لی ذکر ل مه دینی ، و
ل مه که هی و جهین دی ژ ی ، چو جار ان که سی ژ پیشی یان ده ست نه ذکر ی
وماچی نه ذکر ، فیجا ئەگه ر ئەو جهی ئەو ب هه ردو پی یین خو یین پیروژ
دچوو سه ر و نفیژ لی ذکر بۆ ئوممه تا وی دورست نه بت خو تیغه ده ن و ماچی
بکه ن ، پا چ دی بۆ وی جهی ئیته گۆتن یی ئیکی دی ژ بلی وی نفیژ لی
کربت یان ل سه ر نفست بت ؟ مه عنا : ژ دینی ئیسلامی دئیه زانین کو
ماچیکرن و خو تیغه دانا تشته ک ژ وان جهان نه ژ شریعه تی پیغه مبه ری به - سلاف
لی بن - ^(۱) .

(۱) بهری خو بده : اقتضاء الصراط المستقیم (۲ / ۷۹۵-۸۰۲) بتحقیق الدكتور
ناصر العقل .

۳ - بیدعهیین د دهلیقهیا عیادهت و خوینیزیکرنا بۆ نك خودی دا :

ئەو بیدعهیین د دهلیقهیا عیادهتان دا ل فی زهمانی دهرکهفتین گهلهکن ، و بناخه د عیادهتان دا دهلیسه ، و بی دهلیل تشتهك ژ وان دورست نابت ، و ئەوی چو دهلیل ل سهر نهبن ئەو بیدعهیه ، ژ بهر گۆتنا پیغهمبهری - سلاف لی بن - : ﴿ من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد - ههچی بی کارهکی دینسی مه بی نههاتی بکهت ، ئەو بی زفراندییه ﴿^(۱) .

و ئەو عیادهتین نوکه دئینه کرن و چو دهلیل ل سهر نهبن گهلهکن ، وهکی : **دهنگ بلندکرنا ب ئیهتی بۆ نقیژی** : وهکی کو بیژت : من ئیهته ئەز فلان نقیژی بۆ خودی بکهم .. ، و ئەقهه بیدعهیه ، چونکی ئەو نه ژ سوننهتا پیغهمبهرییه - سلاف لی بن - و چونکی خودی دبیژت : ﴿ قل أتعلمون الله بدینکم والله یعلم ما فی السموات وما فی الأرض والله بکل شیء علیم - تو ئەی موحهمه د بیژه : ئەری هوین دینی خو ووی تشتی د دلین خو دا ب خودی ددهنه زانین ، و خودی ههر تشتهکی ل عهسمانان و ل عهردی ههی دزانت ؟ و خودی ب ههر تشتهکی بی پرزانایه ﴿ (الحجرات : ۱۶) .
وجهی ئیهتی دله ، و ئەو کارهکی دلییه نه بی ئەزمانییه .
و ژ وان : زکری ب کۆم پشتی نقیژی ، چونکی یا دورست ئەوه ههر کهسهک ب تنی بۆ خو زکری بکهت .

و ژ وان : داخوازکرنا خواندنا فاتحی ل هلهکهفتنا ، و پشتی کرنا دوعیان ، و بۆ مرییان .

و ژ وان : دانانا تازییان بۆ مرییان ، ولینانا زادی و کریکرنا قورناخوینان ، هزردهکن ئەقه ژ تازییییه ، و خیرا وی دگههته مری ، و ئەو ب خو ئەو ههمی

(۱) موسلم فه دگو هیزت .

بیدعنه وچو بناخه بۆ نینن وئەو ھندەك قەید وبارگرانینە خودی چو پی
نەھنارتی بە .

وژوان : گیرانا ئاھەنگان ب ھلکەفتین دینی ، وەکی بیرھاتنا ئیسرائی
ومعراجی ، و بیرھاتنا مشەختیوونا پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - ، و گیرانا
ئاھەنگان ل فان بیرھاتنا چو بناخە د شریعەتی دا بۆ نینن .

وژوان : ئەو کارین ل ھەیفە رەجەبی چی دبن ، وئەو عیبادەتین بۆ فی
ھەیفی دئینە تاییەتکرن ، وەکی کرنا ھندەك نفیژین خیر وگرتنا ھندەك روژی بین
تاییەت ، وئەو ب خو فی ھەیفی چو تشتی زیدەتر ژ ھەیفین دی بۆ نینە ، نە
روژی ونە نفیژ ونە دانا قوربانان ، ونە چو تشتی دی .

وژوان : ئەو رەنگین زکری بین سووفی یان ، ھەمی بیدعنە ، چونکی ئەو
د رەنگ و دەمین خو دا نە وەکی وی زکری بە یی شریعەت پی ھاتی .

وژوان : تاییەتکرن شەفا نیفا شەعبانی بۆ کرنا نفیژان ، و روژا وی بۆ
گرتنا روژی یی ، چونکی تشتەکی تاییەت د وی چەندی دا ژ پیغەمبەری
- سلاڤ لی بن - نەھاتی بە فە گواستن .

وژوان : ئافا کرنا ل سەر قەبران ، و کرنا نفیژان ل نک ، و سەرەدانا وان بۆ
تەہرک ، و تەوہ سسولا ب مری یان ، و کارین دی بین شرک تیدا ھەمی ،
و سەرەدانا ژنکان بۆ قەبران ، د گەل کو پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - لەعنەت
ل وان ژنان کری بە بین گەلەك دچنە سەر قەبران ، وئەوین شەمالکان ل سەر
قەبران ھلدکەن و نفیژان ل سەر دکەن .

ودویمایەیی دی بیژین : ھندی بیدعنە پۆستەیی کوفری بە ، وئەو
زیدە کرنا کە ل دینی نە خودی ونە پیغەمبەری وی دورست نە کری بە ، و بیدعە
ژ گونەھا مەزن خرابترە ، و کەیفە شەیتانی ب وی پتر دئیت ژ گونەھین

مهزن ، چونکی گونہہکار گونہہی دکھت وئو دزانت ئهٴه گونہہه لهو ژى
تۆبه دکھت ، وبيدعهچی بيدعهی دکھت وهزر دکھت ئهٴه دينداری به ئو خو
بی نيزیکی خودی دکھت ، لهو ژى تۆبه ناکهت ، وبيدعه سوننهٴان رادکهن ،
وکرنا سوننهٴان و خودانين سوننهٴتی ل بهر خودانين خو رهش دکھت .

وبيدعه مرۆفی ژ خودی دویر دکھت وتووشی غهزهٴب وجزادانا وی
دکھت ، وئو دبنه ئهٴه گهرا خرابی وسهرداچوونا دلان .

٤ - ئو سهٴدهٴری یا د گهل بيدعهچی دئتهٴگرن :

سهٴدهٴان وروينشتنا د گهل بيدعهچی حهٴرامه ، وهسا تی نهٴبت بو
شيرهٴتکرن وديارکرنا خهٴلهٴتی یا وی بت ، چونکی تیکهٴلی یا د گهل وی کارهٴکی
خراب ل وی دکھت بی تیکهٴلی یا وی بکهٴت ، وئيشا وی فهٴدگرته هندهٴکين دی
ژی ، وپیتقی یه خهٴلک ل وان وخرابی یا وان بينه هشيراکرن ، ومهٴنا وان
ژ کرنا بيدعهٴیان بيتهٴکرن ، ئهٴه گهٴر نهٴه یا فهٴر ل سهٴر زانايين موسلمانان
وکاربدهٴستين وان ئهٴوه ئهٴه نهٴهیلن بيدعهٴ بينهٴکرن ، وبيدعهٴچی یان باشقهٴ
بهٴن ، و ژ خرابی بی بدهٴنه پاش ، چونکی مهٴترسی یا وان ل سهٴر ئيسلامی یا
دژواره ، ودقیقیت بيتهٴه زانين کو دهٴولهٴتین کوفری هاریکاری یا بيدعهٴچی یان
ل سهٴر بهٴلاٴکرنا بيدعهٴیين وان دکهن ، وب ههٴمی ریکان پشتهٴقانی یا وان
ل سهٴر هندی دکهن ، چونکی نهٴهیلانا ئيسلامی وکریتکرنا رویی وی د وی
چهٴندی دا ههٴیه .

دوعایی ژ خودی دکهٴين کو ئهٴه دینی خوٴب سهٴريیخت ، وپهٴیقا خوٴبلند
بکهٴت و دوژمنين خوٴشهٴرمزار بکهٴت ، وسلاٴف ل پیغهٴمبهٴری مهٴ وههٴقال
وبنهٴمالا وی بن .

ناھەرۆکا بابەتان

بەرپەر	بابەت
۵	پیشگۆتن
۷	دەرگەھس ئیکس : دەرگەھەک بۆ قەکۆلینا عەقیدس
۸	ناقبرا ئیکس : رامانا عەقیدس وئاشکەراکرنا گرنگی یا وی ، کو ئەوہ بناخەیی دین ل سەر دئیتە ئاڤا کرن .
۱۱	ناقبرا دووی : ژیدەرین عەقیدەیا دورست ، ورپابازا پیشی یان د پیشخستنا وی دا .
۱۳	ناقبرا سیس : لادان ژ عەقیدس ، ورپیکس خۆپاراستنا ژ وی لادانی .
۲۰	دەرگەھس دووی : پامان وپهنگین تەوحدیس ۱ - تەوحدیدا خوداینی (روبروبیەتی) ناقبرا ئیکس : ئاشکەراکرنا رامانا تەوحدیدا خوداینی ، وکو
۲۱	ئەو خورستی یە وپتپهریسان باوهری یی هەبوو . ناقبرا دووی : ئاشکەراکرنا رامانا پهیفا (الرب - خودا) د قورئان وسوننەتی دا ، ودیتنا مللەتین سەرداچووی بۆ مەسەلا خوداینی ، ورەد
۲۶	ل سەر وان . ناقبرا سیس : ئاشکەراکرنا خۆب دەستقەبەردان
۳۴	وگوهرداری یا گەردوونی بۆ خودی .

۳۸	ناڤبرا چاری : ئاشکھرا کرنا ریڤازا قورئانی د بنه جه کرنا ئیکی نی یا خودی د ئافراندن ورزقدانی و تشتین دی دا .
۴۳	ناڤبرا پیجی : ئاشکھرا کرنا کو ته وحیدا خوداینی بی (روبرو بییه تی) ته وحیدا په رستنی (ئولو و هییه تی) دخوازت .
۴۸	۲ - ته وحیدا په رستنی
۴۹	ناڤبرا ئیکی : رامانا ته وحیدا په رستنی ، و کو ئه و گازی یا پیغه مهران بوو .
۵۳	ناڤبرا دووی : شاهده دان : رامانا وی - ستوینین وی - شهرتین وی - پیثقی بین وی - پیشکینین وی .
۶۶	ناڤبرا دسی بی : شریعت دانان : حه لالکرنا - حه رامکرنا - حه قی خودی .
۷۰	ناڤبرا چاری : په رستن : رامانا وی - رهنگین وی - بدر فره هی یا وی .
۷۳	ناڤبرا پیجی : ئاشکھرا کرنا هنده ک تیگه هشتین خه له ت د دهر حه قا توخویدانا په رستنی دا (وه کی کیمکرنا رامانا په رستنی یان زیده ب ناف فه چوونا تییدا) .
۷۵	ناڤبرا شه شی : ئاشکھرا کرنا بناخه بین په رستنا دورست : قیان - ترس و خو ب ده سته بهردان - هیقی .
۷۸	۳ - ته وحیدا ناف و سالو خه تان

	ئېك : دەلیل ژ کیتاب وسوننهت وعه قلی ل سهر بنه جهی یا
۷۹	ناف و سالوخته تان .
۸۵	دو : رېبازا سونیان د دهر حه قا ناف و سالوخته تین خودی . سی : بهرسقا وان یین باوهری بی ب ناف و سالوخته تان نه ئینت ، یان باوهری بی ب هنده ک ژ وان
۸۷	نه ئینت . دهر گه هس سس بی : دیار کرنا شرک وچه پدان د دژینا صروقی نیس دا ، وچه نده ک ژ دیرؤکا کوفر و تلحاد وشرک و نفاق
۹۴	
۹۵	ناقبرا ئیکي : چه پدان د ژینا گه لان دا .
۹۹	ناقبرا دووی : شرک ، دانه ناسینا وی ، ورهنگین وی .
۱۰۷	ناقبرا سی بی : کوفر ، دانه ناسینا وی ، ورهنگین وی .
۱۱۲	ناقبرا چاری : نفاق ، دانه ناسینا وی ، ورهنگین وی . ناقبرا پینجی : دیار کرنا راستی یا جاهلییه تی ، فاسقی ، سهر داچوونی ، دهر که فتنا ژ ئیسلامی ، پشکین وی و نه حکامین وی .
۱۱۹	
۱۲۷	دهر گه هس چاری : نه و گوئن و کیریاین دژس ته وحیدین یان ته وحیدین کیم دکهن
۱۲۸	ناقبرا ئیکي : خوئینانه دهر ا ب زانینا غه بیی ب خواندنا دهستی
۱۳۱	وفنجانی ، وستیر ناسی بی .. هتد . ناقبرا دووی : سی ره به ندی و خیتزانکی .
۱۳۷	ناقبرا سی بی : پیشکیشکرنا قوربان ونه زر و دیاری یان بو قه بر

	ومہزاران ، ومہزنکرنا وان .
۱۴۳	ناقبرا چاری : مہزنکرنا پھیکہر ووتنہیین بو بیرئینان ہاتینہ چکلاندن .
۱۴۶	ناقبرا پیجی : ترانہ کرنا ب دینی وسقککرنا پیروزییین وی .
۱۵۰	ناقبرا شہشی : حوکمکرنا ب وی تشتی خودی نہئینایہ خواری .
۱۶۰	ناقبرا حہفتی : دانہ خویا مافی شریعتدانان وحہلالکرن وحہرامکرنی .
۱۶۴	ناقبرا ہہشتی : چوونا د ناف ریڑین مہزہیین ئیلحادی ۱۷۱ وپارتین جاہلی دا .
۱۷۶	ناقبرا نہہی : بہریخوڈانا ماددی بو ژینی . ناقبرا دہہی : عہزماندن ونقشتی .
۱۸۱	ناقبرا یازدی : سویند خواری نہ ب خودی ، وخواستنا تہوہسسول وھاریکاری بی ژ چیکرییان .
۱۹۱	دہرگہہن پینجی : د ناشکھراکرنا وی تشتی دا یس دقیقت سروقی باوہری پس ہہبت د دہر حہقا پیغہمبہری دا - سلاف لی بن - وبنہمال وصہحابییین وی ناقبرا ئیکی : فہربوونا فیان ومہزنکرنا پیغہمبہری ، ۱۹۲ وپاشقہلیدانا ژ (غلو) وزیدہ بلندکرنا وی ، ۲۰۲ وناشکھراکرنا بہایی وی سلاف لی بن . ۲۰۶ ناقبرا دووی : فہربوونا گوہداری وچاقلیکرنا وی .

	<p>ناقبرا سىيى : دورستى يا سلافكرنال وى .</p>
۲۰۹	<p>ناقبرا چارى : بهايى بنه مالا وى ، وتشتى بو وان فهر بت بىي كىمكرن يان زيده كرنا بهايى وان .</p>
۲۱۳	<p>ناقبرا پينجى : بهايى صه حابى يان وتشتى دقبت مرؤقى باوهرى پى ههبت د دهر حهقا وان دا ، وبوچوونا سوننى يان د وى دا يا د ناقبره وان دا چيووى .</p>
۲۲۴	<p>ناقبرا شهشى : پاشقه ليدانا ژ گوتسا خه بهران بو صه حابى</p>
۲۲۹	<p>وئىمامين سه رپاست . دهر گه هس شهشى : بيدعه</p>
۲۳۰	<p>ناقبرا ئىكى : پيناسه يا بيدعه يى ، ره نكيين وى ، نه حكامين وى .</p>
۲۳۶	<p>ناقبرا دووى : دهر كهفتنا بيدعه يان د ژينا موسلمانان دا ، ونه گهرين وى چه ندى .</p>
۲۴۳	<p>ناقبرا سىيى : ههلويسى ئومسه تا ئيسلامى ژ بيدعه چى يان ، ومه نهه جى سوننى يان د ره ددا وان دا .</p>
۲۴۸	<p>ناقبرا چارى : ئاخفتن ل سه رهندهك نموونه يان ژ بيدعه يين هه قچاخ :</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱ - گيرانا ناهه نكيين مه ولوودا پيغه مبهرى . ۲ - تبهركى يا ب جه وشوينوارين مرى يان . ۳ - بيدعه يين د ده ليقه يا عيادتهت وخون تيزيكرنا بو نك خودى دا .

